

Hallittu ja hallitsematon susi –

**Valta ihmisen ja suden välisessä suhteessa poronhoitoalueen
ulkopuolisessa Suomessa 1990-luvun lopulla**

Turun yliopisto
Kulttuurihistoria
Pro gradu -tutkielma
Heta Lähdesmäki
Syyskuu 2011

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

LÄHDESMÄKI, HETA: Hallittu ja hallitsematon susi – Valta ihmisen ja suden välisessä suhteessa poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa 1990-luvun lopulla

Pro gradu -tutkielma, 124 s., 3 liites.

Kulttuurihistoria

Syyskuu 2011

Tutkielmassani tarkastelen suomalaisten suhtautumista susiin 1990-luvun lopulla vallan näkökulman kautta. Ihmisen ja suden suhdetta on tutkittu monilla tieteenaloilla, mutta suomalaisessa tutkimuksessa sitä ei ole aiemmin tarkasteltu kulttuurihistoriallisesti eikä tästä näkökulmasta. Valitsemani ajankohta on kiinnostava, sillä Suomi liittyi silloin Euroopan unioniin, jonka jäsenyys vaikutti susien kohtelemiseen maassa.

Vallan käsitteen määrittelyssä tukeudun tiedonhistorioitsija ja filosofi Michel Foucault'n näkemyksiin vallasta. Vallankäytöllä tarkoitan erilaisia konkreettisia tekoja, kuten suden metsästämistä tai suojelua, mutta myös ajatusten tasolla tapahtuvaa toimintaa, suden määrittämistä ja asenteita susia kohtaan. Tulkitsen ihmisten lisäksi myös sudet vallankäyttäjiksi, ja tulkintaani tukee se, että ihmiset kokivat tutkimusajankohtanani joissakin tilanteissa susien käyttävän valtaa.

Tutkimuksessani tarkastelen sekä susien hallitsemista että hallitsemattomuutta poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa. 1990-luvun lopulla susia pyrittiin hallitsemaan monin tavoin. Suojelun avulla pidettiin huolta uhanalaiseksi mielletystä lajista ja pyrittiin takaamaan, että se säilyi osana Suomen luontoa. Susikannan hoitamista käsittelemäni susiyksilöitä ja laumoja suuremman kokonaisuuden hallitsemisena. Susiyksilöihin kohdistuvana vallankäyttönä tarkastelen susien oikeuksien ja arvojen sekä suden paikan määrittämistä. Oikeudet ja arvot velvoittivat ihmisiä suojelemaan susia, mutta ihminen pystyy päättämään, millaisia arvoja ja oikeuksia eläimille myönnetään. Suden paikka kertoo siitä, missä susilla oli 1990-luvun lopulla oikeus olla Suomen valtion rajojen sisällä. Vallankäytöksi tulkitsen myös suden määrittämisen ja kokemisen toiseuden edustajaksi, jollaisina eläimet yleensä esitetään, sekä tiedon keräämisen susista.

Yrityksistä huolimatta suden hallinta ei aina onnistunut ja sudet pystyivät olemaan hallitsemattomia niin yksilöinä kuin susikantanakin. Yksilöt käyttäytyivät väärin esimerkiksi tulemalla väärin paikkoihin ja tappamalla susilta kiellettyjä eläimiä. Susikanta oli monien suomalaisten mielestä väärin sijoittunut ja susien määrä liian vähäinen. Sudet myös herättivät monissa ihmisissä pelkoa. Niiden hallitsemattomuutta lisäsivät 1990-luvulla ihmisten väliset ristiriidat. Susien hallitsemattomuuteen tuli suomalaisten mielestä reagoida ja hallitsemattomat, häirikkösusiksi kutsutut susiyksilöt saattaa uudeleen kontrollin alaisiksi. Näin tehtiin esimerkiksi tappamalla tällainen yksilö. Häirikkösuden poistamisella sudesta saatiin jälleen hallittu. Vaikka sudet olivat tulkintani mukaan vallankäyttäjiä, oli ihmisen ja suden valtasuhde epätasa-arvoinen.

Ihmisen ja suden suhteessa on paljon tutkittavaa ja sen muita vaihteita olisi kiinnostavaa tarkastella valitsemastani näkökulmasta. Sen kautta voisi tarkastella suhtautumista myös muihin luonnonvaraisiin eläimiin.

Asiasanat

eläinten oikeudet, hallinta, kannanhoito, luonto, metsästys, riistantutkimus, suojelu, susi, susikuva, susipelko, susiviha, valta

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Hallittu susi	14
2.1. Suojelun avulla sudellinen Suomi	14
2.2. Susikannan hoitaminen, kokonaisuuden hallintaa	23
2.3. Susien oikeudet ja suden paikka	31
2.4. Määritelty susi, määrätty susi	48
3. Hallitsematon susi	62
3.1. Väärin toimiva, vääränlainen susi	62
3.2. Susi ihmistenvälisissä ristiriidoissa	81
3.3. Häirikkösuden poistaminen, järjestyksen palauttaminen	96
4. Vallasta ihmisen ja suden välisessä suhteessa	112
Lähteet	117
Liitteet	

1. Johdanto

Tutkimusaiheena ihmisen ja suden suhde on kiehtova. Sudet herättävät vahvoja tunteita ihmisissä, ja susiin kulminoituu yleisemminkin monia näkemyksiä eläimistä ja luonnosta. Olen kiinnostunut ihmisten eläin- ja luontosuhteista, sillä tulkitsen ne perimmäisiksi suhteiksi. Suhtautuminen eläimiin myös kertoo, millaisena ihminen näkee itsensä. Ihmiset määrittelevät itsensä ja ihmisyyden usein eläinten kautta. Eläin on ikään kuin peili, jonka kautta ihminen tarkastelee itseään.¹ Kun tutkitaan suhtautumista eläimiin, tarkastellaan siis myös sitä, millaisen kuvan se antaa ihmisestä ja ihmisyydestä.

Suomessa ihmisen ja suden välinen suhde on ollut pitkään vaikea ja on sitä edelleen. Tarkastelemanani ajankohtana 1990-luvun lopulla susi oli Suomessa suojeltava laji. Tästä huolimatta ihmisillä oli erilaisia näkemyksiä susista. Eri henkilöiden ja eri tahojen suhtautuminen susiin saattoi olla keskenään hyvin erilaista, mutta erilaisissa suhtautumistavoissa voi nähdä myös jotakin yhteistä. Suhtautuminen susien kaltaisiin eläimiin kertoo tulkintani mukaan pohjimmiltaan ihmisen halusta hallita luontoa ja muita eläinlajeja. Hallinta liittyy ihmisen tapaan sopeutua ympäristöönsä muuttamalla ja muokkaamalla sitä esimerkiksi toisten lajien kustannuksella.²

Tarkastelen ihmisten suhtautumista susiin 1990-luvun lopulla poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa ja kysyn, mitä se kertoo vallasta ihmisen ja suden välisessä suhteessa. Millä tavoin ihmiset pyrkivät hallitsemaan susia ja samalla luontoa? Koska susi oli suojeltu laji, susia ei voitu kohdella miten tahansa. Esimerkiksi niiden metsästäminen oli tiukasti säädeltyä. Tarkastelen sekä metsästystä että suojelua pyrkimyksinä hallita susia. Metsästys koetaan helposti vallankäytöksi, mutta myös luontoa ja eläinlajeja suojeltaessa käytetään valtaa.

Suomi liittyi Euroopan unioniin vuonna 1995, mistä seurasi susien suojelun tiukentuminen ja metsästyksen rajoittaminen. Siitä lähtien lajia koskevissa toimissa oli otettava huomioon sekä kansallinen että kansainvälinen lainsäädäntö. Suojelua tarkasteltaessa on olennaista kysyä, mitä sen avulla haluttiin saavuttaa ja millaisia toiveita tai vaatimuksia suojelusta eri tahoilla ja ihmisillä oli. Eläinten suojelu liittyy näkemyksiin eläinten oikeuksista, joten on luontevaa tarkastella sitä, millaisia oikeuksia susille

---

¹ Williams (1980) 2003, 62; Shepard 1997, 4, 10; Haila & Lähde 2003, 62; Aaltola 2004, 17.

² Ihmisen sopeutumisesta ja muiden lajien sukupuutoista ks. esim. Vuorisalo 1991, 126, 135; Järvinen 2000, 198–206; McNeill 2001, 262–264.

myönnettiin. Myös suden paikka on kiinnostava. Millaiseksi se koettiin eli missä susilla katsottiin olevan oikeus olla ja elää 1990-luvun lopun Suomessa?

Susia voidaan tarkastella yksilöinä tai suurempana kokonaisuutena, susikantana. Millaisten velvoitteiden tai normien mukaisesti yksittäisten susien toivottiin ja oletettiin elävän? Millä tavoin kokonaista susikantaa pyrittiin hoitamaan ja hallitsemaan ja mitä kannanhoidolla haluttiin saavuttaa? Susien suojeleminen ja susikannan hoitaminen vaati tietoa, ja Suomen susikannan kokoa ja kasvua ryhdyttiin tarkastelemanani ajankohtana arvioimaan tieteellisin keinoin entistä tehokkaammin. Mitä kaikkea oli oleellista tietää susista? Millä tavoin susi määriteltiin ja millaisina olentoina sudet nähtiin?

Kaikki eivät kokeneet susien suojelettautena tai tarpeellisenä asiana 1990-luvun lopun Suomessa. Ketkä päättivät, millä tavoin susia kohdeltiin, eli kenellä oli mahdollisuus käyttää valtaa susiin? Onnistuiko suden hallinta, käyttäytyvätkö susiyksilöt niin kuin niiden odotettiin käyttäytyvän ja oliko koko susikanta sellainen kuin sen odotettiin olevan? Entä miten susia kohdeltiin, jos ne eivät pysyneet hallittuina? En tarkastele vallankäyttäjinä ainoastaan ihmisiä vaan myös susia. Selvitän, millainen asema niillä oli ihmisten ja susien välisessä valtasuhteessa. Kokivatko ihmiset susien käyttävän valtaa? Olivatko sudet aktiivisia toimijoita vai ihmisten näkemysten ja toiminnan passiivisia kohteita? Pohdin myös sitä, mitä susien ihmisessä herättämät tunteet, kuten pelko ja viha kertovat vallasta ihmisten ja susien välisessä suhteessa.

Tarkasteluuni olen valinnut vuosien 1995 ja 1999 välisen ajan ja poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen (Liite 1). Alkuperäisaineistona käytän kansallista ja kansainvälistä lainsäädäntöä, riistanhoitoon liittyvää materiaalia sekä sanoma- ja aikakauslehtien susiaiheisia kirjoituksia. Vuosisadan loppupuolella käytyä susikeskustelua hahmotan myös aikalaiskirjallisuuden avulla. Vaikka tarkastelen työssäni suomalaisten, Suomessa elävien ja asuvien ihmisten suhtautumista ja suhdetta susiin, kertoo tutkimukseni yleisemminkin ihmisten ja eläinten välisestä suhteesta länsimaisessa kulttuurissa.

Tutkimuksessani viittaan luonto-käsitteellä suomalaisten erilaisiin käsityksiin ”luonnollisesta” maailmasta, näkemyksiin ja mielikuviin tästä (fyysisestä) maailmasta.³ Luonto on länsimaisessa ajatteluperinteessä yleensä mielletty ihmisestä erilliseksi osaksi maailmaa. Luonto saattaa näyttäytyä ihmisen ja inhimillisen kulttuurin vastakohtana, ja täten ihminen irtaantuu luonnosta irralliseksi toimijaksi. Dualismiin, luonnon ja kulttuurin kahtiajakoon liittyy olennaisesti ajatus vallasta ja hallinnasta. Luonto on ihmisen

---

³ Luonto-käsitteestä ja sen määrittämisen vaikeudesta ks. esim. Laitinen 2001, passim.

ajatusten ja toiminnan kohde; ihminen tarkkailee, organisoii ja hallitsee luontoa nimenomaan ulkopuolisena.⁴ Dualismi on kuitenkin vain yksi monista luontokäsityksistä, ja maailmaa ja ihmisen paikkaa siinä on selitetty muillakin tavoilla.

Käytän eläin-käsitettä, kun puhun muista eläimistä kuin ihmisistä.⁵ Keinotekoisesta kahtiajaon ihminen-eläin käyttäminen tutkimuksessani on luontevaa, sillä tarkastelemanani ajanjaksona monet ihmiset ajattelivat ja toimivat sen mukaisesti. Ihmiskeskeisiä näkemyksiä ja ihminen-eläin-kahtiajakoa kuitenkin myös haastettiin 1990-luvun loppupuolella Suomessa. Suhtautumisella tarkoitan työssäni sekä ihmisten asenteita että toimintaa, käyttäytymistä susia kohtaan. Susiin suhtautumiseen kuuluvat siis asenteet ja arvot, ihmisen ajatusmaailma, mutta myös käyttäytyminen, konkreettinen toiminta ja teot. Asenteet ja käyttäytyminen eivät ole toisistaan irrallaan, vaan nivoutuvat toisiinsa.

Puhun tutkimuksessani sekä susista että sudesta. Kun käytän monikkoo, viittaan todellisiin, fyysisiin susiyksilöihin, jotka tutkimukseni aikana muodostivat Suomessa eräillä alueilla laumoja. Kaikkien Suomen alueella elävien susiyksilöiden ja laumojen miellettiin muodostavan ison, yhtenäisen kokonaisuuden, Suomen susikannan. Susisanaa yksikössä käytän, kun tarkoitan susi-lajia, jonka tieteellinen nimi on *Canis lupus*, tai kun kirjoitan ihmisten määrittämästä ja luomasta symbolisesta sudesta, susikuvasta.⁶ Suhtautuminen susiin ei kerro pelkästään susista todellisina olentoina, vaan myös ihmisten näkemyksistä ja mielikuvista, susikuvista. Nämä pohjautuvat osittain todellisiin susiin ja siihen millaisia ne ovat. Kuitenkaan suurimmalla osalla suomalaisista ei 1990-luvulla ollut mahdollisuutta luoda kuvaa susista fyysisen kontaktin perusteella. Vain harvat pääsivät tai joutuivat näkemään susia omin silmin luonnossa. Susi oli kuitenkin läsnä representaatioina, kuten mediassa näkyvinä kuvina ja teksteinä.⁷ Erilaiset tarinat ja historiallinen susikuva vaikuttivat myös ihmisten käsityksiin susista.

Ihmisten susikuva muodostui 1990-luvun loppupuolella osittain jo olemassa olevien ja aiemmin luotujen kuvien varaan. Se on kauan ollut negatiivinen, sillä sudet on pitkään mielletty vahinkoeläimiksi ja niiden suoranainen vainoaminen on koettu hyväksyttäväksi. Susia ovat maatalousvaltaisena aikana määrittäneet nimenomaan niiden ihmisille aiheuttamat vahingot ja uhat.⁸ Sudet ovat käyttäneet ravinnokseen karjaa ja koti-

---

⁴ Williams (1980) 2003, 52, 54; Coates 1998, 1, 3, 6–7; Haila & Lähde 2003, 31.

⁵ Esimerkiksi antropologi Tim Ingold ja eläinmaantieteilijät Chris Philo, Jennifer Wolch ja Jacquie Emel käyttävät eläin-termiä puhuessaan ei-ihmiseläimistä (non-human animals). Ingold 1988, 2; Wolch & Emel 1995, 632; Philo 2007, 211.

⁶ Eläinkuvasta ks. Lopez 1978, 3; Baker 2001, 27, 28 ja Aaltola 2004, 17, 43–44.

⁷ Shepard 1997, 9; Franklin 1999, 48; Brownlow 2000, 145.

⁸ Ilomäki & Lauhakangas 2002, 18; Ylimaunu 2002, 124, 125; Paartola 2005, 3.

eläimiä sekä poroja ja metsästäneet samoja riistaeläinlajeja kuin ihmiset. Aika ajoin on myös ilmennyt tapauksia, joissa ne ovat uhanneet ihmisten henkeä ja jopa tappaneet ihmisiä.⁹ Susi on nähty pahana ja ahneena, mutta myös arkana pelkurina.¹⁰

Keskiajalta lähtien on laein ja asetuksin velvoitettu nykyisen Suomen alueella asuneita ihmisiä susien metsästyksen ja hävittämiseen. Uuden ajan alusta vuoteen 1975 asti on susista myös maksettu tapporahaa. Ennen vuotta 1993 sudenmetsästys ei myöskään vaatinut erillistä metsästyoikeutta.¹¹ Lainsäädännöllä on yritetty vaikuttaa haitallisenä pidetyn lajin yksilömääriin. Historioitsija Jouko Teperin mukaan suomalaiset eivät kuitenkaan ole olleet erityisen innokkaita sudenmetsästäjiä eikä susien määrään ole koettu voitavan vaikuttaa.¹² Ennen 1800-luvun loppua susia esiintyi Suomessa todennäköisesti kaikkialla maassa ja susikanta oli hyvin runsas, mutta 1900-luvun alkuun mennessä kanta romahti suurelta osin tehostuneen metsästyksen takia.¹³

Rinnakkaiseloa susien kanssa ei 1800-luvun lopulla haluttu enää jatkaa ja sudet hävitettiin Etelä-, Keski- ja Länsi-Suomesta.¹⁴ Syy asennemuutokseen olivat tuolloin ilmenneet useat lastensurmatapaukset eri puolilla Suomea. Susista koituvien haittojen kokeminen liian suuriksi johti suoranaiseen vainoon. Asetekniikan kehittyminen ja metsästystapojen parantuminen vaikuttivat myös saalismäärien kasvamiseen.¹⁵ Susien hävittäminen liittyy myös uudenlaiseen tapaan suhtautua luontoon. Kun aiemmin sudet oli mielletty hallitsemattomiksi ja luonnonvoiman kaltaisiksi toimijoiksi, alettiin sudet 1800-luvun lopulla hahmottaa hallittavaksi kokonaisuudeksi. Ihmisellä nähtiin myös olevan oikeus päättää haitalliseksi ja kilpailijaksi mielletyn petoeläinlajin kohtalosta.¹⁶

Susia oli 1900-luvun alkupuolella Suomessa hyvin vähän ja niiden määrä myös haluttiin pitkään pitää pienenä.¹⁷ 1970-luvulla esimerkiksi luonnonsuojelijat alkoivat

⁹ 1600-luvulta alkaen kirjatuiissa kirkonkirjoissa on merkintöjä susien tappamista tai ”poisviemistä” ihmisistä. Niin sairaiden kuin terveidenkin susien on uskottu käyneen ihmisten kimppuun. Esimerkiksi 1800-luvulla ilmeni eri paikkakunnilla useita lastensurmatapauksia, mutta susien uskottiin käyneen myös aikuisten ihmisten kimppuun. Teperi 1977, 80–134; Bisi & Kurki 2005, 21–22; Lappalainen 2005 passim.

¹⁰ Teperi 1977, 27; Lappalainen 2005, 130.

¹¹ *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 3; Teperi 1977, 70–72; Bisi & Kurki 2005, 20–21; Lappalainen 2005, 11, 20–21, 82; Paartola 2005, 3; Pohja-Mykrä, Vuorisalo & Mykrä 2005, 284, 285–288; Lehikoinen 2007, 76, 83.

¹² Teperi 1977, 73–74. Ks. myös Lehikoinen 2007, 83.

¹³ Bisi & Kurki 2005, 11.

¹⁴ Paartola 2005, 3; Lehikoinen 2007, 85 – 87.

¹⁵ Paartola 2005, 7; Lehikoinen 2007, 81, 85–87; Bisi 2010, 40.

¹⁶ Bisi & Kurki 2005, 21–22.

¹⁷ Bisi & Kurki 2005, 21; Lappalainen 2005, 17, 85, 104; Ratamäki 2009a, 43. Esimerkiksi vuosien 1959 ja 1964 välisenä aikana susien määrä kasvoi Venäjältä tulleiden yksilöiden myötä, mutta koska Suomen susikannan ei haluttu kasvavan porovahinkojen lisääntymisen takia, tyrehdytettiin ekspansio metsästyksen avulla. Tästä syystä susien määrä väheni hyvin alhaiseksi. Pulliainen 1974, 229–232; Lumiaro 1997, 5, 55; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma* 2005, 9; Aspi et al. 2006, 1562; Ratamäki 2009a, 44.

huolestua susien vähäisestä määrästä. Kun aiemmin susikanta oli nimenomaan haluttu ja yritetty pitää pienenä, koki nyt osa suomalaisista susia olevan huolestuttavan vähän. Lajia alettiin suojella Suomessa vuonna 1973.¹⁸ Lajin uhanalaisuus huomioitiin samaan aikaan muissakin maissa, joissa susia vielä esiintyi, ja asenteet niitä kohtaan muuttuivat myönteisemmiksi.¹⁹

Ihmisen ja suden suhteen eri vaiheet ovat kiinnostavia, mutta ajankohtana 1990-luvun loppu on erityisen mielenkiintoinen. Silloin Euroopan unioni vaikutti ulkopuolisena tahona siihen, miten suomalaiset kohtelivat susia. Suojelun tiukentuminen loi myös uudenlaisen tilanteen. Suojelusta huolimatta susi ei ollut täysin rauhoitettu laji. Susia sai edelleen metsästää tilanteissa, joissa määrätty suojelusta poikkeamisen mahdollistavat ehdot täyttyivät. Ehdot lueteltiin Euroopan yhteisön neuvoston vuonna 1992 antamassa luontodirektiivissä eli lainsäädäntöohjeessa,²⁰ ja unioniin liittymisen seurauksena niistä säädettiin myös Suomen lainsäädännössä. Lajin suojelun haastavuuden takia sudelle määrättiin tietyt olemisen ja elämisen ehdot. Jos nämä ehdot ja suden käyttäytymisen normisto rikkoutui, oli suojelusta mahdollista poiketa.

Tarkastelen tutkimuksessani suhtautumista susiin vallan näkökulman kautta. Tiedonhistorioitsija ja filosofi Michel Foucault on käsitellyt tuotannossaan valtaa. Hänen mukaansa valta ei ole ominaisuus vaan strategia. Valtaa ei omisteta, eikä se ole minkään ryhmän etuoikeus. Valtaa on toimintaa, valmiutta, vallankäyttöä. Vallan käyttäjiä ja vallankäytön muotoja on monia, ja niiden voi ajatella muodostavan tiheän suhdeverkon.²¹ Vallan tutkiminen ja sen uudenlainen tarkastelu ovat osa konstruktivistista historiankirjoitusta.²² Kulttuurihistorioitsijat Marjo Kaartinen ja Anu Korhonen pohtivat kirjassaan *Historian kirjoittamisesta* (2005) historiantutkimuksessa viime vuosikymmeninä ilmenneitä muutoksia ja tutkimuksen nykytilaa. Heidän mukaansa historiankirjoit-

---

¹⁸ Mäensyrjä 1974, 131, 178, 283–285; Pulliainen 1974, 259; Lumiaro 1997, 47; Bisi & Kurki 2005, 22; Lappalainen 2005, 140–141; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma* 2005, 20–21; Ratamäki 2009a, 44; Vilka 2009, 27. Susien suojelun alkamiseen Suomessa vaikutti olennaisesti ”Hämeen suden” tapaus. Vuonna 1972 Tammelan seudulla havaittiin yksinäinen urossusi, joka nimettiin mediassa ”Hämeen sudeksi”. Susiyksilön tappamiseen johtaneeseen jahtiin osallistui satoja metsästäjiä. Tapaus sai aikaan paljon huomiota ja myös susien suojelun puolesta alettiin keskustella. Poutanen 2004, 257.

¹⁹ McNeill 2001, 340; Coleman 2004, 13; Fritts; Stephenson; Hayes & Boitani 2006, 294, 295.

²⁰ Tutkimuksessani käytän kyseisestä direktiivistä, Euroopan neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (Direktiivi 92/43/ETY), nimeä luontodirektiivi. Direktiivi on Euroopan Unionin jäsenvaltioille suunnattu lainsäädäntöohje. Direktiivi sitoo unionin jäsenvaltioita ja velvoittaa direktiivissä asetettuihin tuloksiin. Direktiivin sisältö on täytäntöön pantava kunkin jäsenvaltion lainsäädännössä, mutta jäsenvaltiot voivat itse valita muodon ja keinot direktiivissä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Hollo 2004a, 32–33; *Prosessit ja toimijat*. EUR-Lex internet-sivu.

²¹ Foucault (1975) 2000, 41; Foucault (1975–1976) 2003, 14; Foucault (1976) 2010, 71–72; Foucault 1980, 89, 99, 198.

²² Kaartinen & Korhonen 2005, 123.

tamisessa on siirrytty konstruktivismiin, jolloin tarkastelun keskiössä on erilaisten kulttuuristen kokonaisuuksien ja ilmiöiden rakentuminen ja tuottaminen.²³ Korhosen mukaan valtaa ei ymmärretä vain ylhäältä alaspäin suuntautuvaksi, vaan esimerkiksi ihmisen erilaisiksi määrittelyiksi, ”kyvyksi hallita omaa maailmaansa käsitteellisessä mielessä, käyttää kieltä ja merkityksiä”.²⁴

Vallankäytöllä tarkoitan tutkimuksessani erilaisia konkreettisia tekoja, kuten suden metsästämistä tai lainsäädäntöön perustuvaa suojelua, mutta myös ajatusten tasolla tapahtuvaa toimintaa, suden määrittämistä ja asenteita susia kohtaan. Valtaa käytetään ajatuksen tasolla, mutta myös niin, että sillä on vaikutusta reaaliseseen maailmaan. Foucault’n mukaan ei saisi kysyä, kenellä on valtaa. Valtaa ei hänen mukaansa voi omistaa, eikä kenelläkään voi olla valtaa.²⁵ Vallankäytön tasoja ja keinoja käyttää valtaa on kuitenkin monia. 1990-luvun lopun Suomessa ihmiset käyttivät valtaa suhteessa susiin esimerkiksi paikallisella, kansallisella ja ylikansallisella tasolla.²⁶

Tutkimuksellani osallistun kulttuurihistoriassa käytävään keskusteluun vallasta ja haluan sisällyttää villieläimet ja luonnon tähän keskusteluun. Vallankäytön voi käsittää ainoastaan ihmisen toiminnaksi ja vallan voi ajatella näkyvän vain ihmisten välisissä suhteissa. Näen kuitenkin vallankäytön toimintana, johon ihmisten lisäksi myös sudet kykenevät. Valta ei siis ole vain ihmisestä suteen kohdistuvaa, vaan se on monisuuntaista. Vaikka kulttuuri mielletään vallankäytön ja vallan kohteena olemisen kentäksi,²⁷ valtaa käytetään myös suhteessa kulttuurin ulkopuoliseksi koettuun maailmaan. Villieläimiksi luokitellut eläimet, joita ei muuten välttämättä mielletä osaksi ihmisten maailmaa ja kulttuuria, ovat osa niitä esimerkiksi juuri valtasuhteen takia.²⁸ Muutenkin inhimillinen ja ”luonnollinen” maailma ovat monessa suhteessa päällekkäisiä.²⁹ Ympäristöpolitiikan tutkija Yrjö Hailan mukaan luonnon ja kulttuurin välinen raja on niin häilyvä, että sitä on tavallaan turhaa yrittää etsiä.³⁰ Tämän takia vallan käsite sopii hyvin käytettäväksi tutkimuksessani.

Ihmisten suhtautumisesta susiin eli asenteista ja toiminnasta susia kohtaan 1990-luvun lopulla on jäänyt paljon erilaisia aineistoja. Toiminta näkyy esimerkiksi lainsä-

---

²³ Kaartinen & Korhonen 2005, 11 – 12.

²⁴ Korhonen 2005, 127 – 128.

²⁵ Foucault (1975–1976) 2003, 28, 29.

²⁶ Bisi 2010, 26, 27. Tasoja ja toimijoita käsittelem tarkemmin tutkielmani alaluvussa 3.2., jossa tarkastelen suttu ihmisten välisissä ristiriidoissa.

²⁷ Kaartinen & Korhonen 2005, 128.

²⁸ Ks. myös Franklin 1999, 4; Philo & Wilbert 2000, 3, 4.

²⁹ Haila & Lähde 2003, 14, 16, 32; Williams (1980) 2003, 60, 63.

³⁰ Haila 2003, 189, 195.

dännössä ja metsästettyjen susien määrässä. Asenteita on mahdollista hahmottaa esimerkiksi aikalaisten käymästä susikeskustelusta. Kuitenkaan asenteita ja toimintaa ei voi täysin erottaa toisistaan. Lainsäädäntö muodostaa tärkeän osan alkuperäisaineistoa. Luontodirektiivin velvoitteet suden suojelusta pantiin täytäntöön Suomen luonnonsuojelu- ja metsästyslainsäädännössä vaihteittain vuosien 1993 ja 1999 välisenä aikana. Lähteinä käyttämäni säädökset ovat Euroopan yhteisön neuvoston vuonna 1992 antama luontodirektiivi, metsästyslaki vuodelta 1993 (615/1993), metsästysasetus vuodelta 1993 (666/1993) sekä asetukset metsästysasetuksen muuttamisesta vuodelta 1996 (1374/1996) ja 1998 (869/1998). Käytän lähteenä myös luonnonsuojelulakia vuodelta 1996 (1096/1996). Ihmisten ja susien välisestä suhteesta kertovat myös muut säädökset, kuten Suomen perustuslaki (731/1999), poliisilaki vuodelta 1995 (493/1995) ja 1800-luvun lopulta peräisin oleva rikoslaki (39/1889).

Poronhoitoalueen rajaaminen pois tutkimuksestani on luontevaa, koska sen susia koskevat säädökset eroavat huomattavasti muuta Suomea koskevista säädöksistä. En käsittele juridiikkaa sinällään, vaan tutkin lakien ja asetusten taustalla olevia arvoja ja säädöksissä ilmenevää suhtautumista. Lainsäädäntö kertoo esimerkiksi, millainen asema tietyille eläinlajeille on yhteisössä annettu. On otettava kuitenkin huomioon, että lakien olemassaolo ei takaa sitä, että niitä noudatetaan. Säädösten susille antama asema ei siis välttämättä vastaa todellisuutta. Lait ja asetukset kertovatkin nimenomaan tavoitteista ja tilanteesta, johon on haluttu päästä.

Lainsäädännön lisäksi käytän myös muuta susia käsittelevää hallinnollista aineistoa. Maa- ja Metsätalousministeriö julkaisi erilaisia susia koskevia tiedotteita, joissa selostettiin niiden suojelua, mutta kerrottiin myös ministeriön myöntämistä suden metsästyksen sallivista pyyntiluvista. Ministeriö asetti myös erilaisia työryhmiä selvittämään ja suunnittelemaan susiin liittyviä asioita. Tällaisia työryhmiä olivat petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmän kehittämismahdollisuuksia selvittänyt petovahinkojen korvaustyöryhmä, riistaeläinkantojen hoitosuunnitelmia laatinut Riistakantojen hoitotyöryhmä ja suurpetokantojen nykytilannetta ja kantoihin liittyviä tavoitteita tarkastellut suurpetotyöryhmä. Työryhmien raportit ja muistiot ovat tärkeä lähdeaineisto, sillä ne vaikuttivat suoraan suomalaiseen susipolitiikkaan.³¹

---

³¹ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, esipuhe; *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, esipuhe, Tiivistelmä; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, esipuhe, liite 5.

Käytän lähteenä myös riistanhoitoon liittyvää materiaalia. Riistanhoidollista näkökulmaa on mahdollista tarkastella susikannan hoitosuunnitelmia laatineiden Riistakantojen hoitotyöryhmän ja suurpetotyöryhmän raporttien lisäksi Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) julkaisuista. Se julkaisi erilaisten tutkimusten ja selvitysten perusteella Suomen susikannan kokoa ja tilaa käsitteleviä tiedotteita ja tilastoja. Tutkimuslaitoksen suorittamaa riistantutkimusta käsitellään myös RKTL:n julkaisemassa teoksessa *Riistan jäljille* (1996). Näiden aineistojen avulla voi hahmottaa, millaista tieteellistä tietoa sudesta tuotettiin ja mitä niistä haluttiin tietää.

Alkuperäisaineistona käytän myös sanoma- ja aikakauslehtien vuosien 1995–1999 välisenä aikana julkaisemia susia käsitteleviä kirjoituksia. Käytän lähteenä *Helsingin Sanomien* susiaiheisia uutisia ja mielipidekirjoituksia, sillä *Helsingin Sanomat* oli tuolloin Suomen ainoa valtakunnallinen päivälehti. Se julkaisi 1990-luvun lopulla omia susiaiheisia artikkeleita ja uutisia hyvin erilaisista näkökulmista sekä eri puolilla maata asuvien ihmisten lähettämiä susiin liittyviä mielipidekirjoituksia. Mielipidekirjoituksia kirjoittivat usein toistuvasti samat ihmiset, ja he myös kommentoivat aiempia kirjoituksia, mikä teki mielipidekirjoittelusta keskustelunomaista.

Aikakauslehdistä olen valinnut tarkasteluuni *Suomen Luonto-* ja *Metsästäjä-*lehdet. Kyseiset lehdet lähestyvät sutta selvästi eri tavoin, ja niillä on osittain eri lukijakunta. *Suomen Luonto* on Suomen luonnonsuojeluliiton julkaisema lehti, joka on ollut vuodesta 1971 lähtien erikseen tilattava aikakauslehti ja *Metsästäjä* on Metsästäjäin Keskusjärjestön julkaisema lehti, jota on vuodesta 1962 alkaen lähetetty kaikille Suomessa metsästäjätkin suorittaneille. *Metsästäjä*-lehdessä kirjoitettiin metsästyksen lisäksi riistantutkimuksesta ja susia koskevasta lainsäädännöstä, sillä lehti pyrki tiedottamaan lainsäädännön muutoksista ja riistantutkimuksen uusista tuloksista. *Suomen Luonto* -lehden huomio keskittyi suden suojeluun. Lehdessä kirjoitettiin myös esimerkiksi susivahinkojen ennaltaehkäisemisestä ja joissakin lehden kirjoituksissa susia tarkasteltiin hyvin emotionaalisesti. Lehdissä käsitellään susia ja suden ja ihmisen välistä suhdetta eri näkökulmista. Vaikka olen valinnut nämä aikakauslehdet, en pyri korostamaan keinotekoiselta tuntuvaa vastakkainasettelua luonnonsuojelijoiden ja metsästäjien välillä. Lehtien erilaisuus on kuitenkin etu. Erilaisia aiheita ja näkökulmia sisältäviä lehtiä tarkastelemalla on mahdollista muodostaa monipuolinen kuva 1990-luvun loppupuolen susikeskustelusta ja susiin suhtautumisesta.

Sanoma ja aikakauslehdissä julkaistuihin artikkeleihin, uutisiin ja mielipidekirjoituksiin on suhtauduttava kriittisesti. Lehtien toimitus ja yksittäiset toimittajat vaikut-

tivat siihen, mitä lehdissä julkaistiin ja millä tavoin asioista kirjoitettiin. Sanoma- ja aikakauslehtien susikirjoittelu ei kerro suoraan sitä, miten lukijat tai suuri osa suomalaisista susiin tuolloin suhtautuivat.³² *Helsingin Sanomien*, *Suomen Luonto-* ja *Metsästäjä-*lehtien tarkastelu ei myöskään anna täydellistä kuvaa 1990-luvun lopulla käydyistä susikeskustelusta. Kuitenkin kyseiset lehdet valottavat susikeskustelua ja susiin suhtautumista riittävästi tutkielmani kysymyksenasettelun kannalta.

Susikeskustelua tarkastelen lehtien lisäksi aikalaiskirjallisuuden kautta. Eläinten oikeuksia tutkineen filosofi ja eläineetikko Leena Vilkan teokset *Eläinten tietoisuus ja oikeudet: kettutyttöfilosofiaa ja susietiikkaa* (1996) ja *Elämänsuojelun filosofiaa: kirjoituksia elämänsuojelusta* (1997) käsittelevät susia eläiminä, joilla on oikeuksia ja arvoja. Susitutkija Erkki Pulliaisen ja luontovalokuvaaja Lassi Rautiaisen teos *Suurpetomme: Karhu, susi, ahma, ilves* (1999) käsittelee susia tieteellisen tutkimuksen kautta, mutta luo myös kuvaa sudesta arvokkaana olentona. Leena Vilkillä ja Erkki Pulliaisella on voimakkaita mielipiteitä ja jopa äärimmäisiä näkemyksiä susista ja he osallistuivat näkyvästi 1990-luvun lopun susikeskusteluun. Ihmisten ja susien suhdetta ja susiin suhtautumista tutkittaessa myös yksittäisten ihmisten susisuhteen tarkasteleminen on hyödyllistä ja perusteltua. Yhdenkin ihmisen näkemys susista kertoo jotakin suomalaisen ja myös laajemmin länsimaisen kulttuurin näkemyksistä.

Eläimen ja ihmisen, kuten myös ihmisen ja luonnon välistä suhdetta on tutkittu paljon eri tieteiden parissa. Eläinten tarkasteleminen ihmistieteissä on viime vuosina kasvattanut suosiotaan. Ihmistieteissä tutkimuksen kohteena on nimenomaan ihmisen ja eläimen suhde, mutta myös eläinten tarkasteleminen aktiivisina toimijoina on lisääntynyt.³³ Tutkimuksessani käytän monien eri tieteenalojen tutkimuskirjallisuutta. Ihmisten ja eläinten välinen suhde on kiinnostanut itseni lisäksi muita historioitsijoita, mutta myös esimerkiksi filosofeja, sosiologeja, maantieteilijöitä ja antropologeja.

Historioitsija Keith Thomasin *Man and the Natural World: Changing attitudes in England 1500–1800* (1984) on olennainen teos työni kannalta, vaikka Thomas tarkasteleekin suhtautumista eläimiin Englannissa ja aikaa ennen 1900-luvun loppua. Ihmisten ja eläinten suhdetta on nimittäin syytä tarkastella huomioiden suhteen aiemmatkin vaiheet. Koska monia 1990-luvun lopun Suomessa esiintyneitä näkemyksiä esiintyi jo uu-

---

³² Sanomalehtien kirjoitusten käyttämisestä alkuperäisaineistona ja niihin liittyvästä lähdekritiikistä ks. myös Paartola 2005, 24.

³³ Kalof 2007, vii; Kainulainen 2009, 11–12; Sepänmaa 2009, 6; Demello 2010, xi, xii.

den ajan alun Englannissa, pystyn Thomasin tutkimuksen avulla sijoittamaan oman tutkimusaiheeni länsimaisen kulttuurin kontekstiin.

Sosiologi Adrian Franklin käsittelee teoksessaan *Animals and Modern Cultures: A Sociology of Human-Animal relations in modernity* (1999) ihmisen ja eläimen välisessä suhteessa 1800- ja 1900-luvun taitteessa ilmenneitä muutoksia. Franklinin teos auttaa sijoittamaan susiin suhtautumisen osaksi ihmisen suhtautumista eläimiin postmodernina aikana. Franklinin mukaan yksi merkittävä 1900-luvun aikana ilmennyt muutos on eläinten oikeuksien korostuminen ja oikeuksien ulottaminen myös lainsäädäntöön.³⁴ Franklinin näkemykset ihmisten ja eläinten läheisyydestä ja tämän muutoksista modernista postmoderniin aikaan tultaessa ovat myös tärkeitä tutkielmani kannalta.

Sudella oli 1990-luvun lopulla tietty paikka ihmisen maailmanjärjestyksessä, mutta susille määriteltiin myös sallittuja ja kiellettyjä paikkoja elää ja olla Suomen alueella. Itseni lisäksi monet muutkin tutkijat ovat pitäneet eläinten tiloja ja paikkoja kiinnostavina ja niitä on tarkasteltu paljon eläinmaantieteen parissa. Eläinmaantieteilijöiden Chris Philon ja Chris Wilbertin toimittama teos *Animal Spaces, Beastly Places: New Geographies of Human-Animal Relations* (2000) tarkastelee ihmisen ja eläimen valtasuhdetta tilan näkökulmasta.³⁵ Myös eläinmaantieteilijä Jennifer Wolch on tarkastellut eläinten paikkoja artikkeleissaan. Mainitsemani tutkijat edustavat ns. uutta eläinmaantiedettä, jonka parissa eläintä tarkastellaan ihmisen ja yhteiskunnan hyödyntämänä ja jopa hyväksikäyttämänä, mutta myös aktiivisena toimijana.³⁶

Luonnon- tai eläinlajien suojelun historiaa on tarkasteltu jonkin verran, mutta suojelu voidaan kuvata lähes kritiikittä, analysoimatta perusteellisemmin sen taustalla vaikuttavaa arvottamista tai esittämättä sitä vallankäyttönä.³⁷ Kriittistä suojelun tutkimusta ovat tehneet taloustieteilijät Andrew Metrick ja Martin Weitzman, jotka tutkivat artikkelissaan *Patterns of Behavior in Endangered Species Preservation* (1996) uhanalaisten lajien suojeluun vaikuttavia tekijöitä Yhdysvalloissa. Tarkastellessaan maan hallituksen päätöksiä, Metrick ja Weitzman eivät kritisoi suojelua, mutta tuovat esiin suojelussa tapahtuvaa lajien arvottamista.³⁸ Myös filosofi Tere Vadén tarkastelee teoksessaan *Karhun nimi* (2006) eläinlajin ja luonnon suojelemista vallankäyttönä.³⁹

---

³⁴ Franklin 1999, 34, 136–138.

³⁵ Philo & Wilbert 2000, xii, 4, 6.

³⁶ Uudesta eläinmaantieteestä ks. Philo & Wilbert 2000, 4–5; Johansson 2008, 45–47.

³⁷ Ks. esim. Barrow 2009, passim.

³⁸ Metrick & Weitzman 1996, 1.

³⁹ Vadén 2006, 13, 25.

Myös metsästys on kiinnostanut tutkijoita. Pirjo Ilvesviita käsittelee väitöskirjassaan *Paaluraudoista kotkansuojeluun: Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993* (2005) ihmisen ja eläimen välisen suhteen diskursiivista rakentamista metsästyspolitiikan avulla.⁴⁰ Heikki Lehikoinen puolestaan tarkastelee suomalaisen metsästyksen kulttuurihistoriaa teoksessaan *Tuo hiisi hirviäsi: Metsästyksen kulttuurihistoria Suomessa* (2007). Vaikka Ilvesviidan ja Lehikoisen tutkimukset keskittyvät metsästyksen kulttuuriseen ja poliittiseen ulottuvuuteen, ovat ne tutkielmani kannalta hyödyllisiä teoksia. Ne antavat tutkimukseni kannalta olennaista, metsästyksen liittyvää historiallista tietoa.

Koska tarkastelen tutkielmassani myös suomalaisten susikuvia, on Steve Bakerin eläinkuvia tarkasteleva teos *Picturing the Beast: Animals, Identity, and Representation* (2001) olennainen tutkimus. Myös taiteilija ja kirjailija John Bergerin näkemykset ihmisten ja eläinten välisestä suhteesta ja eläinkuvista ovat arvokkaita työni kannalta. Marjo Kaartisen sekä filosofi Lori Gruenin ja Kari Weilin toiseutta tarkastelevat tutkimukset ovat myös olennaisia tarkastellessani suhtautumista susiin, sillä länsimaisessa kulttuurissa eläimet ovat pitkään olleet toiseuden edustajia.⁴¹

Ihmisten suhtautumista susiin on tutkittu paljon Pohjois-Amerikassa. Kirjassaan *Of Wolves and Men* (1978) Barry Lopez käsittelee ihmisen ja suden välistä suhdetta Pohjois-Amerikassa mutta myös yleisesti länsimaisessa kulttuurissa. Teoksessaan *Vicious: Wolves and Men in America* (2004) historioitsija Jon T. Coleman tarkastelee susien ja kolonialistien suhdetta folkloristiikan, historian ja biologian kautta. Hän mieltää sudet ihmisten kanssa tasa-arvoisiksi kumppaneiksi Amerikan historiassa.⁴² Ihmisten ja susien suhde on ollut Suomessa ja Pohjois-Amerikassa monin tavoin samankaltainen, joten nämä teokset tarjoavatkin mielenkiintoisen vertailukohteen.

1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa on Suomessa tehty useita muitakin susiaiheisia pro gradu -tutkielmia. Riku Lumiaro on tehnyt morfologis-ekologisen eläintieteen tutkielman *Onko sudella olemassaolon mahdollisuutta Suomessa: Ihmisten suhtautuminen suteen* (1997). Lumiaron tutkimus perustuu yli viidensadan henkilön kyselyvastauksiin.⁴³ Tutkielma sai ilmestyessään paljon huomiota, ja sen tuloksiin viitataan useissa lehtikirjoituksissa.⁴⁴ Tutkimus on työni kannalta hyödyllinen, sillä kyselytutkimuksen tulokset auttavat hahmottamaan susiin suhtautumisen monimuotoisuutta. Lu-

---

⁴⁰ Ilvesviita 2005, v, 24, 29, 35, 281.

⁴¹ Eläinten toiseudesta ks. esim. tutkielman alaluku 2.4.

⁴² Coleman 2004, x, xi.

⁴³ Lumiaro 1997, 8.

⁴⁴ Ks. esim. Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998.

miao myös osallistui 1990-luvun lopulla susikeskusteluun aktiivisesti. Käytänkin hänen kirjoittamiaan mielipidekirjoituksia alkuperäisaineistona.

2000-luvulla tehdyistä opinnäytteistä olennaisia tutkielmani kannalta ovat Krista Paartolan, Anne Hokkasen ja Outi Ratamäen työt. Krista Paartola on tutkinut susipelkoa ja -vihaa uskontotieteen pro gradu -tutkielmassaan *Susipelon syvät juuret* (2005). Anne Hokkanen tarkastelee viestintätieteiden pro gradu -tutkielmassaan ”*Susiriesa pian koko maassa*”: *Suurpetojen representaatiot maaseudun elinkeinoihin keskittyvän erikoissanomalehden diskursseissa* (2009) suurpetojen kuvaamista *Maaseudun Tulevaisuus* -sanomalehdessä. Outi Ratamäki on tarkastellut suomalaisten suhtautumista susiin esimerkiksi yhteiskuntapolitiikan väitöskirjassaan *Yhteiskunnallinen kestävyys ja hallinta suomalaisessa susipolitiikassa* (2009). Suomalaisten suhtautuminen susiin on aiheena kiinnostanut monia, mutta sitä ei ennen ole tarkasteltu vallan näkökulmasta. Tämä mahdollistaa susien tarkastelemisen aktiivisina toimijoina sen sijaan, että ne nähtäisiin vain ihmisten toiminnan kohteina.

Suomalaisessa historiantutkimuksessa ihmisen suhtautumista susiin ja ihmisen ja suden suhdetta on tutkittu hyvin vähän. Sitä ovat käsitelleet historioitsija Jouko Teperi teoksessaan *Sudet Suomen rintamaiden ihmisten uhkana 1800-luvulla* (1977) ja opetusneuvos Antti Lappalainen kirjassaan *Suden jäljet* (2005). Lappalainen käsittelee teoksessaan ihmisten ja susien rinnakkaiseloja Suomessa 1600-luvulta 1800-luvulle. Molemmat teokset painottavat susien ihmisille aiheuttamia haittoja ja uhkia. Teperin lähde-työskentely on lähes kritiikitöntä hänen käsitellessään susien aiheuttamia ihmisten kuolintapauksia. Kirjoittajan susivastaisuus on myös paikoin selvästi havaittavissa.⁴⁵

Teperin ja Lappalaisen historiateokset kuvastavat kirjoittajiensa mielipiteitä, mutta kertovat myös syntyäkanaan vallalla olleista asenteista. Tutkimuksen motiivit, lähestymistapa ja sävy kumpuavat tutkijasta ja tämän omasta ajasta. Tutkimus syntyy suhteessa aiempiin tutkimuksiin, mutta on myös aina yhteydessä tutkijan omaan aikaan, nykyaikaan. Sudet herättävät historiantutkijoissakin vahvoja tunteita, ja tutkijan asenne ja mielipiteet nousevat esiin teksteistä. Aiheen ajankohtaisuuden ja luonteen takia siitä onkin haastavaa kirjoittaa neutraalisti. Jo aiheen valinta on merkityksen ja arvon antamista, joten täysin puolueeton tutkimus on sinällään mahdoton.⁴⁶ Objektiivisuuden ta-

---

⁴⁵ Ks. esim. Teperi 1977, 6.

⁴⁶ Ks. esim. Kaartinen 2005, 224–226.

voittamisen mahdottomuuden takia onkin olennaista ennemmin kysyä Kaartisen ja Korhosen tapaan, millainen historian kirjoittaminen on oikeaa ja oikeutettua.⁴⁷

Susien ihmiselle aiheuttamien haittojen ja vaarojen korostamisen sijaan ihmisen ja suden välistä mielenkiintoista suhdetta voi kulttuurihistoriassa lähestyä muista näkökulmista kuin mitä aikaisemmin on tehty. Koska tässä tutkielmassa tarkastelen lähihistoriaa, tutkimukseni on sekä poliittista että kriittistä.⁴⁸ Menneisyys on aina läsnä nykypäivässä, ja tutkiessani 1990-luvun loppua kommentoin samalla myös tätä päivää. Tutkimukseni päämäärä ei kuitenkaan ole kritisoida ihmisten suhtautumistapoja susiin eikä arvottaa vallankäyttöä. Miellän vallankäytön yleisesti tavaksi olla maailmassa; jokaisen toimijan voidaan katsoa käyttävän valtaa suhteessa johonkukaan toiseen tai toimintansa kohteeseen ja olevan osa valtaverkostoa. Valta ei ole itsessään oikein tai väärin, vaan joku aina kokee vallan jonkinlaiseksi ja arvottaa sen.

Tutkielmani sisältää kaksi käsittelylukua. Ensimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen keinoja, joiden avulla susia yritettiin hallita 1990-luvun lopun Suomessa. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen suojelua vallankäyttönä. Toisessa alaluvussa siirrän huomioni kannanhoitoon ja koko susikannan hallitsemiseen. Kolmannessa alaluvussa käsittelen suden oikeuksia ja paikkaa. Neljännessä alaluvussa tarkastelen suden määrittelemistä ja susia koskevaa tietoa vallankäyttönä. Tutkielmani toisessa käsittelyluvussa tutkin tapoja, joilla sudet olivat ihmisten pyrkimyksistä huolimatta hallitsemattomia. Ensimmäisessä alaluvussa selvitän, millaisia olivat vääränlaiset, väärin käyttäytyvät sudet. Seuraavassa alaluvussa tarkastelen susien ja niiden suojelun aikaansaamia ja vahvistamia ihmistenvälisiä konflikteja. Tutkielmani viimeisessä alaluvussa selvitän ihmisten suhtautumista hallitsemattomiin susiin, joita kutsuttiin usein häirikkösusiksi.

---

⁴⁷ Kaartinen & Korhonen 2005, 12.

⁴⁸ Lähihistorian poliittisuudesta Kaartinen & Korhonen 2005, 234. Historiantutkimuksen poliittisuudesta ks. myös Holmberg 2005, 16.

2. Hallittu susi

2.1. Suojelun avulla sudellinen Suomi

Tässä alaluvussa tarkastelen, millaisia päämääriä ihmiset 1990-luvun lopulla susien suojelun kautta halusivat Suomessa saavuttaa ja miksi. Eläinlajin suojelu on toimintaa, jonka taustalla on eettisiä, poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia pyrkimyksiä ja motiiveja.⁴⁹ Suojelulla on aina jokin päämäärä, mikä yritetään saavuttaa erilaisilla toimenpiteillä. Luonnonsuojelu mielletään usein passiiviseksi toiminnaksi, jolla tarkoitetaan luonnon rauhaan jättämistä eli 'silleen jättämistä'.⁵⁰ Tekemättä jättämisen voi kuitenkin mielestäni mieltää teoksi ja suojelun aktiiviseksi toiminnaksi. Suojeluun liittyy aina arvottamista, päätöksentekoa ja halu suojella laji, siis erilaisia ajatuksia ja tekoja.

Susia on Suomessa suojeltu jo vuodesta 1973 lähtien, kuten johdannossa totesin. Suomessa suojelua koskeva lainsäädäntö tiukentui kansainvälisten velvoitteiden seurauksena 1990-luvulla. Vuonna 1995 alkanut Euroopan unionin jäsenyys ja Euroopan unionin neuvoston⁵¹ vuonna 1992 antama luontodirektiivi edellyttivät suden suojelua lajin luontaisilla esiintymisalueilla unionin jäsenmaissa.⁵² Luontodirektiivin velvoitteet pantiin täytäntöön vuosien 1993 ja 1999 välisenä aikana Suomen luonnonsuojelu- ja metsästyslainsäädännössä.⁵³

Luontodirektiivin tavoitteeksi mainitaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen edistäminen. Suojelun avulla pyrittiin pitämään yllä luonnon monimuotoisuutta ja säilyttämään unionin alueen ”luonnon perintöä”.⁵⁴ Direktiivi liittyi vuonna 1992 Rio de Janeirossa hyväksytyyn maailmanlaajuiseen luonnon monimuotoisuussopimukseen, jonka Suomen hallitus hyväksyi vuonna 1994.⁵⁵ Euroopan unioni koki tehtäväkseen huolehtia luonnon monimuotoisuudesta, mutta tätä pyrki ylläpitämään lainsäädännön avulla myös Suomen valtio. Vuonna 1995 Suomen hallitusmuotoa⁵⁶ muutettiin niin, että siinä todettiin vastuun luonnosta ja sen monimuotoisuudesta kuuluvan kaikille. Vastuu

⁴⁹ Boitani 2006, 333.

⁵⁰ Suojelusta keskusteltaessa 1990-luvun lopulla puhuttiin muun muassa passiivisesta suojelusta, jossa ihminen jättää jonkin alueen rauhaan. Vilka 1997, 29 ja Vilka 1998, 92. Ks. myös Luonnon itseisarvo suojelun perustaksi, *Suomen Luonto* 8/1996, 39. Silleen jättämisestä ks. esim. Heidegger 2002 (1944–1945), 36–38.

⁵¹ Euroopan unionin lakiasäätävä elin.

⁵² Luontodirektiivi 92/43/ETY, 12 artikla, Liite IV.

⁵³ Hollo 2004a, 30; Hollo 2004b, 45; Bisi & Kurki 2005, 12, 17.

⁵⁴ Luontodirektiivi 92/43/ETY, johdanto.

⁵⁵ Hollo 2004a, 97, 99; Hollo 2004b, 173.

⁵⁶ Suomen hallitusmuoto oli perustuslakia edeltänyt, perustuslain tasoinen laki.

luonnosta mainittiin myös kesällä 1999 annetussa perustuslaissa.⁵⁷ Myös vuonna 1996 säädetyin luonnonsuojelulain tavoitteena oli monimuotoisuuden ylläpitäminen.⁵⁸

Direktiivin huomio keskittyi Euroopan yhteisön tärkeiksi pitämiin luontotyyppeihin ja uhanalaisiin luonnonvaraisiin lajeihin.⁵⁹ Lajien suojelussa tuli huolehtia luonnossa elävistä eläinyksilöistä, mutta eläinlajeja suojeltiin myös eläintarhojen ja -puistojen avulla. Susia eli 1990-luvun lopulla villeinä Suomen luonnossa, mutta myös Etelä-Lapissa Ranuan eläinpuistossa ja Etelä-Pohjanmaalla Ähtärin eläinpuistossa. Puistojen olemassaoloa perusteltiin *Suomen Luonto* -lehden artikkelissa näin:

Ähtärin ja Ranuan eläinpuistojen idea on meillä tai meidän ilmastossamme elävien nisäkkäiden ja lintujen esitteleminen ihmisille mahdollisimman luonnollisissa oloissa. Samalla ne toimivat sairaiden tai hylättyjen eläinten ensikoteina ja sairaaloina, ylläpitävät luonnossa uhanalaisten eläinten lisääntyviä kantoja ja edistävät luonnonsuojelua tiedotus- ja valistustoimillaan.⁶⁰

Eläinpuistot olivat tarpeellisia, sillä niissä vierailijat tutustuivat eläimiin ja luontoon. Artikkelin mukaan niiden tärkein tehtävä ei kuitenkaan ollut tiedon lisääminen ja asennevaikuttaminen vaan nimenomaan uhanalaisista lajeista huolehtiminen.⁶¹

Luontodirektiivin käsittelemät lajit ovat mielestäni selvästi arvotettuja; ne on koettu tärkeiksi ja suojelun arvoisiksi ja täten päätyneet ohjeeseen. Tärkeä kriteeri suden suojelussa oli sen uhanalaisuus.⁶² Suojelemalla sutta pyrittiin 1990-luvun lopulla pitämään huolta kyseisen lajin hyvinvoinnin lisäksi myös luonnon monimuotoisuudesta ja hyvinvoinnista, kuten olen todennut. Eläin- tai kasvilajien suojelussa uhanalaisuus saattaa kuitenkin nousta arvoksi itsessään. Kuten Yrjö Haila ja filosofian tutkija Ville Lähde toteavat, uhanalaiset lajit voidaan ymmärtää luonnon elinvoiman symboleiksi, jolloin kyseisten lajien säilyminen kertoo luonnon elinvoimaisuudesta.⁶³

Susi on luokiteltu uhanalaiseksi lajiksi sen monilla esiintymisalueilla 1970-luvulta lähtien. Uhanalaisuuden huomioiminen lainsäädännössä ja susivainon vähentyminen johtivat susikantojen voimistumiseen monissa maissa 1900-luvun edetessä.⁶⁴ 1990-luvulla susi oli kuitenkin edelleen Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton uhan-

⁵⁷ Hallituksen esitys HE 309/1993, 14.3§; Suomen perustuslaki Sk. 731/1999, 20§; Kuusiniemi 2000, 194–195; Niiniluoto 2000, 60–61. Perustuslaki tuli voimaan vasta vuoden 2000 puolella. Suomen perustuslaki Sk. 731/1999; Kuusiniemi 2000, 194.

⁵⁸ Luonnonsuojelulaki Sk. 1096/1996, 1§.

⁵⁹ Luontodirektiivi 92/43/ETY, johdanto, 1 artikla, 2 artikla.

⁶⁰ Turvapaikka uhatuille, *Suomen Luonto* 8/1999, 30–33.

⁶¹ Ibid.

⁶² Luontodirektiivi 92/43/ETY, johdanto, Liite IV. Ks. myös Vilka 1996, 167; Vilka 1997, 33.

⁶³ Haila & Lähde 2003, 14.

⁶⁴ Boitani 2003, 321; Fritts; Stephenson; Hayes & Boitani 2003, 295; Haila 2003, 183.

alaisten eliöiden listalla. Liiton vuonna 1994 julkaisemassa luettelossa susi kuului vaarantuneiden lajien luokkaan. Vaarantuneiden lajien populaatioiden säilymisen katsottiin olevan epävarmaa, ja niistä oli mahdollista tulla lähitulevaisuudessa erittäin uhanalaisia, ellei uhkatekijöitä poistettaisi.⁶⁵ Vuonna 1996 julkaistussa suurpetotyöryhmän raportissa todetaan susien ”luontaisen harvalukuisuuden” kasvattavan lajin sukupuuttoriskiä.⁶⁶ Harvalukuisuutta voitiin siis pitää luonnollisena, mutta lajien sukupuuttoon kuolemista tai sukupuuttoriskiä pidettiin tilana, jota tuli välttää. Työryhmän toteamuksen perusteella voidaan tulkita, ettei sukupuuttoa eli lajin häviämistä välttämättä koettu luonnolliseksi tapahtumaksi, vaan mahdollisuuksien mukaan estettäväksi ja vältettäväksi.

Sukupuuttoon kuoleminen luonnottomuus liittyy mielestäni ajatukseen eloonjäännistä lajien päämääränä. Kuten Tere Vadén tuo esiin, eloonjäanti elämän päämääränä on kuitenkin vain yksi näkemys tai väite muiden joukossa. Sukupuuttojen yleisyyden perusteella voitaisiin Vadénin tapaan sanoa myös, että ”eläinlajit tai niiden geenit pyrkivät häviämään ja kuolemaan”.⁶⁷ Länsimaisen kulttuurin näkemyksiä luonnosta tutkinut historioitsija Peter Coates esittää myös kysymyksen, mistä voimme olla varmoja, että uhanalainen laji haluaa välttää sukupuuttoon kuolemisen.⁶⁸ Coatesin ja Vadénin näkemyksiä mukailen ja oman tulkintani mukaan uhanalaisten lajien suojelussa onkin kyse vallankäytöstä. Ihmisen päämääränä on suojeltavan lajin sukupuuttoon kuolemisen estäminen huolimatta lajin tai sen yksilöiden omista päämääristä.

Uhanalaisten lajien suojeluun liittyy näkemys ihmisestä sukupuuttojen aikaansaajana tai jouduttajana.⁶⁹ Ympäristöhistorioitsija John McNeill toteaa, että metsästämisellä, asuttamalla alueita ja hävittämällä erilaisia elinympäristöjä ihmisen nähdään erityisesti 1900-luvun aikana nopeuttaneen lajien häviämistä.⁷⁰ Myös Adrian Franklin korostaa sitä, että postmodernina aikana ihmisen tajuttiin entistä selvemmin voivan saada aikaan lajien sukupuuttoja.⁷¹ Tämän takia ihmisellä voitiin katsoa olevan velvollisuus suojella uhanalaisia lajeja. Näitä ei kuitenkaan kohdella luonnonsuojelussa tasavertaisesti. Koska lajien suojeluun on mahdollista käyttää vain rajattu määrä yhteiskunnan re-

⁶⁵ *Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö* 1992, 70, 73, 74; *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 4, 5.

⁶⁶ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 31.

⁶⁷ Vadén 2006, 17–22, 24–25. Ks. myös Coleman 2004, 202.

⁶⁸ Coates 1998, 185.

⁶⁹ Ks. esim. *Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö* 1992, 73; Lopullisia menetyksiä, *Suomen Luonto* 3/1995, 34–37.

⁷⁰ McNeill 2001, 262, 263.

⁷¹ Franklin 1999, 59. Huomion kiinnittämisestä ihmisen negatiivisiin ympäristövaikutuksiin ks. myös Bowler & Morus 2005, 213, 220.

sursseja, on tehtävä päätöksiä siitä, millä tavoin ne käytetään. Andrew Metrickin ja Martin Weitzmanin mukaan uhanalaisiin lajeihin liittyvät päätökset kertovat päätöksiä tekevän yhteiskunnan arvoista, näkemyksistä ja ristiriidoista sen sisällä.⁷²

Luontodirektiivissä mainittujen lajien todetaan olevan epätasaisesti jakautuneita Euroopan yhteisön alueella.⁷³ 1990-luvulla susia esiintyi Suomen lisäksi muutaman muunkin jäsenmaan alueella. Suomen susikanta oli osa suurempaa kokonaisuutta, sillä se kuului ”Euraasian mantereen yli ulottuvan esiintymisvyöhykkeen läntisten reuna-alueiden kantoihin”.⁷⁴ Suomen susikanta oli yhteydessä Luoteis-Venäjän susikantaan ja Ruotsin ja Norjan susikannat olivat riippuvaisia Suomesta tulleista yksilöistä.⁷⁵ Vaikka susia esiintyi eri puolilla maailmaa, koettiin Euroopan susikannat arvokkaiksi ja merkittäviksi. Ne Euroopan unionin jäsenmaat, joiden alueella susia esiintyi, saivat huolehtia kyseisen lajin suojelusta omien rajojensa sisällä.

Osa suomalaisista koki susien suojelemisen tärkeäksi tehtäväksi. Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston asettaman suurpetotyöryhmän mukaan Suomessa oli turvattava elinvoimainen susikanta maan rajojen sisällä.⁷⁶ Erkki Pulliaisen mukaan suomalaisilla oli selvä velvoite säilyttää ”susikantaa osana luontomme rikkautta”.⁷⁷ Susien suojeleu voitiin kokea jopa moraaliseksi velvollisuudeksi.⁷⁸ Suojelua pitivät tärkeänä yksittäisten ihmisten lisäksi luonnonsuojelujärjestöt. Esimerkiksi vuonna 1994 perustettu Luonto-Liiton Susiryhmä pyrki susituntemuksen ja -tutkimuksen lisäämisen avulla toimimaan susien puolesta.⁷⁹ Franklin korostaa, että postmodernina aikana ihminen kokee itsellään olevan nimenomaan moraalinen vastuu suojella eläimiä. Ihmisten vaikutusten miellettiin ulottuvan kaikkialle maailmassa, eivätkä villieläimetkään olleet niiltä turvassa.⁸⁰

⁷² Metrick & Weitzman 1996, 1.

⁷³ Luontodirektiivi 92/43/ETY, johdanto.

⁷⁴ Tähän esiintymisalueeseen kuuluivat myös Ruotsin ja Norjan susikannat sekä itäisen Keski-Euroopan susikannat. Keski- ja Etelä-Euroopan susiesiintymät muodostivat omat erilliset kantansa. Susien esiintymisalue Euraasiassa rajoittui pohjoisessa Jäämereen, etelässä Pohjois-Kiinaan, Pakistaniin, Intiaan ja Afganistaniin. Uralin länsipuolella esiintymisalue kattoi monen Itä-Euroopan maan alueet. *Suurpetotyöryhmän raportti* 1996, tiivistelmä, 1, 8, 9.

⁷⁵ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, tiivistelmä.

⁷⁶ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, tiivistelmä, 34.

⁷⁷ Susia kohdeltava riistaeläiminä, HS Mielipide 3.2.1997 (kirjoittanut Erkki Pulliainen, professori, kansanedustaja (vihr), suurpetotyöryhmän puheenjohtaja, Oulu). Ks. myös *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 3; Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995; Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander); Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15; Suomi on myös susien, *Suomen Luonto* 5/1995, 9; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3.

⁷⁸ Vilka 1996, 169.

⁷⁹ HS Tänään 25.2.1996 (ei otsikkoa, osiossa Järjestöt); Heimonen & Kaaro 1999, 215.

⁸⁰ Franklin 1999, 59.

Suomessa 1800-luvun lopulla tapahtuneen susikannan romahduksen perusteella tiedettiin ihmisen voivan vaikuttaa merkittävästi susien esiintymiseen. Myös 1900-luvun puolella oli voimistuneen metsästyksen avulla onnistuttu vähentämään ajoittain susien määrää huomattavasti.⁸¹ Tulkitsen suden lainsäädännöllisellä asemalla pyrityn nimenomaan estämään vastaavanlaiset kannan pienenemiset ja velvoitetun ihmisiä moraalisesti toimimaan toisin. Suojelun tarve liittyy tulkinnassani siis ihmisen tarpeeseen ja haluun tehdä hyvää. Coates korostaakin uskon ihmisyyteen ja ihmisen kykyyn tehdä hyvää, olevan vahvasti läsnä luonnonsuojelussa.⁸² Suojelun tarpeen nähdään kuitenkin usein syntyvän luonnosta itsestään, ympäristön tai lajien tilasta ja tarpeesta, jolloin ihmisten on otettava nämä seikat huomioon ja pyrittävä sovittamaan ne yhteen omien tarpeidensa, odotusten ja halujensa kanssa, jotta suojelussa onnistuttaisiin.⁸³

Luontodirektiivin IV liitteen mukaisesti susi oli Suomen alueella tiukkaa suojelua vaativa laji ja susiyksilöiden tahallinen häiritseminen, pyydystäminen ja tappaminen kiellettiin. Lajin levähdys- ja lisääntymispaikkoja ei myöskään saanut heikentää tai hävittää. Suomen tuli toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi.⁸⁴ Luontodirektiivi pyrki kuitenkin ottamaan huomioon myös sosiaaliset ja alueelliset vaatimukset.⁸⁵ Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että susia ei suojelun tiukentumisen vaatimuksesta huolimatta täysin rauhoitettu, vaan Suomi sai sovittua poikkeuksen: poronhoitoalueella sutta kohdeltiin direktiivin liitteeseen V kuuluvana lajina, jonka kantaa oli mahdollista säädellä.⁸⁶

Poronhoitoalueen ulkopuolella susi oli vuonna 1993 säädetyn metsästysasetuksen mukaan rauhoitettu koko vuoden.⁸⁷ Susia sai tappaa ainoastaan maa- ja metsätalousministeriön erikoisluvalla ja vain tiettyjen ehtojen täytyessä. Rauhoitetun lajin metsästys ei saanut unionin näkemysten mukaan vaarantaa suojelua. Lainsäädäntöä kuitenkin muutettiin, ja vuoden 1997 alusta lähtien sudet eivät olleet enää rauhoitettuja koko vuotta Kymenlaakson ja Pohjois-Karjalan maakunnissa eikä Oulun läänissä Kainuun riistanhoitopiirin alueella. Näillä alueilla sai susia metsästää luvanvaraisesti kuten po-

---

⁸¹ Nyholm 1996b, 41.

⁸² Coates 1998, 172.

⁸³ Boitani 2003, 317.

⁸⁴ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 12 artikla, Liite IV. Ks. myös Bisi & Kurki 2005, 12, 17.

⁸⁵ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 2 artikla.

⁸⁶ Vuoden 1993 metsästysasetuksen mukaisesti laji oli poronhoitoalueella rauhoitettu 1.4.–31.10. välisenä aikana, muulloin susia sai metsästää kaatolupia vastaan. Metsästysasetus Sk. 666/1993, 24§; Bisi & Kurki 2005, 17; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma* 2005, 21.

⁸⁷ Metsästysasetus Sk. 666/1993, 24§.

ronhoitoalueellakin eli marraskuun alusta maaliskuun loppuun. Metsästysasetusta muutettiin ja suojelua höllennettiin, sillä susien aiheuttamat vahingot olivat lisääntyneet.⁸⁸

Vapaampi metsästys ei kuitenkaan ollut susien suojelun kannattajien tai Euroopan unionin mielestä direktiivin vaatimusten mukaista, ja lainsäädäntöä muutettiin jälleen. Vuoden 1999 alussa voimaan tulleella asetuksella susi rauhoitettiin jälleen kaikkialla poronhoitoalueen ulkopuolella, toisin sanoen metsästys sallittiin vain erikoistapauksissa. Asetuksella pyrittiin noudattamaan Euroopan unionin susien suojelua koskevia vaatimuksia.⁸⁹ Vaikka asetuksessa susien todettiin olevan rauhoitettuja poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa, niille määriteltiin poikkeukset yleisistä rauhoitusajoista. Tiettyjen ehtojen täytyessä voitiin susia metsästä marraskuusta maaliskuuhun.⁹⁰ Vaikka metsästys oli mahdollista poikkeustilanteissa, olivat sudet virallisten tekstien mukaan kokonaan rauhoitettuja poronhoitoaluetta lukuun ottamatta.⁹¹

Vaikka luontodirektiivi mahdollisti suojelusta poikkeamisen, koki Euroopan unioni tärkeäksi suojelun korkean tason saavuttamisen jäsenmaissaan.⁹² Se määritteli suojelun toimenpidekokonaisuudeksi, jolla mahdollistettiin luonnonvaraisten eläinkantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen. Ohjeen mukaan suojelun taso oli suotuisa, kun lajit pystyvät pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana eikä niiden luontainen levinneisyysalue pienene tai ole vaarassa pienentyä. Suojeltavan lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi niillä tuli myös olla riittävän laaja elinympäristö.⁹³

Luontodirektiivin myötä suomalaiseen susien suojeluun tuli käsite suotuisa suojelun taso, joka määriteltiin luonnonsuojelulaisissa direktiivin määritelmän tavoin: ”Eliölaajan suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään.”⁹⁴ Myös vuoden 1999 alussa voimaan tul-

⁸⁸ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 1374/1996, 1§, 24§; Suden ja karhun metsästyssäädöksiin tulee muutoksia, HS Kotimaa 31.12.1996; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

⁸⁹ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, johdanto, 24§; Metsästyksen tulee uusia EU-rajoituksia, HS Kotimaa 28.11.1998; Brysselin kortilla pelataan ahkerasti, *Metsästäjä* 3/1998, 3; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Metsästysasetuksen muutos voimaan vuoden alusta, *Metsästäjä* 1/1999, 7–10.

⁹⁰ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, 28§.

⁹¹ Ks. esim. Metsästysasetus Sk. 666/1993, 24§; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 5; Rauhoitus lisännyt susien liikkumista Lieksassa, HS Kotimaa 2.4.1995; Koiraa riepotellut susi ammuttiin Valtimolla, HS Kotimaa 27.9.1995.

⁹² Hollo 2004, 99.

⁹³ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 1 artikla.

⁹⁴ Luonnonsuojelulaki Sk. 1096/1996, 5§.

leessa metsästysasetuksessa käsiteltiin suojelun suotuisaa tasoa.⁹⁵ Tasosta ei kansainvälisessä tai kansallisessa lainsäädännössä kuitenkaan määritelty, mitä se tarkalleen ottaen tarkoitti eri eläinlajien kohdalla. Suden suojelu pohjautui siis tyhjän käsitteen varaan, mikä mahdollisti monenlaisia tulkintoja suojelutarpeesta.⁹⁶ Tämä johti siihen, että oli mahdollista esittää monenlaisia näkemyksiä, kuinka isoa susikantaa Suomessa oli suojeltava eli montako sutta maassa haluttiin olevan.

Vuonna 1996 Suomen susikannan arvioitiin olevan 135–141 yksilöä, seuraavan vuoden lopulla edelliseen vuoteen verrattuna hiukan vähemmän, 115–130 yksilöä ja vuoden 1998 lopussa vieläkin vähemmän, vähintään 95 yksilöä. Vuoden 1999 lopussa arvio oli 98–110 yksilöä.⁹⁷ Koko 1990-luvun aikana susien pesintöjä eli jälkeläisiä tuottavia susipareja havaittiin ainoastaan Itä-Suomessa. Susia eli paljon Kainuun, Pohjois-Karjalan, Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Kymenlaakson maakunnissa. Näillä alueilla susien määrä myös kasvoi eniten suojelun tiukentumisen seurauksena.⁹⁸ Vaikka kannan todettiin heti 1990-luvun puolivälin jälkeen olevan kasvussa, luonnonsuojelujärjestöt sekä petotutkijat ja suurpetotyöryhmä pitivät susien määrää liian pienenä. Myös jotkut susien kanssa elinalueensa jakavista ihmisistä toivoivat niiden määrän kasvavan.⁹⁹

Kulttuurintutkija Raymond Williamsin mukaan luonnonsuojelun voi ymmärtää tavallaan luonnon museoimiseksi, jolloin luonto pyritään pitämään ja säilyttämään tietynlaisena.¹⁰⁰ Eläinlajin suojelunkin voi mielestäni mieltää säilyttämiseksi, kyseisen lajin säilymisen mahdollistaviksi tai takaaviksi toimiksi. 1990-luvun lopulla susien toivot-

---

⁹⁵ Suden suojelusta poikettaessa pyyntiluvan myöntämisen edellytykseksi määriteltiin kyseisen eläinlajin kannan elinvoimaisuus eikä metsästys saanut haitata suotuisan suojelutason säilyttämistä. Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, 2§.

⁹⁶ Haila & Lähde 2003, 15; Bisi & Kurki 2005, 20; Bisi 2010, 60.

⁹⁷ *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996 1998*, 1, 2, 4; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997 1999*, 1, 2, 3; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998 1999*, 1, 2, 5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999 2000*, 1, 3, 4.

⁹⁸ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat 1995*, 20; *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito 1996*, tiivistelmä, 22–23, 34, 35; *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996 1998*, 1, 4, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997 1999*, 1, 3, 8; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998 1999*, 1, 5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999 2000*, 1, 3, 4–6; Nyholm 1996b, 39; Katso pettoa suoraan silmiin, HS Kalenteri 29.9.1995; Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS Kotimaa 5.1.1996; Karhujen ja susien määrä kasvaa, korvauksista ehdotetaan kattavia, HS Kotimaa 2.7.1996; Sudet häiriköivät Ruokolahdella, HS Kotimaa 25.8.1997; Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998; Susikanta ei ole vahvistunut Suomessa, HS Vapaa-aika 6.2.1998; Susikanta on vahvistumassa, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 2/1996, 44–45; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2005*, 9.

⁹⁹ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito 1996*, 15; Suurpetoseurantaa tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996. Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3; Susikanta on vahvistumassa, *Suomen Luonto* 2/1996, 44–45; Lumiario 1997, 20, 29; Bisi & Kurki 2005, 11.

¹⁰⁰ Williams (1980) 2003, 60.

tiin suojelun kautta säilyvän osana Suomen luontoa, mutta samalla haluttiin kuitenkin mahdollistaa tai jopa ylläpitää muutosta susikannassa. Susien määrän toivottiin kasvavan ja niiden laajentavan elinalueitaan eteläiseen Suomeen.¹⁰¹ Susien suojelu Suomessa ei siis täysin vastaa Williamsin näkemystä.

Vuonna 1995 Metsästäjien Keskusjärjestön asettama Riistakantojen hoitotyöryhmä totesi laatimassaan susikannan hoitosuunnitelmassa, että Itä-Suomessa susien määrä tulee pyrkiä pitämään vuoden 1995 tasolla, mutta muualla ”susikannan annetaan kasvaa”.¹⁰² Myös suurpetotyöryhmä ehdotti vuonna 1996 ilmestyneessä raportissaan susipolitiikan tavoitteeksi susikannan ”runsastuttamista” Suomessa: ”Poronhoitoalueen ulkopuolella – – susikanta pidettäisiin nykyisellään itäisessä Suomessa, ja sen sallittaisiin runsastua selvästi Sisä-Suomessa ja läntisessä Suomessa.”¹⁰³ Sanat ”annetaan”, ”pidettäisiin” ja ”sallittaisiin” antavat mielestäni ymmärtää, että ihminen ikään kuin mahdollistaa suden olemassaolon ja että ihmisen vallassa on, onko susia Suomen alueella ja missä määrin. Saman ajatuksen esittää Franklin todetessaan, että postmodernina aikana eläinten koettiin olevan riippuvaisia ihmisten kontrollista. Ilman ihmisten toimenpiteitä, esimerkiksi suojelun määräämistä lainsäädännössä, ei eläinlajien ajateltu välttämättä selviävän luonnossa.¹⁰⁴ Myös Leena Vilkka toteaa kirjoituksessaan susien tulevaisuudesta näin: ”Suden kohtalo on ihmisen käsissä: ihminen voi päättää, onko vastaisuudessa susia vain eläintarhoissa ja -puistoissa.”¹⁰⁵ Suden olemassaolo tai ainakin lajin säilyminen ja mahdollinen kukoistaminen Suomen alueella katsottiin riippuvan ihmisen halusta suojella kyseistä eläinlajia.

Monilla henkilöillä ja tahoilla oli susiyksilöiden määrästä selviä mielipiteitä ja toiveita. Vilkan mukaan ”[v]iiden miljoonan enemmistön asuttamassa Suomessa pitäisi sietää muutaman tuhannen yksilön susivähemmistöä, jotta suden tulevaisuus maassamme olisi turvattu”.¹⁰⁶ Suurpetotyöryhmä esitti vuonna 1996 suden tavoitekannaksi vä-

---

¹⁰¹ Suomeen haluttiin saada elinvoimainen susikanta: Pahaa sutta ken pelkäisi. . ., HS Kotimaa 1.6.1995; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Petopolitiikka harhateillä, HS Mielipide 26.4.1997 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu); Tutkijat pitävät susikantaa liian pienenä, HS Kotimaa 15.3.1999; Suomi on myös susien, *Suomen Luonto* 5/1995, 9; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32; Lumiaro 1997, 12–13, 20, 41.

¹⁰² *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 22.

¹⁰³ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 35. Ks. myös esim. Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomeen, HS Kotimaa 22.11.1996 ja Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

¹⁰⁴ Franklin 1999, 59.

¹⁰⁵ Vilkka 1997, 33. Ks. myös Vilkka 1997, 28.

¹⁰⁶ Vilkka 1997, 32.

hintään 150 suden kannan.¹⁰⁷ Esimerkin erilaisista näkemyksistä sopivaksi susimääräksi antaa Ilomantsissa vuonna 1997 pidetty kansainvälinen susikokous. Kokoukseen osallistuneista tahoista yksikään ei *Suomen Luonto* -lehden artikkelin mukaan vaatinut sude-tonta Suomea, mutta ehdotetuissa susimäärissä oli suuria eroja. RKTL:n suurpetotutkija Ilpo Kojolan mukaan 25 lisääntyvää susiparia varmistaisi elinvoimaisen susikannan. Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Karjalan piirin tavoitteena oli 300–500 suden kanta. Suurin tavoite oli Luonto-Liiton Susiryhmällä, sillä se ehdotti tuhannen suden kantaa. Kaikki kokouksessa esitetyt tavoitteet merkitsivät susien määrän kasvua.¹⁰⁸

Jotta susien suojelu ja niiden määrän kasvaminen onnistuisi, oli suojelun kannattajien ja suurpetotyöryhmän mukaan tehtävä muutakin kuin vain rajoitettava metsästystä. Susien aiheuttamien vahinkojen ja haittojen ennaltaehkäisy koettiin tärkeäksi. Myös vahinkojen ja haittojen korvaaminen nähtiin keinona parantaa asenteita susia kohtaan.¹⁰⁹ 1990-luvun lopulla luonnonsuojelujärjestöt järjestivät yhteistyössä lampaankasvattajien kanssa susiaitojen rakentamistalkoita. Ensimmäiset aidat rakennettiin vuonna 1997 Liperiin Pohjois-Karjalaan ja Merikarvialle Satakuntaan.¹¹⁰ Suojelun kannattajat myös ehdottivat vartioivien paimenkoirien ja paimentavien koirien käyttämistä karja-eläinten vahtimisessa susivahinkojen ennaltaehkäisemiseksi.¹¹¹ Vuonna 1999 Suomen luonnonsuojeluliitto haki Euroopan unionilta susikannan suojeluun ja hoitoon rahallista tukea. Se teki hakemuksen Life-rahoitusjärjestelmään¹¹² yhdessä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton, maa- ja metsätalousministeriön, Metsästäjien Keskusjärjestön ja riistanhoitopiirien kanssa. Tukea haettiin unionilta vahinkojen ehkäisemiseen ja susiaitojen rakentamiseen. Susi Life -hanke ei kuitenkaan saanut tukea unionilta.¹¹³

¹⁰⁷ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 31.

¹⁰⁸ Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35. Tarkoista näkemyksistä susien määrästä ks. myös Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996; Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander).

¹⁰⁹ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, tiivistelmä, 39; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Vilka 1997, 32. Ks. myös Paartola 2005, 69.

¹¹⁰ Suomen ensimmäiset susiaidat rakennetaan Liperiin ja Merikarvialle, HS Kotimaa 8.6.1997; Lampaiden suojaksi nousee leijona-aita Liperiin, HS Kotimaa 27.6.1997; EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15; Susiaita Pohjois-Karjalaan, *Suomen Luonto* 8/1997, 14; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35.

¹¹¹ Anatoliankoirat ovat terveitä ja kestäviä, HS Mielipide 17.10.1995 (kirjoittanut J. A. U. Yrjölä, Suomen kennelliiton entinen puheenjohtaja, Helsinki); Koirakansan apu kipeästi tarpeen suojelurintamalla, HS Mielipide 28.10.1995 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander, biologi, toimittaja, Espoo).

¹¹² Life on Euroopan unionin ympäristöalan rahoitusjärjestelmä. Sen kautta unioni rahoittaa jäsenmaiden luonnonsuojelu- ja ympäristöhankkeita. Life-hankkeiden kautta toteutetaan yhteisön ympäristöpolitiikkaa ja -lainsäädäntöä. *LIFE Programme*. Euroopan komission internet-sivu; *Life+ -rahoitus*. Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu.

¹¹³ EU hylkäsi lajiensuojeluhankkeet, HS Kotimaa 11.5.1999; EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15.

Tulkitsen suojelun toiminnaksi, jonka kautta ihminen määrittää, millainen on luonnon haluttu tila. Susien suojelulla luonto haluttiin 1990-luvun lopun Suomessa pitää sudellisena eli susien tahdottiin pysyvän osana Suomen luontoa ja eläimistöä. Kuten Coates toteaa, suojelun seurauksena voidaan nähdä ihmisen luoma tai tekemä luonto.¹¹⁴ Vadénin mukaan luonnonsuojelu on luonnon täydellistämistä, parantamista, minkä hän ymmärtää luonnon hallintana.¹¹⁵ Susien suojelu ei näiden kahden tutkijan näkemysten valossa näyttäyty lainkaan passiivisena toimintana, vaan luonnon kontrolloimisena ja hallitsemisena, jollaiseksi sen itsekin tulkitsen.

2.2. Susikannan hoitaminen, kokonaisuuden hallintaa

Ihminen käytti 1990-luvun lopulla valtaa susia kohtaan suojelun lisäksi myös riistanhoidon muodossa. Tällöin huomio kiinnittyi susiyskilöitä suurempaan kokonaisuuteen, susikantaan. Suomen alueella elävät sudet nähtiin osana laajempaa, Euraasian mantee-reella elävien susien muodostamaa kokonaisuutta, mutta niiden katsottiin muodostavan myös pienemmän kannan, Suomen susikannan.¹¹⁶ Tätä kantaa pyrittiin hoitamaan riistanhoidon keinoin. Riistanhoidosta on puhuttu Suomessa jo 1800-luvun lopulta lähtien ja se on nähty luonnon hoitamisena, luonnosta huolehtimisena ja koettu suojelun tavoin ihmisen tehtäväksi.¹¹⁷ Suomessa riistanhoitoa on pidetty 1900-luvun edetessä nimenomaan metsästäjien tehtävänä ja susikannan hoitaminen on pitkään merkinnyt susien esiintymisalueilla lähinnä haitallisiksi koettujen susien metsästämistä. Ympäristö- ja eläinaatteiden vahvistumisen myötä kannanhoito ei kuitenkaan voinut enää perustua ai-noastaan metsästyksen eli eläinten tappamiseen, ja riistanhoidosta tuli monipuolisempaa ja moninaisempaa toimintaa.¹¹⁸ Tässä alaluvussa tarkastelen, millä tavoin Suomen susikantaa pyrittiin hoitamaan ja hallitsemaan. Tarkastelen myös sitä, miksi kannanhoito nähtiin tärkeäksi tehtäväksi, ja mitä hoidon avulla haluttiin saavuttaa.

Vuonna 1993 säädetyssä Metsästyslaissa riistanhoito määriteltiin toiminnaksi, ”jonka tarkoituksena on riistaeläinkantoja säätelemällä, riistaeläinten elinolosuhteet turvaamalla tai niitä parantamalla taikka muulla tavalla lisätä, säilyttää tai parantaa riista-

---

¹¹⁴ Coates 1998, 7, 8.

¹¹⁵ Vadén 2006, 25, 61.

¹¹⁶ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, tiivistelmä, 1.

¹¹⁷ Lehikoinen 2007, 12; Hokkanen 2009, 33.

¹¹⁸ Boitani 2003, 333; Hokkanen 2009, 33; Bisi 2010, 15, 23.

eläinkantaa ja eri eläinkantojen välistä tasapainoa”.¹¹⁹ Riistanhoidon määrittelyssä korostuu ihmisen vaikutusvalta. Ihminen pystyi ”säätämään” eläinkantoja, ohjaamaan niiden kehitystä mielensä mukaan. Laissa säätelyä ei kuitenkaan kuvata mielivaltaiseksi tai eläinkantojen kannalta negatiiviseksi, sillä sen painotetaan tapahtuvan ”lisäämällä”, ”säilyttämällä” ja ”parantamalla” kyseisiä kantoja. Riistanhoidon korostettiin tähtävään riistaeläinkantojen hyvinvointiin.¹²⁰

Riistanhoito kohdistui Suomessa 1990-luvun lopulla riistaeläimiin eli eläimiin, joita metsästettiin.¹²¹ Metsästyslaissa sudet määriteltiin riistaeläimiksi.¹²² Tämä tarkoitti sitä, että lajin hoito kuului 1990-luvun lopulla maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Riistaeläinkantojen hoidosta vastasivat maakuntatasolla riistahallinnon ja metsästäjäorganisaation aluetason hallinnolliset yksiköt, riistanhoitopiirit. Suomi oli jaettu viiteentoista riistanhoitopiiriin (Liite 2), joiden kansallisen tason koordinoija oli Metsästäjien Keskusjärjestö. Monissa muissa Euroopan maissa suurpetoasioita hallinnoi ympäristöministeriö. Suomessa ympäristöministeriöllä oli susiin liittyvissä asioissa kuitenkin ainoastaan viranomaisrooli: se päätti eläinlajien uhanalaisuudesta ja pystyi siten vaikuttamaan siihen, miten susia kohdeltiin.¹²³

Metsästys oli olennainen osa riistanhoitoa, sillä sen avulla riistaeläinkantoja säädeltiin. Suojelun tiukentumisesta huolimatta susikantaa oli 1990-luvun lopulla edelleen mahdollista säädellä metsästyksellä poronhoitoalueen ulkopuolisessakin Suomessa, sillä maa- ja metsätalousministeriö myönsi susiyksilöiden metsästämiseen poikkeuslupia, ja vuosina 1997 ja 1998 oli vapaampi, pyyntilupiin perustuva metsästys mahdollista. Susien ihmisille aiheuttamien vahinkojen torjumisen lisäksi susien tappamista perusteltiin kannanhoidon kautta. Vuosisadan lopulla metsästys miellettiin nimenomaan riistanhoidoksi ja metsästyksen oikeutus perusteltiin luonnon ja eläinkantojen hoitamisen, niistä huolehtimisen kautta. Poistamalla eri eläinkannoista yksilöitä metsästäjät pitivät huolta kannoista ja varmistivat luonnon tasapainon säilymisen.¹²⁴

Tasapainon säilyttäminen mainitaan myös vuoden 1993 metsästyslaissa. Laissa määritellyn riistanhoidon avulla ajateltiin voitavan edesauttaa tasapainoa luonnossa.

---

¹¹⁹ Metsästyslaki Sk. 615/1993, 3§.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Riistaeläimen määrittelystä Ratamäki 2009a, 16, 18, 43; Ratamäki 2009b, 46; Bisi 2010, 15.

¹²² Metsästyslaki Sk. 615/1993, 5§.

¹²³ Bisi & Kurki 2005, 12; Ratamäki 2009a, 16, 18, 43; Ratamäki 2009b, 46.

¹²⁴ Luonnonhoitoon yhteinen ymmärrys, *Metsästäjä* 4/1995, 50–51; Eläinkantojen säätely suojelualueilla välttämätöntä, *Metsästäjä* 2/1996, 40–41; Klementtinen 2002, 159; Ylimaunu 2002, 128; Ilvesviita 2005, 281.

Eläinten katsottiin voivan hyvin silloin, kun eri lajit olivat tasapainossa keskenään.¹²⁵ Riistantutkimuksen näkökulmasta esimerkiksi petoeläinten ja saaliseläinten välillä vallitsi teoriassa ja usein myös käytännössä tasapainotila. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkimusprofessori kirjoitti *Metsästäjä*-lehdessä näin:

[P]eto hyödyntää saaliseläinkantoja mahdollisuuksiensa mukaan yleensä kuitenkin vaarantamatta saaliseläinkannan olemassaoloa. Ongelmia ei synny, jos petosaalissuhde on tasapainoinen, jos petojen ja saaliseläinten lukumääräsuhteet säätelevät toisiaan. Ongelmia sitä vastoin syntyy, jos tasapainotila on häiriintynyt, etenkin jos petojen määrä kasvaa syystä tai toisesta ”liian suureksi”.¹²⁶

Coatesin mukaan luonnon voidaan nähdä pyrkivän tasapainoon ja kukoistavan ainoastaan silloin, kun se on tasapainossa. Kuten Coates toteaa, nykyekologian näkemysten mukaan ajatus tasapainosta luonnossa on kuitenkin kuvitteellista.¹²⁷ Myös kulttuurihistorioitsija Riitta Laitinen kiinnittää huomiota tähän ristiriitaan. Ekologian piirissä on esitetty näkemyksiä, joiden mukaan tasapainon ja harmonian sijaan luonnossa vallitsee luontaisesti jatkuva muutos ja epäjärjestys. Tasapaino ja järjestys on korvattu termeillä kuten kaaos, epäjärjestys, ympäristön mosaiikki ja muutos. Kuitenkin edelleen vaikuttaa voimakkaana näkemys siitä, että ekosysteemit pyrkivät tasapainoon.¹²⁸

Riistanhoidon avulla pyrittiinkin 1990-luvun lopulla saavuttamaan kuviteltu tasapaino Suomessa elävien eläinkantojen välille. Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksen tutkimusprofessori totesi *Metsästäjä*-lehden artikkelissaan myös, että

[i]hminen on omilla toimillaan sotkenut luonnon tasapainotiloja pahanlaisesti. Vääritymiä on paha korjata, yrityksetkin saattavat johtaa pienimuotoisiin katastrofeihin. Ihmisen tulisi kuitenkin asettaa itselleen selvät tavoitteet siitä, mitä hän haluaa tulevaisuuden ”uusilta tasapainotiloilta”.¹²⁹

Kuten edellisessä alaluvussa toin esiin, vuosisadan lopulla ihmiset tiedostivat vaikuttavansa negatiivisesti luontoon ja siksi ihmisten tuli huolehtia luonnosta. Myös edellisen sitaatin mukaan tasapainon saavuttamisesta huolehtiminen kuului ihmisille, koska ihmisten miellettiin saaneen toiminnallaan aikaan epäjärjestystä.

Vuoden 1993 metsästyslain mukaan susien metsästystä oli harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti eikä se saanut vaarantaa Suomen susikantaa. Tähän py-

¹²⁵ Metsästyslaki Sk. 615/1993, 3§.

¹²⁶ Tasapainottomat pedot, *Metsästäjä* 2/1996, 11.

¹²⁷ Coates 1998, 187. Ks. myös Bowler & Morus 2005, 229. Tieteen historiaa tutkineet Peter J. Bowler ja Iwan Rhys Morus tuovat esiin, että luonnossa vallitsevasta tasapainosta on kirjoitettu jo 1700-luvulla. Bowler & Morus 2005, 220, 221.

¹²⁸ Coates 1998, 187; Laitinen 2001, 405, 407.

¹²⁹ Tasapainottomat pedot, *Metsästäjä* 2/1996, 11.

rittiin rauhoitusaikojen sekä pyyntilupien enimmäismäärää ja kiintiötä koskevan määräysmenettelyn avulla.¹³⁰ Riistaeläinkannat voitiin nähdä luonnonvaroina, joita tuli metsästää kestävän käytön periaatteiden mukaisesti. Tällöin metsästys kohdistui ”tuottoon”, ei ”pääomaan”.¹³¹ Periaate vakiintui luonnonvaroja koskevaan lainsäädäntöön jo 1800-luvulla ja sen tarkoitus oli turvata luonnonvarojen uudistuminen. Metsästämillä kestäväällä tavalla varmistettiin arvostettujen riistaeläinlajien säilyminen Suomessa ja estettiin liikametsästystä.¹³² Susien kohdalla kestävän käytön vaatimus liittyi vaatimukseen suojella lajia ja varmistaa sen esiintymisen jatkuminen maassa.

Metsästyksen lisäksi riistanhoitoon liittyi riistaeläinlajien tutkiminen. Se oli olennainen osa riistanhoitoa, sillä kantojen hoidon katsottiin perustuvan riistaeläimistä kerättyyn tieteelliseen tietoon. Tiedon kerääminen ja tuottaminen Suomen susikannasta oli tärkeää, jotta kannan hoitaminen onnistuisi, eivätkä kannan hyvinvointi tai olemassaolo vaarantuisi esimerkiksi liiallisen metsästyksen takia.¹³³ Petotutkimusta tekivät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkijat. RKTL oli arvioinut susikantaa jo 1960-luvun lopulta lähtien yhteistyössä muun muassa maa- ja metsätalousministeriön ja Metsästäjien Keskusjärjestön kanssa.¹³⁴ Susikantaa koskeva päätöksenteko vaati tietoa kannan suuruudesta ja kehityksestä, ja metsästyksestä määräävä maa- ja metsätalousministeriö sai vuosittain seurantatietoja susien lisäksi monista muistakin riistaeläimistä.¹³⁵

Susikannan seurantaan ja tutkimiseen osallistui 1990-luvun lopulla petotutkijoiden lisäksi vapaaehtoisia metsästäjiä. RKTL:n vuonna 1996 julkaisemassa riistantutkimusta käsittelevässä *Riistan jäljille* -kirjassa suomalaisen metsästäjän todetaan olevan ”maailmankuulu tutkimuksen avustaja”.¹³⁶ Metsästäjillä oli tärkeä rooli susikantaa koskevan tiedon muodostamisessa, sillä vapaaehtoiset metsästäjät keräsivät havaintoja susista.¹³⁷ Tutkimuslaitos arvioi petotutkimuksen ja metsästäjien tarjoamien tietojen avulla susien määrää, sijaintia, tiheyttä ja lisääntymistä ja teki vuosittain arvion suurpetojen

¹³⁰ Metsästyslaki Sk. 615/1993, 20§; Metsästysasetus Sk. 666/1993, 24§; Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 1374/1996, 1§, 24§; Asetus metsästysasetuksen muuttamiseksi Sk. 869/1998, 2§, 24§, 28§; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, tiivistelmä, 3–4.

¹³¹ Kestävä käyttö, *Metsästäjä* 1/1995, 3. Ks. myös Luonnonsuojelulaki uudistuu, *Metsästäjä* 1/1996, 5.

¹³² Hollo 2004b, 45–46, 161–162.

¹³³ EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15; Ilvesviita 2005, 332; Lehikoinen 2007, 12; Hokkanen 2009, 33.

¹³⁴ Nyholm 1996a, 11; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma* 2005, 8.

¹³⁵ Linden, Hario & Wikman 1996, 8.

¹³⁶ Helle, Nikula & Wikman 1996, 9.

¹³⁷ Tapoja, joilla susista kerättiin tietoa 1990-luvun lopulla, tarkastelen tarkemmin alaluvussa 2.4.

vähimmäisyksilömääristä eli minimikanta-arvion.¹³⁸ RKTL pyrki tuottamaan tutkimustietoa ja ratkaisumalleja, ”joiden avulla Suomen luonnonvaraisia riista- ja kalavaroja hyödynnetään kestävän käytön mukaisesti ja ne säilyttävät monimuotoisuutensa”.¹³⁹ Riistaeläimistä koottujen tietojen avulla siis mitoitettiin ja ohjattiin niiden metsästystä.

Tiedot susikannan koosta ja kehityksestä, mutta myös susien aiheuttamista vahingoista ja susiin kohdistuvasta metsästyksestä olivat apuna kannanhoitoa suunniteltaessa. 1990-luvun lopulla Suomessa tehtiin erilaisia suunnitelmia, joiden tarkoitus oli auttaa viranomaisia pyyntilupapäätöksissä. Suunnitelmien tekemiseen osallistui petotutkijoita ja virkamiehiä sekä metsästäjäorganisaation jäseniä.¹⁴⁰ Alkuvuodesta 1995 maa- ja metsätalousministeriö määräsi Metsästäjien Keskusjärjestön laatimaan vuoden loppuun mennessä riistaeläimiä koskevan valtakunnallisen hoitosuunnitelman. Suunnitelman laati Keskusjärjestön asettama Riistakantojen hoito-työryhmä.¹⁴¹ Seuraavana vuonna ministeriön neuvoo-antava elin ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto asetti erilaisista asiantuntijoista koostuvan suurpetotyöryhmän laatimaan uuden hoitosuunnitelman. Uuden, perusteellisemmän hoitosuunnitelman tekeminen oli tärkeää, sillä susikannan tilassa oli monia seikkoja, joihin puuttumista ja vaikuttamista pidettiin olennaisena elinvoimaisen kannan saavuttamiseksi.¹⁴²

Suomi haluttiin pitää 1990-luvun lopulla sudellisena, kuten edellisessä alaluvussa totesin, mutta tärkeää oli myös pitää susikanta elinvoimaisena.¹⁴³ Aiemmin mainitsemani toive susien määrän kasvamisesta liittyi susikannan geneettiseen hyvinvointiin ja elinvoimaisuuteen, joista pyrittiin vuodesta 1996 lähtien huolehtimaan kannanhoidon avulla. Oikeustieteilijä Erkki Hollon mukaan biologinen monimuotoisuus, jota luontodirektiivi ja luonnonsuojelulaki velvoittivat ylläpitämään, sisältää lajien monimuotoisuuden, jossa olennaista on yksilöiden määrä, lajin levinneisyys ja uhanalaisuus, sekä lajien muunnosten monimuotoisuuden eli geneettisen monimuotoisuuden.¹⁴⁴

¹³⁸ *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 1, 2, 3, 4–5, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 1, 2, 3–4, 7, 8; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 1, 2, 3, 4–5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999* 2000, 1, 2, 4–5.

¹³⁹ *RKT Vuosikertomus* 1995, 4. Ks. myös *RKT Vuosikertomus* 1995, 15; *RKT Vuosikertomus* 1996, 1, 4; *RKT Vuosikertomus* 1997, 2; *RKT Vuosikertomus* 1998, 8, 12.

¹⁴⁰ Riistalajien hoitosuunnitelmat, *Metsästäjä* 6/1995, 3.

¹⁴¹ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, esipuhe; Riistalajien hoitosuunnitelmat, *Metsästäjä* 6/1995, 3.

¹⁴² *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, esipuhe; Suurpetojen kannat selvitetään, HS Kotimaa 27.1.1996.

¹⁴³ Lumiaro 1997, 12–13, 20.

¹⁴⁴ Hollo 2004b, 82.

Vuosisadan lopulla arvioitiin Suomen susikannan elinvoimaisuutta ja esitettiin erilaisia kannanottoja ideaalista susimäärästä, kuten edellisessä alaluvussa mainitsin. Suurpetotyöryhmä määritteli elinvoimaiseksi susikannaksi sellaisen määrän susia, joka riittäisi turvaamaan lajin geneettisen monimuotoisuuden. Luodessaan Suomen susikannan kehitystä koskevia tavoitteita työryhmä käytti apuna esimerkiksi Pohjois-Amerikassa tehtyjä tutkimuksia elinvoimaisista susikannoista. Pienin elinkykyinen kanta katsottiin voitavan mallintaa matemaattisesti, teoreettisten laskelmien sekä ”kotieläimistä kertyneiden kokemusten pohjalta”.¹⁴⁵ Työryhmän mukaan Suomen susikanta oli ”nykyisellään selvästi pienempi kuin nk. geneettisesti tehokas minimikanta (500 yksilöä), mutta vain jonkin verran pienempi kuin kanadalaisen asiantuntijaryhmän suosittelema pienin elinkykyinen minimikanta noin 150 yksilöä”.¹⁴⁶

Suurpetotyöryhmän vuonna 1996 esittämät susikannan ”runsauskehitystavoitteet” pyrkivät ottamaan huomioon lajin sukupuuttoriskin ja perinnöllisen monimuotoisuuden säilymisen. Työryhmä perusteli suuruustavoitteita Suomen alueella elävän susikannan runsaudella, ikä- ja sukupuolirakenteella sekä susikantojen tilanteella Suomen lähialueilla. Työryhmä arvioi vähintään 150 yksilön kannan olevan pienin elinkykyinen susikanta Suomessa.¹⁴⁷ Myös Lumiaro arvioi elinvoimaista minimikantaa tutkielmasaan ja päätyi 25 vuosittain lisääntyvään susipariin.¹⁴⁸

Monien eri tekijöiden katsottiin vaikuttavan susikannan runsauteen Suomessa. Suurpetotyöryhmän mukaan ihmistoiminnan suorat ja epäsuorat vaikutukset olivat merkittävimpiä tekijöitä.¹⁴⁹ Myös metsästäjät ja suojelun kannattajat mielsivät ihmisellä kannan säätelijänä olevan huomattava vaikutus susien määrään. Pulliainen mielsi ihmisen susien pahimmaksi viholliseksi ja Vilkan mukaan ihminen oli ”suden ainoa vihollinen, kilpailija ja suurin syy susikuolemiin”.¹⁵⁰ Metsästyksen ja susien tappamisen lisäksi muiden tekijöiden myönnettiin vaikuttavan susikantaan. Ihmisen suoran vaikutuksen eli metsästyksen ollessa vähäinen katsoivat petotutkijat ravinnon saatavuuden olevan ensisijainen kannan runsauteen vaikuttava tekijä.¹⁵¹

¹⁴⁵ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 31–32.

¹⁴⁶ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 35.

¹⁴⁷ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, Tiivistelmä, 30–31, 34.

¹⁴⁸ Lumiaro 1997, 36–40, 59.

¹⁴⁹ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 6. Ks. myös Riistakannat vaihtelevat, *Metsästäjä* 5/1996, 3.

¹⁵⁰ Riistakannat vaihtelevat, *Metsästäjä* 5/1996, 3; Vilka 1997, 32–33; Pulliainen & Rautiainen 1999, 79; Lumiaro 1997, 39.

¹⁵¹ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 6.

Suurpetotyöryhmän raportissa todettiin kuitenkin ihmisen vaikuttavan toiminnallaan myös susien ravinnonsaantiin.¹⁵² 1990-luvun lopulla riistanhoito ulottui koskemaan hyvin monia luonnonvaraisiksi määriteltyjä eläinlajeja ja susien saaliseläimistä esimerkiksi hirvieläimet olivat riistanhoidon kautta tiukasti ihmisen kontrollin alaisia. Ihmisen vaikutuksen ulottumista suurpetojen saaliseläimiin käytettiin perusteluna sille, miksi suurpetojen kannoista huolehtimisen tehtävä kuului ihmiselle. Vuonna 1996 ilmestyneen *Metsästäjä*-lehden artikkelin mukaan

[y]hteiskunta ei siedä suuria hirvieläin- ja suurpetokantoja, joten niitä joudutaan pitämään luontaista pienempinä. Luontaista suurpetojen ja hirvieläinten välistä tasapainotilannetta on nykyisessä Suomessa mahdotonta ylläpitää. – – Ihmisen vaikutus Suomen luontoon on niin totaalista, että luonnon monimuotoisuuden ja järkevän tasapainon säilyttämiseksi eläinkantoja on säädeltävä ihmisen toimesta kaikkialla.¹⁵³

Artikkelissa perusteltiin luonnonvaraisiin eläinkantoihin vaikuttamista sillä, että ihmisen vaikutus ja kontrolli ulottui muutenkin kaikkialle. Ihmiset metsästäivät samoja riistaeläimiä kuin sudet ja saattoivat liiallisella metsästyksellä pienentää huomattavasti susien saaliseläinkantoja. Mutta kuten suurpetotyöryhmän raportissa todetaan, ”[i]hmisen aiheuttamat muutokset eivät kuitenkaan aina ole petojen ravintovaroja vähentäviä”.¹⁵⁴ Työryhmä katsoi esimerkiksi valkohäntäpeurojen istuttamisen luovan susille ”ravintokohteen” lounaiseen Suomeen.¹⁵⁵

Susikannan hoitoa suunnittelevat tahot kokivat myös Venäjältä tulevan muuttoliikkeen vaikuttavan olennaisesti Suomen susikannan runsauteen. Vuosisadan lopulla susikannan todettiin olevan geneettisesti yhteydessä omaa kantaa runsaampaan susikantaan ja itärajan takaa tiedettiin tulevan maahan susia.¹⁵⁶ Suomen susikanta oli 1900-luvun aiempina vuosikymmeninä ollut hyvin riippuvainen Venäjältä tulleiden susien määrästä, ja erityisesti Venäjän Karjalan susitilanne oli vaikuttanut Suomen susikantaan. Vuosisadan loppupuolellakin Venäjältä suuntautuvan muuttoliikkeen katsottiin

¹⁵² *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 6.

¹⁵³ Eläinkantojen säätely suojelualueilla välttämätöntä, *Metsästäjä* 2/1996, 40–41.

¹⁵⁴ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 6, 7. Ks. myös Susikantojen hoidon ongelmista, *Metsästäjä* 3/1996, 8–9.

¹⁵⁵ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 7.

¹⁵⁶ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 20; *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, ii (Tiivistelmä), 6, 16, 18, 34; Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 22.11.1996; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Susikanta ei ole vahvistunut Suomessa, HS Vapaa-aika 6.2.1998; Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999; Pulliainen & Rautiainen 1999, 94–95, 120; Lumiaro 1997, 5, 55; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma* 2005, 9, 14; Boitani 2006, 319, 325.

pitävän huolta Suomen susikannan monimuotoisuudesta.¹⁵⁷ Oman maan susikantaa hoidettaessa oli tärkeä tietää myös Venäjän Karjalan kannan tilanteesta.¹⁵⁸

Venäjän Karjalan susikannan todettiin vuonna 1996 olevan vähintään kymmenkertainen Suomen kantaan verrattuna, mutta 1990-luvun edetessä petotutkijat totesivat alueen kannan alkavan taantua.¹⁵⁹ Myös susien Venäjän ja Suomen rajan ylitysten kerrottiin vuonna 1998 *Helsingin Sanomien* uutisessa vähentyneen.¹⁶⁰ Jos yhteys itään lakaisi kokonaan, pelättiin sen vaikuttavan dramaattisesti Suomen susikantaan. Vuosisadan lopulla suojelun kannattajat, petotutkijat ja suurpetotyöryhmä halusivat luoda Suomeen ”itsenäisen” susikannan, joka ei olisi riippuvainen Venäjän suunnalta tulleesta vaellusliikkeestä.¹⁶¹ Suurpetotyöryhmän mukaan Suomella tuli olla ”valmius reagoida lähialuekantojen muutoksiin niin, että elinkykyisten kantojen olemassaolo voidaan tilanteen niin vaatiessa turvata myös maamme rajojen sisäpuolella”.¹⁶²

Susien toivottiin olevan osa Suomen luontoa 1990-luvun lopulla, mutta myös tulevaisuudessa. Susikannan säilyvyys haluttiin turvata suojelun ja kannanhoidon avulla.¹⁶³ Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston mukaan susikannan kehittämistavoitteena tuli ”olla ensi vaiheessa kannan perintöaineksen monimuotoisuuden säilyttävä pienin elinkykyinen kanta. Toisessa vaiheessa on tavoitteena tätä suuremman, metsästettävän kannan ylläpitäminen Suomessa”.¹⁶⁴ Lopullisena tavoitteena oli siis isompi, vapaamman metsästyksen mahdollistava kanta. Tavoite luo mielikuvaa suden suojelemisesta nimenomaan metsästyksen mahdollistamiseksi. Susiin hyvin myönteisesti suhtautuneiden oululaisten mielipidekirjoittajienkin mukaan ”[s]usimäärän pitää antaa rauhassa vahvistua tasolle, joka kestää hallitun metsästyksen”.¹⁶⁵

---

¹⁵⁷ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 34; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35. Venäjän raja-aidan takia Suomen susikanta ei ollut yhteydessä Venäjän isoon ja yhtenäiseen susikantaan, vaan Venäjän Karjalan susikantaan. Lumiaro 1997, 56–57.

¹⁵⁸ Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos teki yhteistyötä Venäjän tiedeakatemian Karjalan tutkimuskeskuksen kanssa. Tarkemmin yhteistyöstä alaluvussa 2.4.

¹⁵⁹ *Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan* 1996, 23; *Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjalaskennat 1997* 1997, 6, 8; *Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1998, 7, 9.

¹⁶⁰ Susikanta ei ole vahvistunut Suomessa, HS Vapaa-aika 6.2.1998.

¹⁶¹ Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Lumiaro 1997, 12, 41, 58, 67.

¹⁶² *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, tiivistelmä, 34. Ks. myös Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35.

¹⁶³ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 22; Lumiaro 1997, 6, 31.

¹⁶⁴ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, Liite 5. Ks. myös Maltillinen suurpetoesitys, HS Pääkirjoitus 24.11.1996.

¹⁶⁵ Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mielipide 18.11.1997 (kirjoittanut Timo Lumme, biologi, Ari Marila, lääkäri, Oulu).

Lajin suojelelu metsästyksen mahdollistamiseksi kuulostaa nurinkuriselta, mutta metsästyksellä on aiemminkin perusteltu eläinlajien suojeleluu. 1800-luvulta lähtien riis- taeläinkantojen säilyminen on Suomessa haluttu varmistaa nimenomaan metsästysmah- dollisuuden säilymistä takia.¹⁶⁶ Elinvoimaisten ja suurien eläinkantojen suojeleluu pite- tään myös helpompana kuin pienten kantojen, sillä kannan häviämiskisk on silloin pie- ni.¹⁶⁷ Isompaa kantaa oli siis helpompi suojelella ja hallita. Vapaamman metsästyksen mahdollistavan susikannan todennäköisesti myös ajateltiin lisäävän ihmisten sietokykyä ja positiivista suhtautumista susiin.

Kannanhoitoa kannattavat henkilöt ja tahot pitivät ihmisen toimesta tapahtuvaa hoitoa hyödyllisenä ja susikannan hyvinvointiin johtavana toimintana.¹⁶⁸ Susien suoje- lua kannattaneen Erkki Pulliainen mukaan ”[p]arasta suojeleluu on susikannankin osalta sen aktiivinen hoito”.¹⁶⁹ Franklin toteaa ihmisen kontrollin olevan postmodernina aika- na yleisesti hyväksyttyä. Eläinkantojen hoito ja eläinten metsästys voitiin nähdä niiden suojeleluna, ei suojelelun vastaisina tekoina. Sekä metsästäjät että riistanhoitajat miellettiin luonnon suojelelijoiiksi ja säilyttäjiiksi.¹⁷⁰ Myös antropologi Tim Ingold liittää riistanhoi- don osaksi suojeleluu. Hänen mukaansa länsimaisen suojelelukultin mukaisesti ihminen päättää suojeleltävien eläinten elinoloista, ja riistanhoidon avulla myös villit eläimet ovat hoidettuja ja hallittuja.¹⁷¹ Riistanhoidon kautta vaikutettiin monin tavoin Suomessa eläviin, villieläimiksi luokiteltuihin eläimiin. Tulkintani mukaan riistanhoito suojelelun tavoin liitti kulttuurin ulkopuoliseksi koetut eläimet kulttuurin osaksi.

2.3. Susien oikeudet ja suden paikka

Tässä alaluvussa siirrän huomioni suuremmasta kokonaisuudesta susiyskilöiden tasolle ja tarkastelen, millaisia oikeuksia ihmiset 1990-luvun lopun Suomessa mielsivät susilla olevan, ja millaiset paikat koettiin niille sopiviksi. Yksittäisten ihmisten näkemykset,

---

¹⁶⁶ Klemettinen 2002, 159. Keith Thomas kertoo, että ketunmetsästystä rajoitettiin Englannissa uuden ajan alussa nimenomaan, jotta yläluokan harjoittama metsästys pysyisi mahdollisena. Ketunmetsästyksen takia lajia ei haluttu hävittää kokonaan. Thomas 1984, 164. Ks. myös Coates 1998, 164.

¹⁶⁷ Lumiaro 1997, 6.

¹⁶⁸ Metsästyslaki Sk. 615/1993, 3§; Susia kohdeltava riisaeläiminä, HS Mielipide 3.2.1997 (kirjoittanut Erkki Pulliainen, professori, kansanedustaja (vihr), suurpetotyöryhmän puheenjohtaja, Oulu).

¹⁶⁹ Susia kohdeltava riisaeläiminä, HS Mielipide 3.2.1997 (kirjoittanut Erkki Pulliainen, professori, kansanedustaja (vihr), suurpetotyöryhmän puheenjohtaja, Oulu).

¹⁷⁰ Franklin 1999, 44, 59, 120.

¹⁷¹ Ingold 1988, 12.

mutta myös kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö kertovat, millaisia oikeuksia suilla vuosisadan lopulla nähtiin olevan ja millaiseksi suden paikka koettiin Suomessa. Eläinten oikeudet ja suojeleminen liittyvät yhteen, sillä suojeleminen lajeilla yleensä nähdään erilaisia oikeuksia, jotka velvoittavat ihmistä suojelemaan niitä.

Erilaisten oikeuksien myöntäminen eläimille ja eläinten oikeuksien korostuminen nähdään usein uusina ilmiöinä, jotka eläintensuojeluaatteen tavoit ovat seurausta kaupungistumisesta ja teollistumisesta.¹⁷² 1800-luvun lopulla luonnon- ja eläintensuojelu oli nimenomaan kaupunkilaisten harrastus, mutta myös 1900-luvun lopun luonnon-suojelun ominaispiirteeksi nostetaan kaupungistumisen ja teollistumisen aikaansaama ihmisen irtaantuminen luonnosta. Elinkeinojen vaikutusta ihmisen ja eläimen suhteeseen tutkineen Juha Ylimaunun mukaan yhteiskunnassa tapahtuneen elinkeinomuutoksen seurauksena käsitys ihmisen riippuvuussuhteesta luontoon on hämärtynyt, mikä heijastuu myös ihmisen eläinsuhteeseen.¹⁷³ Eläineetikko Elisa Aaltola toteaa näkemyksen vääristyneestä eläinsuhteesta olevan yleinen eläinasiaa-aatteen syntyyn liittyvä kritiikki. Hän painottaa etäisyyden eläimistä olevan näennäistä: eläimet olivat kaupungeissakin läsnä ja tulivat nyt myös uudella tavalla lähemmäs ihmistä. Lemmikkieläinten pito yleistyi ja voimisti näkemystä eläimestä toverina ja yksilönä.¹⁷⁴

Keith Thomas toteaa, että jo uuden ajan alusta lähtien ilmeni uudenlaista herkkyyttä eläimiä kohtaan. Samalla ihmisen roolia alettiin kyseenalaistaa; ihmisen ja muiden lajien suhdetta määriteltiin uudelleen ja ihmisen oikeutta käyttää hyväkseen toisia lajeja kritisoitiin. Eläinten turha kärsiminen on nähty vältettävänä asiana jo keskiajan lopulta lähtien ja eläinten tunteet nousivat huolenaiheeksi 1700-luvulla.¹⁷⁵ Asiat, joihin suojeleminen kautta myöhemmin on puututtu, koettiin olennaisiksi siis jo ennen eläinsuojelu- tai eläinten oikeus -aatteiden syntymistä. Aaltola liittyy 1800-luvun lopun muutokset eläimiin kohdistuvissa asenteissa osaksi ajan yhteiskunnallisia muutoksia. Ihmisten oikeuksien ja arvojen pohtiminen ja esimerkiksi luokka- ja sukupuolierojen kritisoiminen saivat kyseenalaistamaan myös perinteisiä käsityksiä eläimistä. Eläinsuojeluaate näytetään näin loogisena jatkumona yleiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle.¹⁷⁶

Sudet, kuten muutkin petoeläimet jäivät 1800-luvulla suojelemaan ulkopuolelle. Ihmisen huoli ympäristöstä ja uhanalaisista eläinlajeista kasvoi 1900-luvun jälkipuolis-

¹⁷² Thomas 1984, 181; Ylimaunu 2002, 127–129.

¹⁷³ Ylimaunu 2002, 127–129.

¹⁷⁴ Aaltola 2004, 38–39. Ks. myös Thomas 1984, 181, 182 ja Järvinen 2000, 16.

¹⁷⁵ Thomas 1984, 15, 149, 153. Ks. myös Kalof 2007, 124–125, 128.

¹⁷⁶ Aaltola 2004, 34, 36–37. Ks. myös Vilkkä 2009, 23.

kolla ja ulottui koskemaan suden kaltaiset aiemmin vainotut eläinlajit, joita alettiin monissa maissa tuolloin suojella. 1960-luvulta lähtien länsimaissa alettiin kiinnittää kattavammin huomiota eläinten oikeuksiin, ja varsinaisen eläinetiikan synty ajoitetaan 1970-luvulle.¹⁷⁷ Ajatus susien ja ylipäättään eläinten oikeuksista oli kuitenkin 1990-luvun lopulla edelleen kiistanalainen. Eläimet on pyritty pitkään pitämään poissa inhimillisen moraalin piiristä; eläimille ei ole haluttu myöntää oikeuksia, eikä niitä ole haluttu nähdä olentoina, joille ihmisellä olisi moraalisia velvoitteita.¹⁷⁸ Kuitenkin sudet, kuten muutkin villieläimiksi luokitellut eläimet on mahdollista kokea ihmisen eettisen huolenpidon kohteiksi – vaikka ihmisten ja villieläinten elinpiirit koettaisiinkin erillisiksi.¹⁷⁹

Susilla nähtiin 1990-luvun lopun Suomessa olevan monenlaisia oikeuksia ja erilaisia arvoja. Näiden oikeuksien ja arvojen tulkitsen liittyvän suden hallintaan. Filosofin Juhani Pietarisen mukaan arvoja käytetään perustelemaan toimintaa.¹⁸⁰ Susien arvottaminen vaikuttaa siis siihen, millä tavoin susia saa kohdella, esimerkiksi suojellaanko niitä vai ei. Päätökset suojelemisesta kertovatkin filosofi Markku Oksasen mukaan arvoalinnoista ja arvottamisesta.¹⁸¹ Susien oikeudet ja arvot voivat velvoittaa ihmisiä, mutta ihminen pystyy myös päättämään, millaisia arvoja ja oikeuksia susilla nähdään olevan. Oikeudet liittyvät myös siihen, millä tavoin susien oletetaan käyttäytyvän.

1990-luvun lopulla esitettiin näkemyksiä, joiden mukaan petoeläimet tulisi joiltakin alueilta poistaa kokonaan. Kaikkien suomalaisten mukaan petoeläimiä ei luonnossa edes tarvittaisi.¹⁸² Susilla voitiin kuitenkin mieltää olevan olemassaolon oikeus, oikeus elää Suomen alueella.¹⁸³ Vilkka toteaa susietiikkaa käsittelevässä, vuonna 1997 julkaistussa kirjasessa, että sudella on ”yhtäläinen [sic] olemassaolon oikeus kuin muillakin lajeilla. Suomi on susien elinalue, niiden koti ja elinpiiri yhtäläillä kuin meidän ihmistenkin”.¹⁸⁴ Myös metsästäjät saattoivat pitää susien olemassaoloa arvokkaana asiana. *Metsästäjä*-lehden pääkirjoituksessa todettiin vuonna 1996, että susien tapamisen mahdollisuus Suomen jokaisessa läänissä on ”jo sinänsä sellainen arvo, josta todel-

¹⁷⁷ Thomas 1984, 288; Coates 1998, 138; Aaltola 2004, 34, 42; Kalof 2007, 137.

¹⁷⁸ Wolch, West & Gaines 1995, 754; Wolch & Emel 1995, 635; Vilkka 2009, 21. Luonnonoloiden oikeuksien ja ihmisten velvollisuuksien liittymisestä toisiinsa ks. Niiniluoto 2000.

¹⁷⁹ Niiniluoto 2000, 60; Aaltola 2004, 13; Hokkanen 2009, 34.

¹⁸⁰ Pietarinen 2000, 53.

¹⁸¹ Oksanen 2000, 13.

¹⁸² Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Lumiaro 1997, 13.

¹⁸³ Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995; Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mieli-pide 18.11.1997 (kirjoittanut Timo Lumme, biologi ja Ari Marila, lääkäri, Oulu); Miksi nykyisin pelätään muutamaa sutta ja karhua?, HS Nuorten posti 29.11.1997; Petojen eristäminen turhanpäiväistä, HS Mieli-pide 22.7.1998 (kirjoittanut Tiina Virkki, Lahti); Tappamisen meininki, *Suomen Luonto* 1/1999, 10; Vilkka 1996, 13; Vilkka 1997, 34.

¹⁸⁴ Vilkka 1997, 34.

linen luonnonystävä voi olla syystä tyytyväinen”.¹⁸⁵ Olemassaolon ja suojelluksi tule-
misen oikeuksia perusteltiin kuitenkin erilaisin näkemyksin.

Monet susikeskusteluun osallistuneet näkivät susilla olevan välineellistä arvoa esimerkiksi, koska niillä oli ihmisen kannalta myönteinen vaikutus yhteisiin saaliseläimiin. *Suomen Luonto* -lehden metsäpeuraa käsittelevässä artikkelissa todetaan, että ”[e]linvoimainen susikanta on eräs tae siitä, että peura pysyy peurana”.¹⁸⁶ Helsinkiläinen mielipidekirjoittaja näki *Helsingin Sanomissa* julkaistussa kirjoituksessaan susien ja muiden petoeläinten olemassaolon tärkeäksi, sillä ne olivat hirvien luonnollisia vihollisia. Susien vaikutus hirvikantaan oli kirjoittajan mukaan ihmisten kannalta hyvä esimerkiksi hirvikolareita ajatellen.¹⁸⁷ Kun susilla nähtiin olevan arvoa riistaeläinkantojen verottajina, näyttäytyi niiden olemassaolo ja suojeleminen hyödyllisenä.

Sudet voitiin mieltää arvokkaiksi, sillä ne olivat osa luonnon monimuotoisuutta. Susiyskilöiden oikeudet elää ja tulla suojelluiksi liittyivät olennaisesti luonnon monimuotoisuuteen ja ihmisen haluun suojella sitä, kuten aiemmissa alaluvuissa olen todennut.¹⁸⁸ Pietarisen mukaan lajeilla voidaan mieltää olevan arvoa, sillä olemassaolollaan ja määrällään ne lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Ihmisen voidaan taas katsoa hyötyvän luonnon monimuotoisuudesta monin tavoin.¹⁸⁹ Sudet olivat 1990-luvun lopulla arvokkaita myös, koska niillä nähtiin olevan tärkeä rooli ekosysteemeissä. Lahtelainen mielipidekirjoittaja toteaa *Helsingin Sanomissa* ilmestyneessä mielipidekirjoituksessaan susien roolista luonnossa näin:

Tuskin suurpedot luonnossa turhaan ovat olemassa. Ne ovat osa asuttamansa ekosysteemin toimintaa ja ylläpitävät omalta osaltaan saalislajiensa kannat kurissa ja ekologiset prosessit toiminnassa. Toimiva luonto tarvitsee kullekin ravintoporaan tasolle edustajansa, joita ovat niin maaperän mikroskooppiset pieneliöt kuin karhut, sudet ja ilveksetkin.¹⁹⁰

Pulliaisen mukaan sudet ovat ”luonnon terveystoimijoita” saalistaessaan esimerkiksi iän tai sairastumisen takia heikkokuntoisia hirvieläimiä.¹⁹¹ Metricken ja Weitzmanin mu-

¹⁸⁵ Suuret pedot ja suuret puheet, *Metsästäjä* 3/1996, 3. Ks. myös Lumiaro 1997, 20

¹⁸⁶ Peura palasi kotiin, *Suomen Luonto* 11/95, 30–34.

¹⁸⁷ Hirvi kuuluu Suomen luontoon, HS Mielipide 5.11.1996 (kirjoittanut Sarlotta Suomensaari, lukiolainen, Helsinki).

¹⁸⁸ Ks. myös Hokkanen 2009, 33.

¹⁸⁹ Pietarinen 2000, 44.

¹⁹⁰ Petojen eristäminen turhanpäiväistä, HS Mielipide 22.7.1998 (kirjoittanut Tiina Virkki, Lahti). Ks. myös Tasapainottomat pedot, *Metsästäjä* 2/1996, 11.

¹⁹¹ Pulliainen & Rautiainen 1999, 82; Susi on laumaeläin, *Metsästäjä* 3/1996, 12–13.

kaan lajin suojeluun vaikuttaakin, pidetäänkö lajia ekologisesti erityisen arvokkaana, esimerkiksi avainlajina, jonka olemassaolo ylläpitää biodiversiteettiä.¹⁹²

Eläinpuistoissa eläviä susia pidettiin arvokkaina, sillä ne auttoivat pitämään uhanalaiseksi määritellyn lajin elossa. *Suomen Luonto* -lehden artikkelin mukaan ”[t]arhat toimivat myös eräänlaisena henkivakuutuksena: jos luonnossa hyvin vähiin käyneitä eläimiä on eläintarhoissa, satunnaiset katastrofit eivät hävitä lajia sukupuuttoon”.¹⁹³ Eläinpuistojen susiysilöt eivät kuitenkaan olleet kaikkien suomalaisten mielestä yhtä arvokkaita kuin villinä luonnossa elävät: villin susiysilön kohtaamista toivonut oululainen mielipidekirjoittaja totesi *Helsingin Sanomissa* pettyneeseen sävyyn, että ”Suomessa suden kohtaaminen ei näytä toteutuvan muualla kuin eläintarhassa”.¹⁹⁴

Villien susien voitiin 1990-luvun lopulla kokea lisäävän esiintymisalueensa virkistyskäyttöarvoja. Metsäntutkimuslaitoksen tutkija ehdotti *Helsingin Sanomissa* luontomatkailun mahdollistavan villieläinpuiston perustamista Suomeen, ja helsinkiläisen mielipidekirjoittajan mukaan maatalous pystyi hyötymään susista petomatkailun kautta.¹⁹⁵ Biologi Veli-Risto Cajanderin mukaan ”[e]linoimaiset, pääosin suojellut ja harkiten hoidetut suurpetokannat voisivat olla Suomelle todellinen ylpeyden aihe sekä tuoda maahamme kansainvälistä mainetta ja lisätuloja luontomatkailun muodossa”.¹⁹⁶ Edellä mainituissa kirjoituksissa korostuu hyödyn saaminen susista, ja myös suojelun kannattajatkin saattoivat liittää susien olemassaolon oikeuden taloudelliseen hyötyyn.

Ihmisen voitiin ajatella hyötyvän monin tavoin susien olemassaolosta ja niiden suojelusta. Erkki Hollo toteaa länsimaisen oikeusjärjestelmän edustavan lähtökohtaisesti ihmiskeskeistä maailmankäsitystä.¹⁹⁷ Myös laintutkija ja eetikko Paul Waldau kuvaa ihmisten säättämiä lakeja nimenomaan ihmiskeskeisiksi.¹⁹⁸ Luontoa ja eläinlajeja on mahdollista suojella ihmisen tähden, sillä ihmisten voidaan ajatella hyötyvän mutta myös nauttivan suojellusta luonnosta.¹⁹⁹

¹⁹² Metrick & Weitzman 1996, 5. Ks. myös Ilvesviita 2005, 309–310.

¹⁹³ Turvapaikka uhatuille, *Suomen Luonto* 8/1999, 30–33.

¹⁹⁴ Olematonta susikantaa voidaan jopa metsästä, *HS Mieli* 19.11.1999 (kirjoittanut Ari Matila, lääkäri, Oulu). Ks. myös Vilkkä 1997, 33.

¹⁹⁵ Suomeen sopii villieläinpuisto, *HS Vieraskynä* 7.6.1998 (kirjoittanut Michael Müller) ja Petojen kanssa pärjätään yhä, *HS Mieli* 10.9.1995 (kirjoittanut Elina Lahti, opiskelija, Helsinki). Ks. myös Rakkautta susiin yli 30 vuotta, *HS Tänään* 23.8.1997; Rakas susiriesa, *HS Uutiset* 1.3.1998.

¹⁹⁶ Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, *HS Vieraskynä* 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander).

¹⁹⁷ Hollo 2004a, 17; Hollo 2004b, 14.

¹⁹⁸ Waldau 2010, 223.

¹⁹⁹ Thomas 1984, 302, 14.

Koska ihminen voi mieltää luonnolla olevan arvoa itsessään, riippumatta ihmisestä tai tämän toimesta tapahtuvasta arvottamisesta,²⁰⁰ voitiin susilla 1990-luvun lopulla nähdä olevan välinearvon lisäksi myös itseisarvoa. Tällöin oikeuksien myöntämiseen susille ei vaikuttanut ihmisen suora hyötyminen niistä.²⁰¹ Vaikka Hollo kuvaa länsimaista oikeusjärjestelmää ihmiskeskeiseksi, voidaan hänen mukaansa lakien tasolla ympäristölle, luonnolle ja eläimille antaa myös itseisarvoa eli ihmisen tarpeista riippumatonta arvoa. Lainsäädännössä ilmenevä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen periaate liittyy Hollon mukaan nimenomaan luonnon itseisarvon turvaamiseen.²⁰² Kuitenkin itseisarvokin myönnettiin tai annettiin susille, jolloin oikeuden olemassaolo oli riippuvainen ihmisestä.²⁰³ Luonnon arvojen voidaankin ajatella olevan sidoksissa ihmisyyteen tai johonkukuhun muuhun tietoiseen, arvottavaan subjektiin.²⁰⁴

Abstraktien arvojen lisäksi eläimillä ja luonnolla katsottiin olevan määriteltävissä ja laskettavissa oleva rahallinen arvo. Maa- ja metsätalousministeriö oli vuonna 1993 määritellyt riistalajien arvot markoissa. Vuonna 1995 ympäristöministeriö vahvisti päätöksellään muitakin Suomessa esiintyviä eläinlajeja koskevan ohjehinnaston. *Suomen Luonto* -lehden artikkelissa maa- ja metsätalousministeriön laskeman susiyksilön hinnan kerrottiin olevan 5000–10 000 tuhatta markkaa. Rahallisen arvon määrittämisen voitiin katsoa auttavan eläimiä ja luontoa. Hinnoittelua ympäristöministeriössä valmistelleen ylitarkastajan mukaan hinta oli pelote. Rahassa mitattavan arvon avulla metsästysrikoksia voitiin myös käsitellä vakavasti oikeudessa.²⁰⁵

Myös Vilka piti rahallista hinnoittelua hyvänä asiana. Hänen mukaansa

[p]oliittisessa päätöksenteossa luonnon itseisarvot tulisi ottaa tehokkaammin huomioon ja vaikkapa hinnoitella. Esimerkiksi maa- ja metsätalouteen tarvittaisiin selkeämpiä pelisääntöjä, miten metsiä ja eläimiä saa käsitellä; mikä on sallittua ja mikä kohtuullista luonnon hyväksikäytössä.²⁰⁶

Suomen Luonto -lehden artikkelissa kuitenkin pohdittiin, voiko kaikkea todella korvata tai mitata rahassa. Artikkelin kirjoittajan mukaan eläinyksilön elämä oli korvaamaton.²⁰⁷

²⁰⁰ Oksanen 2000, 14; Pietarinen 2000, 38–39.

²⁰¹ Eläimillä on oikeus hyvään elämään, HS Tänään 14.11.1995; Eläinoikeudet kuuluvat pedoillekin, HS Vieraskynä 4.8.1998 (kirjoittanut Leena Vilka); Jumalan koirat, *Suomen Luonto* 12/1996, 11; Vilka 1996, 168; Pulliainen & Rautiainen 1999, 145–146.

²⁰² Hollo 2004a, 17; Hollo 2004b, 44–45, 173.

²⁰³ Ks. esim. Eläimillä on oikeus hyvään elämään, HS Tänään 14.11.1995.

²⁰⁴ Pietarinen 2000, 40, 45; Pihlström 2000, 27.

²⁰⁵ Hintalappuja eläimille, *Suomen Luonto* 11/95, 22–25. Ks. myös Oksanen 2000, 14.

²⁰⁶ Eläimillä on oikeus hyvään elämään, HS Tänään 14.11.1995.

²⁰⁷ Hintalappuja eläimille, *Suomen Luonto* 11/95, 22–25.

Hinnan määrittäminen elävälle olenolle on mielleltävissä eettiseksi kannanotoksi.²⁰⁸ Miten muuten voi määrittellä hinnan olenolle, joka joidenkin ihmisten mukaan on korvaamaton tai rahallisesti mittaamattoman arvokas?

Susiyksilöillä voitiin katsoa olevan erilaisia oikeuksia, mutta yksilön oikeuksia tai hyvinvointia eivät kaikki pitäneet tärkeänä. Riistanhoidollisissa näkemyksissä korostuivat susiyksilöä suuremman kokonaisuuden hyvinvointi, kuten edellisessä alaluvussa esitin. Suojelusta poikkeaminen eli susiyksilöiden tappaminen oli lain mukaan tietyissä tilanteissa mahdollista, kunhan kannan hyvinvointi ei vaarantunut.²⁰⁹ Tämän katsottiin eräässä *Helsingin Sanomien* artikkelissa johtavan esimerkiksi siihen, että ”karjansyöjistä hankkiudutaan eroon, mutta jollakin toisella alueella petokannan tappio vastaavasti korvataan”.²¹⁰ Tällaisen näkemyksen mukaan susiyksilö on korvattavissa oleva, ei niinkään erityinen tai korvaamaton. Waldaun mukaan villieläimiä käsittelevissä laeissa huomio yleensä keskittyykin yksilöiden sijaan lajeihin. Yksilöiden hyvinvoinnin sijaan keskiössä on lajin terveys ja sitä uhkaavien riskien huomioiminen.²¹¹

Metsästysasetuksen muuttaminen ja suden metsästyksen salliminen Itä-Suomessa vuonna 1997 sai suojelun kannattajat huolestumaan susien mahdollisuudesta elää laumassa. Vapaamman metsästyksen katsottiin kohdistuvan yksinäisten susien sijasta nimenomaan laumoissa eläviin susiin, mikä saattoi johtaa laumojen hajoamiseen. Riku Lumiaro totesi mielipidekirjoituksessaan, että

[L]uonnonsuojelujärjestöt ovat jo pitkään vaatineet, että susilla pitäisi olla oikeus elää laumoissa. Tällöin sudet aiheuttaisivat vähemmän vahinkoa niiden saalistessa hirviä. Yksinäisen suden tai kahden suden lauman on vaikea tappaa hirveä, joten ne joutuvat etsimään ravintonsa asutuksen läheisyydestä. Kaatopaikat ja pihalle ketjuun kytketty koira ovat yksinäiselle ja nälkäiselle sudelle kuin valmiiksi katettu ruokapöytä.²¹²

Lumiaron mukaan susien kuului saada elää laumassa. Oikeutta laumaelämään ei pidetty vain susille edullisena: laumoissa susista ajateltiin kasvavan ihmisenkin kannalta hyvin ja kunnollisesti käyttäytyviä yksilöitä. Petotutkijoiden ja suojelun kannattajien mukaan susihaitat vähenisivät, jos laumat sallittaisiin.²¹³

²⁰⁸ Niemelä 2000, 227–228; Oksanen 2000, 14.

²⁰⁹ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 16 artikla; Luonnonsuojelulaki Sk. 1096/1996, 5§; Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, 28§; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 38; Ratamäki 2009a, 148.

²¹⁰ Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 22.11.1996.

²¹¹ Waldau 2010, 238.

²¹² Paluu 1800-luvun susipolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa).

²¹³ Suomalaiset suurpedot ovat palanneet rajametsien kätköistä ja tuntureilta lähelle asutusta, HS Vapaa-aika 7.11.1995; Paluu 1800-luvun susipolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro,

Suomalaisilla oli 1990-luvun loppupuolella erilaisia näkemyksiä myös suden paikasta eli siitä, mitkä paikat ja alueet olivat susille sallittuja ja oikeutettuja. Suhtautuminen susiin vaikuttaa siihen, mitkä tilat ja paikat mielletään sudelle sopiviksi, ja kääntäen se, miksi ihminen mieltää suden paikan, vaikuttaa siihen, miten susiin suhtaudutaan ja miten niitä kohdellaan.²¹⁴ Kulttuurihistorian parissa on tutkittu paljon tilan kokemista. Laitinen toteaa ihmisten ja asioiden kohtaamisen tapahtuvan aina jossakin tilassa tai paikassa.²¹⁵ Myös ihmisen ja eläimen suhteella on tilallinen ulottuvuus, mitä on tarkasteltu uuden eläinmaantieteen parissa. Ihmisen ja eläimen väliset kohtaamiset ja kanssakäyminen tapahtuvat aina jossakin tilassa ja paikassa, ja ihminen myös sijoittaa eläimen mielensisäisesti aina johonkin paikkaan.²¹⁶

Laitisen mukaan ihminen järjestää maailmaansa tilallisesti. Ihmisen ja tämän ympäristön suhdetta määrittelee tilallinen rakentuminen ja rakentaminen.²¹⁷ Myös Chris Philo toteaa ihmisen jäsentävän todellisuutta luomalla ja ylläpitämällä sosiaalista ja tilallista järjestystä. Tässä järjestyksessä eläimellä on oma paikkansa. Eläimellä nähdään olevan jokin tietty paikka fyysisessä todellisuudessa, jossa se saa elää ja jossa sillä nähdään olevan oikeus olla. Eläin asetetaan myös johonkin abstraktiin, mentaaliseen paikkaan ihmisen mielensisäisessä maailmassa.²¹⁸ Laitinen toteaa että, ihmisen kokemismaailmassa fyysiset, mentaaliset ja sosiaaliset tilat ovat erottamattomia.²¹⁹ Laitista ja Philoa mukaillen tulkitsen näkemysten suden paikasta kertovan sekä fyysisistä paikoista että mentaalista, mielensisäisistä tiloista.

Lainsäädännön kautta susille annettiin oikeus olla ja elää Suomessa. Samalla se määriteltiin suden ”luonnolliseksi” paikaksi ja ”luontaiseksi” esiintymisalueeksi. Sudet kuuluivat 1990-luvun loppupuolella lainsäädännön lisäksi yleisen mielipiteen mukaan Suomen luontoon ja eläimistöön.²²⁰ Vuoden 1993 metsästysasetuksen mukaan sudet oli-

Vantaa); Susi on sympaattinen, HS Kotimaa 29.1.1997; Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander); Susi on laumaeläin, *Metsästäjä* 3/1996, 12–13; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Pulliainen & Rautiainen 1999, 145.

²¹⁴ Ks. myös Jones 2007, 178; Philo 2007, 210.

²¹⁵ Laitinen 2004, 1.

²¹⁶ Jones 2007, 160, 162, 177, 178.

²¹⁷ Laitinen 2004, 1, 4.

²¹⁸ Philo & Wilbert 2000, 6–7, 10; Philo 2007, 187.

²¹⁹ Laitinen 2004, 1.

²²⁰ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 1 artikla, Liite IV; Luonnonsuojelulaki Sk. 1096/1996, 5§; Miksi nykyisin pelätään muutamaa sutta ja karhua?, HS Nuorten posti 29.11.1997 (kirjoittanut Vesa); Kuka bongaa petoja, kuka sutta suojelee?, *Metsästäjä* 6/1995, 10–11; Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17; EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15; Vilkkä 1997, 33; Lumiaro 1997, 12, 18, 41.

vat poronhoitoalueen eteläpuolella rauhoitettuja koko vuoden.²²¹ Suden paikaksi määrittyi tuolloin siis koko poronhoitoalueen ulkopuolinen Suomi. Vuodesta 1997 alkaen susia sai kuitenkin luvanvaraisesti metsästä Itä- ja Kaakkois-Suomessa. Myös vuoden 1999 alussa voimaan tullut asetus mahdollisti rauhoituksesta poikkeamisen tiettyjen talvikuukausien aikana poronhoitoalueen ulkopuolella.²²² Suojelluillekaan susille eivät kaikki paikat tai tilat tai kaikenlainen käyttäytyminen olleet sallittuja tai oikeutettuja, ja esimerkiksi siksi rauhoituksesta poikkeaminen nähtiin tärkeäksi lainsäädännönkin tasolla. Näkemykset suden paikasta kertovatkin tulkintani mukaan normeista, joiden mukaan susien odotettiin toimivan ja sijoittuvan.

Ennen susikannan romahdusta 1800-luvun lopulla ihmisillä ja susilla oli Suomessa ollut paljon yhteistä elintilaa ja niiden kohtaamiset olivat olleet melko yleisiä. Väestönkasvun ja kaupungistumisen myötä ihmisten ja susien elintilat olivat lähentyneet toisiaan ja tulleet osittain päällekkäisiksi.²²³ Kannan romahduksen jälkeen susien määrä pysyi pitkään pienenä ja susia esiintyi 1900-luvun alkupuolella enää Suomen itäisissä ja pohjoisissa osissa.²²⁴ Kannan kasvu ja susien elinalueiden laajentuminen Itä- ja Pohjois-Suomesta muualle Suomeen estettiin ennen suojelun alkamista metsästyksen avulla.²²⁵ Tulkitsenkin, että läheisyyden ja kanssakäymisen vähäisyys tai puuttuminen kokonaan alettiin mieltää normaaliksi ja lopulta normiksi. Aiemmin ihmisen kanssa elinalueitaan jakaneen suden paikka siirtyi näin marginaaliin. 1900-luvun kuluessa susi alettiin mieltää nimenomaan erämaiden asukkaaksi, ei enää ihmisen kanssa elinalueitaan jakavaksi lajiksi, jollainen se ennen 1800-luvun loppua oli ollut.

Susi merkitsi 1990-luvun lopullakin monille suomalaisille erämaiden symbolia ja susien ajateltiin myös viihtyvän nimenomaan kaukana ihmisistä ja ihmisasutuksesta.²²⁶ Susien elinpiiriksi nähtiin yleensä eri alueet kuin ne, jotka kuuluivat ihmisen elinpiiriin, ja susia haluttiin ensisijaisesti suojella tämän ulkopuolella.²²⁷ Haapamäkeläinen mielipidekirjoittaja totesi *Helsingin Sanomissa*, että ”karhut, sudet ja yleensä petoeläimet tulee

²²¹ Metsästysasetus Sk. 666/1993, 24§.

²²² Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 1374/1996, 1§, 24§; Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, johdanto, 24§.

²²³ Paartola 2005, 2.

²²⁴ Mäensyrjä 1974, 132; Pulliainen & Rautiainen 1999, 91, 92, 118; Bisi & Kurki 2005, 11, 21–22; Paartola 2005, 2; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma* 2005, 5.

²²⁵ Mäensyrjä 1974, 54–86; Pulliainen & Rautiainen 1999, 118; Bisi & Kurki 2005, 21; Lappalainen 2005, 17, 85, 104.

²²⁶ Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998; Vilkkä 1996, 167–168, 171; Vilkkä 1997, 34; Lumiaro 1997, 12, 15, 41. Ks. myös Paartola 2005, 1.

²²⁷ Petopuhelin kerää havaintoja Ruokolahden karhuista ja susista, HS Kotimaa 27.7.1998; Vastuutonta viedä lapsia hirvimetsälle, HS Mielipide 10.11.1999 (kirjoittanut Juhani Rossi, oikeustieteen lisensiaatti, Espoo); Vilkkä 1996, 167–169, 171.

saattaa aidatuille reviiereille pois ihmisten asutuksilta ja sieltä, missä ihminen liikkuu.”²²⁸ Vihtiläisen mielipidekirjoittajan mielestä suurpedot kuuluivat luonnonpuistoihin ja ”muille asumattomille seuduille”.²²⁹ Asumattomat, ihmisten arkisen elinpiirin ulkopuolelle jäävät seudut²³⁰ nähdään Philon ja Wilbertin mukaan yleisemminkin alueina, joihin isot ja vaaralliset eläimet voitaisiin siirtää asumaan.²³¹ Suomessa susia ei saanut vuosisadan lopulla tappaa luonnonpuistojen alueella, ja nämä miellettiinkin susille sopiviksi paikoiksi.²³² Susiyksilöiden voitiin katsoa pysyvän niissä hengissä, koska pystyivät näin viettämään aikaa ihmisten aiheuttamilta vaaroilta turvassa. Petotutkijat ja suojelun kannattajat uskoivat, että rajan taakse Venäjän puolelle tai Suomen luonnonsuojelualueille vetäytymällä sudet saattoivat välttää metsästetyksi tulemisen.²³³

Lainsäädäntö pyrki turvaamaan susien oikeuden omaan tilaan. Susiyksilöiden suojelemisen lisäksi luontodirektiivissä velvoitettiin Euroopan unionin jäsenmaita suojelemaan myös eläinlajien elinympäristöjä, varsinkin levähdys- ja lisääntymispaikkoja.²³⁴ Myös vuonna 1996 säädetyssä luonnonsuojelulaissa kiellettiin näiden paikkojen heikentäminen tai hävittäminen.²³⁵ Tämä ei kaikkien susien suojelun kannattajien mielestä riittänyt ja esimerkiksi Vilka ehdotti Pohjois-Karjalaan ja Kainuuseen perustettavia luontoreservaatteja, ”joissa susilla, karhuilla ja muilla luonnon eläimillä olisi mahdollisuus lisääntyä ja elää omalakisesti ilman ihmisen aiheuttamia häiriöitä”.²³⁶

Erämaan asukkaaksi mielletyllä sudella oli siis oikeus ihmisettömään elämään. Philon ja Wilbertin mukaan erämaa mielletään paikaksi, jossa vallitsevat eri normit ja lait kuin ihmisen hallinnoimassa kulttuuriympäristössä. Ihmisen koetaan olevan siellä vieras, poissa paikaltaan ja aiheuttavan häiriötä. Erämaan asukkailla koetaan olevan oikeus ja halu elää tulematta häirityksi, joten ihmisen, erämaassa itse vieraan toimijan, tu-

²²⁸ Pedot on rajattava aidatulle reviiirille, HS Mielipide 29.7.1998 (kirjoittaja Lauri Oinonen Keuruu/Haapamäki).

²²⁹ Laki ja suojelu sekaisin, HS Mielipide 26.7.1997 (kirjoittanut Ulla Hyttinen, Vihti).

²³⁰ Philo ja Wilbert käyttävät tällaisista alueista termiä *wilder-land*.

²³¹ Philo & Wilbert 2000, 11.

²³² Luonnonsuojelulaki kielsi aiemmin poikkeuksellisesti sallitun metsästyksen viidessä Lapissa sijaitsevassa luonnonpuistossa. Muissa luonnonpuistoissa metsästys on ollut perustamisesta lähtien kiellettyä. Myös liikkuminen oli luonnonpuistoissa hyvin rajoitettua, sillä puistot oli tarkoitettu tutkimusta varten ja niiden eliölajisto haluttiin säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena. Luonnonsuojelulaki Sk. 1096/1996, 13§; Susia kohdeltava riistaeläiminä, HS Mielipide 3.2.1997 (kirjoittanut Erkki Pulliainen); Metsästyskielto kaikkiin luonnonpuistoihin, *Metsästäjä* 1/1995, 4; Luonnonsuojelulaki uudistuu, *Metsästäjä* 1/1996, 5; Luonnonpuistoissa ei enää metsästetä, *Suomen Luonto* 2/1995, 7.

²³³ Nyholm 1996b, 40; Petojen ja rajamiesten valtakunnassa, *Suomen Luonto* 1/1997, 5–7; Pulliainen & Rautiainen 1999, 79; Franklin 1999, 57.

²³⁴ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 1 artikla, 6 artikla, 12 artikla, Liite IV.

²³⁵ Luonnonsuojelulaki Sk. 1096/1996, 49§.

²³⁶ Vilka 1997, 30, 33. Ks. myös Vilka 1996, 171; Luonnon itseisarvo suojelun perustaksi, *Suomen Luonto* 8/1996, 39.

lee kunnioittaa tätä.²³⁷ Vilkan mukaan erämaa oli ihmisen kannalta erityinen paikka, jossa oli villieläimiä ja koskematonta luontoa. Olemassaolollaan sudet lisäsivät erämaan arvoa ja merkittävyyttä; niiden eläminen siellä ikään kuin teki alueesta erämaan.²³⁸

Erämaata vastaava englannin kielen käsite *wilderness* nähdään ympäristöhistoriassa kuitenkin ongelmallisena käsitteenä. Se on monella tapaa kuvitteellinen ja ihannoitu käsite, jolla ei fyysisessä maailmassa ole todellista vastinetta.²³⁹ Asutuksen leviämisen takia ihmistoiminnan ulottumattomissa olevat alueet ovat vähentyneet. Ihmisen vaikutus näkyy jossakin muodossa lähes kaikkialla Suomen luonnossa, joten ihmisen ulkopuolista puhdasta luontoa tuskin voidaan katsoa Suomessa olevan. *Metsästäjä*-lehdessä todettiin, ettei Suomessa löytynyt suojelualueiltakaan alkuperäisluontoa, luonnontilaista luontoa.²⁴⁰ Kuitenkin suojelun puolestapuhujat saattoivat puhua 1990-luvun lopulla maassa sijaitsevista ja susien asuttamista koskemattomista erämaista.²⁴¹ Ajatus erämaasta tai alkuperäisluonnosta korostaa ihmisen ja luonnon välistä eroa, sillä näiden käsitteiden mukaan vain ihmisestä vapaa luonto on puhdasta ja oikeaa luontoa.²⁴²

Ajatus sudesta erämaiden asukkaana kertoo mielestäni erillisten maailmojen ajattelutavasta. Samaa mieltä ovat Philo ja Wilbert, joiden mukaan ihmisten ja eläinten – ja nimenomaan villieläinten – tilat mielletään toisistaan erillisiksi.²⁴³ Ihminen kokee eri alueet eri eläimille sopiviksi. Länsimaissa asutuskeskukset kuten kaupungit ovat sopivia alueita lemmikkieläimille ja tuotantoeläinten alueiksi mielletään alueet, joilla harjoitetaan maanviljelyä eli ns. maaseutu. Näin villieläimille, kuten susille, joiden kanssa ihmiset eivät halua olla kovinkaan paljon tekemisissä, jäävät ihmisasutuksen ja maanviljelyn ulkopuolella olevat erämaat.²⁴⁴ Maailma näyttäytyy ihmisen asuinpaikasta tai elinkeinosta huolimatta osiin jakautuneena; se koostuu toisistaan irrallisista osista, ihmisten elinpiiristä ja siitä erillisistä villieläinten elinpiireistä.²⁴⁵

Ihmisistä erilliset elinalueet koettiin 1990-luvun lopulla susille sopiviksi, mutta tuolloin myös kyseenalaistettiin kuvaa sudesta erämaiden asukkaana. Loppuvuodesta

²³⁷ Philo & Wilbert 2000, 12, 19. Ks. myös Vadén 2006, 50; Johansson 2008, 72–74, 78–79.

²³⁸ Vilka 1996, 168–169.

²³⁹ *Wilderness*-käsitteestä käydystä keskustelusta ks. esim. Coates 1998, 157; Laitinen 2001, 402–404; Haila 2003, passim.

²⁴⁰ Tasapainottomat pedot, *Metsästäjä* 2/1996, 11; Eläinkantojen säätely suojelualueilla välttämätöntä, *Metsästäjä* 2/1996, 40–41. Ks. myös Franklin 1999, 59.

²⁴¹ Vilka 1996, 168 - 169

²⁴² Laitinen 2001, 403.

²⁴³ Philo & Wilbert 2000, 10–11. Ks. myös Wolch & Emel 1998, xvii.

²⁴⁴ Philo & Wilbert 2000, 10–11.

²⁴⁵ Raymond Williamsin mukaan ihmisen ja luonnon näkeminen toisistaan irrallisina ei ole vain modernin teollisuuden tai kaupungistumisen aikaansaama näkemys, sillä se on ominaista myös monille aiemmille järjestyneen työn lajeille, kuten maalaistyölle. Williams (1980) 2003, 63.

1995 kirjoitettiin *Helsingin Sanomissa* susien palanneen lähelle ihmisasutusta, ”rintamaille tuntureilta ja rajametsien kätköistä”.²⁴⁶ Vuodenvaihteessa 1996 Pirkanmaalla tehtiin havaintoja suden kaltaisista eläimistä ja jopa lähellä Tampereen keskustaa nähtiin susiksi epäiltyjä eläimiä. Susien esiintyminen Pirkanmaalla koettiin luonnolliseksi seikaksi. Tiukentuneen suojelun myötä susien määrä oli kasvanut Itä-Suomessa ja niitä siirtyi myös muualle Suomeen.²⁴⁷ Susien esiintyminen asutuskeskusten lähellä ei Pohjois-Hämeen riistanhoitopiirin riistapäällikön mukaan merkinnyt sitä, että susia olisi liian paljon ja että joidenkin yksilöiden olisi pakko tulla asutuksen lähelle:

Käsitys, että susi on erämaiden eläin, on virheellinen. Se hakeutuu ruuan lähelle samalla tavalla kuin ihminenkin on asuttanut ensin rehevimmät seudut. Aiemmin sudet joutuivat väistymään erämaihin, koska ne ammuttiin asutusten liepeiltä.²⁴⁸

Ajatusta ihmisten ja susien erillisistä elinpiireistä haastettiin 1990-luvun lopulla. Suden painotettiin viihtyvän siellä, missä ravintoa oli ja ihmisen läheisyydessä sudet saattoivat käyttää ravinnokseen karja- ja kotieläimiä.²⁴⁹ Susien taipumus tappaa niiltä kielletyiksi miellettyjä eläimiä selitti siis osittain niiden esiintymisen ihmisasutuksen lähellä.

Myös RKTL:n petotutkija Erik S. Nyholm piti ihmisten elinalueilla olevia susia normaaleina:

Nykyään erämaalajiksi mielletty susi voi kierrellä kylien kaatopaikkoja ja raitteja, ja voipa sen jälkiä tavata aivan taajamien laitakaduiltakin. Tällöin susi ei ole mitenkään poikkeava käytökseltään, vaan alue kuuluu sen elinpiiriin tai se on vielä nuori kokematon yksilö.²⁵⁰

Suurpetotutkijan mukaan susikannan kasvaessa sudet sopeutuivat yhä paremmin elämään rinnakkain ihmisten kanssa ja myös hyötymään ihmisistä. Sudet käyttivät yhä enemmän ihmisten tekemiä kulkureittejä, joita pitkin päätyivät helposti ”pihapiireihin ja kaatopaikoille helpon ravinnon ääreen”.²⁵¹ Kirjailija Matti Mäkelä kirjoitti talvella 1999 humoristiseen sävyyn kaupunkiin tulevista eläimistä *Helsingin Sanomissa*. Hän yhdisti susien tulemisen kaupunkiin yleisemmin eläinten kaupungistumiseen, joka liittyi eläinten haluun ”kohottaa elintasoaan” siirtymällä opportunistisesti helpompaan ravin-

²⁴⁶ Suomalaiset suurpedot ovat palanneet rajametsien kätköistä ja tuntureilta lähelle asutusta, HS Vapaa-aika 7.11.1995.

²⁴⁷ Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS 5.1.1996.

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ Ibid.; Petojen eristäminen turhanpäiväistä, HS Mielipide 22.7.1998 (kirjoittanut Tiina Virkki, Lahti); Eläimet tulevat kaupunkiin, HS Sunnuntai 21.11.1999 (kirjoittanut Matti Mäkelä); Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11.

²⁵⁰ Nyholm 1996b, 40–41. Ks. myös Tasapainottomat pedot, *Metsästäjä* 2/1996, 11.

²⁵¹ Nyholm 1996b, 41.

nonhankintaan. Mäkelä näki ihmisen lähelle tulevan susiyksilön omalta kannaltaan järkevästi käyttäytyvänä eläimenä, vaikka tilanne ei olisi ihmisiä miellyttänytkään.²⁵²

1990-luvun lopulla Suomen susikanta painottui selvästi itäisen rajavyöhykkeen tuntumaan, kuten suojelua käsittelevässä alaluvussa kerroin. Tiheimmän susikannan alueet miellettiin suden paikaksi: Suurpetotyöryhmä ehdotti raportissaan Suomen jakamista kannanhoitoalueisiin, joista nimenomaan itäinen huolehtisi ja turvaisi susi-lajin olemassaolon. Itäisen Suomen kannanhoitoalueeseen kuuluivat Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat, joissa susia esiintyi paljon.²⁵³

Ajatusta susirajasta, imaginaarisesta rajasta ihmisten ja susien elinpiirien välillä murrettiin vuosisadan lopulla, vaikkei siitä löydy aineistostani kovinkaan paljon mainintoja. Siitä puhuttiin, kun korostettiin epätasa-arvoista tilannetta susista päätettäessä. Päätäjien ei katsottu ymmärtävän, millaista elämä susirajan takana oli.²⁵⁴ Susiraja mainittiin myös tilanteissa, joissa rajan koetaan rikkoutuneen tai murtuneen. Keväällä 1999 *Helsingin Sanomissa* kirjoitettiin susien esiintymisestä: ”[I]dän sudet kulkevat vaelluskäytäviään pitkin yhä lännemmäksi. Vanhat susirajat ovat siirtyneet”.²⁵⁵ Vanhaa, itäisen Suomen ja muun maan välillä ollutta rajaa ei enää koettu olevan, sillä susia esiintyi yhä enemmän muuallakin poronhoitoalueen ulkopuolella. 1990-luvun lopulla keskusteltiin paljon susien palaamisesta tai palauttamisesta: susien miellettiin olevan palaamassa – enemmän tai vähemmän ihmisen suoran vaikutuksen alaisina – yleisesti Suomen luontoon ja tarkemmin Sisä-, Etelä- ja Länsi-Suomeen.²⁵⁶

Erk S. Nyholm totesi vuonna 1996 suden levinneen koko maahan, sillä kanta oli levittäytymässä myös läntiseen Suomeen.²⁵⁷ Petotutkijoiden mukaan sudet kulkivat itärajan tuntumasta muualle maahan tiettyjä vaellusreittejä pitkin: Itä-Suomesta sudet tulivat ”länteen ja Sisä-Suomeen Salpausselkää seuraillen. – – Toinen susikäytävä idän ja lännen välillä johtaa Kainuusta Maanselkää pitkin Suomenselälle ja sen erämaiden kautta aina Suupohjaan saakka”.²⁵⁸ Etelä-Suomeen susia uskottiin tulevan talvisin myös jään yli Virosta.²⁵⁹

²⁵² Eläimet tulevat kaupunkiin, HS Sunnuntai 21.11.1999 (kirjoittanut Matti Mäkelä). Eläinten opportunistisesta ravinnonhankinnasta ks. myös Skogen; Mauz & Krange 2008, 113.

²⁵³ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, Tiivistelmä, 33, 35.

²⁵⁴ Laki ja suojelu sekaisin, HS Mielipide 26.7.1997 (kirjoittanut Ulla Hyttinen, Vihti).

²⁵⁵ Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999.

²⁵⁶ Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995; Suuret pedot ja suuret puheet, *Metsästäjä* 3/1996, 3; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35.

²⁵⁷ Nyholm 1996b, 39.

²⁵⁸ Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999. Ks. myös Pulliainen & Rautiainen 1999, 119.

²⁵⁹ Suurpetoseurantaa tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996.

Yksinäisiä susia ja pieniä laumoja tiedettiin esiintyvän Keski-, Länsi- ja Etelä-Suomessa. Syksyllä 1995 *Helsingin Sanomissa* todettiin susia nähdyn Varsinais-Suomessa Kustavissa ja myös Turun seudulla kerrottiin liikkuvan susia. Pohjanlahden rantamilla oli Nyholmin mukaan jo pitkään tiedetty eläneen susiyksilöitä. Etelä-Pohjanmaalla Suupohjan alueella uskottiin vuonna 1996 elävän vähintään viisi sutta, joista kaksi yksilöä liikkui yhdessä ja loput yksin. Myös alueella, johon kuului alueita Satakunnan, ruotsinkielisen Pohjanmaan ja Pohjanmaan riistanhoitopiireistä, tiedettiin samana vuonna ”elelevän” pysyvästi 7–8 sutta. Pirkanmaalla uskottiin tuolloin olevan mahdollisesti kymmenkuntakin sutta. Vuonna 1999 kerrottiin Kanta-Hämeessä Forssan ja Tammelan seudulla elävän neljän suden lauman ja Uudellamaalla uskottiin tuolloin olevan neljä ”vakituista” sutta.²⁶⁰ 1990-luvun lopulla susia eli siis alueilla, joilta ne edellisen vuosisadan lopulla oli metsästäjällä hävitetty.

Vaikka susiyksilöitä tiedettiin elävän eri puolilla poronhoitoalueen ulkopuolista Suomea, tutkijat ja suojelijat, mutta myös suurpetotyöryhmä, ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto, maa- ja metsätalousministeriö sekä monet metsästäjätkin toivoivat susien leviävän entistä enemmän Itä-Suomesta muuallekin Suomeen ja niiden määrän kasvavan nimenomaan maan länsi-, etelä- ja keskiosissa.²⁶¹ *Helsingin Sanomat* luonnehti syksyllä 1995 Suomen susipolitiikan päämäärän olevan ”suden tasainen, mutta ei liian tiheäksi riistäytyvä leviäminen maamme kaikkiin osiin”.²⁶² Vain idässä susien tiedettiin lisääntyvän: ”Susi tuottaa varmuudella pentuja vain itäisen Suomen kannanhoitoalueella, mahdollisesti Sisä-Suomen itäosissa.”²⁶³ Lähes kaikki maan rajojen sisällä syntyneet pentueet sijoittuivat yhden riistanhoitopiirin alueelle, Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiriin.²⁶⁴ Suojelun kannattajat ja susitutkijat mutta myös hallinnolliset tahot mielsivät Itä- ja Kaakkois-Suomen lisäksi muunkin poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen susien

²⁶⁰ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 33, 34; Nyholm 1996b, 39; Katso petoa suoraan silmiin, HS Kalenteri 29.9.1995; Etelä-Suomen kansallispuistot ovat liian pieniä, HS Kotimaa 12.12.1995; Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS 5.1.1996; Suupohjassa asuu viisi sutta, HS Kotimaa 5.4.1996; Susijahti alkaa poronhoitoalueella, HS Kotimaa 1.11.1996; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Susi on sympaattinen, HS Kotimaa 29.1.1997; Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999; Luoteis-Uudellamaalla petoja enemmän kuin miesmuistiin, HS Kaupunki & Uusimaa 5.7.1999; Sudet laskettiin Suupohjassa, *Metsästäjä* 3/1996, 15.

²⁶¹ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 22; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 35; Suomi on myös susien, *Suomen Luonto* 5/1995, 9; Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 22.11.1996; Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Petopolitiikka harhateillä, HS Mielipide 26.4.1997 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu); Tutkijat pitävät susikantaa liian pieneenä, HS Kotimaa 15.3.1999; Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999; Lumiaro 1997, 15.

²⁶² Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995.

²⁶³ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 35.

²⁶⁴ *Ibid.* Ks. myös Lumijälkiä, *Metsästäjä* 6/1998, 46–48.

luontaisiksi elinalueiksi ja tahtoivat susien kykenevän lisääntymään ja elämään laumaelämää muuallakin kuin itäisissä maakunnissa.

Susien toivottiin laajentavan elinalueitaan luontaisesti, omassa tahdissaan, mutta 1990-luvun lopulla keskusteltiin myös susien siirroista. Joidenkin susikeskusteluun osallistuneiden mukaan susiyksilöitä tulisi siirtää alueille, joilla susia ei esiintynyt. Näin joudutettaisiin susien palaamista Sisä- ja Länsi-Suomeen.²⁶⁵ Siirtojen etuna *Helsingin Sanomat* esitti myös itärajan kunnissa kasvaneiden susivahinkojen torjumisen.²⁶⁶ Itäsuomalaiset toivoivatkin susien ja niistä ihmisille koituvien vahinkojen jakautuvan tasaistemmin Suomen alueella.²⁶⁷ Alun perin siirtoja ehdotti pohjoiskarjalainen Ilomantsin kunta, mutta varsinaisesti siirtoistutuksia suunnittelivat alkuvuonna 1998 luonnonsuojelujärjestöt Suomen luonnonsuojeluliitto ja Luonto-Liitto yhdessä muun muassa riistanhoitopiirien ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton lammasjaoston kanssa.²⁶⁸

Istutushankkeen todettiin tulevan kalliiksi ja jotta siirtoistutukset onnistuisivat, oli tärkeää löytää ravintotilanteen ja ihmisten asenteiden kannalta sopivat istutusalueet.²⁶⁹ Siirtojen ei uskottu välttämättä onnistuvan asenneilmapiirin takia. Metsästysneuvos kirjoitti petoeläinsiirroista kesällä 1998 *Metsästäjä*-lehdessä näin:

[M]ielipiteet, joiden mukaan siirroille tulisi saada siirtopaikkakunnan asukkaiden hyväksyminen, on naiivi. Sellaisia paikkakuntia en usko olevan olemassakaan. Paikallinen vastustus taas pohjautuu ilmeisesti siihen ajatteluun, että petoeläimet ylipäätään ovat luonnolle sattunut virhe, joka ihmisen toimesta tulisi korjata.²⁷⁰

Kirjoittaja epäili ihmisten halukkuutta vastaanottaa omalle elinalueelleen vapaaehtoisesti susia. Itäsuomalainen mielipidekirjoittaja oli samaa mieltä: ”Jos susia siirrettäisiin Etelä- ja Länsi-Suomeen, kävisi niille samoin kuin citykarhulle. Tutkimuksissa on todettu, että kansa on halukas susikannan lisäykseen, kunhan se tapahtuu vain Itä- ja Poh-

---

²⁶⁵ Maltillinen suurpetoesitys, HS Pääkirjoitus 24.11.1996; Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 33; Vilka 1997, 31.

²⁶⁶ Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995.

²⁶⁷ Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Vilka 1997, 31.

²⁶⁸ Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998; HS Uutiset sivu 1.3.1998; *Susi-Life -hanke ei saanut tukea EU:lta*, Luonnonsuojeluliiton tiedote 11.5.1999.

²⁶⁹ Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998.

²⁷⁰ Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10.

jois-Suomessa.”²⁷¹ Vaikka suuri osa suomalaisista suhtautui myönteisesti susiin, ei moni halunnut niitä lähiympäristöönsä.²⁷²

Susien uudelleenistutuksia Yhdysvalloissa tarkastellut eläinmaantieteilijä Alec Brownlow toteaa susien siirroissa ja palauttamisessa olevan kyse kauan poissa olleen eläimen kanssa jaettavan ja asutettavan tilan uudelleen luomisesta. Ajatus susisiirroista olettaa, että on olemassa paikka, jossa sekä fyysiset sudet että kulttuurinen näkemys sudesta olisivat tervetulleita.²⁷³ Suomalaiset eivät 1990-luvun lopulla näyttäneet pitäneen tällaisen tilan luomista mahdollisena. Susien uskottiin myös kykenevän leviämään muualle Suomeen ilman ihmisen suoraa apua.²⁷⁴ Syksyllä 1998 todettiin *Helsingin Sanomissa* istutushankkeen takana olevan enää vain Suomen luonnonsuojeluliitto. Tuolloin siirtojen toteuttamisaikeista luovuttiinkin.²⁷⁵ Vaikka susisiirtoja ei toteutettu, kertoo jo pelkästään siirroista käyty keskustelu mielestäni siitä, että ihmisellä katsottiin olevan oikeus konkreettisesti päättää, missä susia Suomen alueella on.

Läheisyys susiin kuten muihinkin suurpetoihin koettiin 1990-luvulla ongelmallisena erityisesti susista aiheutuvien haittojen takia. Esimerkiksi karjankasvattajat eivät halunneet susia lähiympäristöönsä mahdollisten susivahinkojen takia.²⁷⁶ Oli kuitenkin niitäkin, jotka halusivat päästä susien läheisyyteen. Oululaisen mielipidekirjoittajan mukaan ”[k]ansakouluikäisten poikieni ja allekirjoittaneen toiveiden täyttymys olisi nähdä tai kuulla susi luonnossa. Tai nähdä edes jäljet. Tietää suden olemassaolo”.²⁷⁷ Kaikki eivät mieltäneet suden läheisyyttä ensisijaisesti ongelmalliseksi tai kielteiseksi asiaksi. Susien suojelun kannattajat ja ihmiset, joilla ei ollut ikäviä kokemuksia susista saattoivat toivoa pääsevänsä niiden lähelle.²⁷⁸

Karhun kulttuurihistoriaa tutkineen Pasi Klemettisen mukaan asenteet suurpetoja kohtaan ovat Suomessa muuttuneet pehmeämpään suuntaan silloin, kun kyseisten eläin-

²⁷¹ Susien lukumäärää aliarvioitu, HS Mielipide 3.12.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi).

²⁷² Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Peto tappaa eläkkeeseen, *Suomen Luonto* 3/1998, 18; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Suomen Luonto* 6/1998, 8–10; Lumiaro 1997, 41.

²⁷³ Brownlow 2000, 143, 145–146. Susien uudelleenistutuksista Yhdysvalloissa ks. esim. Coleman 2004, 225–235.

²⁷⁴ Kesyt karhut vaarallisia, HS Mielipide 1.4.1995 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, biologi, Oulu); Suurpetoja siirretään etelään, HS Mielipide 17.9.1996 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu); Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Petosiirrot - riistantutkimuksen vaatimaton kokeilu, *Metsästäjä* 1/1995, 12–14.

²⁷⁵ Lisääkö susia ja karhuja?, HS Kaupunki 5.9.1998; Suurpetojen siirtoja ei ole vireillä, HS Kotimaa 7.9.1998; EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15; *Susi-Life -hanke ei saanut tukea EU:lta*, Luonnonsuojeluliiton tiedote 11.5.1999; Bisi & Kurki 2005, 16–17.

²⁷⁶ Lumiaro 1997, 14; Paartola 2005, 7.

²⁷⁷ Olematonta susikantaa voidaan jopa metsästä, HS Mielipide 19.11.1999 (kirjoittanut Ari Matila, lääkäri, Oulu).

²⁷⁸ Ks. myös Lumiaro 1997, 20, 29.

lajien kannat ovat olleet pääosin tuhottuja, eikä ongelmaksi koettua läheisyyttä useimpien suomalaisten arkisessa kokemuspöirissä ole ilmennyt.²⁷⁹ Myös susien konkreettisen läheisyyden yhteyttä ruotsalaisten susiasenteisiin tutkineiden Jens Karlssonin ja Magnus Sjöströmin mukaan positiivinen asenne susia kohtaan on yhteydessä niiden läheisyyteen. Susien reviiireillä asuvat suhtautuvat suojeluun negatiivisemmin kuin kauempana susista asuvat ihmiset, sillä susien välitön läheisyys saattaa lisätä huonoja kokemuksia esimerkiksi susivahinkojen takia.²⁸⁰ Lumiaro kuitenkin toteaa, ettei läheisyydellä ole välttämättä suurta merkitystä suhtautumisessa. Suomessa ”ns. susihaja-asutusalueella” asuvat saattoivat jopa toivoa susien määrän kasvamista.²⁸¹ Suojelun kannattajien mukaan susia tuli suojella myös siellä, missä oli myös ihmisiä, eli yhteisillä elinalueilla.²⁸² Joidenkin suomalaisten mielestä suden paikka saattoi siis olla myös lähellä ihmistä, ei ainoastaan ihmisen elinpiirin ulkopuolella tai marginaalissa.

Aiemmin tässä alaluvussa mainitsemani suden paikan marginalisoitumisen voi mieltää liittyvän yleisempään eläinten marginalisoitumiseen. Kirjailija ja taiteilija John Berger toteaa eläinten hävinneen 1800-luvun kuluessa länsimaisissa kulttuureissa ihmisten jokapäiväisestä elämästä. Eläimet marginalisoitiin fyysisesti, siirrettiin pois näkyvistä.²⁸³ Myös Franklinin mukaan ihminen on modernina aikana poistanut eläimen lähetyviltään ja näkyvistä. Ihminen on eristänyt itsensä eläimistä, vaikka on edelleen riippuvainen niistä. Postmodernina aikana eläimet tulevat taas ihmisen lähelle ja läheisyyteen niiden kanssa halutaan päästä.²⁸⁴ Bergerin mukaan ihmisten halusta kohdata eläimiä kertoo eläintarhojen suosio. Niissä eläinten kohtaaminen on mahdollista, vaikka muualla se olisi mahdotonta. Kohtaamiset ovat kuitenkin rajattuja ja ihmisen säätelemiä.²⁸⁵

Franklin kuvailee eläimiä ihmisen rakkauden, suojelun ja huolenpidon kohteina. Hän näkee kontrollin olevan postmodernina aikana edelleen ihmisellä, mutta nyt sen käyttöön vaikuttavat tunteet ja moraalit.²⁸⁶ Vuonna 1997 *Helsingin Sanomissa* ilmestyneen mielipidekirjoituksen oululaiset kirjoittajat kutsuivat itseään sudenystäviksi ja totesivat, että ”[v]apaana kulkevan suden näkeminen olisi elämämme kohokohtia. Su-

---

²⁷⁹ Klemettinen 2002, 147.

²⁸⁰ Karlsson & Sjöström 2007, 610, 613, 614.

²⁸¹ Lumiaro 1997, 27–28, 29.

²⁸² Lumiaro 1997, 15; Vilka 1997, 31.

²⁸³ Berger (1980) 2007, 69, 70, 71, 72, 74

²⁸⁴ Franklin 1999, 4, 44, 46, 62, 175.

²⁸⁵ Berger (1980) 2007, 74, 75.

²⁸⁶ Franklin 1999, 4, 46, 189.

den pitää kuulua Suomen luontoon ilman ehtoja myös ensi vuosituhannella.”²⁸⁷ Halu suojella susia näyttää mielipidekirjoittajilla liittyvän haluun nähdä susia luonnossa. Positiivisesti susiin suhtautuvat saattoivat 1990-luvun lopun Suomessa haluta suojella susia esimerkiksi niiden olemassaolon oikeuden toteutumisen tähden, ikään kuin susien itsensä tähden, mutta myös esimerkiksi voidakseen päästä läheisyyteen niiden kanssa, siis ihmisen suden kohtaamisesta saaman kokemuksen tähden.

2.4. Määritelty susi, määrätty susi

Tässä alaluvussa tarkastelen tiedon merkitystä ihmisten pyrkiessä hallitsemaan susia ja sitä, mitä kaikkea 1990-luvun lopulla pidettiin tärkeänä tietää susista. Tarkastelen myös vuosisadan lopulla esiintyneitä susikuvia, ihmisten näkemyksiä todellisista susista. Tiedon lisäksi myös susikuvaan liittyy valta. Kun määritellään susi ja kuvaillaan, millaisia sudet ovat, muodostetaan näkemys sudesta. Tätä näkemystä vasten tarkastellaan todellisia, fyysisiä yksilöitä. Määriteltäessä susi määrätään todellisille susiyksilöille käyttäytymisen ja olemisen normisto: eläinten oletetaan olevan tietynlaisia ja käyttäytyvän tietyllä tavalla, ihmisten luomien ja omaksumien susikuvien mukaisesti.²⁸⁸

Suden määrittelemiseen liittyy olennaisesti ilmiöiden ja asioiden luokittelu ja erilaiset kategoriat, joiden avulla ihminen jäsentää ja hahmottaa maailmaa.²⁸⁹ Maantieteilijä Pauli Tapani Karjalainen toteaa, ettei ihminen voi välttyä kategorisoimiselta: jollemme kategorisoi, maailma karkaa käsittämättömiin.²⁹⁰ Sen sijaan, että puhuttaisiin luke mattomista erilaisista elävistä olennoista ja yksilöistä, puhutaan ryhmistä, joihin olennot kuuluvat. Nykyäänkin käytössä olevan linneläisen luokittelun kautta eläviä olentoja on 1700-luvulta lähtien nimetty ja järjestelty ulkomuodon, käyttäytymisen ja geneettisten ominaisuuksien perusteella luokkiin, lajikkeihin, heimoihin, sukuihin, lajeihin ja alalajeihin.²⁹¹ 1990-luvun lopun Suomessa susiksi kutsuttiin vain sellaisia eläinyksilöitä, jotka luokiteltiin susi-lajiin, *Canis lupus*, kuuluviksi. Tiettyjen samankaltaisten nisäkkäisiin ja

²⁸⁷ Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mielipidekirjoitus 18.11.1997 (kirjoittanut Timo Lumme, biologi ja Ari Marila, lääkäri, Oulu).

²⁸⁸ Ks. myös Lopez 1978, 3.

²⁸⁹ Luokittelut ja kategoriat maailman jäsentämisenä ks. Foucault (1966) 1973, xviii; Thomas 1984, 52; Coates 1998, 191; Dunbar (1993), elektr.; Knight 2000a, 14.

²⁹⁰ Karjalainen 1997, 228–229. Ks. myös Holmberg 2005, 11, 12.

²⁹¹ Carl von Linnén katsotaan 1700-luvulla laatineen perustuksen modernille biologisen taksonomian systeemille. Linné pyrki nimeämään ja luokittelemaan kaikki kasvi- ja eläinlajit rationaalisen systeemin avulla. Foucault (1966) 1973, xxii, 126; Coleman 2004, 196, 197; Bowler & Morus 2005, 133.

koiraeläimiin kuuluvien eläinyksilöiden katsottiin muodostavan yhtenäisen ja muista lajeista erillisen ryhmän, susi-lajin.²⁹²

Eläimiä luokitellaan niiden käyttäytymisen ja ominaisuuksien perusteella lajien lisäksi myös toisenlaisiin ryhmiin. Tällöin luokitteluun vaikuttaa esimerkiksi se, millä tavoin eri eläimet ovat tekemisissä ihmisten kanssa ja millainen suhde eri eläinlajien edustajilla on ihmisiin. Eläimiä on luokiteltu ainakin uuden ajan alusta lähtien niiden elinpiirin ja paikan mukaan joko villeiksi tai kesyiksi.²⁹³ Sudet luokiteltiin 1990-luvun lopulla luonnonvaraisiksi villieläimiksi ja niiden ensisijaiseksi paikaksi koettiin ihmisestä irralliset alueet, kuten edellisessä alaluvussa toin esiin. Villieläimen odotettiin toimivan tietyllä tavalla, esimerkiksi säilyttävän villiytensä ja fyysisen välimatkan ihmisiin. Selvän poikkeuksen tästä muodostivat eläinpuistoissa elävät yksilöt.

Keskiajalta lähtien eläimiä on luokiteltu myös hyöty- ja vahinkoeläimiksi sen mukaan, ovatko ne ihmisen kannalta hyödyllisiä vai haitallisia. 1800-luvulla näkemys haitallisista ja hyödyllisistä eläimistä korostui. Ennen vuoden 1993 metsästyslakia sudet olivat Suomen nykyistä aluetta koskevan lainsäädännön mukaan olleet vahinkoeläimiä.²⁹⁴ Sudet olivat 1990-luvun lopullakin ihmisten kannalta monella tapaa haitallisia eläimiä. Susia ei petoeläinten tapaan käytetty ravinnoksi, eikä niiden turkkeja enää merkittävässä määrin käytetty hyödyksi.²⁹⁵ Sudet aiheuttivat monenlaisia vahinkoja ihmisille ja perinteisen näkemyksen mukaan sudet miellettiin edelleenkin vahinkoeläimiksi. Ne voitiin kuitenkin mieltää myös hyödyllisiksi eläimiksi, sillä ihmisen ja luonnon katsottiin erilaisin tavoin hyötyvän susista, kuten olen todennut. Vuosisadan lopulla susi voitiin määritellä siis sekä hyödylliseksi että haitalliseksi eläimeksi.

Luokittelutavat voidaan nähdä todellisuuteen, fyysiseen maailmaan pohjautuvina, mutta myös ihmisen luomina keinoitekoisina tapoina jäsentää maailmaa. Näkemykset esimerkiksi eri lajeista voidaan kokea pakotetuksi tai päälle liimatuksi.²⁹⁶ Antropologi ja evoluutiopsykologi Robin Dunbarin mukaan kaikki luokittelut ovat biologisesti keinoitekoisia. Luokittelun avulla fyysisen maailman kaaos pakotetaan tiettyyn järjestykseen.

²⁹² Luontodirektiivi 92/43/ETY, Liite IV; Nyholm 1996b, 38; Onko susi sudelle ihminen?, HS Kaupunki 29.12.1995. Ks. myös Philo & Wilbert 2000, 6.

²⁹³ Thomas 1984, 59, 77; Ritvo (1987) 2007, 126; Knight 2000a, 14.

²⁹⁴ Järvinen 2000, 254; Mykrä, Vuorisalo & Pohja-Mykrä 2005, 275, 276, 279–281; Paartola 2005, 3; Lehtikoinen 2007, 11.

²⁹⁵ Susi on sympaattinen, HS Kotimaa 29.1.1997. Susien turkkeja on käytetty hyödyksi todennäköisesti kivikaudelta lähtien, mutta Suomessa esiintyvistä petoeläimistä ainoastaan karhun lihaa syödään. Lehtikoinen 2007, 75–76. Ks. myös Wolch, West & Gaines 1995, 739.

²⁹⁶ Foucault (1969) 2005, 209; Thomas 1984, 67; Clark 1988, 17; Ingold 1988, 3; Philo & Wilbert 2000, 7; Coleman 2004, 197; Johansson 2008, 74.

Dunbarin näkemyksen mukaan lajeissa sellaisina kuin ne esitetään, ei ole kyse biologisesta todellisuudesta vaan lähinnä sopivuudesta ja kätevyydestä: ”Todellinen maailma koostuu ainoastaan yksilöistä, jotka ovat enemmän tai vähemmän sukua toisilleen, koska ne polveutuvat yhdestä tai useasta yhteisestä esi-isästä.”²⁹⁷ Onkin mahdollista ajatella, että on olemassa vain yksilöitä, jotka luokittelun kautta pakotetaan samoihin keino-tekoiisiin ryhmiin. Näin ajateltuna luokittelut ovat selvästi vallankäyttöä. Luokittelun kautta ihminen asettaa eläimet tiettyyn paikkaan maailmassa ja olettaa niiden pysyvän siinä, olevan ja toimivan määrittelyjen mukaisesti.²⁹⁸

Esimerkiksi haitallisuutensa takia sudet ovat olleet vihatuimpia eläimiä maailmassa. Myös suomalaisten susikuva on pitkään ollut negatiivinen. Yksilöiteistä ja -puolista kuvaa sudesta verenhimoisena ja pahana eläimenä alettiin haastaa länsimaissa 1900-luvun toisella puoliskolla, jolloin susien suojelu Pohjois-Amerikassa ja eri puolilla Eurooppaa alkoi. Coleman näkee kaupungistumisen ja karjan omistamisen vähentymisen muuttaneen suhtautumista. Ihmiset, jotka eivät kokeneet susista merkittäviä haittoja, saattoivat suhtautua niihin positiivisesti.²⁹⁹ John McNeill’in mukaan 1960-luvulta 1990-luvulle tultaessa susikuva muuttui vahinkoeläimestä jaloksi pedoksi.³⁰⁰ Kuten Steve Baker toteaa, susikuva, esimerkiksi mielikuva isosta pahasta sudesta on historiallinen ja kulttuurinen luomus, jota toistetaan ja luodaan uudelleen, mutta joka voidaan myös kyseenalaistaa ja jonka rinnalle voidaan luoda uusi, kilpaileva versio.³⁰¹

Ensimmäinen länsimaisessa populaarikirjallisuudessa esitetty positiivinen susikuvaus oli kanadalaisen luonnonsuojelija Farley Mowatin vuonna 1963 julkaistu fiktiivinen kertomus *Never Cry Wolf*.³⁰² Vuosisadan puolivälin jälkeen myös tieteellisen petotutkimuksen piirissä oli mahdollista kuvata susi positiivisia tunteita herättävänä ja kiehtovana eläimenä. Kuvaa sudesta vaarallisena ja haitallisena eläimenä kuitenkin edelleen tuotettiin ja toistettiin Suomessa 1900-luvun jälkipuolella, eikä susikuva muuttunutkaan täysin positiiviseksi.³⁰³ Vanhan susikuvan voi mielestäni sanoa 1900-luvun edetessä saaneen rinnalleen uudenlaisia ja keskenään ristiriitaisiakin susikuvia.

²⁹⁷ Dunbar (1993), elektr.. Käännös tutkielman kirjoittajan. Ks. myös Clark 1988, 18–20.

²⁹⁸ Thomas 1984, 52, 67; Ritvo (1987) 2007, 143; Wolch, West & Gaines 1995, 752; Karjalainen 1997, 228–229.

²⁹⁹ Coleman 2004, 12, 203.

³⁰⁰ McNeill 2001, 340.

³⁰¹ Baker 2001, 5, 29; Iso paha susi -uskomuksesta ks. myös Vilka 2002, 281.

³⁰² Teos julkaistiin suomeksi vuonna 1979 nimellä ”Älä hukkaa hauku”. Mowat 1963, passim.; Fritts; Stephenson; Hayes & Boitani 2003, 295; Vilka 2009, 21.

³⁰³ Esimerkiksi eräkirjailija Pentti Mäensyrjän kirja *Hukka huutaa* (1974) kuvaa suden hyvin haitallisena eläimenä, josta tulisi päästä eroon. Teoksessa kritisoidaan myös suden suojelua. Susitutkija Erkki Pulliaisen susia tieteen näkökulmasta tarkastelevat teokset *Suomen suurpedot* (1974) ja *Petoja ja ihmisiä* (1984)

1990-luvun lopulla suuri osa suomalaisista suhtautui susiin myönteisesti. Edes susien aiheuttamista haitoista kärsivät ihmiset eivät välttämättä halunneet, että laji kuolisi sukupuuttoon.³⁰⁴ Tulkitsen susien suojelemisen ja suojelun tiukentumisen 1990-luvun lopulla kertovan itsessään positiivisesta susikuvasta. Jos jotakin eläinlajeja halutaan suojella, suhtaudutaan siihen yleensä myönteisesti.³⁰⁵ Suojelua voitiin perustella sillä, että ihmiset hyötyivät siitä, mutta suojeluun vaikutti myös suden olemus. Uhanalaisten lajien suojelussa saavat Metrickin ja Weitzmanin mukaan eniten huomiota isot, karismaattiset eläimet.³⁰⁶ Oululainen suojelua kannattava mielipidekirjoittaja kertoi olleensa mukana muidenkin eläinlajien suojelutyössä, mutta oli sitä mieltä, että ”[s]usi petoeläimistämme on kuitenkin ylitse muiden”.³⁰⁷ Suojelutyön kohteena susi oli arvostetuimpia eläinlajeja, sillä sudet koettiin sympaattisiksi ja jaloiksi eläimiksi.³⁰⁸

Koska susia haluttiin suojella, oli ne tärkeä tuntea. Tieteellinen tieto liittyi olennaisesti susien suojeluun, sillä 1990-luvulla harjoitettu luonnonsuojelu tukeutui nimenomaan luonnontieteelliseen tietoon. Tiedon tärkeä rooli suojelutyössä mainittiin luontodirektiivissä: ”[T]ieteellisen ja teknisen tietämyksen parantaminen on välttämätöntä tämän direktiivin täytäntöönpanemiseksi ja tämän vuoksi olisi kannustettava tarvittavaa tutkimusta ja tieteellistä työtä”.³⁰⁹ Lajeja, joita halutaan tutkia, halutaan usein myös suojella ja se, miten paljon tiedämme eri lajeista, vaikuttaa siihen, miten paljon haluamme niitä suojella.³¹⁰ Tieto liittyi suojelun lisäksi myös susikannan hoitoon, kuten tutkielmani kannanhoitoa tarkastelevassa alaluvussa totesin. Jotta suojelussa ja kannanhoidossa onnistuttaisiin, oli susista tiedettävä monia eri asioita.

Eläinpuistoissa eläviä yksilöitä voitiin helposti tarkkailla ja tutkia, mutta 1990-luvun lopulla tiedonhalu kohdistui nimenomaan villeihin susiin. Petoeläimet kiinnostivat viranomaisia, metsästäjiä ja suurta yleisöä ja kiinnostusta lisäsi kantojen kasvami-

sen sijaan kuvaavat suden ja susien suojelun arvokkaana asiana. RKTL:n suurpetotutkija kuvailee suttu kauniiksi eläimeksi susia käsittelevässä artikkelissaan. Nyholm 1996b, 38.

³⁰⁴ Tietty petokanta säilytettävä, HS Mielipide 27.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Lumiaro 1997, 9, 12, 18, 27–28, 29.

³⁰⁵ Ks. myös Coates 1998, 7.

³⁰⁶ Metrick & Weitzman 1996, 4, 14. ks. myös Jumalan koirat, *Suomen Luonto* 12/1996, 11; Wolch & Emel 1995, 633.

³⁰⁷ Olematonta susikantaa voidaan jopa metsästää, HS Mielipide 19.11.1999 (kirjoittanut Ari Matila, lääkäri, Oulu).

³⁰⁸ Pahaa suttu ken pelkäisi..., HS Kotimaa 1.6.1995; Susi on sympaattinen, HS Kotimaa 29.1.1997; Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Olematonta susikantaa voidaan jopa metsästää, HS Mielipide 19.11.1999 (kirjoittanut Ari Matila, lääkäri, Oulu).

³⁰⁹ Luontodirektiivi 92/43/ETY, johdanto.

³¹⁰ Metrick & Weitzman 1996, 8; Lumiaro 1997, 43.

nen. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos pyrki vastaamaan kasvavaan kiinnostukseen ja maasuurpedot olivatkin tuolloin yksi tärkeimmistä riistaseurantojen kohteista.³¹¹ Suomen susikannan kokoa ja kannan kasvua oli tärkeä arvioida. Petotutkijat pyrkivät ymmärtämään ja kuvaamaan kannanvaihtelua. Myös susien sijaintiin, liikkuvuuteen ja lisääntymiseen liittyvät tiedot olivat tärkeitä. Suomessa esiintyvien susilaumojen rakenteesta ja ”koostumuksesta” haluttiin myös tietää.³¹² RKTL tuotti viranomaisille tietoa päätöksentekoa varten. Suomessa elävien susien määrä oli tärkeä tietää, koska se vaikutti myönnettävien kaatolupien määrään ja suojelussa onnistumiseen.³¹³ Tieto vaikutti siis siihen, millä tavoin susia kohdeltiin.

Susia koskevan tiedon kerääminen perustui pitkälti vapaaehtoisiin havainnoitsijoihin ja yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Koska Venäjän Karjalan susitilanne vaikutti Suomen susikantaan, teki RKTL yhteistyötä Venäjän tiedeakatemian Karjalan tutkimuskeskuksen kanssa.³¹⁴ Suomen Rajavartiolaitos havainnoi susien valtion rajojen ylityksiä, ja näiden havaintojen mukaan Oulun yliopisto teki laskelmia valtakunnanrajojen yli kulkevien susien lukumääristä.³¹⁵ Susia ei tutkittu siis ainoastaan Suomen valtion rajojen sisällä, vaan huomiota kiinnitettiin myös susiyksilöiden rajanylityksiin. Suomessa eläviä susia koskevaa aineistoa petotutkijat saivat esimerkiksi riistan tutkimusasemilta, luontovalokuvaajilta ja sanomalehdistä.³¹⁶ Tärkeimmät seurantamenetelmät edellyttivät kuitenkin vapaaehtoisia havainnoitsijoita. Nämä olivat pääasiassa metsästäjiä, sillä RKTL teki yhteistyötä myös Metsästäjien Keskusjärjestön ja riistanhoitopiirien kanssa. Vapaaehtoiset havainnoitsijat raportoivat tutkijoille susia koskevista jälki- ja näköhavainnoista.³¹⁷ Petotutkimuksessa havainnot luokiteltiin varmoiksi, epävarmoiksi ja hylä-

---

³¹¹ *RKT Vuosikertomus 1995*, 15; *RKT Vuosikertomus 1996*, 8; *RKT Vuosikertomus 1997*, 8; *RKT Vuosikertomus 1998*, 14

³¹² *Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset 1995*, 3; *Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjalaskennat 1997* 1997, 2; Nyholm 1996b, 38, 39, 40.

³¹³ *RKT Vuosikertomus 1995*, 15; Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996; Suurpetoseuranta tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996.

³¹⁴ Talvella tehtävien lumijälkilaskentojen tuloksia vertailtiin vuodesta 1992 lähtien vastaaviin Venäjän Karjalan puolella tehtyjen laskentojen tuloksiin. Ks. esim. *Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan 1996*, 1, 3, 23.

³¹⁵ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat 1995*, 20; *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito 1996*, tiivistelmä, 12–13; Pulliainen & Rautiainen 1999, 95.

³¹⁶ *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 2; Nyholm 1996a, 11.

³¹⁷ *RKT Vuosikertomus 1995*, 4. Ks. myös *RKT Vuosikertomus 1996*, 4, 11; *RKT Vuosikertomus 1997*, 2; *RKT Vuosikertomus 1995*, 15; *RKT Vuosikertomus 1995*, 4; *Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset 1995*, 2; Suurpetoseuranta tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996.

tyiksi. Päällekkäishavainnot samoista yksilöistä pyrittiin poistamaan.³¹⁸ Tarkoituksena oli siis muodostaa mahdollisimman hyvin todellisuutta kuvaavaa tietoa.

Tammi-maaliskuussa lähinnä metsästäjistä koostuvat havainnoitsijat laskivat eri puolilla Suomea olevilta riistakolmioilta³¹⁹ riistanisäkkäiden lumeen jättämiä jälkiä.³²⁰ Laskennoissa susien jälkiä havaittiin vuosittain useita.³²¹ Riistakolmiolaskennan tarkoituksena oli tuottaa ”eläinlajeista absoluuttisia tai suhteellisia runsaustietoja seurannan tarkoituksiin”.³²² Laskennan tulokset esitettiin jälkitiheyksinä, mutta havaintojen avulla tutkijat tekivät päätelmiä myös eläinkantojen tiheyksistä.³²³ Petotutkijat pitivät talvella suoritettavaa, jälkihavaintoihin perustuvaa laskentaa tärkeänä. Riistakolmiolaskenta oli tutkijoiden mielestä ”ajankohtaisten tässä-ja-nyt -tilanneraporttien lisäksi pitkäjänteistä työtä riistakantojemme ja niiden elinympäristöjen seuraamiseksi”.³²⁴

Tutkijat saivat havaintotietoja myös kouluttamiltaan vapaaehtoisilta petoyhdysmiehiltä, joiden verkosto kattoi koko Suomen valtion alueen. Yhdysmiehet raportoivat esimerkiksi metsästäjien tekemistä susihavainnoista riistanhoitoyhdistyksiin ja edelleen riistanhoitopiireihin, jotka välittivät tiedot valtakunnallista seurantaa varten RKTL:een.³²⁵ Tietoa susihavainnoista saatiin myös riistanhoitopiirien suurriista-

---

³¹⁸ Nyholm 1996a, 11.

³¹⁹ Riistakolmiot ovat kolmion muotoisia kiinteitä laskentalinjoja, jotka metsästäjät ovat sijoittaneet maastoon tutkimuslaitoksen antamien ohjeiden mukaisesti. Havaintoja kerätään yhdeltä kolmiolta yhteensä kahdentoista kilometrin matkalta maastossa, jonka tulisi edustaa tasapuolisesti paikallisia metsätyyppejä. Vuonna 1996 riistakolmioita oli perustettu suunnilleen 1450 kappaletta. Vuosittain metsästäjät laskivat noin tuhat riistakolmiota. *Talven lumijälkilaskennat Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1999, 2; Helle, Nikula & Wikman 1996, 9.

³²⁰ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 20; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 12; *Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset* 1995, 1, 2; *Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan* 1996, 1, 2; *Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjalaskennat 1997* 1997, 1, 2; *Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1998, 1, 2; Helle, Nikula & Wikman 1996, 9.

³²¹ Vuosina 1995 ja 1996 susista tehtiin kumpanakin vuonna seitsemäntoista jälkihavaintoa. Vuonna 1997 jälkihavaintoja tehtiin kuusitoista ja seuraavana yli kolmekymmentä. Vuonna 1999 jälkihavaintoja tehtiin myös hiukan yli kolmekymmentä. *Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset* 1995, 4–5; *Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan* 1996, 4–5; *Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjalaskennat 1997* 1997, 4–5; *Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1998, 4–5; *Talven lumijälkilaskennat Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1999, 4–5; Riistakolmioiden kymmenes talvilaskenta, *Metsästäjä* 3/1998, 34–35.

³²² Helle, Nikula & Wikman 1996, 9. Ks. myös Boitani 2003, 331.

³²³ Helle, Nikula & Wikman 1996, 9. Ks. myös *Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1998, 3; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 1.

³²⁴ *Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset* 1995, 3; Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996.

³²⁵ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 12; Nyholm 1996a, 11; Suurpetoseurantaan tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996; Suurpetohavaintoja kaivataan, *Metsästäjä* 1/1995, 27; Suurpetohavainnoinnin aikaa, *Metsästäjä* 1/1996, 50.

arvioineista ja riistatiedustelujen kautta.³²⁶ Havaintoja kerättiin myös susipentueista ja vuosittain syntyneiden sudenpentujen lukumääristä.³²⁷

Tietoa susista haluttiin saada vielä enemmän, kuin mitä edellä mainitsemani tiedonkeruumenetelmät tarjosivat. Sen vuoksi susien liikkumista ja laumakäyttäytymistä ryhdyttiin selvittämään myös radiolähtimien avulla.³²⁸ Vuonna 1997 Pohjois-Karjalan maakunnassa Ilomantsissa petotutkijat yhteistyössä Kööpenhaminan yliopiston biologian opiskelijoiden kanssa pyydystivät jalkanaruilla susia, jotka nukutettiin, ja niiden kaulaan laitettiin radiolähtimien varustetut pannat. Radiolähtimillä varustettujen susien avulla selvitettiin susien määrää ja kannan kehitystä alueella. Tanskalaiset opiskelijat selvittivät myös susien ravinnon koostumusta niiden ulosteesta: ”Ulostenäytteiden avulla pyritään selvittämään Ilomantsin susien saaliseläinten rakennetta ja sitä kuinka monta hirveä susi tappaa vuodessa.”³²⁹ Vuonna 1998 elävänä pyydystettyjä susia varustettiin radiolähtimien myös Kainuun maakunnassa eläinten liikkumisen ja elintapojen seuraamista varten. Myös reviirien laajuus haluttiin selvittää. Tähänkin tutkimukseen kuului ulostenäytteiden kerääminen ja ravinnon koostumuksen selvittäminen.³³⁰

Susia koskevan tiedon keruusta tuli 1900-luvun edetessä monissa maissa mittaavaa ja tutkijat ottivat avukseen erilaisia teknisiä laitteita ja koneita. Radiopantatutkimukset liittyivät tutkimuksen tehostumiseen ja teknistymiseen.³³¹ Suomen susikantaa koskevassa päätöksenteossa tarvittiin yhä enemmän ja aiempaa tarkempaa tietoa kannasta. Luontodirektiivissä esitetyt vaatimukset tiedon lisäämisestä vaikuttivat myös riistan tutkimuksen laajentumiseen ja monipuolistumiseen. Suojeltavan ja hoidettavan lajin

---

³²⁶ Riistanhoitopiirit suorittivat suurriista-arviointeja lumiseen aikaan alkuvuodesta, jolloin metsästäjät keräsivät havaintoja muun muassa susien lumeen jättämistä jäljistä riistanhoitopiirin alueilla. *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 20; Suurriistaa laskettiin Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 3.3.1997; Suurriistan maalaskenta maaliskuun alussa, *Metsästäjä* 1/1995, 27; Suurriistalaskenta suoritettiin Pohjanmaalla, *Metsästäjä* 2/1996, 53. RKTL oli vuodesta 1945 lähtien tehnyt keväisin ja syksyisin riistatiedusteluja noin viideltä sadalta havainnoitsijalta. Kauhala 1996, 14; Nyholm 1996a, 11.

³²⁷ *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 1, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 1, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 1, 5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999* 2000, 1, 5–6.

³²⁸ *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 3; Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996; Suurpetoseuranta tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996; Suupohjassa asuu viisi sutta, HS Kotimaa 5.4.1996; Suden ruokalista, *Suomen Luonto* 8/1999, 45.

³²⁹ Tanskalaiset tutkivat Ilomantsin susia, HS Kotimaa 1.6.1997.

³³⁰ Sudenkuoppia eli ritoja kaivetaan jälleen, HS Vapaa-aika 21.4.1998; Susien liikkeitä seurataan tutkalla Kuhmossa, HS Kotimaa 23.7.1998; Ilomantsin ja Kuhmon susille asetetaan radiolähtimipantoja, HS Kotimaa 14.1.1999; Susille radiopantoja Kainuussa, *Metsästäjä* 3/1998, 30; Susia radioseurannassa Kainuussa, *Metsästäjä* 6/1998, 12–14; Pulliainen & Rautiainen 1999, 119, 174.

³³¹ Pohjois-Amerikassa susitutkimuksessa käytettiin radiopantojen lisäksi apuna esimerkiksi helikoptereita. Coleman 2004, 81–82.

kannasta oli tarve saada kattavampi kuva.³³² Tutkijat uskoivat radioseurannan parantavan suomalaisen susitutkimuksen tarkkuutta. *Metsästäjä*-lehden artikkelissa todettiin Kainuussa tehtävien tutkimusten pienentävän kannanarviointiin liittyviä epävarmuustekijöitä.³³³ *Helsingin Sanomien* artikkelin mukaan Kuhmossa samoja susia aiottiin seurata vuosien ajan. Pyrkimyksenä oli siis tarkkailla ja seurata tiettyjä yksilöitä pitkän aikaa. Radiolähettimien avulla esimerkiksi susien liikkeet tiedettiin hyvin tarkkaan.³³⁴

Coleman kuvailee nykyaikaisen, modernin susitutkimuksen kohdetta tarkkaan monitoroiduksi subjektiksi, jota ihminen sen tietämättä vakoilee erilaisten teknisten laitteiden avulla.³³⁵ Radiopantatutkimusten, mutta myös havaintojen keräämisen kautta sudet olivat 1990-luvun lopun Suomessa tarkan seurannan kohteita.³³⁶ Erilaisten seurantamenetelmiä avulla Suomessa elävien ja liikkuvien susien elämää ja liikkeitä tarkkailtiin ja seurattiin. Päämääränä oli tietää susiyksilöiden sijainnista, liikkumisesta ja lisääntymisestä sekä Suomen susikannan koko ja arvioida kannan tulevaisuutta.

Riistatiedustelujen perusteella riistantutkijat laskivat riistalajeille lääneittäisen kannan suhteellisen runsauden ja arvion kannassa tapahtuvista muutoksista läänien alueella. Ihmiset halusivat tietää, elikö heidän kanssaan samoilla alueilla susia ja jos, niin kuinka paljon.³³⁷ 1990-luvun lopulla oli tärkeää arvioida myös kaikkien Suomen alueella elävien susien määrää. Tutkijat tekivät Suomessa esiintyvien suurpetojen vähimmäisyksilömäärästä vuosittain arviot petoyhdysmiesten havaintojen ja riistakolmioiden talvilaskentojen tulosten avulla. Arviot olivat tarkkoja, sillä kantaa arvioitiin jopa yksilön tarkkuudella, kuten suojelua käsittelevässä alaluvussa toin esiin. Arvio susikannasta annettiin minimiperiaatteella, jolloin yliarviointiin johtavat virhetekijät poistettiin. Vaikka todellinen kanta saattoi olla arviota suurempi, katsoivat tutkijat vähimmäiskanta-arvion olevan riittävän luotettava kantojen hoitotoimien suunnittelua varten.³³⁸

---

³³² *RKT Vuosikertomus 1996*, 1; *RKT Vuosikertomus 1997*, 17; *RKT Vuosikertomus 1998*, 3; *RKT Vuosikertomus 1999 2000*, 18; *Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2005*, 8; Nyholm 1996a, 11; Tavoitteemme tarkentaa susikannan runsautta, HS Mielipide 25.10.1997 (kirjoittanut Ilpo Kojola, tutkija, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Taivalkoski).

³³³ Ilomantsin ja Kuhmon susille asetetaan radiolähetinpantoja, HS Kotimaa 14.1.1999; Susille radiopantoja Kainuussa, *Metsästäjä* 3/1998, 30; Pulliainen & Rautiainen 1999, 174.

³³⁴ Susien liikkeitä seurataan tutkalla Kuhmossa, HS Kotimaa 23.7.1998; Ilomantsin ja Kuhmon susille asetetaan radiolähetinpantoja, HS Kotimaa 14.1.1999; Pulliainen & Rautiainen 1999, 174.

³³⁵ Coleman 2004, 81–82.

³³⁶ Susia koskevan tiedon keräämistä kutsuttiin tuolloin seurannaksi. Ks. esim. Susien liikkeitä seurataan tutkalla Kuhmossa, HS Kotimaa 23.7.1998.

³³⁷ Kauhala 1996, 14; Nyholm 1996a, 11. ks. myös Onko Hämeessä susia?, HS Kaupunki 25.10.1995.

³³⁸ Nyholm 1996a, 11.

Runsaudenseurannan avulla tutkijat pyrkivät ”jatkuvaan kantojen koon arviointiin”.³³⁹ Susikannalle uskottiin voitavan laskea kulloisissakin oloissa maksimaalinen tiheys eli saturaatiopiste. Ihmisen uskottiin voivan selvittää, miten paljon susia jollakin alueella pystyi elämään.³⁴⁰ Yksilöiden kokonaismäärän lisäksi arvioitiin susien lisääntyvyyttä eli sitä, missä sudet Suomessa lisääntyivät ja kuinka monta poikasta pentueisiin kuului. Susipentueiden koko laskettiin emon mukana kulkevista poikasista. Seurannasta saatujen tietojen avulla laskettiin pentueiden keskikoko.³⁴¹

Riistantutkimus laati numeraalisten tietojen lisäksi susien määrää ja sijaintia kuvaavia karttoja. Tutkijat paikansivat maastossa tehdyt riistahavainnot kartalle. Susien lisäksi monien muidenkin riistaeläinlajien runsaus voitiin esittää niin sanotuilla runsauskartoilla (Liite 3, kuva 1). Suurpetojen arvioitujen vähimmäislukumäärät esitettiin kartalla myös kannanhoitoalueittain ja riistanhoitopiireittäin (Liite 3, kuva 2) sekä tilastojen avulla.³⁴² Elävien susien lisäksi tutkijat halusivat tietää tapettujen susiyksilöiden määrän. Tutkimuslaitos sai tiedot luvanvaraisesti kaadetuista susista metsästysviranomaisten kautta ja esitti määrät tilastojen avulla.³⁴³

Naturalistisen käsityksen mukaan tilastot ja kartat ovat todellisuuden kuvaajia, peilejä, jotka heijastavat maailmaa. Ne eivät kuitenkaan ole vain informaation välittäjiä. Maantieteilijä Jouni Häkli kuvailee karttoja ja tilastoja todellisuuden kuvaamisen tapoina, jotka syntyvät yhteiskunnan hallitsemispyrkimysten ohessa: ”Alusta loppuun institutionaalisina tietomuotoina niiden voidaan katsoa edustavan poliittis-hallinnollista maailmankuvaa ja piirtävän maailmasta kuvia nimenomaan politiikan ja hallinnon tarpeisiin.”³⁴⁴ Tilastot ja kartat ovat Häklin mukaan kiinteä osa moderneja valtateknologioita.³⁴⁵ Niiden avulla susien esiintyminen ja lukumäärä tehtiin näkyväksi, helposti ha-

³³⁹ Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset 1995, 3.

³⁴⁰ Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito 1996, 7; Pulliainen & Rautiainen 1999, 87.

³⁴¹ Vuonna 1996 pentueita havaittiin yhdeksän. Seuraavana vuonna havaittiin vähintään seitsemän ja sitä seuraavana kahdeksan eri susipentuetta. Vuonna 1999 havaittiin vähintään kahdeksan pentuetta. *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 1, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 2, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 1, 2, 5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999* 2000, 1, 5–6; Nyholm 1996b, 40.

³⁴² *Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan* 1996, 23; *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 3; *Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjalaskennat 1997* 1997, 8; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 3, 4; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 3, 4; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntymisen vuonna 1999* 2000, 2, 4; *Metsätilastollinen vuosikirja 1999* 1999, 204; Helle, Nikula & Wikman 1996, 9–10.

³⁴³ Ermala 1996, 16; Riistasaalis 1996, *Metsästäjä* 2/1998, 5.

³⁴⁴ Häkli 1997, 37–38.

³⁴⁵ Häkli 1997, 40.

vainnollistettavaksi ja samalla hallittavaksi, kuten esimerkiksi liitteen 3 kartoista on havaittavissa.³⁴⁶

Tiedon merkitys suden hallitsemisessa korostuu *Helsingin Sanomien* salametsästystä ja susien määrää käsittelevässä uutisessa, jossa todetaan, että ”[y]ksikään susi ei – – pysy salassa”.³⁴⁷ Toteamuksesta on tulkittavissa näkemys, jonka mukaan Suomessa ei ollut ihmisen katseen tai tietämyksen ulkopuolelle jääviä susiyskilöitä. Ihmisen uskottiin ja oletettiin tietävän Suomessa elävistä susista lähes kaiken. Vuosisadan lopulla susien elintavoista ja susikannasta osattiinkin kertoa hyvin tarkkaan.³⁴⁸ Ihmiselle on ominaista halu ymmärtää eläimiä. Ihmisen uskotaan voivan selvittää, mikä eläin on, ja pääsevän käsiksi totuuteen eläimestä.³⁴⁹ Foucault’n mukaan valta tuottaa tietoa, mutta tieto on myös yksi vallan edellytyksissä.³⁵⁰ Susista oli 1990-luvun lopun Suomessa tiedettävä hyvin tarkkoja tietoja, joiden perusteella vallankäyttöä voitiin kansainvälisten ja kansallisten vaatimusten asettamin ehdoin kohdistaa susiyskilöihin ja susikantaan.

Kuten olen esittänyt tässä luvussa, susista kerättiin tavattoman paljon tietoa. Tarvetta tietää susista ei kuitenkaan kyseenalaistettu tai analysoitu. Susiin kohdistuvan tiedonhalun ja -keruun voi tulkita liittyvän yleisemmin tuon ajan yhteiskunnan toimintaan. Foucault’n mukaan länsimainen yhteiskunta ei toimisi ilman kaikkialle ulottuvaa ja jatkuvasti läsnä olevaa tiedon keräämistä ja käsittelyä, sillä valta ja tieto liittyvät toisiinsa erottamattomasti. Yhteiskunta nimenomaan vaatii tietämään.³⁵¹ Tämän näkemysten mukaan olikin normaalia kerätä ja käsitellä suuret määrät tietoa eläimistä, jotka luokiteltiin ja miellettiin villieläimiksi eli ihmisen elinpiirin ja samalla kulttuurin ulkopuolisiksi.

John Berger kuvailee eläimiä koko ajan kasvan tietämyksemme objekteina. Se, että eläin kykenee tarkastelemaan meitä, on menettänyt merkityksensä; olennaisinta on ihmisen tietämys ja tarkkailu. Bergerin mukaan ihmisen tietämys eläimistä on ihmisen vallan indeksi. Tietämys ja tieto myös erottavat ihmisen eläimestä, sillä mitä enemmän tiedämme eläimestä, sitä kauempana eläin ihmisestä on.³⁵² Tieto liittyy filosofi Lori Gruenin sekä naisten ja eläinten toiseutta tutkineen Kari Weilin näkemysten mukaan ajatukseen eläimen toiseudesta: toinen on jotakin, mikä voidaan tietää ja ymmärtää.³⁵³

³⁴⁶ Ks. myös Häkli 1997, 38.

³⁴⁷ Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998.

³⁴⁸ Ks. esim. *RKT Vuosikertomus* 1996, 11; Nyholm 1996b, 38–41; Naistutkijat pyytävät susia Ilomantsissa, HS Kotimaa 16.5.1997.

³⁴⁹ Wolch & Emel 1995, 635; Baker 2001, 15, 178.

³⁵⁰ Foucault (1975) 2000, 42; Foucault 1980, 51, 52, 59.

³⁵¹ Foucault 1980, 93, 131; Foucault’n ajatuksista Onnela 1993, 84.

³⁵² Berger (1980) 2007, 72.

³⁵³ Gruen & Weil 2010, 128.

Länsimaiseen ajatteluperinteeseen liittyy näkemys ihmisyyden ja muiden eläinmuotojen perimmäisestä erosta: kategoriat ”ihminen” ja ”eläin” on nähty toisistaan erillisinä.³⁵⁴ Eläin voidaan mieltään erilaiseksi kuin ihminen, jollakin lailla toiseksi. Eläinten on länsimaississa kulttuureissa pitkään mielletty olevan kykenemättömiä ajattelemaan, tuntemaan tai olemaan tietoisia itsestään. Myös kulttuurin ja kielen on koettu erottavan eläimet ihmisistä, sillä vain ihmisten on väitetty kykenevän kielelliseen kommunikointiin, ja kulttuuri on nähty yksinomaan ihmisille ominaisena.³⁵⁵ Tällaisten näkemysten kautta mainitut ominaisuudet on samalla tehty eläimille kielletyiksi, niistä on tullut eläimille saavuttamattomia.³⁵⁶ Esimerkiksi susiin positiivisesti suhtautunut ja suojelua kannattanut Erkki Pulliainen esitti, etteivät sudet kykene ajattelemaan tai ymmärtämään tekojensa merkityksiä.³⁵⁷ Suojelun kannattajankin mielestä sudet saattoivat olla selvästi toisia, perustavalla tavalla erilaisia kuin ihmiset.

Toiseutta on tutkittu esimerkiksi kulttuurihistorian piirissä. Kuten Marjo Kaartinen toteaa, toiseus perustuu aina itsen ja muiden väliselle erolle. Toiseudessa ei ole kyse siitä, millainen toinen on, vaan millainen toiseuden kokija itse on. Toisen kohdatessa ihminen luokittelee tämän sen mukaan, miten tämä kuviteltujen tai todellisten erojen kautta eroaa ihmisestä.³⁵⁸ Toiseuden tutkimus on keskittynyt nimenomaan ihmisten, esimerkiksi alistettujen ryhmien tutkimiseen³⁵⁹, mutta toisia ovat länsimaisessa kulttuurissa myös eläimet. Eläinmaantieteilijöiden Jennifer Wolchin ja Jacque Emelin mukaan eläimet edustavat perimmäistä toiseutta.³⁶⁰ Tulkitsen heidän mainitsemansa perimmäisen toiseuden liittyvän siihen, mitä Berger eläimistä toteaa. Eläimillä voidaan Bergerin mukaan ajatella olevan salaisuuksia, jotka on osoitettu ihmiselle. Näiden salaisuuksien selvittäminen on kuitenkin vaikeaa, sillä eläin ei tyrmää tai vahvista ihmisen käsityksiä eläimestä.³⁶¹ Eläin ei toiseutta edustavien ihmisten tapaan suoraan kommentoi, vahvista tai kumoa ihmisen näkemyksiä siitä ja sen toiseudesta.

Näkemyistä eläinten erilaisuudesta pidetään länsimaisissa kulttuureissa monin tavoin yllä.³⁶² Gruenin ja Weilin mukaan voidaan jopa puhua *toiseuttamisesta* tai *toiseksi*

---

³⁵⁴ Dunbar (1993), elektr.; Järvinen 2000, 15, 248–251; Aaltola 2004, 22; Coleman 2004, 202; Johansson 2008, 74.

³⁵⁵ Thomas 1984, 30, 31, 34, 41; Ingold 1988, 3, 6–9, 11; Aaltola 2004, 31; Kalof 2007, 97–99.

³⁵⁶ Ks. myös Gruen & Weil, 2010, 128.

³⁵⁷ Pulliainen & Rautiainen 1999, 128, 132, 152.

³⁵⁸ Kaartinen 2001, 391; Kaartinen 2004, 22–24.

³⁵⁹ Alistettujen ryhmien tutkimisesta ks. Kaartinen 2001, 388–389; Kaartinen 2004, 23–24; Holmberg 2005, passim.

³⁶⁰ Wolch & Emel 1995, 632.

³⁶¹ Berger (1980) 2007, 65.

³⁶² Wolch & Emel 1995, 635; Aaltola 2004, 205.

*tekemisestä*³⁶³, jolloin eläimestä tietoisesti luodaan toinen. Toiseuttaminen etäännyttää eläimen moraalin piiristä, sillä toiseutta voi pitää edellytyksenä sortamiselle ja alistamiselle.³⁶⁴ Coleman toteaa, että ihmisen ja eläimen ero mielletään yleensä merkiksi ihmisen ylemmyydestä.³⁶⁵ Eroa korostamalla voidaan oikeuttaa eläinten tappamista ja jopa kokonaisten eläinlajien tai kantojen hävittämistä.³⁶⁶ Myös itse tulkitsen eläimen toiseksi ymmärtämisen olennaiseksi osaksi vallankäyttöä. Erilaisuuden takia eläin on jotakin, mitä ihminen voi hallita.

Ihmisellä on kuitenkin taipumus nähdä eläimissä myös samankaltaisuuksia.³⁶⁷ Toiseuden tavoin samankaltaisuus vaikuttaa siihen, miten eläimiä kohdellaan. Metrickin ja Weitzmanin mukaan uhanalaisten lajien suojeluun vaikuttaa, miten läheistä sukua laji on ihmiselle ja miten kehittyneeksi laji mielletään.³⁶⁸ Vaikka suden ei lajina katsottu olevan läheistä sukua ihmiselle, 1990-luvun lopulla tuotiin silloin tällöin esiin ihmisen ja suden samankaltaisuus. Susien todettiin ihmisten tapaan muodostavan pareja ja harrastavan työnjakoa esimerkiksi saalistustilanteissa. Susilauma nähtiin myös ihmisperheen kaltaisena yhteisönä.³⁶⁹

Vilkan mukaan sudet kuten muutkin eläimet olivat ”tuntevia, kärsimiskykyisiä ja tietoisia olentoja”.³⁷⁰ Myös luontovalokuvaaja Antti Leinonen kuvaili susia *Suomen Luonto* -lehden artikkelissaan tunteviksi, kokeviksi persooniksi:

Eläimet kokevat samoja tunteita kuin mekin, ja vain ihmisen pöyhkeys estää tämän tajuaamisen. – – Samaan eläinten vähättelyyn liittyy ajattelu, että metsässä asuu vain saalistajia ja saalistettavia – että eläimet kokevat olemassaolonsa vain tuon ulottuvuuden kautta. Tai että vahvempi sortaa aina heikompaa ja ettei eri lajien välillä muunlaisia suhteita olisikaan. – – Saman seudun sudet ja karhut tuntevat toisensa, sama pätee korppeihin ja kanahaukkoihin. Eläimien on tunnettava elinseutunsa hyvin löytääkseen tarvitsemansa. Eläimet tuntevat tietysti myös seudun eläimet – monet varmasti yksilöinä ja persoonallisuuksina.³⁷¹

³⁶³ Gruen ja Weil käyttävät englanninkielistä sanaa *othering*.

³⁶⁴ Gruen & Weil, 2010, 128. Toiseus alistamisena ks. myös Kaartinen 2001, 387.

³⁶⁵ Coleman 2004, 20, 152.

³⁶⁶ Thomas 1984, 40–41.

³⁶⁷ Berger (1980) 2007, 65, 66; Järvinen 2000, 248.

³⁶⁸ Metrick & Weitzman 1996, 7, 14.

³⁶⁹ Onko susi sudelle ihminen?, HS Kaupunki 29.12.1995; Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Pulliainen & Rautiainen 1999, 145.

³⁷⁰ Eläimillä on oikeus hyvään elämään, HS Tänään 14.11.1995. Ks. myös Eläinoikeudet kuuluvat pedoil-lekin, HS Vieraskynä 4.8.1998.

³⁷¹ Elivätpä kerran susi ja karhu..., *Suomen Luonto* 5/1996, 23.

Leinosen mukaan vallalla oleva näkemys eläimistä antoi niistä yksipuolisen ja vähättelevän kuvan. Hänen mielestään tarkkailemalla eläimiä saattoi huomata niiden olevan monella tapaa ihmisten kaltaisia.³⁷²

Sudet voitiin nähdä ihmisten kaltaisina, mikä korostaa ihmisen ja eläimen välisen eron olemattomuutta. Sudet miellettiin tieteellisten tutkimusten perusteella älykkäimpien eläinten joukkoon. Tutkijoiden lisäksi susia saattoivat pitää älykkäinä niin niitä ihaillevat kuin niiden aiheuttamista haitoista kärsivät ihmiset.³⁷³ Uhanalaisuuden lisäksi näkemys sudesta ihmisen kaltaisena ja älykkäänä eläimenä oikeutti lajin suojelua.

Tieteellisen tiedon lisäksi susikuvia muodostettiin ja susi määriteltiin myös muiden tiedonlähteiden avulla. Susien kanssa samoilla alueilla elävät ihmiset pitivät omakohtaiseen kokemukseen pohjautuvaa tietoa tärkeänä.³⁷⁴ Suurella osalla suomalaisista ei kuitenkaan tuolloin ollut omakohtaisia kokemuksia susista, ja heidän tietämyksensä saattoi perustua susihistorian ja -tarinoiden sekä median ja petotutkimuksen välittämiin tietoihin. Jens Karlssonin ja Magnus Sjöströmin mukaan epäsuorat kokemukset susista vaikuttavat paljon asenteisiin. Muilta ihmisiltä tai mediasta saadulla tiedolla on heidän mukaansa suuri merkitys siinä, millä tavoin ihminen sudet kokee.³⁷⁵ Tietämyksen välittäjänä medially oli myös 1990-luvun lopulla Suomessa merkittävä rooli.³⁷⁶

Vaikka petotutkimuksen tuottama tieteellinen tieto oli vain yksi susitiedon lähde, oli luonnontieteiden asema tiedon tuottamisessa merkittävä.³⁷⁷ Erilaiset susitiedon lähteet olivat eriarvoisia ja keskenään hierarkkisia. Luonnontieteelliselle tiedolle pyrittiin vuosisadan lopulla antamaan tiedon hierarkiassa ylin asema, ja eräiden suojelun kannattajien mielestä sen tuli ohittaa pelkkään kokemukseen tai ennakkoluuloihin pohjautuva tieto.³⁷⁸ Kuten tieteen historiaa tutkivat Peter J. Bowler ja Iwan Rhys Morus toteavat, tieteen ajatellaan usein tarjoavan todellista tietoa fyysisestä maailmasta. Luonnontieteisiin liittyy myös ajatus puolueettomuudesta.³⁷⁹ Tieteen pitäminen objektiivisena ”fakta-

³⁷² Elivätpä kerran susi ja karhu... , *Suomen Luonto* 5/1996, 23. Ks. myös Luonnon itseisarvo suojelun perustaksi, *Suomen Luonto* 8/1996, 39.

³⁷³ Eläimillä on oikeus hyvään elämään, HS Tänään 14.11.1995; Susien lukumäärää aliarvioitu, HS Miehipide 3.12.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Suurpetotutkimuksen näkymät, *Metsästäjä* 4/1996, 18; Vilka 1996, 176; Järvinen 2000, 9, 18. Eläinten älykkyydestä käydystä keskustelusta ks. Ritvo (1987) 2007, 138–140.

³⁷⁴ Ks. tämän tutkielman alaluku 3.2. ja esim. Paartola 2005, 9; Karlsson & Sjöström 2007, 615.

³⁷⁵ Karlsson & Sjöström 2007, 610, 614, 615. Ks. myös Brownlow 2000, 145.

³⁷⁶ Suuret pedot ja suuret puheet, *Metsästäjä* 3/1996, 3; Järvinen 2000, 247; Paartola 2005, 19; Hokkanen 2009, 5; Bisi 2010, 30.

³⁷⁷ Ks. myös Philo & Wilbert 2000, 9 ja Bowler & Morus 2005, 11, 14.

³⁷⁸ Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander). Tiedon hierarkiasta Foucault 1980, 82, 131; Philo & Wilbert 2000, 9, 10; Vadén 2006, 77; Ratamäki 2009a, 101.

³⁷⁹ Bowler & Morus 2005, 9, 10.

tieteenä” on Vadénin mukaan harhaanjohtavaa. Hän kuvaa ajatusta luonnontieteestä riippumattoman objektiivisen tiedon tarjoajana vanhentuneeksi.³⁸⁰ Myös Bowler ja Morus esittävät näkemyksen, jonka mukaan tieteelliseen tietoon vaikuttavat erilaiset arvot.³⁸¹ Kuitenkin tieteen oletetaan tarkastelevan susia puolueettomasti ja objektiivisesti ja pääsevän käsiksi ”todelliseen” suteen.³⁸²

Bakerin mukaan eläin on mahdollista ymmärtää ainoastaan representaationsa kautta, eikä ihminen voi päästä käsiksi ”todelliseen” eläimeen. Vaikka ihminen pääsisi havainnoimaan eläintä omin silmin, näkemiseen ja tulkitsemiseen vaikuttaisivat kulttuuriset ja historialliset eläinkuvat.³⁸³ Anne Hokkasen mukaan suurpedot ovat sosiaalisia konstruktioita. Hokkanen toteaa, että ”niitä koskeva todellisuus on aina eri näkökulmista tulkittua todellisuutta”, eli yhtä ehdotonta totuutta suurpedoista ei ole.³⁸⁴

Samaan lajiin kuuluvat yksilöt nähdään usein keskenään samanlaisina. 1990-luvun lopulla susi-lajiin kuuluvien yksilöiden oletettiin käyttäytyvän samalla tavalla ja olevan ulkomuodoltaan keskenään samanlaisia.³⁸⁵ Petotutkimuksen keräämien tietojen avulla oli mahdollista luoda kuva normaalista, keskiverto sudesta. Foucault’n mukaan normaaliuden normi on yksi vallankäytön tekniikoista.³⁸⁶ Gruenin ja Weilin mukaan *samanlaistamisen*³⁸⁷ kautta yksilöltä kielletään tämän oikeus olla erilainen.³⁸⁸ Yksilöiden väliset erot ikään kuin kiellettiin, kun susiyksilö edusti nimenomaan suurempaa ryhmää, susi-lajia eikä ensisijaisesti itseään.

---

³⁸⁰ Vadén 2006, 19–20, 23–24. Ks. myös Ratamäki 2009a, 36.

³⁸¹ Bowler & Morus 2005, 3, 10, 215, 233.

³⁸² Järvinen 2000, 7.

³⁸³ Baker 2001, xvi, 4, 5.

³⁸⁴ Hokkanen 2009, 6.

³⁸⁵ Nyholm 1996b, 38, 40–41; Pulliainen & Rautiainen 1999, 192.

³⁸⁶ Foucault 1980, 61, 107. Ks. myös Onnela 1993, 84.

³⁸⁷ Gruen ja Weil käyttävät englanninkielistä sanaa *saming*.

³⁸⁸ Gruen & Weil, 2010, 128. Ks. myös Aaltola 2004, 17, 26.

3. Hallitsematon susi

3.1. Väärin toimiva, vääränlainen susi

Ihminen asettaa eri eläimille erilaisia käyttäytymisen ja sijoittumisen normeja ja olettaa eläinten käyttäytyvän niiden mukaisesti.³⁸⁹ Elävien, fyysisten susiyskilöiden oletettiin 1990-luvun lopulla olevan tietynlaisia ja käyttäytyvän ihmisten muodostamien susikuvien mukaisesti. Sudet eivät kuitenkaan aina noudattaneet ihmisten luomia normeja. Erilaisilla ja vastoin odotuksia toimiva susiyskilö oli vääränlainen ja samalla hallitsematon. Tässä alaluvussa tarkastelen, miten sudet haastoivat ihmisten luomia odotuksia ja näkemyksiä 1990-luvun lopulla Suomessa ja saattoivat siten käyttää valtaa. Tarkastelen myös pelkoa, jota väärin toimivat, vääränlaiset sudet ihmisissä herättivät.

Sudet, kuten muutkaan eläimet, eivät aina käyttäydy kuten ihminen toivoisi niiden käyttäytyvän, ja saattavat rikkoa ihmisen luomaa tilallista järjestystä. Tällaiset eläimet ovat ikään kuin väärässä paikassa tai poissa paikaltaan.³⁹⁰ Vuosisadan lopulla sudet miellettiin villieläimiksi, joiden paikka oli lähinnä ihmisestä erillisessä luonnossa eli erämaassa. Näkemystä erillisistä elinpiireistä myös haastettiin, kuten suden paikkaa käsittelevässä alaluvussa esitin. Ihmisten ja susien elinalueet olivat päällekkäisiä 1990-luvun lopun Suomessa, sillä sudet elivät eri puolilla maata ihmisten kanssa samoilla alueilla.³⁹¹ Tästä huolimatta monen suomalaisen mielestä susiyskilö ihmisen elinalueella oli väärässä paikassa.³⁹² Poikkeuksen tästä muodostivat ne yksilöt, jotka elivät eläinpuistoissa. Eläintarha on selvästi ihmisen hallinnoima tila ja sen asukkaat konkreettisesti riippuvaisia ihmisistä. Eläinpuistoissa elävät sudet eivät pystyneetkään toimimaan yhtä hallitsemattomasti kuin villeinä luonnossa elävät sudet.

Melanie Fox on tarkastellut ihmisten suhtautumista karhuihin Yhdysvaltalaisessa Sierra Nevadassa sijaitsevassa Sequoian kansallispuistossa. Tämä mielletään karhujen elinalueeksi ja kodiksi, mutta silti karhujen oletetaan toimivan siellä ihmisen tahtomalla tavalla. Foxin mukaan kansallispuistossa on vaikea tehdä ero karhun ja ihmisen kodin

³⁸⁹ Jones 2007, 162; Philo 2007, 187.

³⁹⁰ Jones 2007, 162, 177; Philo 2007, 187.

³⁹¹ Suomalaiset suurpedot ovat palanneet rajametsien kätköistä ja tuntureilta lähelle asutusta, HS Vapaa-aika 7.11.1995; Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS 5.1.1996; KHO: Lammasfarmarille olisi pitänyt myöntää sudentappolupa, HS Kotimaa 26.11.1996; Petojen eristäminen turhanpäiväistä, HS Mielipide 22.7.1998 (kirjoittanut Tiina Virkki, Lahti); Eläimet tulevat kaupunkiin, HS Sunnuntai 21.11.1999 (kirjoittanut Matti Mäkelä).

³⁹² Laki ja suojelu sekaisin, HS Mielipide 26.7.1997 (kirjoittanut Ulla Hyttinen, Vihti); Suomeen sopii villieläinpuisto, HS Vieraskynä 7.6.1998 (kirjoittanut Michael Müller); Pedot on rajattava aidatulle revii-rille, HS Mielipide 29.7.1998 (kirjoittanut Lauri Oinonen Keuruu/Haapamäki).

välillä ja sanoa, kuka on kenenkin alueella tai reviirillä.³⁹³ Susien kodeiksi voisi mieltää susilaumojen reviirit. Mutta koska susien ja ihmisten elinalueet olivat päällekkäisiä, eivät sudet välttämättä olleet kaikkialla reviiriensä alueella ”kotonaan”. Ihmisen elinpiirissä oli yksittäisiä tiloja ja paikkoja, jotka nähtiin villeille susille erityisen sopimattomiksi. Tulkitsen sopimattomuuden liittyvän osittain siihen, että ihminen ymmärsi itsensä näiden tilojen omistajaksi. Kuten Coleman toteaa, ihmisen elinalue mielletään ihmisen omaisuudeksi ja hallitsemaksi tilaksi.³⁹⁴ Omistajan eli ihmisen katsotaan voivan päättää, millainen tila on ja keitä siinä vierailee. Näin ei kuitenkaan aina 1990-luvun loppuun Suomessa ollut, sillä sopimattomuudesta huolimatta susiyksilöt vierailivat niille kielletyiksi mielletyissä tiloissa.

Kaupungit ja muut asutuskeskukset olivat tällaisia susilta kiellettyjä tiloja. Ilomantsissa susihavaintoja tehtiin vuonna 1996 kirkonkylän keskustassa ja valaistulla hiihtoladulla. Seuraavana vuonna Kuhmossa tehtiin näköhavaintoja kylissä ja jopa kaupungissa vierailleista susista. Tiheän kannan alueilla asutuskeskusten lähelle tullessiin susiin ei suhtauduttu suopeasti, ja esimerkiksi Ilomantsin kunta haki kirkonkylässä liikkueneen susiyksilön tappamiseen kaatolupaa, jota se ei kuitenkaan saanut.³⁹⁵ Koska maa- ja metsätalousministeriö ei myöntänyt lupaa kyseisen yksilön tappamiseen, ei se näyttänyt pitävän kaupungissa hetkellisesti olemista täysin vääränlaisena toimintana susille. Itäsuomalaiset kuitenkin kokivat kaupungin vääräksi paikaksi sudelle. Kuten eläinmaantieteilijät Jennifer Wolch, Kathleen West ja Thomas Gaines toteavat, on kaupunki ihmistä varten, ihmiselle luotu tila. Kaupungit mielletään usein erämaan vastakohtaksi kuten kulttuuri luonnon vastakohtaksi.³⁹⁶ Kaupunki voidaan siis nähdä tilana, johon villieläimillä ei ole oikeutta tulla, kuten Itä-Suomessa tapahtui.

Poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa tehtiin havaintoja susista kaupungeissa tai asutuksen lähellä muuallakin kuin maan itäosissa, ja suhtautuminen eläimiin oli tällöin toisenlainen. Vuoden 1996 alussa Kangasalla asutuksen lähelle tulleen suden käytöstä selitettiin epätavallisen kylmällä talvella. Tampereen keskustan lähellä tehtiin samoihin aikoihin havaintoja susiksi epäillyistä eläimistä. Susien liikkuminen Tampereen keskustan tuntumassa esitettiin *Helsingin Sanomien* uutisessa täysin luonnollisena

---

³⁹³ Fox, 2005, 40.

³⁹⁴ Coleman 2004, 6, 63.

³⁹⁵ Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS 19.1.1996; Ilomantsi ei saanut kesyn suden kaatolupaa, HS Kotimaa 13.2.1996; Susia radioseurannassa Kainuussa, *Metsästäjä* 6/1998, 12–14; Punahilkkoireyhtymä vaivaa Kuhmossa, *Suomen Luonto* 3/1997, 45–46.

³⁹⁶ Wolch, West & Gaines 1995, 736–737, 753; Laitinen 2001, 416.

seikkana.³⁹⁷ Wolch, West ja Graines muistuttavat, etteivät ainoastaan ihmiset asuta kaupungeja, vaan myös monet villieläimiksi mielletyt eläimet voivat elää pysyvästi kaupungeissa. Kaupunki voidaankin nähdä myös villieläinten paikkana eikä ihmisen luonnosta eristämänä tilana.³⁹⁸ Suden tulemista hetkellisesti kaupunkitilaan ei 1990-luvun lopulla aina koettu epänormaalina tai pahana, heti torjuttavana asiana. Kaupunkitila ei siis ollut automaattisesti täysin väärä paikka susille – ei ainakaan alueilla, joissa susista tehtiin vähän havaintoja.

On kiinnostavaa, että Itä-Suomessa, missä 1990-luvun lopulla suurin osa Suomen susikantaan kuuluvista susista eli, kaupunkitilaan tullessiin susiin suhtauduttiin kielteisemmin kuin muualla. Itä-Suomessa kaupunkeihin tulleet sudet toimivat ikään kuin hallitsemattomammin ja enemmän väärin kuin muualla Suomessa samalla tavalla toimineet sudet. Syynä tähän voisi olla turhautuminen itäiseen Suomeen painottuneeseen susikantaan. Tiukan suojelun takia itäsuomalaiset eivät voineet reagoida asutuskeskuksiin tulleiden susien lisäksi muihinkaan alueen susiin kuten olisivat halunneet ja esimerkiksi metsästää niitä vapaasti. Havainnot asutuskeskuksiin tulleista susista saattoivat vahvistaa ja lisätä näkemystä sudesta hallitsemattomana toimijana, jonka käyttäytymiseen ihmisen ei voinut vaikuttaa kovinkaan paljon.

Asutuskeskusten lisäksi sudet olivat väärässä paikassa ollessaan samassa tilassa tuotantoeläinten kanssa. Laitumet olivat ymmärrettävästi kiellettyjä tiloja susille, sillä susien liikkuminen niissä johti helposti tuotantoeläinten kuolemaan.³⁹⁹ Susien pääsyä laitumille estettiin esimerkiksi susiaidoin, valonheittimin ja ase-in. Eläimet voitiin myös siirtää pienempiin aitauksiin tai sisälle turvaan yön ajaksi.⁴⁰⁰ Vaikka susien pääsyä laitumille yritettiin estää, vierailivat sudet niissä varsinkin Itä-Suomessa. Karjan- ja lampankasvattajat eivät olleet ainoa taho, jonka mukaan susilla ei ollut oikeutta olla laitumilla; myös suojelun kannattajat mielsivät ne vääriksi paikoiksi susille.⁴⁰¹

Ihmisen elinpiiriin kuuluvista tiloista talojen pihat olivat erityisen väärä paikkoja susille. 1990-luvun Suomessa pihaille tulleita yksilöitä pidettiin melko yksimielisesti

³⁹⁷ Kova talvi ajaa eläimiä taajamien liepeille, HS Kotimaa 27.1.1996; Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS Kotimaa 5.1.1996.

³⁹⁸ Wolch, West & Gaines 1995, 736–737, 753.

³⁹⁹ Ks. esim. Liperissä lampaita jahdannut peto ilmeisesti susi, HS Kotimaa 8.8.1995; Susi karjan kimpussa Valtimolla, HS Kotimaa 9.8.1995.

⁴⁰⁰ Lammasfarmari ei saanut jahtilupaa Liperissä, HS Kotimaa 14.9.1995; Liperin lampaitten unta suojataan susilta ase-in, HS Uutisetuusivu 15.9.1995; Farmari Helmisen tanssi susien kanssa, HS Kotimaa 15.9.1995; Suomen ensimmäiset susiaidat rakennetaan Liperiin ja Merikarvialle, HS Kotimaa 8.6.1997; Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17; Susi ammuttiin Liperissä, *Suomen Luonto* 10/1995, 7.

⁴⁰¹ Ks. esim. Lampaiden suojaksi nousee leijona-aita Liperiin, HS Kotimaa 27.6.1997.

häirikkösusina, väärin käyttäytyvinä ja sijoittuneina susina. Luonnonsuojelujärjestöjenkään mielestä susilla ei ollut oikeutta tulla liian lähelle ihmisen reviiriä, jota piha edusti.⁴⁰² Keväällä 1995 *Helsingin Sanomissa* kuvailtiin susiyksilön tulemistä pihaan näin: ”Tavallista röyhkeämpi yksinäinen susi pelottelee ihmisiä Lieksan Määttälänjoella. Sunnuntain vastaisena yönä hukka vieraili kahteen otteeseen pihapiirissä, joka on vain noin neljän kilometrin päässä kaupungin keskustasta.”⁴⁰³ Pihalle tulleesta sudesta kerrottaessa oli tärkeää mainita etäisyys asutuskeskuksesta.⁴⁰⁴ Tämä johtui tulkintani mukaan siitä, että kaupungin lähellä sijaitsevaan pihaan tullutta yksilöä pidettiin uhkarohkeampana ja röyhkeämpänä kuin haja-asutusalueella sijaitsevaan pihaan tulevaa susiyksilöä. Kaupunkipihaan ilmestynyt susiyksilö oli erityisen uhkaava, ja sen tilallisessa sijoittumisessa koettiin olevan jotakin erityisen väärää. Tällaisen ajattelutavan tulkitsen pohjautuvan näkemykseen kaupungista susille vääränä paikkana.

Pihoilla vieraillessaan sudet saattoivat toimia muutenkin väärällä tavalla. Ne esimerkiksi tappoivat pihoilla olleita koiria. Tuupovaarassa alkuvuodesta 1997 pihalle tulleen ja siellä koiran tappaneen röyhkeänä pidetyn susiyksilön todettiin *Helsingin Sanomien* uutisessa vaanineen uhriaan talon pihapiirissä.⁴⁰⁵ Vaikka pihoissa vierailleet sudet eivät aina aiheuttaneet vahinkoa, koettiin ne kuitenkin uhkaaviksi ja röyhkeiksi.⁴⁰⁶ Piha näyttäytyy merkittävänä osana ihmisen elinpiiriä. Piha on ikään kuin talon ja kodin jatke, jolloin sen kuuluu olla hallittu tila, ihmisille ja kotieläimille turvallinen paikka. Esimerkiksi Vadén kuvailee pihaa muusta ympäristöstä erotetuksi, suljetuksi ja turvallisiksi tilaksi.⁴⁰⁷ Pihaan tullessaan susi kuitenkin rikkoo turvallisuuden ja hallitsemisen tunteen. Suden mukana hallitsematon luonto ikään kuin tunkeutuu ihmisen hallitsemaan pihatilaan, ihmisen elinpiirin ytimeen.

Maantieteilijä Tino Johansson esittää väitöskirjassaan, että ihmisten ja villieläinten väliset ristiriidat syntyvät, kun villieläin ylittää ihmisten luonnon ja kulttuurin välille mieltämän rajalinjan ja siirtyy ihmisen kontrolloimalle alueelle. Tällaiselle alueelle tul-

---

⁴⁰² Paluu 1800-luvun susipolitiikkaan, HS MieliPide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Suojelijat eivät vastusta pihaan tulevan suden tappoa, HS Kotimaa 26.4.1997; Talon nurkissa kiertelevälle sudelle tappotuomio Nurmeksessa, HS Kotimaa 30.1.1999; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsätäjä* 3/1996, 14–15.

⁴⁰³ Susi pelottelee jälleen ihmisiä Lieksan alueella, HS Kotimaa 10.4.1995.

⁴⁰⁴ Ibid. Ks. myös Susi tappoi pystykorvan talon pihalla Tuupovaarassa, HS Kotimaa 17.3.1997.

⁴⁰⁵ Susi tappoi pystykorvan talon pihalla Tuupovaarassa, HS Kotimaa 17.3.1997. Ks. myös Talon nurkissa kiertelevälle sudelle tappotuomio Nurmeksessa, HS Kotimaa 30.1.1999; Paartola 2005, 36.

⁴⁰⁶ Susi pelottelee jälleen ihmisiä Lieksan alueella, HS Kotimaa 10.4.1995; Sudet häiriköivät Ruokolahdella, HS Kotimaa 25.8.1997; Pedot, suomalaiset ja tiedotusvälineet, *Suomen Luonto* MieliPiteitä 1/1995, 47 (kirjoittanut Juha Valste).

⁴⁰⁷ Vadén 2006, 50.

lessaan ja ylittäessään rajalinjan villieläin on ihmisen mielestä poissa luonnollisesta ympäristöstään.⁴⁰⁸ Johansson toteaa, että

[v]illieläimen läsnäolo ihmisten hallitsemassa ja kontrolloimassa tilassa rikkoo siellä vallinneen perinteisiin, sääntöihin, lakiin, julkiseen mielipiteeseen, vallitsevaan diskurssiin tai muihin ihmisten määrittämiin kriteereihin perustuvan järjestyksen.⁴⁰⁹

Järjestys näyttää rikkoutuneen 1990-luvun lopun Suomessa erityisesti tilanteissa, joissa susiyksilö tuli piholle tai kaupunkitilaan. Vallankäyttö ja hallinta näyttävät parhaiten toimivan ja toteutuvan ihmisen elinpiirissä juuri näissä tiloissa. Hallituksi koettu tila muuttuu kuitenkin hallitsemattomaksi, kun villieläimeksi mielletty eläin astuu siihen.

Foucault'n mukaan kaupungin voi jollain tapaa mieltää yhteiskunnan tai valtion pienoismalliksi; koko valtio voidaan kokea suureksi, hallinnoituksi ja organisoiduksi kaupungiksi.⁴¹⁰ Tätä ajatusta mukaillen kaupunkiin tuleva susi voidaan mieltää koko yhteiskuntaa sekä sen ylläpitämiä järjestelmiä ja normeja haastavaksi yksilöksi. Tulkitsen kuitenkin, että pihaan tulevan susiyksilön hallitsemattomuus koettiin 1990-luvun lopulla henkilökohtaisemmin: häirikkösusi rikkoi yksittäisten ihmisten näkemyksiä omasta pihasta ja kodista turvallisena ja järjestyksen alaisena tilana.

Monet eri eläinlajien edustajat elävät rinnakkain ihmisten kanssa ja saattavat hyötyä läheisyydestä ihmisiin. Susien katsottiin 1990-luvun lopulla hyötyvän ihmisen läheisyydestä esimerkiksi käyttämällä koti- ja tuotantoeläimiä ravinnokseen, kuten aiemmin esitin. Näitä eläimiä ravinnoksi käyttäessään sudet käyttäytyivät kuitenkin hallitsemattomasti ja monien suomalaisten mukaan oikeutensa ylittäen. Säädöstenkään mukaan sudet eivät saaneet uhata koti- tai tuotantoeläimiä eivätkä karjankasvatusta.⁴¹¹ Myös 1990-luvun lopulla käytetyt susi- ja petovahinko -termit kertovat näkemyksestä, ettei susilla ollut oikeutta tappaa ja käyttää ravinnokseen tuotanto- tai kotieläimiä.

Helsingin Sanomat uutisoivat paljon ravinnoksi kiellettyjen eläinten joutumisesta susien uhriksi. Tappajat tunnistettiin susiksi raatelujälkien tai näköhavaintojen perusteella.⁴¹² Susien määrän kasvaminen ja levittäytyminen eri puolille Suomea vuosisadan

⁴⁰⁸ Johansson 2008, VI, 7, 65.

⁴⁰⁹ Johansson 2008, VI.

⁴¹⁰ Foucault (1986) 1989, 33.

⁴¹¹ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 16 artikla; Metsästyslaki Sk. 615/1993, 41§; Asetus metsästysasetuksen muuttamiseksi Sk. 869/1998, 28§.

⁴¹² Ks. esim. Susi karjan kimpussa Valtimolla, HS Kotimaa 9.8.1995; HS Kotimaa 31.8.1995 (ei otsikkoa); Sutta epäillään koiran taposta, HS Kotimaa 17.2.1996; Susipari raateli pässin Enonkoskella, HS Kotimaa 15.6.1997; Kirkkonummen raatelija varmistui karhuksi, HS Kaupunki & Uusimaa 22.7.1997; Sudet söivät karhua haukkuneen koiran, HS Kotimaa 7.9.1997.

lopulla lisäsi vahinkojen määrää. Maa- ja metsätalousministeriön asettaman petovahinkojen korvaustyöryhmän mukaan vahingot olivat yleistyneet ja suurpetojen tottuminen ihmisiin lisäsi vahingonvaaroja.⁴¹³ Susivahinkojen kokonaismäärää ei kuitenkaan tiedetty, sillä viranomaisten tietoon tulivat vain tapaukset, joista haettiin korvausta.⁴¹⁴ Vuonna 1995 eläintenpidolle aiheutuneista vahingoista maksetuista korvauksista yli puolet annettiin susien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Työryhmän muistiosta ilmenee, että vuonna 1995 valtio maksoi susien aiheuttamista vahingoista eniten lampaankasvattajille. Seuraavaksi eniten korvauksia saivat koiranomistajat ja nautakarjankasvattajat.⁴¹⁵

Sudet tappoivat vuosisadan lopulla lampaita mutta myös nautakarjaa. Susien epäiltiin tappaneen myös fasaaneja Liperissä ja raadelleen tarhakettuja kahdella kettutarhalla Pohjanmaalla.⁴¹⁶ Liperissä yksi lampaankasvattaja menetti syksyn 1995 aikana susien tappamana yhteensä 33 harvinaista jalostettua rotulammasta.⁴¹⁷ Lumiaron mukaan karjankasvattajat suhtautuivat susiin kielteisemmin kuin suomalaiset keskimäärin. Nimenomaan lampaankasvattajat kokivat susista olevan erityistä haittaa heidän harjoittamalleen elinkeinolle. Susia ei kuitenkaan koettu esteeksi karjanhoidolle.⁴¹⁸

Korvauksien maksaminen kertoo jonkin verran vahinkojen alueellisesta jakautumisesta. Petovahinkojen korvaustyöryhmän mukaan vuonna 1995 eniten korvauksia maksettiin Satakunnassa, Kainuussa ja Etelä-Pohjanmaalla susivahinkoja kärsineille lampaankasvattajille. Nautakarjalle aiheutuneista vahingoista eniten maksettiin Pohjois-Karjalassa elinkeinoaan harjoittaneille kasvattajille.⁴¹⁹ Myös *Helsingin Sanomien* uutisista voi päätellä, että sudet tappoivat tuotantoeläimiä 1990-luvun lopulla erittäin paljon nimenomaan Itä-Suomessa ja erityisesti Pohjois-Karjalassa.

Alueilla, joilla susia oli paljon, ne tappoivat paljon myös koiria. Vahingot ja niiden takia maksetut korvaukset keskittyivät Pohjois-Karjalan maakuntaan. Esimerkiksi

⁴¹³ *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 1, 3.

⁴¹⁴ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21; *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 7; Susien suuhun jo 20–30 koiraa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 11.2.1997.

⁴¹⁵ *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 9, 11, 12.

⁴¹⁶ Susi karjan kimpussa Valtimolla, HS Kotimaa 9.8.1995; Lampaita raadeltiin Nurmeksessa, HS Kotimaa 24.9.1996; Sudet tappoivat matkailuyrityksen lampaita Lieksassa, HS Kotimaa 19.10.1996; Sudet tai koirat tappoivat 200 fasaania Liperissä, HS Kotimaa 26.11.1996; Susipari raateli pässin Enonkoskella, HS Kotimaa 15.6.1997; Susi raadellut Pohjanmaalla kymmeniä tarhaketun poikasia, HS Kotimaa 10.8.1997; Susi raateli tarhakettuja, HS Kotimaa 10.9.1997; Susi raateli lampaita piha-aitauksessa Kannuksessa, HS Kotimaa 17.10.1997.

⁴¹⁷ Liperissä lampaita jahdannut peto ilmeisesti susi, HS Kotimaa 8.8.1995; Peto hyökkäsi jo kolmannen kerran lammasmaan Liperissä, HS Kotimaa 9.9.1995; Susi tappoi Liperissä kolmetoista karitsaa, HS Kotimaa 11.9.1995; Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17; Paartola 2005, 19–20.

⁴¹⁸ Lumiaro 1997, 17. Karjankasvattajien näkemyksistä ks. myös Pohjois-Karjalan maatalousväki vaatii susi- ja karhujahtea, HS Kotimaa 21.5.1996.

⁴¹⁹ *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 9, 11, 12.

Ilomantsissa susien todettiin tappavan vuosittain yli kymmenen koira. Talvella 1996–1997 tapettujen koirien määrän uskottiin maakunnassa nousseen kahdestakymmenestä jopa kolmeenkymmeneen, ja vuosien 1996–1998 aikana susien todettiin tappaneen alueella viisikymmentä koira.⁴²⁰ Sudet tappoivat koiria jopa pihoissa. Metsästyksen yhteydessä hävinneet metsästyskoirat todettiin susien tappamiksi viimeistään jäännösten löydyttyä. Syynä koirien tappamiseen nähtiin esimerkiksi susien luontaisen ravinnon vähäisyys. Koirien tappajiksi epäiltiin myös yksinäisiä susia, joiden oli vaikeaa tappaa isoja saaliseläimiä.⁴²¹

Koiria tappaneiden susien synnyttämä voimattomuuden tunne on kuultavissa ilomantsilaisen mielipidekirjoittajan kirjoituksesta vuodelta 1995:

Sudet tappavat koiria Ilomantsissa jopa pihoissa, ottavat niitä juoksulangasta, eikä kaupassa myytävä koiratarhaverkko pidätä sutta, vaan se menee siitä läpi tai kaksimetrisestä verkosta yli. Metsästyksen yhteydessä katoaa koiria susien suuhun, eikä niistä jää mitään todistusaineistoa.⁴²²

Koirien tappaminen haittasi erityisesti metsästystä, kun sudet jopa estivät metsästäjiä käyttämästä vapaana liikkuvia koiria apunaan. Lumiaron kyselytutkimukseen vastanneista metsästäjistä moni koki susista olevan huomattavaa haittaa koiranpidolle.⁴²³

Pohjanmaan riistanhoitopiirin riistapäällikkönä 1990-luvun lopulla toiminut Jukka Bisi kirjoitti *Metsästäjä*-lehden artikkelissa vuonna 1996 koirien käytön metsästyksessä olevan ”nykyään koko harrastuksen olennaisin osa, jopa saalista tärkeämpi. Nykymetsästys perustuu pitkälti taitavien ja koulutettujen koirien käyttöön. Ne mahdollis-

⁴²⁰ *Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio* 1996, 9, 11, 12; Susien suuhun jo 20–30 koira Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 11.2.1997; Yksi susilauma syö koiria muita enemmän Ilomantsissa, HS Kotimaa 23.7.1998; Tutkijat pitävät susikantaa liian pienenä, HS Kotimaa 15.3.1999. Ks. myös Paartola 2005, 53.

⁴²¹ Lajitoveruudesta huolimatta koiran ja suden risteymät ovat luonnossa harvinaisia, HS Vapaa-aika 25.4.1995; Sudethan surmaavat koiria, HS Mielipide 5.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, Ilomantsi); Pohjois-Karjalan tuottajat vaativat sudenkaatolupia, HS Kotimaa, 19.9.1995; Sudet veivät koiran Kontiolahdessa, HS Kotimaa 25.10.1995; Seitsemän suden lauma tappoi koiran Ilomantsissa, HS Kotimaa 10.1.1996; Sutta epäillään koiran taposta, HS Kotimaa 17.2.1996; MTK:n Tornberg: Kasvat petokannat uhkaavat laidunkarjaa, HS Kotimaa 22.11.1996; Kuhmossa käydään jahtaamaan koiria syönyt sutta, HS Kotimaa 5.2.1997; Susien suuhun jo 20–30 koira Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 11.2.1997; Susi tappoi pystykorvan talon pihalla Tuupovaarassa, HS 17.3.1997; Suojelijat eivät vastusta pihaan tulevan suden tappoa, HS Kotimaa 26.4.1997; Itä-Suomen metsästäjät tiukkana petovahingoista, HS Kotimaa 18.5.1997; Tanskalaiset tutkivat Ilomantsin susia, HS Kotimaa 1.6.1997; Sudet söivät karhua haukkuneen koiran, HS Kotimaa 7.9.1997; Hirvien väheneminen ajaa sudet koiria saalistamaan, HS Kotimaa 15.9.1997; Petotarkkailija toivoo totuudellisuutta, HS Mielipide 21.10.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, Ilomantsi); Talon nurkissa kiertelevälle sudelle tappotuomio Nurmeksessa, HS Kotimaa 30.1.1999; Susi tappoi koiran, *Metsästäjä* 2/1999, 6.

⁴²² Sudethan surmaavat koiria, HS Mielipide 5.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, Ilomantsi).

⁴²³ Ilomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995; Susien lukumäärää aliarvioitu, HS Mielipide 3.12.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Lumiaro 1997, 19, 28, 42; Paartola 2005, 54, 62.

tavat valikoivan pyynnin ja edesauttavat kestävän verotuksen toteuttamista”.⁴²⁴ Lähes joka toisella suomalaisella metsästäjällä oli 1990-luvun alussa RKTL:n tekemän metsästäjä tutkimuksen mukaan metsästyskoira. Näitä oli paljon alueilla, joilla susiakin esiintyi.⁴²⁵ Koiran käyttäminen metsästyksessä on susipolitiikkaa tutkineen Outi Ratamäen mukaan Suomessa yleisesti merkittävä kulttuurinen tapa.⁴²⁶ Koiran tärkeydestä kertoo esimerkiksi se, että Ilomantsissa eräät metsästäjät alkoivat käyttää koiria suojelevia susi- liivejä estääkseen koirien vahingoittumisen metsästyksessä.⁴²⁷

Koirien lisäksi sudet tappoivat muitakin kotieläimiä. *Helsingin Sanomien* uutisessa kerrottiin nälkiintyneen suden syöneen kissan Imatran kaupungin keskustassa.⁴²⁸ Nälkä ei kuitenkaan oikeuttanut varsinkaan karjan- tai lampaankasvattajien mielestä susia tappamaan ja syömään tuotanto- tai kotieläimiä.⁴²⁹ Koirien tappamista pitivät pahana asiana omistajien ja metsästäjien lisäksi myös luonnonsuojelujärjestöt.⁴³⁰ Nämä eläimet nähtiin ihmisten omaisuutena, joihin susilla ei ollut oikeutta koskea. Maanviljelyn ja karjanhoidon kehittymisen ja tehostumisen katsotaan vaikuttaneen merkittävästi ihmisten suhtautumiseen susiin. Karjanhoidon myötä syntyi konfliktitilanteita ihmisten ja susien välille, kun sudet tappoivat karjaa, joka miellettiin ihmisen omaisuudeksi.⁴³¹ Myös lemmikkien pitoon liittyvä ajatus eläimestä ihmisen omaisuutena. Lampaan tai koiran tappanut susiyksilö ei kunnioittanut ihmisen näkemystä omistajuudestaan. Vilkan mukaan 1990-luvun susiongelma liittyi siihen, ”että sudet eivät miellä kielletyksi ihmisen omaisuuden (lampaiden ja muiden kotieläinten) varastamista”.⁴³² Ongelma siis oli se, että sudet toimivat suojeltuinaakin ihmisen vaatimusten ja toiveiden vastaisesti.

Ihmiset suhtautuivat kuitenkin hyvin eri tavoin eri eläinten tappamiseen. Koirien tappamiseen suhtauduttiin tunteellisesti, sillä ne nähtiin yksilöinä, joita ei voitu menettämisen jälkeen korvata kuten tuotantoeläimet.⁴³³ Susien tappamat karjaeläimet näyttävät aineistoni valossa herättäneen lähinnä mielipahaa taloudellisesta menetyksestä. *Helsingin*

⁴²⁴ Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11. Ks. myös Metsästäjä ja hänen koiransa, *Metsästäjä* 1/1997, 3; Skogen; Mauz & Kränge 2008, 117.

⁴²⁵ Koiria oli tutkimuksen mukaan paljon Ruotsinkielisen Pohjanmaan, Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiireissä. Metsästäjä tutkimuksen kertomaa, *Metsästäjä* 6/1995, 12–15.

⁴²⁶ Ratamäki 2009b, 45. Ks. myös Skogen; Mauz & Kränge 2008, 117.

⁴²⁷ Pippuriliivi pitää pystykorvan hengissä, HS Kotimaa 15.1.1998.

⁴²⁸ Sudet häiriköivät Ruokolahdella, HS Kotimaa 25.8.1997.

⁴²⁹ Pohjois-Karjalan tuottajat vaativat sudenkaatolupia, HS Kotimaa, 19.9.1995; Pitäisikö hajustettu lip-pusiima?, HS Mielipide 29.9.1995 (kirjoittanut Seppo Haaranen, Siilinjärvi).

⁴³⁰ Suojelijat eivät vastusta pihaan tulevan suden tappoa, HS Kotimaa 26.4.1997.

⁴³¹ Lopez 1978, 146; Coleman 2004, 5, 6, 49, 54, 93; Paartola 2005, 4; Lehikoinen 2007, 11, 76; Ratamäki 2009a, 40.

⁴³² Vilka 1996, 165.

⁴³³ Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Lumiaro 1997, 14–15. Ks. myös Paartola 2005, 53; Skogen; Mauz & Kränge 2008, 117; Ratamäki 2009a, 49–50; Ratamäki 2009b, 48.

gin *Sanomien* kirjoituksissa ainakin korostettiin taloudellisia seikkoja.⁴³⁴ Tappaessaan karjaeläimen susi yksilö hyökkäsi ihmisen elinkeinon harjoittamista ja toimeentuloa vastaan.⁴³⁵ Koiran menetys koettiin henkilökohtaisemmin. Vaikka koira saattoi olla kallis hankinta, jonka kouluttamiseen oli käytetty paljon aikaa ja rahaa, oli se omistajalleen ensisijaisesti korvaamaton yksilö ja kumppani.

Riistaeläimiä pidettiin 1990-luvun lopulla susien luontaisena ravintona, mutta myös niiden tappaminen herätti ihmisissä negatiivisia tunteita. Susien metsästystä voidaan pitää raakana ja julmana. Muutamassa *Helsingin Sanomien* ja *Metsästäjä*-lehden kirjoituksessa hirvien käyttämistä ravinnoksi kutsuttiin häiriköinnin ja riehuminen lisäksi herkutteluksi.⁴³⁶ Lumiaron kyselytutkimuksen mukaan jotkut suomalaiset mielsivät susien hävittävän riistaa ja olevan uhka riistakannoille. Metsästäjät pitivät susia karhujen lisäksi merkittävänä hirvieläinkantojen verottajina. Myös Pohjois-Karjalan maataloustuottajat näkivät petoeläinten aiheuttavan ”huomattavia vahinkoja” hirvikannalle.⁴³⁷ Susien todettiin monissa lehtikirjoituksissa kilpailevan ihmisten kanssa samoista riistaeläimistä.⁴³⁸ Esimerkiksi hirvi oli Suomessa hyvin arvostettu ja haluttu riistaeläinlaji. Krista Paartola toteaa pro gradu -tutkielmassaan susien kilpailevan metsästäjien kanssa reviiristä ja sen käyttöoikeuksista. Metsästysseurat hoitavat ja hallitsevat tiettyjen alueiden hirvikantoja, jotka metsästäjät mieltävät Paartolan mukaan omaisuudekseen.⁴³⁹ Pohjois-Karjalassa hirvien metsästys oli usean vuoden ajan kokonaan kielletty hirvien vä-

---

⁴³⁴ Liperissä lampaita jahdannut peto ilmeisesti susi, HS Kotimaa 8.8.1995; Peto hyökkäsi jo kolmannen kerran lammaslampaan Liperissä, HS Kotimaa 9.9.1995; Susi tappoi Liperissä kolmetoista karitsaa, HS Kotimaa 11.9.1995; Oikeuskansleri: Lampaita ahdistelleen suden sai ampua, HS Kotimaa 9.3.1996; Sudet tappoivat matkailuyrityksen lampaita Lieksassa, HS Kotimaa 19.10.1996. Susien tappamien koirien arvosta mainitaan aineistossani vain yhdessä *Helsingin Sanomien* uutisessa: Susi tappoi pystykorvan talon pihalla Tuupovaarassa, HS 17.3.1997. Ks. myös Skogen; Mauz & Krange 2008, 106.

⁴³⁵ Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997.

⁴³⁶ Sudet häiriköivät Ruokolahdella, HS Kotimaa 25.8.1997; Sudet ja karhut herkuttelevat hirvillä, HS Kotimaa 10.11.1997; Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17.

⁴³⁷ Pohjois-Karjala vilisee karhuja, HS Kotimaa 16.5.1995; Pohjois-Karjalan maatalousväki vaatii susi- ja karhujahteja, HS Kotimaa 21.5.1995; Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995; Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996; Petopolitiikka harhateillä, HS Mielipide 26.4.1997 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu); Hirvilupien määrä kasvoi viime syksystä 70 prosenttia, HS Vapaa-aika, 24.9.1999; Petovahinkoihin neljä miljoonaa, *Metsästäjä* 1/1995, 4; Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15; Riistakannat vaihtelevat, *Metsästäjä* 5/1996, 3; Hirviyhteistyö koetuksella, *Metsästäjä* 5/1996, 8–10; Tervetuloa luontopoliisi!, *Suomen Luonto* 3/1997, 2; Susikanta on vahvistumassa, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 2/1996, 44 – 45 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen); Lumiaro 1997, 6, 19; Skogen; Mauz & Krange 2008, 118.

⁴³⁸ Susi on sympaattinen, HS Kotimaa 29.1.1997; Sudet ja karhut herkuttelevat hirvillä, HS Kotimaa 10.11.1997; Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Peto tappaa eläkkeeseen, *Suomen Luonto* 3/1998, 18; Tappamisen meininki, *Suomen Luonto* 1/1999, 10. Ks. myös Paartola 2005, 35.

⁴³⁹ Paartola 2005, 54.

häisen määrän takia. Liikametsästyksen lisäksi syyksi nähtiin suurpetojen vaikutus hirvikantaan. Jotkut metsästäjät kokivatkin susien estävän heitä käyttämästä metsästysoikeuksiaan yhteisillä alueilla.⁴⁴⁰

Sudet saattoivat ihmisten mielestä toimia väärin ja olla vääränlaisia myös käyttäytyessään liian kesyesti. 1990-luvun lopun Suomessa susien tuli pelätä ihmisiä, ja yksilöt, jotka eivät näin toimineet, koettiin melkein poikkeuksesta epänormaaleiksi.⁴⁴¹ Suurpetotutkija Erik. S. Nyholmin mukaan suurin osa Suomessa esiintyvistä susista oli arkoja ”pakenijatyyppisiä”, mutta ”utelialta uhittelijoitakin löytyy ja muutama prosentti saattaa tulla päällekin”.⁴⁴² Liian kesyesti käyttäytyneiden yksilöiden epäiltiin olevan suden ja koiran risteymiä eli koirasusia tai ihmisten hoidossa eläneitä susia. Talvella 1993–1994 Pohjanmaalla Perhossa oli havaittu paljon vahinkoa aiheuttava lauma, jonka jäsenien epäiltiin olevan koirasusia tai villiintyneitä koiria.⁴⁴³ Epäselvistä, vaikeasti määriteltävistä susiyksilöistä, joiden epäiltiin olevan koiran ja suden risteymiä, tehtiin myös 1990-luvun lopulla muutamia havaintoja. Nuo sudet erosivat ”tavallisista” susista käytöksensä tai ulkomuotonsa, esimerkiksi värityksen puolesta.⁴⁴⁴

Tutkijat ja riistanhoitajat pitivät koirasusia arvaamattomimpina ja vaarallisempina kuin puhdasverisiä susia, sillä ne eivät pelänneet ihmisiä. Tutkijoiden ja suojelun kannattajien mukaan koirasudet uhkasivat ihmisten lisäksi myös susikannan perimän puhtautta.⁴⁴⁵ Ihmisen tehtäväksi miellettiin 1990-luvun lopulla susikannan geneettisestä hyvinvoinnista huolehtiminen, kuten kannanhoitoa käsittelevässä alaluvussa totesin. Lisääntymällä koirien kanssa susiyksilöt uhkasivat ihmisten pyrkimyksiä pitää susi-laji geneettisesti puhtaana. Koirasudet tekivät susista myös vaikeasti määriteltäviä. Susi-

⁴⁴⁰ Karhun metsästysaika pitenee ensi syksynä kahdella viikolla, HS Vapaa-aika 11.7.1997; Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Hirvilupien määrä kasvoi viime syksystä 70 prosenttia, HS Vapaa-aika 24.9.1999; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15; Lumiaro 1997, 42.

⁴⁴¹ Susi pelottelee jälleen ihmisiä Lieksan alueella, HS Kotimaa 10.4.1995; Tietty petokanta säilytettävä, HS Mielipide 27.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Katso petoa suoraan silmiin, HS Kalenteri 29.9.1995; Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, Kotimaa 19.1.1996; KHO: Lammasfarmarille olisi pitänyt myöntää sudentappolupa, HS Kotimaa 26.11.1996; Peto puhelin kerää havaintoja Ruokolahden karhuista ja susista, HS Kotimaa 27.7.1998; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3. Ks. myös Paartola 2005, 39 ja Skogen; Mauz & Krange 2008, 113.

⁴⁴² Katso petoa suoraan silmiin, HS Kalenteri 29.9.1995

⁴⁴³ Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Koiria ja susia sekalaumoissa, *Metsästäjä* 3/1996, 20; Paartola 2005, 19, 39.

⁴⁴⁴ Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS Kotimaa 19.1.1996; Ilomantsin suden epäillään olleen pentuna kotieläin, HS Kotimaa 20.1.1996; Pohjois-Karjalaan myönnetty sudenpyyntiluvat käytetty, HS Kotimaa 7.3.1997.

⁴⁴⁵ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 38, liite 3; Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS Kotimaa 19.1.1996; Ilomantsin suden epäillään olleen pentuna kotieläin, HS Kotimaa 20.1.1996; Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS Kotimaa 5.1.1996; Pulliainen & Rautiainen 1999, 86. Ks. myös Skogen; Mauz & Krange 2008, 113.

silön erottaminen koirasta saattoi joissakin tapauksissa olla vaikeaa ja risteymät tekivät tunnistamisen entistä ongelmallisemmaksi.⁴⁴⁶ Niitä ei myöskään mielletty aidoiksi susiksi, eikä valtio korvannut koirasusien aiheuttamia vahinkoja.⁴⁴⁷

Myös Yhdysvalloissa sudet lisääntyivät 1900-luvun lopulla koirien kanssa haastan näiden eläinten välistä eroa, mutta Coleman kertoo koojottien ja susien hybridimuotojen herättäneen ihmisissä suurempaa huolta. Eläinyksilöiden selviytymisen kannalta koojottien ja susien risteytyminen on ollut hyödyllistä, mutta monia ihmisiä se on huolestuttanut. Sen koetaan heikentävän susissa arvostettuja ja ihailtuja piirteitä. Lajien sekoittuminen rikkoi Colemanin mukaan kulttuurisia arvoja, joita susi- ja koojotti-kategorioihin oli liitetty.⁴⁴⁸ Suomessa 1990-luvun lopulla havaitut koirasudet rikkoivat rajaa kesyn koiran ja villin suden välillä. Vaikka koirien ja susien katsottiin perinnöllisyystieteen ja solubiologian tutkimusten valossa kuuluvan samaan lajiin, nähtiin ne ikään kuin eri lajien edustajina, joiden välillä tuli olla selkeä raja järjestyksen säilymiseksi.⁴⁴⁹

Väärin käyttäytyviksi ja vääränlaisiksi susiksi määrittyivät usein yksin liikkuvat sudet.⁴⁵⁰ Toisaalta 1990-luvun lopulla esitettiin myös näkemyksiä, joiden mukaan susilaumatkin käyttäytyivät hallitsemattomasti. Susien suojelun kannattajat määrittivät vahinkoja aiheuttavat häirikkösudet pääsääntöisesti laumoista eronneiksi yksilöiksi ja näkivät lauman ihmiselle haitalliseksi lähinnä tilanteissa, joissa nuorille susille opetettiin metsästystä.⁴⁵¹ Vastakkaista näkökulmaa edusti ilomantsilainen petohavainnoitsija, joka totesi mielipidekirjoituksessaan *Helsingin Sanomissa*, että ”[e]i ole mainittuja häirikkösusia, vaan kokemus on osoittanut, että kun susi tai lauma on luontaisen ravinnon puuttuessa kauan syömättä, siitä tulee häirikkö”.⁴⁵² Myös petotutkimuksen valossa susilauma saattoi käyttäytyä haitallisesti. Ilomantsissa elävien laumojen ravinnon koostu-

⁴⁴⁶ Rauhoitettu susi lähenee asutusta Pirkanmaalla, HS Kotimaa 5.1.1996. Susiyskilön varma määrittäminen koirasudeksi vaati DNA-selvityksiä, joita varten oli turvauduttava ulkomaisiin asiantuntijoihin. Kuusamossa petotutkimusta kahdeksantoista vuotta, *Metsästäjä* 6/1995, 24–26.

⁴⁴⁷ Lajitoveruudesta huolimatta koiran ja suden risteymät ovat luonnossa harvinaisia, HS Vapaa-aika 25.4.1995; Kuusamossa petotutkimusta kahdeksantoista vuotta, *Metsästäjä* 6/1995, 24–26.

⁴⁴⁸ Coleman 2004, 199–202.

⁴⁴⁹ Lajitoveruudesta huolimatta koiran ja suden risteymät ovat luonnossa harvinaisia, HS Vapaa-aika 25.4.1995; Pulliainen & Rautiainen 1999, 86, 126. Lajien välisten rajojen sekoittumisesta järjestyksen uhkaajana ja eri lajien pitämisestä erillään eläimiä suojeltaessa ks. Milton 2000, 235–236, 238.

⁴⁵⁰ Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Tanskalaiset tutkivat ilomantsin susia, HS Kotimaa 1.6.1997; Susisodassa syttyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997; Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander); Lumijalkia, *Metsästäjä* 6/1998, 46–48; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35.

⁴⁵¹ Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto).

⁴⁵² Nälkäinen susi on häirikkö, HS Mielipide 6.10.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi). Ks. myös Susien lukumäärää aliarvioitu, HS Mielipide 3.12.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi).

musta selvittäneiden petotutkijoiden mukaan koirat muodostivat merkittävän ravinnonlähteen yhdelle vuonna 1998 alueella elävistä laumoista. Syytä siihen, miksi kyseinen lauma oli erikoistunut koirien syömiseen, eivät tutkijat kuitenkaan tienneet.⁴⁵³ Susia voitiin pitää myös tilanteesta riippumatta vaarallisina eläiminä. Tamperelainen mielipidekirjoittaja totesi *Suomen Luonto* -lehdessä, että ”susi on vaarallinen eläin ja susilauma hengenvaarallinen”.⁴⁵⁴

Susien eläminen laumassa saattoi tuntua samoilla alueilla elävistä ihmisistä kammottavalta, mihin viittaa esimerkiksi metsästyksen kohdistuminen susialueilla laumoissa eläviin susiin. Tämä kertoo myös siitä, etteivät kaikki nähneet susilla olevan oikeutta elää laumoissa.⁴⁵⁵ Pulliainen näki syyksi laumoihin kohdistuvaan metsästykseseen, että yksinään liikkuva susi oli helpompi hyväksyä kuin susilauma, joka voitiin kokea ”häirikkötilanteeksi”.⁴⁵⁶ Paartola tulkitsee susilaumojen pelkäämisen johtuvan siitä, että laumojen muodostamisen koetaan lisäävän susien arvaamattomuutta ja vaarallisuutta.⁴⁵⁷ Tulkitseen susilaumojen aiheuttaman kammon kertovan kuitenkin myös susien pysyvän esiintymisen vastustamisesta. Yksinäinen susi yksilö saattoi olla matkalla alueen läpi muualle, kun taas susilauma kertoi vakiintuneesta susien läsnäolosta alueella. Joillekin suomalaisille susien pysyvämpi esiintyminen omaksi mielletyllä elinalueella ei ollut toivottua, ja se saatettiin mieltää häiriöksi ja vääränlaiseksi tilaksi luonnossa.

Sudet olivat hallitsemattomia ja toimivat väärin yksilöinä ja laumana, mutta myös susikantana. Susi yksilöt saattoivat sijoittua väärin, mutta myös kokonainen susikanta voitiin kokea väärällä tavalla sijoittuneeksi. Susikanta oli tihein Itä-Suomessa, kuten aiemmin totesin. Itäsuomalaiset kokivat susia olevan liikaa elinalueellaan, mutta myös tutkijat ja suojelun kannattajat näkivät kannan painottuvan liikaa maan itäosiin.⁴⁵⁸ Susien liiallinen määrä lisäsi niiden hallitsemattomuutta esimerkiksi susista aiheutuvien vahinkojen lisääntyessä.⁴⁵⁹ Vuosisadan lopulla susia esiintyi muuallakin Suomessa, mutta tutkijat ja suojelun kannattajat toivoivat susien palaavan vielä suuremmassa mää-

⁴⁵³ Yksi susilauma syö koiria muita enemmän Ilomantsissa, HS Kotimaa 23.7.1998.

⁴⁵⁴ Susi on vaarallinen, *Suomen Luonto* Mielipiteitä, 6–7/1995, 79 (kirjoittanut Erkki Jussila, varatuomari, Tampere).

⁴⁵⁵ Metsästyksen kohdistumisesta susilaumoihin tuolloin ei tosin ole olemassa täysin varmaa tietoa. Monet suojelun kannattajat kuitenkin uskoivat metsästyksen hajottavan laumoja. Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Pulliainen & Rautiainen 1999, 79. Ks. myös tämän tutkielman alaluku 2.3.

⁴⁵⁶ Pulliainen & Rautiainen 1999, 145.

⁴⁵⁷ Paartola 2005, 42, 48.

⁴⁵⁸ Farmari Helmisen tanssi susien kanssa, HS Kotimaa 15.9.1995; Pohjois-Karjalaan halutaan 30 suden pyyntilupakiintiö, HS Kotimaa 27.5.1997; Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997.

⁴⁵⁹ Petovahinkoon saa korvausta, HS Mielipide 23.9.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, RKTL:n petohavainnoitsija, Ilomantsi). Ks. myös Klementtinen 2002, 147; Paartola 2005, 42; Hokkanen 2009, 35; Bisi 2010, 44.

rin kaikkialle poronhoitoalueen ulkopuoliseen Suomeen, kuten aiemmissa luvuissa toin esille. Susikanta ei kuitenkaan levittäytynyt niin nopeasti kuin toivottiin. Tästä kertoo esimerkiksi 1990-luvun lopulla käyty keskustelu susien siirroista, jota tarkastelin tarkemmin suden paikkaa käsittelevässä alaluvussa.

Myöskään susien määrä ei kasvanut halutulla nopeudella. Suojelun tiukentumisen seurauksena sudet lisääntyivät vain Itä-Suomessa, missä susia oli jo entuudestaan eniten, kuten suojelua käsittelevässä alaluvussa kerroin. Itäsuomalaiset karjankasvattajat ja metsästäjät kokivat kasvun yhteisillä elinalueilla liialliseksi.⁴⁶⁰ Maa- ja metsätalousministeriön, petotutkijoiden ja suojelun kannattajien mukaan susien kokonaismäärä oli kuitenkin liian pieni.⁴⁶¹ Määrän kasvun hitautta ihmeteltiin vuonna 1995 *Helsingin Sanomissa*: ”On yllättävää, että susia jatkuvasti on vain hieman yli sata, vaikka metsät ovat hirvieläimiä pullollaan. Otollisissa oloissa susikanta voi kasvaa 30 prosenttia vuodessa.”⁴⁶² Kesällä 1998 kannan todettiin ”supistuneen” eli susien määrän jopa vähentyneen, mutta seuraavana vuonna susikannan todettiin kasvavan ja lisääntyvien parien määrän nousevan.⁴⁶³ Suurpetotyöryhmän mukaan susien liian pieni määrä uhkasi kannan geneettistä hyvinvointia ja perinnöllistä monimuotoisuutta. Suden hallitsemattomuus ja kannan tulevaisuuden arvaamattomuus näkyy myös siinä, että suurpetojen hoitosuunnitelmassa kannan kasvun ”ryöstäytymistä” pidettiin mahdollisena. Ihmisen kykyä hallita ja kontrolloida kokonaista susikantaa ja arvioida sen tulevaa kehittymistä epäiltiin ja eri tahoilla oli siitä erilaisia näkemyksiä.⁴⁶⁴

Siitä huolimatta, että monet suomalaiset toivoivat susien määrän kasvavan Keski-, Etelä- ja Länsi-Suomessa, oli susien esiintyminen näillä alueilla joidenkin ihmisten mukaan epämieluisaa.⁴⁶⁵ Lumijälkilaskentojen ja petoyhdysmiesten keräämien havain-

---

⁴⁶⁰ Pohjois-Karjalan maatalousväki vaatii susi- ja karhujahteja, HS Kotimaa 21.5.1996; MTK:n Tornberg: Kasvavat petokannat uhkaavat laidunkarjaa, HS Kotimaa 22.11.1996; Pohjois-Karjalaan halutaan 30 suden pyyntilupakiintiö, HS Kotimaa 27.5.1997; Metsästyssäännöksiä ei aiota muuttaa, HS Kotimaa 22.8.1997.

⁴⁶¹ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 15; Katso petoa suoraan silmiin, HS Kalenteri 29.9.1995; Suurpetoseuranta tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Metsästyssäännöksiä ei aiota muuttaa, HS Kotimaa 22.8.1997; Tutkijat pitävät susikantaa liian pienenä, HS Kotimaa 15.3.1999; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3; Susikanta on vahvistumassa, *Suomen Luonto* 2/1996, 44–45.

⁴⁶² Petokantojen kasvua ja uhanalaisuutta, HS Vapaa-aika 7.11.1995.

⁴⁶³ Suurpetojen metsästys saatetaan kieltää, HS Kotimaa 2.7.1998; Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999.

⁴⁶⁴ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 23; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 35.

⁴⁶⁵ EU-rahaa haetaan susitutkimukseen ja suden suojeluun, *Metsästäjä* 6/1998, 15; Riehuiko kolarisusi kettutarhoilla?, *Metsästäjä* 6/1998, 16–17; Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Lumio 1997, 43, 45.

tojen perusteella loppuvuodesta 1997 susia havaittiin vähemmän kuin vuotta aiemmin ruotsinkielisen Pohjanmaan alueella. Myös vuonna 1998 RKTL:n tutkijat totesivat susien määrän vähentyneen läntisessä Suomessa edelliseen vuoteen verrattuna. Tuolloin susien todettiin puuttuvan länsirannikolta, missä edellisenä vuonna niitä oli havaittu.⁴⁶⁶

Yksi syy havaintojen puuttumiseen saattaa olla se, että aiempina vuosina alueella eläneet sudet oli metsästetty luvatta. Näin spekulointiin *Helsingin Sanomien* vuoden 1998 alussa ilmestyneessä artikkelissa:

Ympäri maata kerätyt petohavainnot – tai paremminkin niiden puute – paljastavat, ettei Suomessa ole enää sataaviittäkymmentä sutta, vaan kymmeniä vähemmän. Se taas tarkoittaa, että jossakin päin Suomea susia metsästetään salaa. Muuten ei ole mahdollista, että Merikarvialta katoaa yhtäkkiä viisi eläintä tai että koko Suomen susikanta ylimalkaan putoaa, kun sen tilastollisesti pitäisi nousta. Yksikään susi ei nimittäin pysy salassa.⁴⁶⁷

Artikkelista on havaittavissa usko ihmisen kykyyn selvittää susien todellinen lukumäärä. Susien siirtyminen paikasta toiseen uskottiin näkyvän havaintojen lukumäärissä, joten salametsästys näyttäytyi loogisena syynä havaintojen vähyydelle.⁴⁶⁸ Jos Länsi-Suomessa susia todella metsästettiin laittomasti, kertoo se mielestäni siitä, etteivät kaikki pitäneet susien paluuta eteläiseen Suomeen hyvänä asiana. Imaginaarisen susirajan ylittäneet yksilöt olivat tällöin joidenkin suomalaisten mukaan poissa paikaltaan.

Susien levittäytyminen 1990-luvun lopulla alueille, joilta laji edellisen vuosisadan lopulla oli hävitetty, ei näytä Suomessa käyneen ongelmitta. Sosiologit Ketil Skogen, Isabelle Mauz ja Olve Krange ovat tutkineet ihmisten suhtautumista susien palaamiseen Kaakkois-Norjassa ja Ranskan Alpeilla 1990-luvun lopulla. Myös näillä alueilla susien paluu aiheutti erilaisia konflikteja.⁴⁶⁹ Karlssonin ja Sjöströmin mukaan susien muodostaessa uusia reviierejä ja laajentaessa esiintymistään muuttuvat ihmisten asenteet näillä alueilla negatiivisemmiksi.⁴⁷⁰ Vadén kirjoittaa karhun paluusta, uudesta tulemisesta Suomen luontoon. Hän toteaa, ettei palaamassa oleva karhu ole sama, joka katosi tai vetäytyi pois.⁴⁷¹ Paluun ongelmallisuus liittyy myös siihen, ettei paikka, johon eläin tulee, ole sama, josta sen lajitoverit hävisivät. Ympäristössä ja ihmisissä on tapahtunut

---

⁴⁶⁶ *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997 1999*, 8; *Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa 1998*, 8–9; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998 1999*, 1, 4–5. Ks. myös *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999 2000*, 1, 5, 7.

⁴⁶⁷ Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998.

⁴⁶⁸ Ibid. Ks. myös Suojelijat eivät kuuntele asiantuntijoita, HS Mieliopide 27.6.1995 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu); Lumiaro 1997, 5, 64.

⁴⁶⁹ Skogen; Mauz & Krange 2008, 105, 106, 109.

⁴⁷⁰ Karlsson & Sjöström 2007, 615.

⁴⁷¹ Vadén 2006, 13, 14.

monia muutoksia. Kuten Jukka Bisi väitöskirjassaan tuo esiin, ihmisten on vaikea sopeutua elämään vuorovaikutuksessa lajin kanssa, josta ei ole aiempaa kokemusta.⁴⁷² Paluuta ei siis todellisuudessa ole. Foucault'nkaan mielestä ei voida puhua paluusta.⁴⁷³

Vaikka susi on yksi maailman tutkituimpia eläinlajeja, on tieteellisen aineiston ja tiedon kerääminen susista ja niiden elintavoista vaikeaa.⁴⁷⁴ 1990-luvun lopun Suomessa oli vaikea kerätä tietoa susitutkimusta ja kannanarviointia varten tiedonkeruun tehostamisesta huolimatta. Koska susista tehtiin vuosittain hyvin vähän havaintoja, saattoi tutkijoiden mukaan sattuman vaikutus olla huomattava.⁴⁷⁵ Susimäärän laskeminen jälkilaskentojen avulla oli ongelmallista lumettomana tai vähälumisena aikana. Susien jäljet voitiin myös sekoittaa koirien tai ilvesten jättämiin jälkiin, ja laskemista vaikeutti sekin, että sudet käyttivät kulkureitteinään muiden eläinten kulku-uria.⁴⁷⁶ Varsinkin Keski- ja Länsi-Suomessa liikkuvien susien määrän arvioiminen oli epävarmaa.⁴⁷⁷

Susia ei luonnossa havaittu aina kun niitä haluttiin havainnoida. Tämän kokivat myös muutkin kuin petotutkijat. Vuoden 1995 alussa Luonto-Liiton järjestämän susikurssin osallistujat etsivät Iiomantsissa Mekrijärvellä turhaan susien jälkiä.⁴⁷⁸ Oululainen mielipidekirjoittaja harmitteli sitä, että villejä susia oli vaikea nähdä tai muulla tavoin havaita luonnossa.⁴⁷⁹ Eläinpuistoissa susiyksilöt eivät voineet välttää ihmisen katseen ja tutkimisen alaiseksi joutumista, mutta luonnossa hallitsemattomat sudet pysyivät poissa niidenkin ihmisten näkyviltä, jotka toivoivat pääsevänsä niiden lähelle. Liian lähelle tulevien häirikkösusien lisäksi sudet saattoivat olla siis myös vaikeasti havaittavia ja pystytellä liian etäällä ihmisistä.

---

⁴⁷² Bisi 2010, 21–22.

⁴⁷³ Foucault (1986) 1989, 45.

⁴⁷⁴ Boitani 2003, 331.

⁴⁷⁵ *Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjälaskennat 1997* 1997, 8; *Talven lumijälkilaskennat Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1999, 5, 12. Ks. myös *Sudet tulevat takaisin, Suomen Luonto* 10/1997, 32–35.

⁴⁷⁶ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 20; *Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset* 1995, 1, 2; *Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan* 1996, 23; *Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1998, 5; *Talven lumijälkilaskennat Suomessa ja Venäjän Karjalassa* 1999, 5; Nyholm 1996b, 41; Suurriistaa laskettiin Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 3.3.1997; Suurpetojen jälkien tunnistaminen ja mittaaminen, *Metsästäjä* 6/1995, 18–19; Lumijälkiä, *Metsästäjä* 6/1998, 46–48. Ks. myös Boitani 2003, 331.

⁴⁷⁷ Tavoitteemme tarkentaa susikannan runsautta, HS Mielipide 25.10.1997 (kirjoittanut Ilpo Kojola, tutkija, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Taivalkoski).

⁴⁷⁸ Iiomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995; Susia etsimässä, *Metsästäjä* 4/95, 24–27. Ks. myös *Sudet tulevat takaisin, Suomen Luonto* 10/1997, 32–35; Lopez 1978, 65.

⁴⁷⁹ Olematonta susikantaa voidaan jopa metsästä, HS Mielipide 19.11.1999 (kirjoittanut Ari Matila, lääkäri, Oulu). Ks. myös Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mielipidekirjoitus 18.11.1997 (kirjoittanut Timo Lumme, biologi ja Ari Marila, lääkäri, Oulu).

Havaintoja villeistä susista voitiin tehdä kuitenkin myös liikaa. Susien liikkuminen laajoilla alueilla aiheutti epätarkkuutta niiden määrää laskettaessa: Samasta yksilöstä voitiin tehdä useita havaintoja, mikä vääristi arviota susien määrästä. Susikannan suuruudesta 1990-luvun lopulla ei voitukaan olla täysin varmoja.⁴⁸⁰ RKTL painotti ilmoittamiensa susimäärien olevan arvioita vähimmäismääristä, ei tarkkoja tietoja. Petotutkimuksen moninaisista seurantamenetelmistä huolimatta susia koskevat tiedot olivat vuosisadan lopulla puutteellisia. Tutkijoiden mukaan minimikanta-arvioon sisältyi virheriski kannan rakennetta koskevien tietojen vajavuuden ja susien liikkuvuutta koskevan tiedon vähäisyyden takia.⁴⁸¹

Petotutkimus sai selville säännönmukaisuuksia susien käyttäytymisessä, mutta jotkut susiyksilöt ja laumat käyttäytyivät vastoin sääntöä. *Helsingin Sanomien* artikkelissa vuonna 1999 todettiin, että susien ruokavalioita Itä-Suomessa tutkittaessa ”[i]lmi on tullut yhtä kaikki säännöttömyyttä”.⁴⁸² Itä-Suomessa elävien laumojen ruokavalio saattoi koostua keskenään eri saalislajeista. Sudet eivät aina käyttäytyneet kuten tutkijat odottivat niiden käyttäytyvän. Yllättävää oli myös esimerkiksi se, että eräs seurannan kohteena ollut ”[susi]lauma jolkotteli metsässä irrallaan laiduntaneen 50-päisen lammaskatraan naapurina pari viikkoa satuttamatta kynsiään yhteenkään lampaaseen”.⁴⁸³ Tutkimustulosten valossa yleistäminen oli vaikeaa, kun jotkut yksilöt ja laumat käyttäytyivät eri tavoin kuin susien yleisesti ajateltiin käyttäytyvän. Ilpo Kojola totesi *Metsästäjä*-lehdessä hankaluutta kannanarviointiin lisäävän

petojen korostunut yksilöllisyys elintavoissaan, mikä osaltaan juontuu niiden sangen kehittyneestä oppimiskyvystä. Älynlahjojen takaama joustavuus parantaa suurpetojen mahdollisuuksia sopeutua erilaisiin olosuhteisiin, mikä on elinehto pedoille itselleen, mutta samalla se heikentää etenkin pieniin aineistoihin pohjautuvien johtopäätösten yleistettävyyttä – ja suurpetojen tapauksessa aineistot ovat tavallisesti pieniä.⁴⁸⁴

---

⁴⁸⁰ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 20; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 12; *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 1, 2, 4, 5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 1, 2, 3, 7; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 1, 2, 5; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999* 2000, 1, 2; Nyholm 1996b, 39; Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995; Suurpetoseuranta tehostetaan: Suomen metsissä vaeltelee nykyisin 120–150 sutta, HS Vapaa-aika 6.11.1996; Suurpetotutkimuksen näkymät, *Metsästäjä* 4/1996, 18; Suurpetoseurannan yhteiset haasteet, *Metsästäjä* 1/1998, 29.

⁴⁸¹ *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 1, 2, 4; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 2, 3; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998* 1999, 1, 2, 5; *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 2; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997* 1999, 2; *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999* 2000, 2.

⁴⁸² Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999.

⁴⁸³ Ibid. Ks. myös Susia radioseurannassa Kainuussa, *Metsästäjä* 6/1998, 12–14.

⁴⁸⁴ Suurpetotutkimuksen näkymät, *Metsästäjä* 4/1996, 18. Ks. myös Lopez 1978, 4.

Yksilölliset erot susien välillä tekivät vaikeaksi suden määrittämisen. Hallitsemattomuutta kuvastaa hyvin myös Nyholmin toteamus *Metsästäjä*-lehden artikkelissa: ”Peto on aina arvaamaton.”⁴⁸⁵

Franklinin mukaan ontologinen epävarmuus on lisääntynyt postmoderneissa yhteiskunnissa. Jatkuvan muutoksen rinnalle halutaan jotakin pysyvää ja eläimet nähdään pysyvinä, luotettavina ja ennustettavina.⁴⁸⁶ Kuitenkin sudet toimivat 1990-luvun lopulla arvaamattomasti ja hallitsemattomasti niin yksilöinä kuin kantana. Ne saattoivat siis jopa lisätä ontologista epävarmuutta. Lumiaro tuo omassa tutkimuksessaan esiin sen, että 1990-luvun lopulla Suomessa susia pelkäsivät niin kaupungeissa kuin haja-asutusalueilla elävät ihmiset. Myös ihmiset, jotka eivät jakaneet elinalueitaan susien kanssa, pelkäsivät susia.⁴⁸⁷ Susien hallitsemattomuus saattoi siis herättää epävarmuutta ja turvattomuutta, vaikka susien fyysinen läheisyys puuttui.

Väärin toimivat, vääränlaiset sudet eivät välttämättä saaneet osakseen sympatiaa tai suojeluhaluja. Ne saattoivat herättää ihmisissä pelon ja vihankin tunteita. Pelon kokemista ja pelkoa synnyttäviä tekijöitä voi olla vaikea tulkita. Tulkitsen kuitenkin pelon syntyvän juuri voimattomuuden ja hallitsemattomuuden kokemisesta. Pelko syntyy usein tilanteissa, joihin ei itse pysty vaikuttamaan. Kun susi ei pysy hallittuna, ihmisen vallantunne heikkenee. Nimenomaan susipelkoa ja susivihaa tarkastellut Paartola toteaa, että modernissa suomalaisessa yhteiskunnassa ilmenevä susipelko on jollain tapaa alkukantaista ja kontrolloimatonta.⁴⁸⁸ Hän mieltää susipelon monessa suhteessa ristiriitaiseksi nykytodellisuuden kanssa. Paartola tarkastelee susipelkoa ja -vihaa pelon evoluutiopsykologian kautta ja katsoo susipelon liittyvän ihmislajin evoluutiohistoriaan: ”[I]hmisten mielissä suteen yhdistyy esi-isiltämme periytyvää ennakkotaipumusta pitää tätä petoeläintä uhkana ihmisen eloonjäämiselle”.⁴⁸⁹

Sudet miellettiin 1990-luvun lopulla pelätyimmiksi Suomessa esiintyvistä petoeläimistä. Lähes kolmasosa Lumiaron kyselytutkimukseen vastanneista totesi pelkäävänsä susia.⁴⁹⁰ Riistakantojen hoito-työryhmän raportissa pelko esitetään yhtenä susien

⁴⁸⁵ Elämää petojen kanssa, *Metsästäjä* 2/1996, 24–26.

⁴⁸⁶ Franklin 1999, 194.

⁴⁸⁷ Lumiaro 1997, 26–27, 41. Ks. myös Paartola 2005, 1, 2, 72, 75.

⁴⁸⁸ Paartola 2005, 1.

⁴⁸⁹ Paartola 2005, 11. Evoluutiopsykologia pyrkii ymmärtämään ihmismielen rakennetta ja mekanismeja sekä etsimään evoluutiivisia selityksiä erilaisille psykologisille ilmiöille, kuten tunteille. Paartola 2005, 12.

⁴⁹⁰ Lumiaro 1997, 21. Ks. myös Nyholm 1996b, 38; Pahaa sutta ken pelkäisi..., HS Kotimaa 1.6.1995; Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998.

aiheuttamista haitoista.⁴⁹¹ Pulliaisen mukaan ”[y]ksikin susi riittää hysterian ja pelotellun aiheeksi, saati että kokonainen susilauma voisi elellä rauhassa”.⁴⁹² Susien herättämää pelkoa tarkasteltaessa on mielestäni olennaista pohtia susia vallankäyttäjinä. Tulkintani mukaan erityisesti pelkoa ihmisessä herättävä, mutta myös muulla tavoin hallitsematon susiyksilö käyttää valtaa. Ihmiset usein mieltävät susien ihmisen kannalta haitallisen toiminnan vallankäytöksi. Se, käyttivätkö sudet valtaa tietoisesti vai tiedostamattaan, ei ole tutkimukseni kannalta olennaista. Kiinnostavaa on se, miten ihmiset susien vallankäytön kokivat.

Helsingin Sanomat haastatteli vuonna 1997 Turun yliopiston folkloristiikan professori Veikko Anttosta, jonka mukaan susipelko johtui lähinnä siitä, että susien toimissa ja sijoittumisessa nähtiin jotakin luonnotonta. Ihmisen elinalueelle tuleva ja siellä hallitsemattomasti toimiva susiyksilö oli ylittänyt asutun luonnon ja eräluonnon välisen rajan.⁴⁹³ Villieläimiksi luokiteltujen eläinten kuului siis säilyttää tietty etäisyys ihmisiin. Susiyksilö, joka käyttäytyi kesyesti tai tuli ihmisen alueelle, rikkoi käyttäytymisen ja sijoittumisen normia ja oli ikään kuin kadottamassa tai luopumassa villeydestään.⁴⁹⁴ Myöskään ihmisestä ruuanhankinnassaan hyötyvä susiyksilö ei käyttäytynyt kuin villieläin. Kuten Thomas toteaa, eläinten kategorisointi villeiksi tai kesyiksi saattaa murtua silloin, kun villieläimiksi luokitellut eläinyksilöt tulevat ihmisten ja kesyjen eläinten alueiksi mielletyille alueille.⁴⁹⁵ Myös Philo ja Wilbert painottavat, että luokittelut ja kategoriat saattavat murtua eläinten toimiessa eri tavoin kuin niiden odotetaan toimivan.⁴⁹⁶

Colemanin mukaan sudet ovat kroonisia rajojen rikkojia. Liikkuessaan laajoilla alueilla ne rikkovat fyysisiä ja sosiaalisia rajoja, mutta saavat aikaan myös taksonomista epäjärjestystä.⁴⁹⁷ Coleman viittaa taksonomisella epäjärjestyksellä susien ja koirien risteymiin, mutta mielestäni myös koirien kanssa lisääntyvät sudet aiheuttivat 1990-luvun lopun Suomessa taksonomista epäjärjestystä, sillä koirat ja sudet miellettiin erillisiksi ja haluttiin pitää toisistaan erillään. Suomessa elävät häirikkösudet uhkasivat yksittäisten ihmisten turvallisuutta sekä yhteiskunnan ylläpitämää järjestystä, mutta väärin toimiva, vääränlainen susi pystyi myös haastamaan ihmisen tapaa jäsentää maailmaa kategorioiden ja luokittelujen kautta, ja käyttää näin valtaa.

---

⁴⁹¹ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21.

⁴⁹² Pulliainen & Rautiainen 1999, 79.

⁴⁹³ Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997.

⁴⁹⁴ Ks. esim. Eläimet tulevat kaupunkiin, HS Sunnuntai 21.11.1999.

⁴⁹⁵ Thomas 1984, 56, 77.

⁴⁹⁶ Philo & Wilbert 2000, 7.

⁴⁹⁷ Coleman 2004, 1999.

Ihmisten suhtautumista karhuihin Japanissa tutkinut John Knight kirjoittaa henkisestä vahingosta, jonka kylissä vierailleet karhut aiheuttavat kyläläisille. Karhun näkeminen tutussa paikassa tekee siitä vaarallisen ja pelottavan. Karhuhavainto voi estää ihmisten työnteon kyseisessä paikassa ja aiheuttaa epävarmuuden ja turvattomuuden tunnelman, johon reagoidaan esimerkiksi ulkonaliikkumiskielloin.⁴⁹⁸ Susihavainnot saivat vuosisadan lopulla erityisesti Itä-Suomessa aikaan vastaavanlaisia reaktioita. Asutuskeskuksissa tai pihossa vierailleet sudet saivat ihmiset pelkäämään itsensä ja läheistensä sekä koti- ja tuotantoeläinten turvallisuuden puolesta.⁴⁹⁹ Paartolan mukaan pelkkä tieto susien läsnäolosta lähialueella herättää monissa paikallisissa pelkoa.⁵⁰⁰ Ihmiset eivät 1990-luvun lopulla välttämättä uskaltaneet liikkua luonnossa, kuten olivat tottuneet, kun kuuluivat elinalueellaan esiintyvän susia. Alkuvuonna 1996 kerrottiin *Helsingin Sanomissa*, etteivät vanhemmat uskaltaneet päästää lapsiaan Ilomantsissa hiihtämään yksin hiihtoladulle, millä oli havaittu liikkuneen susiyskilö.⁵⁰¹ Ihmisten vapaa liikkuminen rajoittui ja elinpiiri saattoi näin pienentyä susien aikaansaaman pelon takia. Sudet vaikuttivat myös suomalaisten metsästyskulttuuriin. Metsästäjät joutuivat rajoittamaan metsästyskoirien käyttöä koiran menettämisen pelossa.⁵⁰²

Tiheimmillä susialueilla lasten ei katsottu voivan turvallisesti kävellä kouluun ja koululaisille järjestettiin erityiskuljetuksia Ilomantsin ja Tuupovaaran kunnissa sen jälkeen kun susia havaittiin kunnan alueella.⁵⁰³ Paartola toteaa, että suhtautuminen aiemmin turvallisiksi koettuihin paikkoihin kuten lähimetsiin ja kouluteihin muuttuu, jos tiedetään lähellä liikkuvan susia. Pelottaviksi koettuja paikkoja vältellään ja erityisesti lapsia yritetään suojella susilta esimerkiksi järjestämällä kyytejä kouluun.⁵⁰⁴ Kun karhu tappoi ihmisen kesällä 1998 Ruokolahdella Etelä-Karjalassa, tapaus lisäsi alueella pel-

---

⁴⁹⁸ Knight 2000, 151.

⁴⁹⁹ Susi pelottelee jälleen ihmisiä Lieksan alueella, HS Kotimaa 10.4.1995; Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS Kotimaa 19.1.1996.

⁵⁰⁰ Paartola 2005, 40, 42, 43.

⁵⁰¹ Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS Kotimaa 19.1.1996; Ilomantsi ei saanut kesyn suden kaatolupaa, HS Kotimaa 13.2.1996; Lumiaro 1997, 41.

⁵⁰² *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21; Ilomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995; Susien lukumäärää aliarvioitu, HS Mieliä 3.12.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Lumiaro 1997, 19. Ks. myös Paartola 2005, 50, 54, 61, 62; Skogen; Mauz & Krange 2008, 117.

⁵⁰³ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21; Ilomantsin kunta tarjoaa koululaisille susikyytejä, HS Kotimaa 19.2.1997; Susikyytejä koululaisille Tuupovaarassa, HS Kotimaa 9.3.1997. Susikyydit eivät olleet uusi ilmiö, sillä esimerkiksi 1880-luvulla lastensurmatapausten aikaan Turun seudulla lapsia kuljetettiin kouluun talviaikaan reellä. Teperi 1977, 97.

⁵⁰⁴ Paartola 2005, 57, 59.

koa myös susia kohtaan. Aikuiset olivat huolissaan lasten turvallisuudesta.⁵⁰⁵ Susipelko ei koskettanut kuitenkaan ainoastaan itäsuomalaisia. Myös pääkaupunkiseudulla elävät sudet herättivät ihmisissä pelkoa susien kohtaamisten lisääntyttyä ja vaikuttivat sitä kautta ihmisten käyttäytymiseen.⁵⁰⁶ Sudet pystyivät käyttämään valtaa suhteessa ihmisiin, kun susipelko ja todelliset susiyksilöt saivat ihmiset muuttamaan käyttäytymistään ja jokapäiväistä elämäänsä eri puolilla Suomea.

Koti- tai karjaeläimen tappava susiyksilö käytti valtaa tappamaansa eläimeen, mutta kyseisen eläimen omistajana itsensä näkevä ihminen koki vallankäytön kohdistuvan myös itseensä.⁵⁰⁷ Liperiläinen lampaankasvattaja, jolta sudet tappoivat vuonna 1995 yli kolmekymmentä lammasta, yritti saada maa- ja metsätalousministeriöltä jahtiluvan susien haitallisen käyttäytymisen takia. Koska lupaa ei annettu nopeasti ja susista aiheutuneet haitat jatkuivat usean kuukauden ajan, koki hän taistelevansa susien kanssa lampaistaan. *Metsästäjä*-lehteen kirjoittamassaan artikkelissa hän totesi, että ”[k]okonaistappiot - 145 lampaan laumasta 33 tapettua lammasta yhdessä kuukaudessa - merkitsi sotaa. Sotaa minun ja perheeni oikeudesta elää valitsemallamme yritysmuodolla”.⁵⁰⁸ Lampaankasvattaja koki susien käyttävän valtaa elinkeinonharjoittamista vastaan. Kasvattajan joutuminen taistelemaan lampaistaan susien kanssa esitettiin *Helsingin Sanomien* ja *Metsästäjä*-lehden kirjoituksissa äärimmäisenä ja nurinkurisenakin tilanteena.⁵⁰⁹ Tulkitsen tämän johtuneen siitä, ettei susille katsottu sopivaksi käyttää näin suuressa määrin valtaa ihmisen elinkeinonharjoittamista vastaan.

3.2. Susi ihmisten välisissä ristiriidoissa

Suden hallitsemattomuudessa oli 1990-luvun lopulla usein kyse väärin käyttäytyvien ja vääränlaisten susien lisäksi myös ihmisten välisistä ristiriidoista ja näkemuseroista. Eri-laiset näkemykset susista aiheuttivat ristiriitoja eri ihmisten ja tahojen välille.⁵¹⁰ Eri ih-

⁵⁰⁵ Petopuhelin kerää havaintoja Ruokolahden karhuista ja susista, HS Kotimaa 27.7.1998; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Petopelko lisääntynyt, *Suomen Luonto* 11/1999, 13.

⁵⁰⁶ Luoteis-Uudellamaalla petoja enemmän kuin miesmuistiin, HS Kaupunki & Uusimaa 5.7.1999.

⁵⁰⁷ Sudethan surmaavat koiria, HS Mielipide 5.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, Ilomantsi); Liperissä lampaita jahdannut peto ilmeisesti susi, HS Kotimaa 8.8.1995. Näkemystä ihmisestä eläinten omistajana olen käsitellyt aiemmin tässä aluvussa. Eläinten omistamisesta ks. myös Kalof 2007, 7, 11.

⁵⁰⁸ Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17. Ks. myös Susi tappoi Liperissä kolmetoista karitsaa, HS Kotimaa 11.9.1995.

⁵⁰⁹ Ks. esim. Susi tappoi Liperissä kolmetoista karitsaa, HS Kotimaa 11.9.1995; Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17.

⁵¹⁰ Ks. myös Paartola 2005, 1 ja Skogen; Mauz & Krange 2008, 105–106.

misillä ja tahoilla oli myös erilaiset mahdollisuudet käyttää valtaa suhteessa susiin. Vallankäytön mahdollisuuksien epätasainen jakautuminen voi synnyttää konflikteja ihmisten välille, varsinkin tilanteissa, joissa sudet toimivat hallitsemattomasti ja väärällä tavalla. Nämä tilanteet lisäsivät vielä enemmän suden hallitsemattomuutta. Tässä alaluussa tarkastelen ihmisten välisiä susiin liittyviä ristiriitoja ja sitä, miten eri ihmiset ja tahot pystyivät vaikuttamaan susiin liittyviin päätöksiin ja vallalla oleviin näkemyksiin sudesta. Tarkastelen myös hallitsemattomuuden ihmisissä aikaansaamia tunteita, kuten turhautumista ja susivihaa.

Jukka Bisi, joka tarkastelee väitöskirjassaan Suomen susikannan hoidossa 2000-luvun alussa ilmenneitä ristiriitoja, toteaa näitä syntyvän siellä, missä ”susilauma liikkuu ja saalistaa ja missä susi ja ihminen konkreettisesti kohtaavat”.⁵¹¹ Susi- ja ihmisyksilöiden väliset ristiriidat siirtyvät kuitenkin myös kiistoiksi yhteiskunnan hallinnollisiin rakenteisiin, joissa susiin liittyvistä asioista päätetään. Myös Knightin mukaan ihmisten ja villin luonnon väliset konfliktit voidaan usein ymmärtää ihmisten väliseksi konflikteiksi.⁵¹² Lisää ristiriitoja Suomessa luo Bisin mukaan Euroopan unionin jäsenyys.⁵¹³ Suojelun tiukentuminen 1990-luvulla liittyi luontodirektiiviin ja siinä määriteltyihin tavoitteisiin. Liityttyään unionin jäseneksi Suomen valtion tuli huolehtia näiden tavoitteiden toteutumisesta alueellaan. Unioni myös seurasi tavoitteidensa toteutumista: kahden vuoden välein jäsenmaiden tuli raportoida poikkeuksista lajien suojelussa ja kuuden vuoden välein laatia kertomus direktiivin säännösten soveltamisesta. Jos unioni havaitsi epäkohtia tai laiminlyönnejä kansallisessa toteutuksessa, jäsenmaalle voitiin antaa huomautus. Jäsenmaa saattoi myös joutua oikeuteen ja saada sakkoja.⁵¹⁴

Euroopan unioni näyttäytyi jäsenmaitaan ylempänä vallankäytön tasona ja toimijana vaikuttaessaan niissä harjoitettavaan susipolitiikkaan ja voidessaan jopa rangaista niitä laiminlyönneistä. Kuitenkin myös sen politiikkaan vaikuttivat muiden tahojen näkemykset. Unionin tuli huomioida toiminnassaan kansainvälinen ympäristöpolitiikka, esimerkiksi Rion monimuotoisuussopimus. Euroopan yhteisö oli osapuolena monissa kansainvälisissä sopimuksissa ja velvoittamalla jäsenmaitaan se pyrki saattamaan voimaan hyväksymiensä sopimusten velvoitteita.⁵¹⁵ Susista päätettäessä unioni ei siis olekaan tulkittavissa ”ylimmäksi” vallankäytön tasoksi.

---

⁵¹¹ Bisi 2010, 15.

⁵¹² Ibid.; Knight 2000, 2, 20. Ks. myös Johansson 2008, 62.

⁵¹³ Bisi 2010, 15.

⁵¹⁴ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 16 ja 17 artikla; Pulliainen & Rautiainen 1999, 149; Veistola 2008, 239.

⁵¹⁵ Hollo 2004a, 98.

1990-luvun lopulla monet suomalaiset kokivat olevansa velvoitettuja suojelemaan susia, kuten suojelua käsittelevässä alaluvussa kerroin. Vaikka Euroopan unionin luontodirektiivin tavoitteet ja kansallinen lainsäädäntö rajoittivat suomalaisten toimia susien käyttäytyessä hallitsemattomasti, kokivat jotkut suomalaiset velvoitteiden noudattamisen tärkeäksi. Kaikille velvollisuus suojella susia ei kuitenkaan ollut mieluisaa tai edes perusteltu. Lajin uhanalaisuutta ja suojelun tarpeellisuutta jopa kyseenalaistettiin. Petotutkijoiden mukaan Suomen susikanta oli uhanalainen⁵¹⁶, mutta kaikki eivät mieltäneet asiaa näin. Lumiaron kyselytutkimukseen vastanneista henkilöistä vain puolet piti sutta uhanalaisena eläimenä.⁵¹⁷ Syksyllä 1996 Pohjois-Karjalan lääninhallitus esitti suurpetotyöryhmälle, että susilta poistettaisiin luontodirektiivin mukainen uhanalaisen eläimen asema, sillä susikannan voimakkaan kasvun takia se ei pitänyt lajia maakunnassa uhanalaisena.⁵¹⁸ Lampaankasvattaja, jolta sudet tappoivat yli kolmekymmentä lammasta syksyllä 1995, koki, että päätös rauhoittaa sudet myös Itä-Suomessa, jossa aiemmin vapaampi metsästys oli ollut mahdollista, ei perustunut tutkimuksiin tai kannan suuruuden selviin määrityksiin.⁵¹⁹

Kyseenalaistamalla suojelun tarpeellisuutta voitiin samalla vähätellä ja ehkä mitätöidäkin suomalaisten tehtävää suojella susia ja huolehtia lajin säilymisestä. Unionilähtöinen suojelu voitiin esittää tällöin mielivaltaisena, ei susikannan todelliseen tilaan ja tieteelliseen tietoon pohjautuvana toimintana.⁵²⁰ Ketil Skogenin, Isabelle Mauzin ja Olve Krangen mukaan ihmiset käyttävät kulttuurisen vastarinnan keinoja haastamaan vallalla olevia näkemyksiä susista.⁵²¹ Uhanalaisuuden kyseenalaistamisen voi mielestäni tulkita keinoksi haastaa yleisesti hyväksytyä tieteeseen nojautuvaa näkemystä.

Susien suojeleminen ei 1990-luvun lopulla miellyttänyt kaikkia suomalaisia, eivätkä kaikki kannattaneet susien suojelun tiukentumista. Vuonna 1995 susien suojelun tiukentanut lainsäädäntö oli Suomessa ollut voimassa vuoden ajan. Jo tuolloin suojelun koettiin menevän liiallisuuksiin estäessään ihmisiä tappamasta haitallisesti käyttäytyviä susia. Pälkäneläinen mielipidekirjoittaja, jonka mukaan susien suojelussa ei huomioitu tarpeeksi ihmisten näkemyksiä, ennusti, että

---

⁵¹⁶ *Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö* 1992, 70, 73, 74; *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 4, 5; Ministeriö: Saukostakin riistaeläin, HS Kotimaa 22.11.1998.

⁵¹⁷ Lumiaro 1997, 13, 15, 19.

⁵¹⁸ Sudet häytyttivät Liperissä lampaita – lääninhallitus haluaa petojahdit vapaiksi, HS Kotimaa 16.8.1996. Ks. myös Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15.

⁵¹⁹ Sudet lampaiden verottajina, *Metsästäjä* 3/1996, 16–17.

⁵²⁰ Ks. myös Kansanedustaja Lahtela vaatii muutosta suden rauhoitukseen, HS Kotimaa 27.9.1996.

⁵²¹ Skogen, Mauz ja Kränge käyttävät termiä *cultural resistance*. Skogen; Mauz & Kränge 2008, 131.

jos tilanne saa jatkua tällaisena erilaisten petojen ylimitoitettuna suojeluna, yhä useampi meistä tarttuu aseeseen omiansa suojellakseen. Se ei liene toivottavaa kehitystä. Siksi kiihkosuojelusta olisi siirryttävä järkevään ja kaikki osapuolet huomioon ottavaan luonnonsuojeluun.⁵²²

Myös oululaisen mielipidekirjoittajan mukaan susien ”ylimitoitettu suojele” lisäsi salamestäystä:

Ylimitoitettu suojele on osoittautunut tuhoisaksi myös eteläisemmän Suomen susikannalle. Kannan vahvistuminen on estetty järjestelmällisellä salamestäyksellä, ja syy on selvä. Metsästyksen salliminen tekee eläimestä arvokkaan riistaeläimen, jonka kannan säilymistä pidetään tärkeänä. Täysin rauhoitettuna se on vain arvoton tuholainen, jota ei säästetä.⁵²³

Liiallinen suojele voitiin nähdä haitalliseksi ihmisten lisäksi myös susille ja toimivan lopulta itseään vastaan. Jos ihmiset eivät voineet laillisesti tappaa hallitsemattomasti käyttäytyviä susia, voitiin niitä metsästää laittomasti. Myös suojelelun kannattajien äärimmäisten näkemysten voitiin katsoa haittaavan suojelelun. Suojelelun kannattajienkin voitiin mieltää toimivan susien etua vastaan.⁵²⁴

Helsingin Sanomien mukaan Suomessa ei 1990-luvun lopulla harjoitettu yleisesti hyväksytyä susipolitiikkaa.⁵²⁵ Susien määrän kasvaminen Itä-Suomessa synnytti ristiriitaisia näkemyksiä suojelelun ja susien sopivasta määrästä. Tutkijat ja suojelelun kannattajat toivoivat susien määrän kasvavan itäisessä Suomessa, jotta eläimet levittäytyisivät entistä tehokkaammin muualle maahan poronhoitoalueen ulkopuolella. Tutkijat uskoivat näin käyvän kannan tihentyessä yli maksimaalisen tiheyden. Suunnitelmaa kritisoi mielipidekirjoittaja näki, että ”tarkoituksena on kasvattaa itärajan pitäjien susikanta ylisuureksi, niin että siellä syntyy leviämispaine, jonka seurauksena susia leviää kaikkialle Suomeen”.⁵²⁶

Vuosikymmen lopulla susien määrä kasvoi nimenomaan Itä-Suomessa, mutta ei muualla maassa suojelelun kannattajien ja tutkijoiden toivomalla nopeudella. Siksi itäsuomalaisilta vaadittiin kärsivällisyyttä ja sietokykyä yhteisten elinalueiden jakamiseen kasvavan susimäärän kanssa.⁵²⁷ *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksen mukaan ”ihmisten

⁵²² Jo riittää kotimainen terrorismi!, HS Mielipide 20.9.1995 (kirjoittanut Paul Tiirilä, Pälkäne).

⁵²³ Suojelijat eivät kuuntele asiantuntijoita, HS Mielipide 27.6.1995 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu). Ks. myös Petopolitiikka harhateillä, HS Mielipide 16.4.1997 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu) ja Paartola 2005, 67–68.

⁵²⁴ Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11.

⁵²⁵ Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999.

⁵²⁶ Petopolitiikka harhateillä, HS Mielipide 26.4.1997 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, Oulu).

⁵²⁷ Ilomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

täytyy totutella uudelleen rinnakkaiseloon kotimaan luotoon kuuluvien petojen kanssa”.⁵²⁸ Tiheimmällä susialueella elävät ihmiset kuitenkin toivoivat Suomen valtion reagoivan susien määrän kasvuun; monien itäsuomalaisten mukaan susien määrää tuli itärajan tuntumassa vähentää ja metsästyksen olla siellä vapaampaa. Vuonna 1997 lähes neljäkymmentä riistanhoitoyhdistystä Pohjois-Karjalasta ja Pohjois-Savosta allekirjoittivat vetoamuksen, jossa vaadittiin suurpetokantojen kasvun rajoittamista. Varsinkin Pohjois-Karjalaan, jossa lisääntyviä susilaumoja esiintyi, haluttiin lisää pyyntilupia, jotta susien määrän kasvu voitaisiin estää. Myös muualla elävät ihmiset vaativat metsästyksen muuttamista vapaammaksi itäisessä Suomessa. Vaatimuksia perusteltiin susivahinkojen määrän lisääntymisellä.⁵²⁹

Kuten suojelua käsittelevässä alaluvussa totesin, lisääntyneiden susivahinkojen takia susien suojelua höllennettiin 1990-luvun loppupuolella. Vapaampi metsästys oli Itä-Suomessa mahdollista vuosien 1997 ja 1998 aikana metsästysasetuksen muutoksen seurauksena. Vaikka susi oli rauhoitettu laji, haluttiin ihmisille antaa mahdollisuus vaikuttaa susien käyttäytymiseen yhteisillä elinalueilla.⁵³⁰ Itä-Suomi oli pitkään mielletty suden paikaksi, mutta 1990-luvun lopulla jotkut itäsuomalaiset kyseenalaistivat jopa susien oikeutta elää ja lisääntyä siellä.⁵³¹ Kun susien ja niiden aiheuttamien vahinkojen määrä kasvoi, mutta eläimiä ei saanut metsästää, elinalueiden jakaminen susien kanssa tuntui liian raskaalta. Knightin mukaan suojelu ja kansallinen sekä kansainvälinen huoli villieläimistä saattaakin aiheuttaa paikallisten ja villieläinten vieraantumista.⁵³²

Suojelun kannattajat eivät pitäneet vapaamman metsästyksen sallimisesta itäisessä Suomessa. Luonto-Liitto ja Suomen luonnonsuojeluliitto kritisoivat asetuksen muutosta ja pitivät sen mahdollistavaa metsästystä luontodirektiivin vastaisena.⁵³³ Vilkka totesi vuonna 1997 Pohjois-Karjalaan ja Kainuuseen annettujen kaatolupien olevan vastoin kansainvälisiä luonnonsuojelusopimuksia. Hänen mukaansa valtion harjoittamalla susipolitiikalla ei tulnaisi saavuttamaan suojelun tavoitteita eli saamaan Suomeen kestä-

⁵²⁸ Maltillinen suurpetoesitys, HS Pääkirjoitus 24.11.1996.

⁵²⁹ Jo riittää kotimainen terrorismi! HS Mieliä 20.9.1995 (kirjoittanut Paul Tiililä, Pälkäne); Kansanedustaja Lahtela vaatii muutosta suden rauhoitukseen, HS Kotimaa 27.9.1995; Pohjois-Karjalan maatalousväki vaatii susi- ja karhujahteja, HS Kotimaa 21.5.1996; MTK:n Tornberg: Kasvavat petokannat uhkaavat laidunkarjaa, HS Kotimaa 22.11.1996; Itä-Suomen metsästäjät tiukkana petovahingoista, HS Kotimaa 18.5.1997; Pohjois-Karjalaan halutaan 30 suden pyyntilupakiintiötä, HS Kotimaa 27.5.1997; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15.

⁵³⁰ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 1374/1996, 1§, 24§; Suden ja karhun metsästyssäädöksiin tulee muutoksia, HS Kotimaa 31.12.1996; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

⁵³¹ Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

⁵³² Knight 2000a, 12.

⁵³³ Luonnonsuojelijat: Suurpetojen suojelun puutteita ei saa vähätellä EU:lle, HS Kotimaa 3.4.1998.

viä ja elinvoimaisia susikantoja.⁵³⁴ Metsästysasetuksen muutoksen katsottiin estävän myös suurpetotyöryhmän esittämien tavoitteiden toteutumisen. Asetuksen muutoksen pelättiin lisäävän metsästystä Itä-Suomessa ja täten estävän kannan kasvun muualla maassa.⁵³⁵ Vuosina 1997 ja 1998 susien määrä Suomessa vähenikin, kuten suojelua käsittelevässä alaluvussa mainitsin. Voimakkaan metsästyksen pelättiin voivan johtaa myös siihen, että susille luontainen perhelaumoissa eläminen vaikeutuisi.⁵³⁶

Myöskään Euroopan unioni ei nähnyt suden suojelun toteutuvan Suomessa asetuksen muutoksen jälkeen antamiensa säädösten mukaisesti. Euroopan komissio antoi Suomelle vuonna 1998 virallisen huomautuksen siitä, ettei maan metsästyslainsäädäntö eräiltä osin ollut luontodirektiivin mukainen. Se totesi, että suurpetojen metsästys tapahtui liian väljästi ja ettei suojelusta poikkeamiseen esitetty riittäviä perusteluja.⁵³⁷ Suomi vastasi huomautukseen selvityksellä, jonka mukaan lainsäädäntö vastasi luontodirektiivin vaatimuksia ja suojeltavien eläinten kannat pysyivät suotuisalla suojelutasolla.⁵³⁸

Suojelua koskevaa lainsäädäntöä muutettiin kuitenkin vuoden 1999 alussa voimaan tulleella asetuksella ja susi rauhoitettiin jälleen poronhoitoalueen ulkopuolella; toisin sanoen susien metsästys oli sallittua jälleen enää erikoistapauksissa. Susille määrättiin kuitenkin rauhoitusajat, joiden ulkopuolella suojelusta oli mahdollista poiketa.⁵³⁹ Asetusmuutos ei ollutkaan kaikkien suomalaisten mielestä tiukka. *Helsingin Sanomien* artikkelissa todettiin, että ”[s]amalla kun maa- ja metsätalousministeriö il-

---

⁵³⁴ Vilka 1997, 29.

⁵³⁵ Paluu 1800-luvun susipolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mielipide 18.11.1997 (kirjoittanut Timo Lumme, biologi ja Ari Marila, lääkäri, Oulu); Vilka 1998, 91.

⁵³⁶ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 35; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Poikkeusjahdit perusteltava, HS Pääkirjoitus 1.4.1998; Luonnonsuojelijat: Suurpetojen suojelun puutteita ei saa vähätellä EU:lle, HS Kotimaa 3.4.1998; Suurpetojen metsästys saatetaan kieltää, HS Kotimaa 2.7.1998; Petonisäkkäiden metsästys jatkuu voimakkaana, *Suomen Luonto* 8/1997, 15.

⁵³⁷ Maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilän vastaus kirjalliseen kysymykseen 784, KK 784/1998 vp.; EU:n komissio perää Suomelta selitystä lintujen kevätjahtiin, HS Kotimaa 31.3.1998; Poikkeusjahdit perusteltava, HS Pääkirjoitus 1.4.1998; Metsälintujen kevätpyynti hiertää EU:ta, HS Vieraskynä 18.4.1998 (kirjoittanut Antti Vahtera, kirjoittaja oli ennen eläkkeelle siirtymistään Helsingin Sanomien ympäristötoimittaja); Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10.

⁵³⁸ Suomi EU-komissiolle: Metsästys direktiivien mukaista, HS Kotimaa 21.4.1998.

⁵³⁹ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta johdanto Sk. 869/1998, 1§, 2§, 28§; Maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilän vastaus kirjalliseen kysymykseen 784, KK 784/1998 vp.; Metsästyksen tulee uusia EU-rajoituksia, HS Kotimaa 28.11.1998; Brysselin kortilla pelataan ahkerasti, *Metsästäjä* 3/1998, 3; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Metsästysasetuksen muutos voimaan vuoden alusta, *Metsästäjä* 1/1999, 7–10.

moittaa suojelevansa lajeja, se vahvistaa niille pyyntiajat”.⁵⁴⁰ Varsinkin susien suojelun kannattajat kokivat tällaisen suojelun riittämättömäksi.⁵⁴¹

Euroopan unioni vaikutti merkittävästi Suomessa 1990-luvun lopulla harjoitettuun petopolitiikkaan. Sen näkemykset susista, niiden oikeuksista ja niille sopivista paikoista kavensivat suomalaisten mahdollisuuksia toimia susien suhteen. Unionin asemaa vallankäyttäjänä analysoitiin ja myös kyseenalaistettiin. *Helsingin Sanomien* entinen ympäristötoimittaja piti monia unionin ympäristöä koskevia direktiivejä perusteltuina, mutta hänen mukaansa oli ylilyönti ajatella, että ”EU:n päätöksentekokoneisto edustaisi jonkinlaista korkeampaa viisautta, joka aina olisi asetettava kansallisen päätöksenteon yläpuolelle”.⁵⁴² Unionin näkemysten ja velvoitteiden ulottamisen kansalliseen lainsäädäntöön voitiin katsoa rajoittavan liikaa suomalaisten mahdollisuuksia kontrolloida susia. *Metsästäjä*-lehden pääkirjoituksessa todettiin vuonna 1998, että ”[m]ikäli EU vaatii muutoksia metsästyslainsäädäntöömme, voidaan oikeutetusti kysyä, minne unohtuivat [sic] kansallisen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen”.⁵⁴³

1990-luvun lopulla maa- ja metsätalousministeriöllä oli mahdollisuus päättää erikoistapauksista eli siitä, poikettiinko suden tiukasta suojelusta myöntämällä sudenkaatolupia. Ministeriön tuli ottaa huomioon susien kanssa samoilla alueilla elävien ja niistä kärsivien ihmisten mutta myös Euroopan unionin vaatimukset. Sen tuli punnita susista aiheutuvien vahinkojen ja vaaran luonnetta, ja sitä, olivatko ne niin huomattavia, että suojelusta poikkeaminen oli unionin näkökulmasta oikeutettua. Ministeriö ei aina myöntänytkään lupaa susien tappamiseen, vaikka eläimet käyttäytyivät hallitsemattomasti ja aiheuttivat vahinkoa.⁵⁴⁴ Tämä herätti närkästystä ja saattoi lisätä susien hallitsemattomuutta ihmisten mielissä. Vapaamman metsästyksen ollessa mahdollista vuosina 1997 ja 1998 maa- ja metsätalousministeriö säati pyyntilupakiintiöt, joiden mukaan riistanhoitopiirit saivat myöntää kaatolupia alueillaan. Myös riistapäälliköillä oli siis mahdollisuus vaikuttaa haitallisten susien tappamiseen vuosisadan lopulla.⁵⁴⁵

Paljon huomiota ja keskustelua herätti syksyllä 1995 yli kolmenkymmenen lampaan kuoleminen liperiläisellä tilalla susilauman tappamana ja se, ettei lampaankasvattajalle myönnetty nopeasti jahtilupaa huomattavista vahingoista huolimatta. Ministeriö ei

⁵⁴⁰ Ministeriö: Saukostakin riistaeläin, HS Kotimaa 22.11.1998.

⁵⁴¹ Luonnonsuojelijat: Suurpetojen suojelun puutteita ei saa vähätellä EU:lle, HS Kotimaa 3.4.1998; Metsästysasetus ei tullut EU-kuntoon, *Suomen Luonto* 1/1999, 16.

⁵⁴² Metsälintujen kevätpyynti hiertää EU:ta, HS Vieraskynä 18.4.1998 (kirjoittanut Antti Vahtera, kirjoittaja oli ennen eläkkeelle siirtymistään *Helsingin Sanomien* ympäristötoimittaja).

⁵⁴³ Brysselin kortilla pelataan ahkerasti, *Metsästäjä* 3/1998, 3 (Pääkirjoitus).

⁵⁴⁴ Ks. esim. Ilomantsi ei saanut kesyn suden kaatolupaa, HS Kotimaa 13.2.1996.

⁵⁴⁵ Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

halunnut aluksi myöntää lupaa, jottei se rikkoisi Euroopan unionin asettamia susien suojelua koskevia velvoitteita. Se ehdotti poroaidan rakentamista laitumien ympärille, mutta tilan lampaita keskityttiin vartioimaan asein.⁵⁴⁶ Liperiläinen lampaankasvattaja koki, että luvan evääminen mahdollisti susista koituneiden vahinkojen kasvamisen lopulta huomattavan suuriksi.⁵⁴⁷ Koska ministeriö ei myöntänyt lupaa tappaa yhtä lampaiden kimppuun käyvän lauman susista heti, saattoivat sudet jatkaa hyökkäyksiään lammastilalle ja siten jatkaa vallankäyttöä lampaisiin ja niiden omistajaksi itsensä mieltävää kasvattajaa kohtaan, kuten edellisessä alaluvussa totesin. Toiminnallaan ministeriö siis esti kasvattajaa käyttämästä valtaa susien suhteen ja ikään kuin mahdollisti tai jopa salli susien vallankäytön. Kasvattaja sai kuitenkin myöhemmin syksyllä ministeriöltä luvan lampaiden kimppuun hyökkäävän susiyksilön ampumiseen ja yksi lammastilalla useasti vierailleen susilauman jäsenistä ammuttiin.⁵⁴⁸

Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan maa- ja metsätalousministeriön olisi pitänyt myöntää liperiläiselle lampaankasvattajalle lupa ampua lampaiden kimppuun käyneitä susia rauhoituksesta huolimatta jo aiemmin. Se näki, että susien määrän kasvaminen Pohjois-Karjalassa olisi mahdollistanut erityistä haittaa aiheuttavien yksilöiden metsästämisestä. Päätöstä kuitenkin arvosteltiin. Tuolloin kansanedustajana toiminut Erkki Pulliainen kanteli oikeuskanslerille päätöksestä, mutta tämä totesi, ettei lakia riittänyt, kun lammaslaumaan hyökännyt susi ammuttiin.⁵⁴⁹ Maa- ja metsätalousministeriön voitiinkin 1990-luvun lopulla näkökulmasta riippuen mieltää myöntävän liian helposti tai liian hitaasti sudenkaatolupia.

Tiukentuneesta suojelusta huolimatta susien suojelun ja kannanhoidon tuli monien mielestä ottaa huomioon susien hyvinvoinnin lisäksi ihmisten hyvinvointi. Syksyllä 1995 todettiin *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksessa olevan itsestään selvää, ”etteivät sudet ja karhut saa muodostaa uhkaa ihmisille ja rehelliselle elinkeinonharjoitukselle”.⁵⁵⁰ Kirjoituksessa painotettiin viranomaisten tehtävää huolehtia itäsuomalais-

⁵⁴⁶ Lammasfarmari ei saanut jahtilupaa Liperissä, HS Kotimaa 14.9.1995; Liperin lampaanahdistelija ammuttiin, HS Kotimaa 23.9.1995; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15.

⁵⁴⁷ KHO: Lammasfarmarille olisi pitänyt myöntää sudentappolupa, HS Kotimaa 26.11.1996.

⁵⁴⁸ Ampuja oli eräs lammastilaa vahtivista metsästäjistä. Koska kasvattaja ei saanut heti lupaa, vartioi hän yhdessä vapaaehtoisten metsästäjien kanssa lampaitaan asein. Lammasfarmari ei saanut jahtilupaa Liperissä, HS Kotimaa 14.9.1995; Liperin lampaanahdistelija ammuttiin, HS Kotimaa 23.9.1995; Oikeuskansleri: Lampaita ahdistelleen suden sai ampua, HS Kotimaa 9.3.1996; KHO: Lammasfarmarille olisi pitänyt myöntää sudentappolupa, HS Kotimaa 26.11.1996.

⁵⁴⁹ Oikeuskansleri: Lampaita ahdistelleen suden sai ampua, HS Kotimaa 9.3.1996; KHO: Lammasfarmarille olisi pitänyt myöntää sudentappolupa, HS Kotimaa 26.11.1996; Sudet lisääntyvät Pohjois-Karjalassa, *Metsästäjä* 3/1996, 14–15.

⁵⁵⁰ Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995.

ten ja heidän harjoittamiensa elinkeinojen turvallisuudesta. Metsästäjien Keskusjärjestön vuonna 1995 asettaman Riistakantojen hoito-työryhmän mukaan susikanta tuli alueellisesti pitää ”kestävään käyttöön perustuvalla metsästyksellä sellaisella tasolla, jonka paikallinen väestö ja elinkeinot voivat hyväksyä”.⁵⁵¹ Metsästäjien näkökulmasta oli tärkeää voida paikallisella tasolla vaikuttaa susikantaan.

Myös suurpetotyöryhmä pyrki huomioimaan inhimillisen näkökulman laatiesaan vuonna 1996 susikannan kehitystä koskevia tavoitteita:

Suojelubiologisten kriteereiden lisäksi tavoitteita voidaan punnita myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta, jolloin arvioitavaksi tulevat sopeutumiskyky, valmiuteen ja eri lajien metsästykselliseen merkitykseen liittyvät kysymykset. Tavoitteet voivat luonnollisesti toteutua vain rajoissa, joissa suojele- ja muilla kannanhoitotoimilla voidaan kantojen kehitykseen vaikuttaa.⁵⁵²

Suurpetotyöryhmän, metsästäjien sekä susien kanssa samoilla alueilla elävien ihmisten mukaan kannan kehitykseen vaikuttaminen metsästyksellä oli pidettävä suojelusta huolimatta mahdollisena. Susien oikeus elää Suomessa ei saanut ylittää ihmisten oikeutta turvalliseen ja häiriöttömään elämään. Ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston mukaan myös elinkeinonharjoittaminen tuli ottaa suojelussa huomioon siten, että paikallisesti määriteltäviä poikkeuksia suojelussa voitaisiin tehdä.⁵⁵³

1990-luvun lopulla ristiriita suurpetojen suojelemisen ja ihmisten hyvinvoinnin välillä kulminoitui vuonna 1998, kun Etelä-Karjalassa Ruokolahdella poikasen kanssa liikkunut emokarhu tappoi ihmisen. Tapaus voimisti karhupelon lisäksi myös pelkoa susia kohtaan, kuten edellisessä alaluvussa totesin. Ruokolahden kunnanhallitus pyysi oikeuskansleria tutkimaan, oliko alueella karhuja, mutta myös susia niin paljon, että perustuslain määräämä ihmisten oikeus elämään ja turvallisuuteen ei toteutuisi.⁵⁵⁴ Moni suurpetojen kanssa samoilla alueilla elävistä ihmisistä koki, että eläinten hyvinvoinnista kannettiin enemmän huolta kuin ihmisten.⁵⁵⁵ Oikeuskansleri totesi ratkaisussaan, että valtiovallan tulee suojella ihmisiä petoeläimiltä. Hänen mielestään ihminen tulee asettaa etusijalle, kun oikeus turvallisuuteen ja velvollisuus ylläpitää luonnon monimuotoisuut-

---

⁵⁵¹ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 22.

⁵⁵² *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, 34.

⁵⁵³ *Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito* 1996, Liite 5.

⁵⁵⁴ Oikeuskansleria pyydetään tutkimaan karhuvaara, HS Kotimaa 12.8.1998.

⁵⁵⁵ Susikannan hoidossa olisi yhteistyöprojektilla tarve!, *Metsästäjä* 6/1998, 6; Bisi 2010, 53.

ta joutuvat ristiriitaan. Vuonna 1999 säädetyssä perustuslaissa julkisen vallan tulikin turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.⁵⁵⁶

Paartola toteaa omasta, 1900-luvun puolivälistä 2000-luvun alkuun sijoittuvasta aineistostaan välittyvän hyvin yhtenäinen yleiskuva sudesta.⁵⁵⁷ Omasta aineistostani ei kuitenkaan välity yhtenäistä susikuvaa, päinvastoin. 1990-luvun lopulla suomalaiset suhtautuivat hyvin eri tavoin susiin ja vallalla oli monenlaisia keskenään ristiriitaisiakin susikuvia, kuten aiemmin totesin. Kun sudet eivät enää näyttäytyneet yksinomaan haitallisina tai pahoina eläiminä, oli epäselvää, mikä oli oikeaa tietoa susista ja millaisia ne oikeasti olivat. Koska monet tahot pyrkivät olemaan asiantuntijoina yritettäessä ymmärtää ja selvittää sitä, millaisia sudet ovat, ”oikean” tiedon tuottaja jäi epäselväksi.⁵⁵⁸ Ristiriitaiset susikuvat tekivät suden määrittämisen ja määrittämisen ongelmalliseksi.

Suojelun kannattajien mukaan asiallisen tiedon antaminen susista saisi pelon ja vihan niitä kohtaan vähenemään. *Suomen Luonto* -lehden artikkelissa Lumiaro toteaa pelon perustuvan osittain ”liian vähäiseen tietoon”.⁵⁵⁹ RKTL:n petotutkimus pyrki tarjoamaan oikeaa ja tieteellistä tietoa edellisen luvun alaluvussa tarkastelemieni tiedonkeruumenetelmien avulla. Oikean tiedon tuottajaksi ei kuitenkaan aina mielletty tutkijoita. Susien kanssa samoilla alueilla elävät ihmiset kokivat tietävänsä parhaiten sen, millaisia ne todella olivat.⁵⁶⁰ Tieteellinen tieto saattoi antaa sudesta hyvinkin erilaisen kuvan kuin niiden kanssa elinalueensa jakavat ihmiset. Alkuvuonna 1995 *Helsingin Sanomissa* julkaistun mielipidekirjoituksen oululainen kirjoittaja toteaa susilla pelottelun olevan tarpeetonta, sillä ”tiede on todennut [sudet] vaarattomiksi”.⁵⁶¹ Myös lieksalaisen mielipidekirjoittajan mukaan ”susien pelkääminen nykyisen susista kerätyn luonnontieteellisin tutkimusmenetelmin saadun tiedon valossa on aivan turhaa”.⁵⁶² Toisaalta susien todettiin käyttäytyneen 1990-luvun loppupuolella uhkaavasti ihmisiä kohtaan.⁵⁶³

⁵⁵⁶ Suomen perustuslaki Sk. 731/1999, 22§; Oikeuskansleri Paavo Nikula: Ihmisiä suojeltava petoeläimiltä, HS Kotimaa 14.7.1999; Ihmisiä on suojeltava petoeläimiltä, *Metsästäjä* 5/1999, 3; Hollo 2004b, 58.

⁵⁵⁷ Paartola 2005, 36.

⁵⁵⁸ Ks. Philo & Wilbert 2000, 7–9; Ratamäki 2009a, 19, 99, 101.

⁵⁵⁹ Susia etsimässä, *Suomen Luonto* 4/1995, 24–27; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3. Ks. myös Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11 ja Vilkkä 1997, 32; Ratamäki 2009a, 101.

⁵⁶⁰ Ks. esim. Tietty petokanta säilytettävä, HS Mielipide 27.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi). Ks. myös Ratamäki 2009a, 101, 102.

⁵⁶¹ Kesyt karhut vaarallisia, HS Mielipide, 1.4.1995 (kirjoittanut Heikki Kangasperko biologi, Oulu).

⁵⁶² Susi ei syönyt Tiltua, HS Mielipide 13.3.1995 (kirjoittanut Yrjänä Ikävalko, kasvatustieteiden maisteri, Lieksa). Tieteellisen tiedon ja kansanomaisen tiedon ristiriidoista ja erilaisuudesta ks. Rakkautta susiin yli 30 vuotta, HS Tänään 23.8.1997.

⁵⁶³ Tietty petokanta säilytettävä, HS Mielipide 27.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Susi on vaarallinen, *Suomen Luonto* Mielipiteitä, 6–7/1995, 79 (kirjoittanut Erkki Jussila, varatuomari, Tampere).

Susien oletettu vaarallisuus aiempina vuosisatoina vaikutti vuosisadan lopulla vallitseviin susikuviin. Johdannossa mainitsemani susihistorian muistamista pidettiin tärkeänä vuosisadan lopulla. 1800-luvun susisurmista keskusteltiin *Helsingin Sanomissa*, mutta niistä kirjoitettiin myös *Metsästäjä-* ja *Suomen Luonto* -lehdissä.⁵⁶⁴ Eräiden kirjoittajien mukaan susiin oli 1990-luvun lopullakin suhtauduttava varovaisesti ja oltava varuillaan, sillä ennen niitä oli pelätty syystä.⁵⁶⁵ Historiallista susikuvaa kuitenkin myös kyseenalaistettiin. Susien ei välttämättä uskottu olleen aiempien vuosisatojen aikana ihmisille vaarallisia, vaan sudesta oli tehty syntipukki ihmisten katoamisiin ja henkirikoksiin ja näin annettu susista vääränlainen kuva.⁵⁶⁶ Ihmisiä tappaneiden susien käyttäytymistä yritettiin myös ymmärtää ja selittää esimerkiksi luontaisen ravinnon saannin vaikeudella. Joidenkin ihmisten kimppuun käyneiden susien ajateltiin myös olleen vesikauhuisia eli sairastaneen rabiasta.⁵⁶⁷

Eri ihmisillä ja tahoilla oli erilaisia mielikuvia susista, joten niitä koskevaa tieteellistä tietoa voitiin helposti kyseenalaistaa.⁵⁶⁸ 1990-luvun lopulla petotutkijoiden tuottamaa tietoa susien määrästä kyseenalaistivat sekä suojelun kannattajat että metsästäjät.⁵⁶⁹ Suojelun kannattajat pitivät RKTL:n laskelmia susikannan suuruudesta epävarmoina, koska susien lukumäärä arvioitiin metsästäjien tekemien ja petoyhdysmiesten kokoaminen tietojen perusteella. He epäilivät metsästäjien luotettavuutta, sillä susikannan arviointi vaikutti myönnettävien kaatolupien määrään.⁵⁷⁰

Itä-Suomessa elävät ihmiset painottivat omakohtaisten kokemusten kautta muodostamaansa kuvaa susista. Ilomantsilainen petohavainnoitsija toteaa *Helsingin Sa-*

---

⁵⁶⁴ Sudenkuoppia eli ritoja kaivetaan jälleen, HS Vapaa-aika 21.4.1998; Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999; Susi on vaarallinen, *Suomen Luonto* Mielipiteitä, 6–7/1995, 79 (kirjoittanut Erkki Jussila, varatuomari, Tampere); Hukka perii, *Metsästäjä* 3/1996, 18–19. Ks. myös Nyholm 1996b, 38.

⁵⁶⁵ Kun susi söi Pikku Tiltun – totta vai tarua? HS Pääkirjoitus 6.3.1995 (kirjoittanut folkloristiikan tutkija, professori Leea Virtanen); Ihmisiä syövät pedot olivat todellisuutta, HS Mielipide 26.3.1995 (kirjoittanut Esa Laukkanen, fil.kand., Nousiainen); Susi on vaarallinen, *Suomen Luonto* Mielipiteitä, 6–7/1995, 79 (kirjoittanut Erkki Jussila, varatuomari, Tampere).

⁵⁶⁶ Susi ei syönyt Tiltua, HS Mielipide 13.3.1995 (kirjoittanut Yrjänä Ikävalko, kasvatustieteiden maisteri, Lieksa); Kesyt karhut vaarallisia, HS Mielipide 1.4.1995 (kirjoittanut Heikki Kangasperko, biologi, Oulu); Koirasta jäi vain kaulapanta?, *Suomen Luonto* 1/1995, 48–49 (kirjoittanut Seppo Haaranen, Siilinjärvi); Pulliainen & Rautiainen 1999, 89–92. Ks. myös Järvinen 2000, 234, 235–236 ja Paartola 2005, 3.

⁵⁶⁷ Salametsästäjät ilmeisesti estävät Suomen susikantaa kasvamasta, HS Kotimaa 15.1.1998; Susipelko on vakava asia, *Suomen Luonto* 6–7/1995, 79; Pulliainen & Rautiainen 1999, 90, 92, 128. Ks. myös Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11; Paartola 2005, 3

⁵⁶⁸ Skogen; Mauz & Krange 2008, 131. Ks. myös Bisi 2010, 40.

⁵⁶⁹ Ilomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995; Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995; Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander); Petotarkkailija toivoo totuudellisuutta, HS Mielipide 21.10.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, Ilomantsi); Petokannoista tarvitaan tieteelliset arviot, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 1/1995, 47 (kirjoittanut Seppo Vuolanto).

⁵⁷⁰ Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander); Riistakantojen arviointi on Suomessa tarkkaa, *Suomen Luonto* 11/95, 29.

nomissa ilmestyneessä mielipidekirjoituksessaan, että ”[k]un pedoista puhutaan ja kirjoitetaan, on tunnustettava myös niistä koituvat haitat, jotka koemme me parhailla peto-alueilla elävät. Helsinkiläisille niistä koitunee vähän harmia. Kuitenkin parhaat peto-asiantuntijat ovat nykyisin kehäkolmosen tienoilla”.⁵⁷¹ Kirjoittajan mukaan petoasi-
 antuntijat eli henkilöt, jotka vaikuttivat Suomessa harjoitettuun susipolitiikkaan, eivät ymmärtäneet susien itäsuomalaisille aiheuttamien haittojen luonnetta. Asiantuntijoiden lisäksi maa- ja metsätalousministeriö, joka päätti myönnettävien kaatolupien määrän, si-
 jaitsi pääkaupunkiseudulla eli alueella, jossa susista aiheutui vähän haittoja.

Susikeskustelussa vastakkaisia näkemyksiä ja jännitteitä ilmenee Paartolan mu-
 kaan juuri päättäjien ja susien kanssa samoilla alueilla elävien ihmisten välillä.⁵⁷² Myös
 Bisi kuvailee 2000-luvun alussa ilmennyttä susikonfliktia paikallisten tahojen ja sen ul-
 kopuolisen kokemusmaailman väliseksi kamppailuksi.⁵⁷³ 1990-luvun lopulla suden hal-
 litsemattomuutta lisäsi myös oman tulkintani mukaan se, että susien kanssa elinaluei-
 taan jakavien ja susiin liittyvistä asioista päättävien ihmisten ei koettu ymmärtävän tois-
 tensa kokemusmaailmoja. Kuopiolaisen mielipidekirjoittajan mielestä oli

järkyttävää piittaamattomuutta antaa petokatojen kasvaa paikallisesti näin suurek-
 si, kyllä oikeusvaltio Suomessa vuonna 1997 pitäisi jokaisen lapsen voida kulkea
 koulutiensä turvallisesti. Harhaisuuden syynä voi olla myös se, että ruuhka-
 Suomessa asuvat, sinänsä arvokasta työtä tekevät luonnonsuojelijat eivät tunne
 syrjäseutujen oloja eivätkä paikallisten asukkaiden hätää.⁵⁷⁴

Tietämättömyys ja paikallisten asukkaiden elinolojen tuntemattomuus oli kirjoittajan
 mukaan syynä sille, että susi- ja karhukantojen oli annettu kasvaa niin suuriksi kuin mi-
 tä ne olivat.⁵⁷⁵ Myös vihtiläinen mielipidekirjoittaja koki susipolitiikan ongelmien joh-
 tuvan suojelijoiden tietämättömyydestä: ”Herätkää jo konsulit Helsingissä. Tulkaa kans-
 samme marjaan tänne susirajan taakse, missä pedotkin ovat. Ymmärrätte silloin, että
 kansa Kehä kolmosen ulkopuolella on vihainen!”⁵⁷⁶

Kuten Paartola toteaa, keskusteltaessa susista käsitellään myös alueellisia ja yh-
 teiskunnallisia valtasuhteita.⁵⁷⁷ *Helsingin Sanomien* artikkelissa RKTL:n hirvitutkija to-
 teaa suojelun aikaansaamassa kiistassa olevan kyse maaseudun asukkaiden ohjailemi-

⁵⁷¹ Tietty petokanta säilytettävä, HS Mielipide 27.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavain-
 noitsija, Ilomantsi).

⁵⁷² Paartola 2005, 1.

⁵⁷³ Bisi 2010, Tiivistelmä.

⁵⁷⁴ Syrjäseutujen oloja ei tunneta, HS Mielipide 5.5.1997 (kirjoittanut Tauno Tenhunen, Kuopio).

⁵⁷⁵ Ibid.

⁵⁷⁶ Laki ja suojelu sekaisin, HS Mielipide 26.7.1997 (kirjoittanut Ulla Hyttinen, Vihti). Ks. myös Lumiaro
 1997, 29.

⁵⁷⁷ Paartola 2005, 1.

sesta: ”Sudella on luonnollisesti oma paikkansa ja rajaseudun asukas on aina tottunut elämään sen kanssa ilman neuvoja. Nyt pitäisi kasvattaa Suomen susikantaa rajakuntien kustannuksella ja etelän ohjauksella.”⁵⁷⁸ Helsinkiläisen mielipidekirjoittajan mukaan susien suojele johti haja-asutusalueiden ja asutuskeskusten eriarvoistumiseen ja maaseudulla elävien ihmisten elämänlaadun heikkenemiseen.⁵⁷⁹ Susista päätettäessä tuntuivat kärsivän juuri ne, jotka elivät susien kanssa samoilla alueilla.

Samaa mieltä olivat myös monet itäsuomalaiset ja erityisesti pohjoiskarjalaiset, joiden asuinalueilla suurin osa Suomessa elävistä susista eli.⁵⁸⁰ Vuonna 1996 Pohjois-Karjalan maataloustuottajat antoivat alueen kansanedustajille kannanoton, jossa vaadittiin vapaampaa sudenmetsästystä Pohjois-Karjalaan.⁵⁸¹ Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton ympäristöjohtajan mielestä susikannan määrästä päätettäessä tulisi huomioida muutkin kuin suurpetojen tarpeet. *Helsingin Sanomissa* todettiin, että ympäristöjohtajan ”mielestä petoja ollaan lisäämässä lähinnä kaupunkilaisvoimin, mutta syntyvä sotku kaatuu maalaisten kannettavaksi”.⁵⁸² Myös alueilla, joilla susia oli vain muutamia, voitiin suhtautua negatiivisesti päättäjiin. Pohjanmaalla, mutta myös Uudellamaalla paikallisten ja ”Helsingin” päättäjien välinen ero tuntui liian suurelta.⁵⁸³

Villieläinten suojelusta voi Knightin mukaan tulla ulkoisen dominoinnin symboli varsinkin, jos kaupungeissa asuvat ihmiset kannattavat petoeläinten suojelua ja tuomitsevat maaseudulla tapahtuvan metsästyksen.⁵⁸⁴ Joensuulaisen mielipidekirjoittajan mukaan Ilomantsissa haja-asutusalueella elävien ihmisten oli vaikea sopeutua muutoksiin ja siksi ulkopuolisia oli helppo syyttää:

Vuodesta toiseen junnataan samojen, toisaalla aikaa sitten hylättyjen ajatusmallien kautta. Kun kehitystä ei tapahdu, syy löytyy helposti muualta. Ne muut – kaupunkilaiset, luonnonsuojelijat, ”Etelän herrat” tai ”Brysselin byrokraatit” – ovat väärässä. Peiliin ei katsota. Sankari on se lampuri, joka itsepintaisesti pitää katraansa yöt ulkona susien syötävänä. Ei se, joka sopeutuu viemällä karjansa suojaan.⁵⁸⁵

⁵⁷⁸ Ilomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995.

⁵⁷⁹ Maaseutuko petojen kynsiin?, HS Mielipide 31.8.1995 (kirjoittanut Einar Vuorenmaa, Helsinki). Ks. myös Miten metsästäjän tulisi suhtautua suteen, *Metsästäjä* 3/1996, 10–11.

⁵⁸⁰ Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1999; Susisodassa syntyi välirauha, HS Kotimaa 23.8.1997.

⁵⁸¹ Pohjois-Karjalan maatalousväki vaatii susi- ja karhujahteja, HS Kotimaa 21.5.1996.

⁵⁸² MTK:n Tornberg: Kasvatat petokannat uhkaavat laidunkarjaa, HS Kotimaa 22.11.1996.

⁵⁸³ Tutkijat pitävät susikantaa liian pienenä, HS Kotimaa 15.3.1999; Luoteis-Uudellamaalla petoja enemmän kuin miesmuistiin, HS Kaupunki & Uusimaa 5.7.1999.

⁵⁸⁴ Knight 2000a, 21. Ks. myös Skogen; Mauz & Krangle 2008, 106.

⁵⁸⁵ Hukka perii Ilomantsin!, HS Mielipide 20.5.1997 (kirjoittanut Petri Hottola, Joensuu). Ks. myös Iloa susista, *Suomen Luonto* 11/95, 13.

Susien suojelusta, mutta mielestäni myös susista voi tulla niiden kanssa samoilla alueilla eläville ihmisille ulkopuolisen vallan symboleja. Jos suojelu tuntuu mielivaltaiselta, negatiiviset tuntemukset projisoituvat tämän tulkinnan mukaan suojeltaviin eläimiin, mikä osittain voi selittää susialueilla esiintyvää susivihaa. Omassa tutkimusaineistossani äärimmäistä susivihaa ei ole havaittavissa. Suojelun kannattajien mukaan sudet olivat kuitenkin vihatuimpia Suomen suurpedoista. Heidän mukaansa media myös lietsoi susipelkoa ja -vihaa.⁵⁸⁶

Sekä susialueilla asuvat ihmiset että suojelun kannattajat pyrkivät vaikuttamaan susia koskeviin päätöksiin. Vaikka Euroopan unioni rajoitti suomalaisten toimintaa susien suhteen, se myös mahdollisti uudenlaisia keinoja vaikuttaa susia koskevaan päätöksentekoon. Unionin jäsenyyden myötä Suomen kansalaisilla ja järjestöillä oli mahdollisuus seurata valtion harjoittamaa susipolitiikkaa sekä epäkohtia suojelussa havaitessaan valittaa komissiolle, parlamentille tai oikeusasiamiehelle. Luonnonsuojelujärjestöt pitivät käytäntöä hyvänä, ja jälkikäteen sen on katsottu auttaneen varsinkin suurpetojen suojelussa.⁵⁸⁷ Metsästäjien mukaan valitusmahdollisuus toimi metsästystä vastaan.⁵⁸⁸ Lumiaron kyselytutkimukseen vastanneet metsästäjät kokivat suden olevan symboli metsästäjien ja luonnonsuojelijoiden välisessä poliittisessä kiistassa. He näkivät suden vallankäytön välineenä, keinona rajoittaa metsästystä ja hankaloittaa metsästyksen harastamista.⁵⁸⁹

Paartolan mukaan jännitteitä susikeskustelussa ilmeneekin metsästäjien ja luonnonsuojelijoiden välillä.⁵⁹⁰ Vaikka metsästäjät kokivat toimintansa olevan luonnonsuojelua, voitiin metsästäjät ja suojelun kannattajat kokea vastakkaisiksi toimijoiksi. Jotkut suojelun kannattajat mielsivät susien metsästämisestä ajanvietteeksi ja viihdykkeeksi. Helsinkiläisen mielipidekirjoittajan mukaan metsästys perustui ”luonnosta huolehtimisen sijaan jännitykseen ja hupiin sekä pelkoon, vihaan ja kateuteen eläimiä kohtaan”.⁵⁹¹ *Helsingin Sanomien* Nuorten posti -osioon kirjoittaneen nuoren kainuulaisen mukaan

---

⁵⁸⁶ Pulliainen & Rautiainen 1999, 7, 79, 126, 143; Vilka 1996, 172; Susi on laumaeläin, *Metsästäjä* 3/1996, 12–13; Petojen siirrot puhuttavat edelleen, *Metsästäjä* 6/1998, 8–10; Pedot, suomalaiset ja tiedotusvälineet, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 1/1995, 47 (kirjoittanut Juha Valste); Paartola 2005, 1, 43.

⁵⁸⁷ Veistola 2008, 240.

⁵⁸⁸ Pahoinakin aikoina tarvitaan ystäviä ja kontakteja, *Metsästäjä* 1/1996, 35; Brysselin kortilla pelataan ahkerasti, *Metsästäjä* 3/1998, 3.

⁵⁸⁹ Lumiaro 1997, 19, 20.

⁵⁹⁰ Paartola 2005, 1.

⁵⁹¹ Metsästyskö luonnon suojelua?, HS Mielipide 23.11.1995 (kirjoittanut Marjo Kuisma, Helsinki).

suurpetojen ampumiseen ei ollut syynä niiden vaarallisuus vaan metsästäjien ahneus ja kunnianhimo.⁵⁹²

Myös susikannan hoitaminen sai osakseen arvostelua. Metsästystä kritisoineen helsinkiläisen mielipidekirjoittajan mukaan ”[m]etsästäjät toimivat parhaiten luonnon hyväksi antamalla luonnonvaraisten eläinten olla. On harhaa kuvitella, että ihminen voisi hallita ja kontrolloida kaikkea luonnossa olevaa”.⁵⁹³ Ilomantsissa vuonna 1997 järjestettyyn susikonferenssiin osallistunut alaskalainen biologi Gordon Haper arvosteli *Helsingin Sanomissa* susien määrän kontrolloimista:

Suomenkin viranomaisten toimintalinja, jonka mukaan ihmisen on kontrolloitava susien määrää, on täyttä hölynpölyä, eikä sille ole biologisia perusteita. ”Monet luulevat, että jos susia ei metsästetä, niitä pyörii kohta nurkissa kuin Vilkkilän kissoja. Tosiasiassa susien perhelaumarakenne sekä johtavan susiparin ylläpitämä sosiaalinen kontrolli huolehtii siitä, että susimäärä pysyy kohtuullisen kokoisena, vaikka ihminen ei tappaisi ainoatakaan yksilöä. Tästä on näyttöä kymmenien vuosien tutkimussarjoissa.”⁵⁹⁴

Alaskalaisen tutkijan mukaan susikanta siis kykeni itse rajoittamaan kokoaan. Kannanhoitoa kritisoivat henkilöt näkivätkin ihmisen toimesta tapahtuvan kontrollin turhana.

Susien suojelijoita ja metsästäjiä ei kuitenkaan aina esitetty toistensa vastustajina. Susiryhmään kuuluva helsinkiläinen opiskelija painotti *Helsingin Sanomien* mielipidekirjoituksessaan, että ryhmään kuului myös metsästäjiä. Myös Suomen luonnonsuojeluliiton puheenjohtaja Timo Helle oli metsästäjä.⁵⁹⁵ Metsästäjät katsoivat RKTL:n tekemän metsästäjä tutkimuksen mukaan toimivansa samojen päämäärien hyväksi kuin luonnonsuojelijat ja myös susien suojelun kannattajat saattoivat nähdä metsästäjillä olevan samat tavoitteet kuin itsellään. Jotkut suojelun kannattajista toivoivat yhteistyötä metsästäjien kanssa susia suojelemaan.⁵⁹⁶ Ilomantsilaisen petohavainnoitsijan mielestä yhteistyöhön ei kuitenkaan kannustanut metsästäjien perusteeton syyttäminen laumoihin

⁵⁹² Miksi nykyisin pelätään muutamaa sutta ja karhua?, HS Nuorten posti 29.11.1997 (kirjoittanut Vesa). Ks. myös Ilomantsissa puhkesi susisota, HS Kotimaa 16.1.1995.

⁵⁹³ Metsästyskö luonnon suojelua?, HS Mielipide 23.11.1995 (kirjoittanut Marjo Kuisma, Helsinki).

⁵⁹⁴ Rakkautta susiin yli 30 vuotta, HS Tänään 23.8.1997.

⁵⁹⁵ Puhe susisodasta on pahasti liioiteltua, HS Mielipide 21.1.1995 (kirjoittanut Elina Lahti, opiskelija, susikurssilainen, Helsinki); Lisää yhteistyötä luonnonsuojelijoiden ja metsästäjien välille, *Metsästäjä* 2/1995, 8–9; Kuka bongaa petoja, kuka sutta suojelee?, *Metsästäjä* 6/1995, 10–11.

⁵⁹⁶ Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto); Lisää yhteistyötä luonnonsuojelijoiden ja metsästäjien välille, *Metsästäjä* 2/1995, 8–9; Kuka bongaa petoja, kuka sutta suojelee?, *Metsästäjä* 6/1995, 10–11; Metsästäjä tutkimuksen kertomaa, *Metsästäjä* 6/1995, 12–15; Peto tappaa eläkkeeseen, *Suomen Luonto* 3/1998, 18; Pallo on riistahallinnolla, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 10/1999, 44 (kirjoittanut Tapani Veistola, Helsinki).

kohdistuvasta metsästyksestä.⁵⁹⁷ Ristiriidat ja näkemuserot saattoivat estää yhteistyön tekemisen ja näin osaltaan voimistaa suden hallitsemattomuutta.

3.3. Häirikkösuden poistaminen, järjestyksen palauttaminen

Tässä alaluvussa tarkastelen, millä tavoin ihmiset 1990-luvun lopulla suhtautuivat käytäytymisen ja olemisen normeja rikkoneisiin susiyksilöihin. Vaikka susia haluttiin suojella, vaati hallitsematon susiyksilö vuosisadan lopulla monien suomalaisten mielestä reagoimista. Vääränlaisten ja väärin käyttäytyvien susiyksilöiden ongelma ratkaistiin usein tappamalla tällaiset yksilöt, sillä lainsäädäntö antoi joissakin tapauksissa tähän mahdollisuuden. Tarkastelen metsästystä eli eläinyksilön tappamista sekä muita 1990-luvun lopulla käytössä olleita keinoja poistaa häirikkösusia vallankäytön keinona. Tarkastelen myös sitä, miksi häirikkösusien poistaminen oli tärkeää.

Susien suhteen pyrittiin Suomessa 1990-luvun loppupuolella toimimaan niin, että lajista koituisi mahdollisimman vähän vaaraa tai haittaa ihmiselle.⁵⁹⁸ Kuitenkin, kuten edellisissä alaluvuissa toin esiin, vaaroja ja haittoja ilmeni usein. Vaikka suojelusta oli mahdollista poiketa lainsäädännössä mainittujen ehtojen täytyessä, joissakin tapauksissa muita vaihtoehtoja pidettiin tärkeämpinä. Tappamisen sijaan maa- ja metsätalousministeriö painotti vahinkojen ennaltaehkäisyä keinona päästä eroon ongelmallisista susista ja ehdotti liperiläiselle lampaankasvajalle lampaiden suojaamista aitojen avulla, kuten edellisessä alaluvussa kerroin. Tilalle rakennettiinkin myöhemmin susiaitoja talkoovoimin yhteistyössä luonnonsuojelujärjestöjen kanssa.⁵⁹⁹

Vahinkojen ennaltaehkäiseminen oli keino estää ongelmallisten tilanteiden syntyminen. Sen avulla häirikkösusi ikään kuin poistettiin ennen kuin sen aikaansaama ongelma oli syntynytkään. Koska susia tuli Suomessa 1990-luvun lopulla suojella, pidettiin tällaista tapaa hyvänä. *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksessa todettiin vuonna 1995, että ”[i]tärajan kunnissa havaittujen epäkohtien poiston ei tarvitse johtaa perinteiseen tappamiseen, vaan tilalle on kehiteltävä esimerkiksi siirtoja tai aitauksien käyttöä”.⁶⁰⁰ Myös loppuvuonna 1996 ilmestyneessä pääkirjoituksessa korostettiin vahinkojen ennal-

⁵⁹⁷ Petotarkkailija toivoo totuudellisuutta, HS Mielipide 21.10.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, Ilomantsi).

⁵⁹⁸ Haila 2003, 183.

⁵⁹⁹ Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998; Oikeuskansleri: Lampaita ahdistelleen suden sai ampua, HS Kotimaa 9.3.1999; Susi ammuttiin Liperissä, *Suomen Luonto* 10/1995, 7.

⁶⁰⁰ Sudet kuuluvat Suomeen, HS Pääkirjoitus 19.9.1995.

taehkäisyä ja vasta ”[v]iimeisenä keinona sallittakoon karjansyöjien täsmämetsästys”.⁶⁰¹ Tappamisen tuli myös suojelun kannattajien mielestä olla viimeinen keino ongelmallisten tilanteiden ratkaisemisessa. Susiryhmän mukaan ristiriitaa susien ja lammastalouden välillä tulisi aina yrittää aluksi selvittää rauhanomaisesti.⁶⁰²

Vuonna 1997 *Helsingin Sanomissa* julkaistun mielipidekirjoituksen oululaiset kirjoittajat ehdottivat susien siirtoja mahdollisuudeksi poistaa häirikkösudet alueilta, joilla ne aiheuttivat haittoja.⁶⁰³ Ilomantsin kunta ehdotti maa- ja metsätalousministeriölle siirtoistutuksiin ryhtymistä, jotta liian tiheäksi koettua kantaa saisi Itä-Suomessa pienennettyä, kuten suden paikkaa käsittelevässä alaluvussa kerroin. Ongelmallisten yksilöiden siirtäminen toiseen paikkaan nähtiin siis susien sijaintiin vaikuttamisen lisäksi keinona poistaa niiden aiheuttamia ongelmia ja palauttaa alueelle järjestys. Yhdysvalloissa on esimerkiksi ongelmakarhuja siirretty paljon uusille alueille.⁶⁰⁴ Tulkitseen ongelmaeläimelle siirron kautta annettavan ikään kuin mahdollisuus parantua ja muuttua jälleen kunnolliseksi. Suomessa siirtoistutuksia suunniteltaessa varauduttiin kuitenkin siihen, etteivät kaikki häirikkösudet lakkaisi uuteen paikkaan siirryttyään käyttäytymästään haitallisesti. *Helsingin Sanomien* siirtoistutuksia käsittelevässä artikkelissa todetaan suunnitelmista näin:

Häiriköitä ei maahan haluta lisää, ja sen tähden siirtoistutusten yhteydessä suunnitellaankin siirrettävien eläinten varustamista radiopannoilla, jotka sisältävät myös kauempaa laukaistavan nukutuspatruunan. Jos eläimen todetaan liikkuvan liian lähellä asutusta tai häiriköivän muulla tavalla, se voidaan nukuttaa ja tappaa.⁶⁰⁵

Koska susia ei Suomessa siirretty, ei nukutuspatruunoilla varustettuja radiopatojakaan käytetty. Kuitenkin pelkästään niiden käytön suunnittelu kertoo mielestäni susiyksilöihin ulottuvan täydellisen kontrollin pitämistä tärkeänä.

Tieteellisen tiedon avulla voitiin selittää joitakin hallitsemattomilta tuntuvia piirteitä kannassa tai yksilöiden käyttäytymisessä. Tällöin niistä tuli ymmärrettäviä ja tilanne muutettiin hallituksi. Kuten väärin käyttäytyviä susia käsittelevässä alaluvussa totesin, joidenkin susien kanssa rinnakkaiseloon tottumattomien ihmisten mielestä susien

⁶⁰¹ Maltillinen suurpetoesitys, HS Pääkirjoitus 24.11.1996.

⁶⁰² Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto); Kuka bongaa petoja, kuka suttu suojelee?, *Metsästäjä* 6/1995, 10–11; Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3; Susi ammuttiin Liperissä, *Suomen Luonto* 10/1995, 7.

⁶⁰³ Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mielipide 18.11.1997 (kirjoittanut Timo Lumme, biologi, Ari Marila, lääkäri, Oulu).

⁶⁰⁴ Wolch; West & Gaines 1995, 740–741.

⁶⁰⁵ Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998.

leviäminen Itä-Suomesta muualle poronhoitoalueen ulkopuoliseen Suomeen oli epämieluisaa. Tieteellisen tiedon valossa se näyttöä kuitenkin luonnollisena asiana, sillä petotutkimuksen avulla susien selitettiin laajentavan elinalueitaan ”luonnollisesti”.⁶⁰⁶ Myös joidenkin ihmisten kammoama susien tapa elää laumoissa miellettiin tieteellisen tiedon kautta niille luonnolliseksi elämisen muodoksi. Tutkijat ja suojelun kannattajat selittivät laumojen olevan ihmisen kannalta parempia kuin yksin eläminen, sillä silloin susien ajateltiin aiheuttavan vähemmän haittaa ihmisille, kuten susien oikeuksia käsittelevässä alaluvussa kerroin. Sallimalla susille laumoissa elämisen voitiin ne siis kokea helpommin hallittaviksi ja kunnollisesti käyttäytyviksi.

Jotta vahinkojen syntymistä voitaisiin välttää, pyrittiin petotutkimuksen avulla selvittämään, millaiset susiyksilöt aiheuttivat vahinkoa ihmisille. Poikkeavan suden määrittäminen oli olennaista 1990-luvun lopulla.⁶⁰⁷ Haitallisten susien tunnistaminen ja haitallisuuden syiden selvittäminen oli tärkeää. Susien aiheuttamista haitoista ja vahingoista ei vaiettu, vaan niistä haluttiin nimenomaan tietää, ja esimerkiksi *Helsingin Sanomissa* uutisoitiin usein susien hallitsemattomuudesta. Koska haitallisen käyttäytymisen taustalla olevia tekijöitä selitettiin, voitiin haitallinen käytös esittää luonnollisena, ei irrationaalisenä.⁶⁰⁸ Susia koskevan tiedon avulla ihmisten uskottiin voivan myös välttää ongelmia esimerkiksi kohtaamistilanteessa. *Helsingin Sanomissa* syksyllä 1995 ilmestyneessä artikkelissa annettiin neuvoja, miten tuli toimia, jos kohtasi suurpedon luonnossa. Metsässä metelöimisen uskottiin estävän susiin törmäämisen ja petotutkijat neuvoivat käyttäytymään rauhallisesti ja perääntymään niitä kohdatessa. Tällöin riskin suden hyökkäämiseen katsottiin olevan pieni.⁶⁰⁹ Susia koskevan tiedon avulla ihminen saattoi siis välttää vahingoittumisen ja pitää tilanteen hallittuna.

Vaikka konfliktitilanteita pyrittiin 1990-luvun lopulla ratkaisemaan ilman väkivaltaa, oli joissain tilanteissa susiyksilön tappaminen tärkeää. Ennen suojelun alkamista oli Suomessa usein estetty susien aiheuttamia haittoja paikallisesti hävittämällä sudet omalta elinalueelta.⁶¹⁰ 1990-luvun lopulla ihmisellä ei kuitenkaan enää nähty olevan oikeutta hävittää susia. Kaikki susiin negatiivisestikaan suhtautuvat ihmiset eivät toivo-

---

⁶⁰⁶ *Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996* 1998, 5; Suomalaiset suurpedot ovat palanneet rajametsien kätköistä ja tuntureilta lähelle asutusta, HS Vapaa-aika 7.11.1995; Tuhat karhua ja sata sutta, HS Sunnuntai 18.4.1999; Lumiaro 1997, 49.

⁶⁰⁷ *RKT Vuosikertomus* 1997, 8; *RKT Vuosikertomus* 1998, 13; Tanskalaiset tutkivat Ilomantsin susia, HS Kotimaa 1.6.1997. Erilaisten tieteellisten menetelmien avulla tehdystä poikkeavuuden määrittämisestä modernissa yhteiskunnassa ks. esim. Onnela 1993, 86.

⁶⁰⁸ Nyholm 1996b, 41.

⁶⁰⁹ Katso petoa suoraan silmiin, HS Kalenteri 29.9.1995.

⁶¹⁰ Paartola 2005, 63.

neet sudetonta Suomea, kuten aiemmin kerroin. Haitallisen susiyksilön laillinen tappaminen ei myöskään ollut aina yksinkertaista, vaan edellytti erilaisia lupia ja selvityksiä.⁶¹¹ Coleman toteaa, että 1900-luvun lopulla myös Yhdysvalloissa susien uudelleenistutuksen jälkeen aiemmin sallitusta ja kannustettavastakin teosta, susiyksilön tappamisesta, oli tullut harkittava ja monia seurauksia sisältävä teko.⁶¹²

Euroopan unionin luontodirektiivi luetteli tilanteet, jolloin susien suojelusta oli jäsenvaltioissa mahdollista poiketa. Poikkeus oli mahdollista, ”jollei muuta tyydyttävää ratkaisua ole ja jollei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella”.⁶¹³ Poikkeaminen oli perusteltua omaisuutta, kuten viljelmiä tai karjankasvatusta koskevien erityisen merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi. ”[K]ansan terveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä” oli suojelua vaativista määräyksistä myös mahdollista poiketa. Direktiivin liitteessä mainittujen lajien tutkimus-, koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamis-tarkoituksessa oli luvallista pyydystää kyseisten lajien edustajia.⁶¹⁴ Direktiivin mukaiset rauhoituksesta poikkeamisen ehdot sisällytettiin Suomessa vuonna 1998 säädettyyn asetukseen.⁶¹⁵

Vuosien 1995 ja 1996 aikana susia ei saanut metsästä lukuun ottamatta niitä vahinkoja aiheuttaneita yksilöitä, joiden kaatoon maa- ja metsätalousministeriö antoi luvan.⁶¹⁶ Vuonna 1993 säädetty metsästyslaki määräsi, että susien metsästäminen edellytti myös alueeseen kohdistuvan metsästysoikeuden. Luvan saaneilla metsästäjillä tuli siis olla metsästysoikeus alueeseen, jossa susia metsästettiin.⁶¹⁷ Luontodirektiivi ja kotimaiset säädökset myös kielsivät joidenkin pyynti- ja tappomenetelmien sekä -välineiden käytön.⁶¹⁸ Susia metsästettiin vuosisadan lopulla lippusiiman avulla.⁶¹⁹ Eräissä tapauk-

⁶¹¹ Ks. esim. Susi ammuttiin Liperissä, *Suomen Luonto* 10/1995, 7.

⁶¹² Coleman 2004, 226.

⁶¹³ Luontodirektiivi 92/43/ETY, 16 artikla.

⁶¹⁴ Ibid.

⁶¹⁵ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, 28§.

⁶¹⁶ Metsästyslaki Sk. 615/1993, 19§, 41§; *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 22.

⁶¹⁷ Metsästyslaki Sk. 615/1993, 6§; *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21; Pennanen 2008, 31. Metsästysasetuksessa määrättiin myös susiyksilön ampumiseen käytettävän aseennäköisen patruunan luodin vähimmäispaino ja osama-energia. Metsästysasetus Sk. 666/1993, 16§.

⁶¹⁸ Luontodirektiivissä ja metsästyslaissa kiellettyjä menetelmiä ja välineitä olivat myrkyt, myrky- ja nukutusyötit sekä sähköiset ja elektroniset tappo- ja tainutusvälineet. Nauhureita, valo- ja heijastavia laitteita ei myöskään saanut käyttää. Myös elävien eläinten käyttäminen houkuttimina, uloskaasuttaminen ja -savustaminen oli kiellettyä. Joidenkin yöllä ampumista varten tehtyjen pimeänäkölaitteiden, räjähteiden ja toiminnaltaan tai käyttötavaltaan valikoimattomien verkkojen, loukkujen ja rautojen, jotka eivät tappaneet heti, käyttö kiellettiin. Myös varsijousien, ja joidenkin puoliautomaatti- ja automaattiasien käyttö

sisä etukäteen haettua poikkeuslupaa ei kuitenkaan tarvittu susiyksilön tappamiseksi.⁶²⁰ Maa- ja metsätalousministeriön lisäksi myös poliisi oli poikkeamisesta päättävä viranomainen. Vuonna 1995 säädetyn poliisilain mukaan ”[p]oliisimiehellä on oikeus lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle. Sama oikeus poliisimiehellä on, jos eläin aiheuttaa huomattavaa vahinkoa omaisuudelle tai vakavasti vaarantaa liikennettä”.⁶²¹ Lakia sovellettiin vuosisadan lopulla muutamassa tapauksessa häirikkösusiin.⁶²²

Susilauman tapettua syksyllä 1995 yli kolmekymmentä lammasta liperiläiseltä lammastilalta toivoivat monet pohjoiskarjalaiset, että pyyntilupia myönnettäisiin nopeasti, ”jos aggressiivisia susia vastedes ilmaantuu”.⁶²³ Jotkut suomalaiset kokivat erittäin huonoksi sen, että luvan saaminen haitallisesti käyttäytyvien susien tappamiseen oli vaikeaa. Pälkäneläinen kirjoittaja ihmetteli *Helsingin Sanomissa* julkaistussa mielipidekirjoituksessaan sitä, ”miksi tilanne on päässyt sellaiseksi, että hyökkääjiä (olkoot sitten susia tai rikollisia) suojellaan ja henkeään, perhettään ja omaisuuttaan puolustava joutuu raastupaan syytettynä”.⁶²⁴ Susien tiukentunut suojelu johti joidenkin suomalaisten mielestä kaaosmaiseen tilanteeseen.

Kaaosmaisen tilanteen korjaamiseksi maa- ja metsätalousministeriö muutti metsästysasetusta, ja vuosien 1997 ja 1998 aikana Itä-Suomessa susien metsästäminen oli vapaampaa, kuten aiemmin olen todennut. Tuona aikana ministeriö päätti etukäteen myönnettävien pyyntilupien enimmäismäärät eli lupakiintiöt, joiden perusteella Itä-Suomen riistanhoitopiirit myönsivät metsästäjille lupia susien metsästämiseen.⁶²⁵ Ministeriön näkemysten mukaisesti pyyntilupia voitiin vuosien 1997 ja 1998 aikana myöntää

kiellettiin. Kiellettyjä kuljetusmenetelmiä oli lentokoneen ja moottoriajoneuvon käyttäminen. Luontodirektiivi 92/43/ETY, 15 artikla, Liite VI; Metsästyslaki Sk. 615/1993, 32§, 33§.

⁶¹⁹ Susien metsästäminen oli seuruejaktia. Pyydettävien susiyksilöiden paikantamisen jälkeen alue rajattiin lippusiiman avulla. Lippusiima ja passiin jääneet metsästäjät estivät liikkeelle ajettujen susiyksilöiden karkaamisen. Susiyksilöt tapettiin ampumalla. *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21; Kuittinen 2006, 69–71.

⁶²⁰ Esimerkiksi vuonna 1995 ammuttiin Pohjois-Karjalassa Valtimolla koiran kimppeun käynyt susiyksilö ilman lupaa. Susi ammuttiin Valtimolla, HS Kotimaa 27.9.1995.

⁶²¹ Poliisilaki Sk. 493/1995, 25§.

⁶²² Ks. esim. Kuhmossa käydään jahtaamaan koiria syönyttä sutta, HS Kotimaa 5.2.1997; Talon nurkissa kiertelevälle sudelle tappotuomio Nurmeksessa, HS Kotimaa 30.1.1999; Punahilkka-oireyhtymä vaivaa Kuhmossa, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 3/1997, 45–46 (kirjoittanut Antti Leinonen).

⁶²³ Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996.

⁶²⁴ Jo riittää kotimainen terrorismi!, HS Mielipide 20.9.1995 (kirjoittanut Paul Tiililä, Pälkäne).

⁶²⁵ Metsästysasetus Sk. 666/1993, 1§; Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 1374/1996, 1§; *Hylkeiden vähäinen metsästys sallitaan, suden metsästäystä Itä-Suomessa lisätään*, MMM:n tiedote 27.6.1997; Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997.

Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Kymen riistanhoitopiireissä. Muualla maassa poronhoito-
aluetta lukuun ottamatta ministeriö ei sallinut susien metsästystä.⁶²⁶

Lainsäädäntöä muutettiin vuoden 1999 alusta voimaan tulleella metsästysasetuk-
sella. Tämän mukaan susien metsästys oli edelleen mahdollista, sillä siinä määriteltiin
pyyntiaika, jolloin susien poikkeuspyynti oli mahdollista.⁶²⁷ Metsästyskautena 1999–
2000 susia sai metsästä edelleen Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Kymen riistanhoitopi-
reissä.⁶²⁸ Susien suojelua ei siis tiukennettu Euroopan unionin huomautuksesta huoli-
matta. Tulkitsen tämän johtuneen siitä, että maa- ja metsätalousministeriö piti tärkeänä
ja ehkä välttämättömänäkin mahdollisuutta tappaa, ja sitä kautta poistaa, ongelmallisesti
käyttäytyvät susiyksilöt.

Eläintarhoja tutkineen Nigel Rothfelsin mukaan väärällä tavalla käyttäytyvä,
esimerkiksi hoitajan kimppuun käyvä eläinyksilö, voidaan eläintarhoissa poistaa näky-
viltä tai jopa tappaa.⁶²⁹ Eläinpuistoissa eläneet, ihmisen hoidosta riippuvaiset sudet jou-
tuivat noudattamaan ihmisten näkemyksiä. Kuitenkin myös villit sudet saivat 1990-
luvun lopulla toimia ihmisten näkemysten ja asettamien normien mukaisesti tullakseen
suojelluiksi. Väärin toimineiden ja vääränlaisten susien poistaminen ja suojelusta poik-
keaminen oli monesta syystä tärkeää. Häirikkösusi loi toiminnallaan ja olemassaolol-
laan konfliktitilanteita ihmisten ja susien välille, mutta myös voimisti ihmisten välisiä
ristiriitoja, kuten tässä luvussa olen aiemmin todennut.

Juha Ylimaunun mukaan metsästystä vastustavat ihmiset kokevat luonnon jollain
tavoin inhimillisen yhteiskunnan jatkeena, ”jossa kuvitellaan pätevän samat suhteet,
lainalaisuudet, oikeudet ja velvollisuudet kuin ihmisyyhteisössäkkin”.⁶³⁰ Ylimaunu kritisoi
toteamuksellaan liian kiivasta luonnonsuojelua. Tulkintani on kuitenkin se, että myös
sekä häirikkösuden metsästystä kannattavat yksittäiset ihmiset että yhteiskunta, joka

---

⁶²⁶ Alkuvuonna 1997 oli Pohjois-Karjalan riistanhoitopiirissä mahdollista luvallisesti metsästä viisi sutta. Metsästyskautena 1997–1998 ministeriön päättämä pyyntilupien enimmäismäärä oli viisitoista: Kainuun riistanhoitopiiri sai myöntää viisi pyyntilupaa ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri kymmenen. Vuonna 1998 ministeriö määräsi, että Kymen riistanhoitopiirissä oli lupa metsästä enintään yksi ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiirissä kahdeksan susiyksilöä metsästyskauden 1998–1999 aikana. *Hylkeiden vähäinen metsästys sallitaan, suden metsästystä Itä-Suomessa lisätään*, MMM:n tiedote 27.6.1997; *Suurpetojen metsästys tiukentuu*, MMM:n tiedote 5.6.1998; Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Suomeen mahtuu monta sataa sutta, HS Kotimaa 29.1.1997; Pohjois-Karjalaan myönnetyt sudenpyyntiluvat käytetty, HS Kotimaa 7.3.1997; Metsästyksen rajoittaminen, *Metsästäjä* 4/1997, 4–5; MKJ tiedottaa, *Metsästäjä* 4/1998, 4; Petonisäkkäiden metsästys jatkuu voimakkaana, *Suomen Luonto* 8/1997, 15.

⁶²⁷ Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta Sk. 869/1998, 28§. Ks myös Ministeriö: Saukostakin riista-eläin, HS Kotimaa 22.11.1998; Metsästyksen tulee uusia EU-rajoituksia, HS Kotimaa 28.11.1998.

⁶²⁸ Ministeriö määräsi kuhunkin riistanhoitopiiriin enintään kahden kaatoluvan kiintiöt. *Suurpetojen metsästys tiukentuu*, MMM:n tiedote 5.6.1998; MMM:n asettamat pyyntilupakiintiöt, *Metsästäjä* 4/1999, 4.

⁶²⁹ Rothfels 2002, 12.

⁶³⁰ Ylimaunu 2002, 130.

häirikkösuden tappamisen mahdollisti, kokivat luonnon yhteiskunnan jatkeena. Jo luontoon kohdistuva lainsäädäntö liittää luonnon kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Yhteiskunta ulotti inhimillisen oikeuskäytännön susiin poistamalla häirikkösudet. Myös ihmisten ja susien suhdetta Pohjois-Amerikassa tarkastellut Barry Lopez korostaa sitä, että joissakin tilanteissa ihmistä koskeva oikeus ulotetaan koskemaan eläimiä. Tällöin eläintä ikään kuin rangaistaan väärin toimimisesta, normien rikkomisesta.⁶³¹

Eläimiä on rankaistu ihmisten tavoin rikkeistään ja rangaistusten kautta ne ovat jo kauan olleet osa länsimaista oikeusjärjestelmää. Keskiajalta lähtien väärin toiminut eläinyksilö on voitu Manner-Euroopassa asettaa teostaan lain eteen: jotkut yksilöt joutuivat oikeudenkäynteihin ja voitiin tuomita jopa teloitettaviksi. Englannissa eläimet eivät vastanneet lain edessä teoistaan, mutta niitä voitiin tuomita epävirallisesti. Ihmisen tappanut yksilö voitiin määrätä tapettavaksi ja usein myös salametsästyksen syyllistyneet ja siitä kiinnijääneet eläimet tapettiin.⁶³² Eläimiä on siis tuomittu sekä oman käden oikeuden että virallisten juridisten prosessien kautta. Vaikka eläimillä ei välttämättä nähty oikeuksia, koettiin niillä olevan samat lakisäätteiset velvoitteet kuin ihmisillä.⁶³³

Kriminologi Piers Beirnen mukaan vielä 1900-luvun alussa eläinten on koettu kykenevän tekemään rikoksia. Tämän jälkeen eläimiä ei enää ole tuomittu tai syytetty ihmisten tavoin rikollisiksi. Beirne kuitenkin toteaa, että vaikka eläimiä ei tuomita enää kuolemaan rikoksista ihmisiä vastaan, niitä voidaan tappaa näkymättömissä, ilman oikeudenkäyntejä esimerkiksi kodittomuuden tai liian suuren populaation takia.⁶³⁴ Beirnen ajatusta mukailien eläinten tuomitseminen on siis siirtynyt näkyvästä rangaistuksesta piiloon, salassa tehtävään tappoon. Oikeuskäsityksen muutos liittyy myös näkemyksiin eläimestä vallankäyttäjänä. Rikoksia tekevä, niihin kykenevä eläin oli historioitsija Harriet Ritvon mukaan itsenäinen, valtaa käyttävä toimija, ei pelkästään ihmisen omaisuutta, jollaiseksi eläin myöhemmin lainsäädännössä on kuvattu. Kun ajatus eläimestä rikollisena hylättiin, kiistettiin eläinten kyky käyttää valtaa ja niistä tuli lähinnä ihmisten manipuloinnin kohteita.⁶³⁵

Vaikka häirikkösusia ei 1990-luvun lopun Suomessa tuomittu kuolemaan oikeudenkäynnin, voi mielestäni väärin käyttäytyvän susiyksilön tappamisen poikkeus- ja

⁶³¹ Lopez 1978, 145.

⁶³² Thomas 1984, 97–98; Beirne (1995) 2007, 168; Kalof 2007, 61, 63–64. Myös Pohjois-Amerikassa kolonialistit kokivat uuden ajan alussa sudet rikollisina. Jon Colemanin mukaan sudet miellettiin Uudessa-Englannissa ryöstäjiksi ja pahoinpitelijöiksi, sillä niiden käyttäytyminen kriminalisoitiin. Coleman 2004, 42, 49–50.

⁶³³ Ritvo (1987) 2007, 114; Järvinen 2000, 251–252.

⁶³⁴ Beirne (1995) 2007, 168–171, 187–188.

⁶³⁵ Ritvo (1987) 2007, 115.

pyyntilupien avulla mieltää kyseisen väärin toimineen, ihmistä vastaan rikkoneen yksilön rankaisemiseksi. Knightin mukaan monien kulttuurien piirissä haitallisia villieläimiä pidetään edelleenkin rikollisina. Haitallisuus on eläimen tekemä rikos, joka vaatii lain valvontaa petokontrollin eli metsästyksen muodossa.⁶³⁶ Tulkintani mukaan väärin toimivat sudet miellettiin vuosisadan lopun Suomessakin ikään kuin rikoksen tekijöiksi, jotka rikkoivat ihmisten näkemyksiä susista, käyttäytyivät odotuksia vastaan ja täten käyttivät valtaa. Tappamalla häirikkösusi kyseistä yksilöä rangaistiin ja myös estettiin aiheuttamasta lisää vahinkoa ihmisille.

Tulkintaani tukee se, että häirikkösusia kuvattiin sanoma- ja aikakauslehdissä rikosmetaforien kautta.⁶³⁷ Esimerkiksi liperiläiseltä lammastilalta lampaita tappanutta, syksyllä 1995 ammuttua susiyksilöä kutsuttiin *Helsingin Sanomissa* ”lampaanahdistelijaksi”.⁶³⁸ 1990-luvun lopun Suomessakin väärin käyttäytyvä, vääränlainen susiyksilö voitiin esittää rikollisen kaltaisena. Foucault’n mukaan lainrikkoja nähdään erilaisena kuin yhteiskunnan muut jäsenet.⁶³⁹ Susien normistoa rikkoneet häiriköt nähtiin erilaisena kuin muut sudet, poikkeavina ja epänormaaleina. Häirikkösusiin voidaan soveltaa toistakin Foucault’n ajatusta: rikoksen jälkeen rikollinen siirtyy yhteiskuntasopimuksen ulkopuolelle.⁶⁴⁰ Häirikkösusi ei ollut enää suojeltava susi, eikä sillä ollut enää samoja oikeuksia kuin lajitovereillaan. Sillä ei ollut oikeutta elää, ja siksi sen saattoi tappa.⁶⁴¹

Helsingin Sanomissa syksyllä 1995 ilmestyneen uutisen mukaan Pohjois-Karjalan maataloustuottajat pitivät mahdollisena, että kesysti käyttäytyvät, helppoon saalistukseen tottuneet sudet kävisivät ihmisen kimppuun.⁶⁴² Ihmisen tappaminen on pitkään mielletty eläimelle suurimmaksi rikokseksi. Kuten Thomas korostaa, ihmisellä on nähty olevan oikeus tappa toisia eläimiä, mutta eläimillä ei yleisesti ole nähty olevan oikeutta tappa ihmisiä. Uuden ajan alun Englannissa ihmisen tappanut eläin syyllistyi murhaan, koska tällä ei ollut tekoon oikeuttavaa auktoriteettia.⁶⁴³ Ritvo kuvaa ihmisen syömistä äärimmäisen kapinoinnin symboliksi, joka sekoitti ihmisen ja eläimen

⁶³⁶ Knight 2000a, 15–16; Knight 200b, 152.

⁶³⁷ Sanomalehdissä susista käytetyistä rikosmetaforista ks. Paartola 2005, 10.

⁶³⁸ Liperin lampaanahdistelija ammuttiin, HS Kotimaa 23.9.1995. Ks. myös Sutta epäillään koiran taposta, HS Kotimaa 17.2.1996; Oikeuskansleri: Lampaita ahdistelleen suden sai ampua, HS Kotimaa 9.3.1996; Sudet häiriköivät Ruokolahdella, HS Kotimaa 25.8.1997; Riehuiko kolarisusi kettutarhoilla?, *Metsästäjä* 6/1998, 16–17.

⁶³⁹ Foucault (1975) 2000, 392.

⁶⁴⁰ Foucault (1975) 2000, 140.

⁶⁴¹ Tappamisen meininki, *Suomen Luonto* 1/1999, 10; Metsästysasetus ei tullut EU-kuntoon, *Suomen Luonto* 1/1999, 16.

⁶⁴² Pohjois-Karjalan tuottajat vaativat sudenkaatolupia, HS Kotimaa, 19.9.1995. Ks. myös Paartola, 48.

⁶⁴³ Thomas 1984, 171.

roolit keskenään.⁶⁴⁴ 1990-luvun lopun Suomessakaan ihmisen ei katsottu kuuluvan susien saaliseläinten joukkoon. Susille ei ollut ”luonnollista” käyttää ihmistä ravinnokseen. Tutkijat ja suojelun kannattajat pitivätkin susiyksilön käymistä ihmisen kimppuun epätodennäköisenä ja painottivat susien väistävän ihmistä.⁶⁴⁵

Kaikki eivät kuitenkaan olleet vakuuttuneita tieteellisestä susikuvasta, jonka mukaan sudet olivat ihmisille vaarattomia. Huoli susien käymisestä ihmisten kimppuun tuli muutaman kerran esiin sanoma- ja aikakauslehdissä käydyssä susikeskustelussa.⁶⁴⁶ Paartola toteaa susipelon olevan pohjimmiltaan pelkoa tulla susien tappamaksi ja jopa syömäksi, johon reagoidaan usein hyökkäämällä pelon aiheuttajan kimppuun.⁶⁴⁷ Colemanin mukaan pelko siitä, että ihminen päätyisi suden ruuaksi, johti isoihin susijahteihin Pohjois-Amerikassa. Ajatus ihmisestä suden ravintona oli kaoottinen ajatus, sillä susien, ei ihmisten, kuului olla saaliseläimiä ihmisen ja suden suhteessa.⁶⁴⁸

Suomen Luonto -lehden kolumnistin mukaan aiheetonkin pelko siitä, että sudet kävisivät ihmisten, esimerkiksi lasten kimppuun, oli riittävä syy ”susien lahtausoperaatioihin”.⁶⁴⁹ Ihmisen kimppuun hyökkääminen oli kuitenkin monille suojelun kannattajillekin oikeutettu syy susiyksilön tappamiseen. Ihmistä uhkaavaa yksilöä ei esimerkiksi Suomen luonnonsuojeluliiton puheenjohtajan Timo Helteen ja Luonto-Liiton puheenjohtajan Tuomas Rantasen mukaan tarvinnut suojella: ”Jos – – susi todella sattuisi uhkaamaan ihmistä, sen saa mielestämme ampua.”⁶⁵⁰

1990-luvun lopulla Suomessa sudet eivät uhanneet ihmishenkiä, mutta ylittivät muilla tavoin niille myönnettyjä oikeuksia ja toimivat rangaistusta vaativin tavoin. Kuten tämän luvun ensimmäisessä alaluvussa totesin, tappoivat sudet vuosisadan lopulla usein koti- ja tuotantoeläimiä. Tuotantoeläimet, mutta myös riistaeläimet voidaan mieltää eläimiksi, joiden tappamiseen vain ihmisellä on lupa. Tappaessaan tällaisia eläimiä petoeläin syyllistyy laittomaan tappamiseen, johon tulee puuttua, kuten englantilaista

⁶⁴⁴ Ritvo (1987) 2007, 134.

⁶⁴⁵ Maltillinen suurpetoesitys, HS Pääkirjoitus 24.11.1996; Elämää petojen kanssa, *Metsästäjä* 2/1996, 24–26; Pedot, suomalaiset ja tiedotusvälineet, *Suomen Luonto* Mielenpitoita 1/1995, 47 (kirjoittanut Juha Valste); Vilka 1997, 32; Pulliainen & Rautiainen 1999, 152–153; Lumiaro 1997, 20.

⁶⁴⁶ Pohjois-Karjalan tuottajat vaativat sudenkaatolupia, HS Kotimaa, 19.9.1995; Luoteis-Uudellamaalla petoja enemmän kuin miesmuistiin, HS Kaupunki & Uusimaa 5.7.1999. Ks. myös Lumiaro 1997, 21.

⁶⁴⁷ Paartola 2005, 49, 55, 62, 68, 75.

⁶⁴⁸ Coleman 2004, 106, 111, 114.

⁶⁴⁹ Hänen ylhäisyytensä kone, *Suomen Luonto* 10/1997, 21 (kirjoittanut Aura Koivisto).

⁶⁵⁰ Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielenpito 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto). Ks. myös Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielenpito 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Suojelijat eivät vastusta pihaan tulevan suden tappoa, HS Kotimaa 26.4.1997; Tappamisen meininki, *Suomen Luonto* 1/1999, 10.

ketunmetsästystä tarkastellut Garry Marvin on tulkinnut.⁶⁵¹ Koti- ja tuotantoeläinvahinkojen lisääntyminen olikin yksi syy vapaamman metsästyksen sallimiselle Itä-Suomessa vuosien 1997 ja 1998 aikana. Sitä perusteltiin myös hirvivahingoilla. Myös joillekin suojelun kannattajille kotieläinten tappaminen oli perusteltu syy ampua muutoin suojeltavia susia.⁶⁵² Tulkintani mukaan susia tapettiin vuosisadan lopulla esimerkiksi siksi, että ne olivat vieneet hengen niille kielletyiksi mielletyiltä eläimiltä.

Susia haluttiin tappaa myös vääränlaisen sijoittumisen takia. Alec Brownlow toteaa, että mikäli eläin on ihmisen mielestä johonkin paikkaan sopimaton, voidaan kyseisen eläinlajin edustajia yrittää poistaa alueelta metsästyksellä. Kyseinen laji voidaan jopa eliminoida täysin alueelta.⁶⁵³ Asutuskeskukset, ihmisten pihat ja karjalaitumet olivat monien suomalaisten mielestä tiloja, joissa useasti vierailevat sudet eivät enää olleet suojelun alaisia. Näin koettiin esimerkiksi vuonna 1996, kun Ilomantsin kunta haki kaatolupaa – sitä kuitenkaan saamatta – väärin paikkoihin tulleen susiyskilön tappamiseksi.⁶⁵⁴ Kolme vuotta myöhemmin poliisipäällikkö määräsi lopetettavaksi Nurmeksessa Pohjois-Karjalassa talojen pihoilla liikkuneen ja koirien kimppuun käyneen susiyskilön.⁶⁵⁵ Vuosisadan lopulla vallinnut näkemys tulee esille *Metsästäjä*-lehden uutisesta, jonka mukaan poikkeuslupia myönnettäessä ”[p]ääsääntönä tulisi olla, että asutuksen lähetyvillä liikkuvat suurpedot ammutaan tai karkoitetaan [sic]”.⁶⁵⁶

Myös suojelun kannattajien mukaan väärissä paikoissa olevia häirikkösusia sai tappaa: Lumiaro totesi mielipidekirjoituksessaan, että ”[e]simerkiksi hiljakkoin Sotkamossa pihoilla pyörinyt [sic] vahingoittuneen suden poisto on juuri sellainen poikkeustapaus, jota varten säädöksissä sallitaan erityistä vahinkoa aiheuttavien yksilöiden tappaminen”.⁶⁵⁷ Suomen luonnonsuojeluliitto ei myöskään vastustanut pihoilla käyvien susien tappamista.⁶⁵⁸ Vaikka ihmiset ja villieläimet elävät rinnakkain ja jakavat samoja elinalueita, koettiin ihmisen tilaan tullut villieläin epäluonnolliseksi ja poistettavaksi.⁶⁵⁹

⁶⁵¹ Marvin 2000, 205–206.

⁶⁵² Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Suojelijat eivät vastusta pihaan tulevan suden tappoa, HS Kotimaa 26.4.1997; Susi ei ole häirikkö syntyesään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto).

⁶⁵³ Brownlow 2000, 156.

⁶⁵⁴ Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS Kotimaa 19.1.1996; Ilomantsi hakee kesyn suden kaatolupaa, HS Kotimaa 23.1.1996.

⁶⁵⁵ Talon nurkissa kiertelevälle sudelle tappotuomio Nurmeksessa, HS Kotimaa 30.1.1999.

⁶⁵⁶ Petovahinkojen korvausmäärärahoja korotettava, *Metsästäjä* 4/1998, 6.

⁶⁵⁷ Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa).

⁶⁵⁸ Suojelijat eivät vastusta pihaan tulevan suden tappoa, HS Kotimaa 26.4.1997.

⁶⁵⁹ Ks. myös Knight 2000a, 10.

Tilaan liittyy maantieteilijä Tuukka Haarnin mukaan olennaisesti vallankäyttö. Tila on hänen mukaansa ”fyysisen ja symbolisen haltuunoton taistelukenttä”.⁶⁶⁰ Haarni viittaa tällä nimenomaan kaupunkitilaan, mutta ihminen taistelee tilasta myös muualla ja myös luonnon sekä eläinten kanssa. Tilaan liittyvää vallankäyttöä on esimerkiksi pois-sulkeminen. Haarni viittaa maantieteilijä David Sibleyn, joka on todennut vallan voivan ilmetä tilan monopolisointina ja yhteiskunnan heikompien ryhmien karkottamisena vähemmän miellyttäviin ympäristöihin.⁶⁶¹ 1990-luvun lopulla sudet ja muut suurpedot haluttiin pitää poissa ihmisen elinalueelta tai ainakin ihmisen välittömästä läheisyydestä. Tulkitseen näkemyksien väärin sijoittuvista susiyksilöistä heijastavan ihmiskeskeistä maailmankuvaa, joka huomioi vain ihmisen elinalueen ja jossa eläinten reviirit ovat toisarvoisia.

Ilomantsissa vuonna 1996 kirkonkylän keskustassa havaittu susiyksilö herätti asukkaissa epävarmuutta sijoittumisensa lisäksi myös kesyydellään.⁶⁶² Susien kesyyntymistä yritettiin vuosisadan lopulla estää: ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto ehdotti maa- ja metsätalousministeriölle, että susiyksilöiden pitäminen kotieläiminä tulisi kieltää.⁶⁶³ Kielto liittyy aiemmin tässä alaluvussa käsittelemääni ongelman poistamiseen ennen sen syntymistä. Liian kesyesti käyttäytyviä ja ihmisiin pelotta suhtautuvia susia ei kuitenkaan tarvinnut suomalaisten mielestä myöskään suojella. Kesyyntyneet, ihmisten hoidossa olleet ja luontoon päässeet yksilöt tuli suurpetotyöryhmän ja neuvoston mukaan poistaa poliisilain nojalla mahdollisimman nopeasti, jottei vaaratilanteita syntyisi.⁶⁶⁴ Ne voitiin siis poistaa jo ennen kuin olivat aiheuttaneet vahinkoja.

Myös koirasudet olivat suojelun ulkopuolella. Suurpetotyöryhmän mukaan ne tuli ”kitkeä” luonnosta mahdollisimman tehokkaasti.⁶⁶⁵ Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto hyväksyi suurpetotyöryhmän ehdotuksen risteymien poistamisesta vuonna 1996 ja suositteli niiden tulkitsemista lainsäädännössä koiriksi, ei susiksi, joten koirasuden pois-

---

⁶⁶⁰ Haarni 1997, 87.

⁶⁶¹ Haarni 1997, 99. Eläinten eristämisestä ks. Franklin 1999, 4.

⁶⁶² Ilomantsin kunta aikoo hakea suden kaatolupaa, HS Kotimaa 19.1.1996; Ilomantsin susi todennäköisesti ollut pentuna kotieläin, HS Kotimaa 20.1.1996; Ilomantsi hakee kesyn suden kaatolupaa, HS Kotimaa 23.1.1996.

⁶⁶³ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, Liite 4; Ilomantsin susi todennäköisesti ollut pentuna kotieläin, HS Kotimaa 20.1.1996.

⁶⁶⁴ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 38, Liite 4. Ks. myös Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 22.11.1996.

⁶⁶⁵ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, 38; Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 22.11.1996.

taminen voitiin helposti toteuttaa poliisilain nojalla kuten kesyyntyneiden susienkin.⁶⁶⁶ Koirasusien tappamishalun taustalla oli aiemmin tutkielmassani mainitsemani näkemys siitä, että ihmisen kuului huolehtia susi-lajin geneettisestä puhtaudesta ja poistaa sitä uhkaavat yksilöt. *Helsingin Sanomien* uutisen mukaan Ilomantsin riistanhoitoyhdistys piti vuonna 1996 Ilomantsin kirkonkylässä liikkuneen kesyesti käyttäytyvän susiyksilön lopettamista tärkeänä ihmisten turvallisuuden lisäksi siksi, että kyseinen yksilö saattoi risteytyä koirien kanssa.⁶⁶⁷ Pelkkä mahdollisuus koirasusien syntymiseen riitti joillekulle susiyksilön tappamisen vaatimiseksi. Näkemys kuvastaa mielestäni sitä, että koirasusia pidettiin todella haitallisina ja kaikin mahdollisin keinoin vältettävänä. Niillä ei nähty oikeutta elää, mutta myös susiyksilö, joka saattoi lisääntyä koirien kanssa ja tuottaa hybridijälkeläisiä, ei vaatinut kaikkien suomalaisten mukaan suojelua.

Myöskään suojelun kannattajat eivät pitäneet koirasusia tai kesyyntyneitä susiyksilöitä kunnollisina susina. Vain villi, geneettisesti puhdas susi kelpuutettiin luonnon-suojelun symboliksi.⁶⁶⁸ Colemanin mukaan ihmiset pitävät vastemielisinä eläimiä, jotka eivät pysy omissa ryhmissään, ja rankaisevat niitä siitä. Hybridit uhkasivat susien puh-tautta lajina ja sutta kulttuurisena vapauden ja villiyyden symbolina, eikä niitä siksi tarvinnut suojella.⁶⁶⁹

Tappamalla vääränlaisia susiyksilöitä ihmiset saattoivat poistaa ongelman, mutta myös luoda järjestystä. Kuten aiemmin olen esittänyt, koettiin ihmisen karttaminen ja pelkääminen susien luontaiseksi ominaisuudeksi ja normaaliksi käyttäytymiseksi. Kuitenkin 1990-luvun lopulla tehtiin havaintoja kesyiksi susiksi tai koirasusiksi epäillyistä yksilöistä, jotka eivät pelänneet ihmisiä. Yksi keino saattaa tällaiset epänormaaleiksi koetut sudet normaaleiksi oli metsästys. Suojelusta poikkeamisen mahdollisuus olikin tärkeä, sillä metsästyksen avulla voitiin ylläpitää susien ihmiskammoa: ”Erittäin älyk-käänä eläimenä susi tajuaa nopeasti, ettei sitä metsästetä ja ihmiskammo heikkenee. Metsästystä olisi harjoitettava runsaan kannan alueella sen verran, että suden ihmis-kammo säilyy.”⁶⁷⁰ Myös yli kolmekymmentä lammasta susille menettänyt liperiläinen lampaankasvattaja totesi *Helsingin Sanomissa*, että ”[t]ärkeintä ennakkoehkäisyssä on

⁶⁶⁶ *Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito* 1996, Liite 3; Ahmoja ja susia aiotaan lisätä Etelä-Suomessa, HS Kotimaa 22.11.1996.

⁶⁶⁷ Ilomantsi hakee kesyn suden kaatolupaa, HS Kotimaa 23.1.1996.

⁶⁶⁸ Petojen kanssa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3; Vilka 2009, 28.

⁶⁶⁹ Coleman 2004, 202–203.

⁶⁷⁰ Susien lukumäärää aliarvioitu, HS Mielipide 3.12.1997 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi). Ks. myös Tietty petokanta säilytettävä, HS Mielipide 27.5.1995 (kirjoittanut U. Pekka Kinnunen, petohavainnoitsija, Ilomantsi); Uusi suurpetotutkija esittäytyi tupaillassa Pohjois-Karjalassa, HS Kotimaa 14.3.1996.

saada sudet jälleen pelkäämään ihmistä ja pysymään omilla reviireillään”.⁶⁷¹ Joidenkin suomalaisten mielestä metsästyksen avulla voitiin siis estää etukäteen vahinkoja.

Tulkitsen ihmiskammos palauttavan tai ylläpitävän metsästyksen myös kurinomaiseksi vallankäytöksi. Foucault on määritellyt yhdeksi valtamuodoksi kurin ja järjestyksen valtatekniikan, jonka kautta fyysisiä yksilöitä sijoitetaan ja valvotaan; yksilöiden tulee toimia tehokkaasti ja tottelevaisesti. Kurinpidon kautta yhteiskunta on paremmin valvottu ja turvallisempi.⁶⁷² Foucault’n näkemykset kurista koskevat ihmisyksilöitä, mutta mielestäni ne voi ulottaa koskemaan myös eläinyksilöitä, joiden oletettiin käyttäytyvän tietyllä tavalla.

Häirikösusien olemassaolo voitiin 1990-luvun lopulla nähdä johtuvan ihmisistä. Suomen luonnonsuojeluliiton puheenjohtaja Timo Helle ja Luonto-Liiton pääsihteeri Tuomas Rantanen totesivat mielipidekirjoituksessaan, että

[o]mat kotimaiset kokemuksemme ja runsas ulkomainen tutkimustieto osoittavat, että talviset laumat hajoavat vain, jos niistä ammutaan aikuiset sudet. Kissoja ja koiria asutuksen piirissä jahtaavia ”häiriköitä” tuottaa siis metsästys, laillinen tai laiton.⁶⁷³

Kirjoittajien mukaan susilaumoihin kohdistuva metsästys loi väärin käyttäytyviä susia. Ihmisen voitiin nähdä vaikuttavan metsästyksen kautta myös koirasusi-risteymien syntymiseen vähentämällä jonkin alueen susikantaa ja hajottamalla laumat: ”Jos ahdistettujen laumojen ja susien väliset suhteet ovat häiriintyneet, parinmuodostuksessa puuttuvat sudet voidaan korvata koirilla.”⁶⁷⁴ Myös susien ravintolanteeseen vaikuttaminen loi häiriköitä: petotutkijoiden mukaan luontaisen ravinnon kuten hirvien vähäinen määrä Itä-Suomessa sai susiyksilöt käyttämään koiria ja muita kotieläimiä ravintona.⁶⁷⁵ Hirvien vähäinen määrä taas johtui susien suojelun kannattajien mukaan hirvien liiallisesta metsästyksestä eli siis ihmisen toiminnasta.⁶⁷⁶

Syy susien aiheuttamiin vahinkoihin voitiin myös katsoa johtuvan siitä, etteivät ihmiset nähneet tarpeeksi vaivaa vahinkojen ennaltaehkäisemiseen. Helsinkiläinen mie-

⁶⁷¹ KHO: Lammasfarmerille olisi pitänyt myöntää sudentappolupa, HS Kotimaa 26.11.1996.

⁶⁷² Rabinow (1982) 1989, 15. Ks. myös Onnela 1993, 83, 84.

⁶⁷³ Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto). Ks. myös Paluu 1800-luvun susipolitiikkaan, HS Mielipide 21.7.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Suurpedot ovat rikkautta Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander).

⁶⁷⁴ Lajitoveruudesta huolimatta koiran ja suden risteymät ovat luonnossa harvinaisia, HS Vapaa-aika 25.4.1995. Ks. myös Lumiaro 1997, 62.

⁶⁷⁵ Hirvien väheneminen ajaa sudet koiria saalistamaan, HS Kotimaa 15.9.1997.

⁶⁷⁶ Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto).

lipidekirjoittaja totesi *Helsingin Sanomissa* susien käymisen tuotantoeläinten, esimerkiksi lampaiden kimppuun johtuvan joissakin tilanteissa puutteellisesta eläinten suojaamisesta. Hänen mielestään vahingot olivat tällöin ihmisen syytä.⁶⁷⁷ *Suomen Luonto* -lehteen kirjoittanut mielipidekirjoittaja oli myös sitä mieltä, että susialueilla ulos pihalle jätetyt koirat olivat ”kuin paisti tarjottimella”.⁶⁷⁸ Ihmistoiminnan epäiltiin myös johtaneen tilanteeseen, jossa susiyksilö raateli Pohjanmaalla tarhakettuja usealla kettutarhalla. Susiyksilön arveltiin olevan sama, joka aiemmin oli joutunut kolariin.⁶⁷⁹ Tässäkin tapauksessa ihmisestä johtuvien tekijöiden epäiltiin olleen syy susiyksilön haitalliseen käyttäytymiseen.

Knigh on todennut, että karhujen Japanissa aiheuttamien viljelyvahinkojen voidaan nähdä olevan seurausta karhun elinkeinon kieltämisestä. Ihmisen toiminnan seurauksena karhut ovat menettäneet alkuperäisiä elinalueitaan ja joutuvat hankkimaan elantonsa kylien pelloilta. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna karhut näyttävät uhreina, ihmisten toiminnan ohjailemina ja haavoittuvina toimijoina.⁶⁸⁰ Ihmistä voidaankin pitää vastuullisena villieläimeksi luokitellun eläimen vääränlaisesta käyttäytymisestä.⁶⁸¹ Tulkiten tällaisen ajattelutavan kieltävän suden vallankäytön: haitallisesti toimiva susi on seurausta ihmisen toiminnasta, ei itsenäisesti käyttäytyvä toimija. Tällöin valta on jälleen nimenomaan ihmisen käytettävissä ja suuntautuu susiin. Koska susien voitiin 1990-luvun lopulla Suomessa ajatella käyttäytyvän väärin ja olevan vääränlaisia ihmisen takia, voitiin ehkä myös ajatella, että ihmisen tehtävä oli korjata virhe poistamalla aikaansaamansa vääränlainen susiyksilö.

Luvanvaraisesti ammuttujen susien määrä vaihteli vuosittain. Vuonna 1995 viisi sutta tapettiin maa- ja metsätalousministeriön myöntämällä luvilla. Seuraavana vuonna kaadettiin kahdeksan yksilöä. Vapaamman metsästyksen mahdollistuttua Itä-Suomessa oli vuonna 1997 pyyntiluvun metsästettyjen susien määrä kolmetoista ja seuraavana vuonna kahdeksan. Vuonna 1999, jolloin metsästysasetusta jälleen muutettiin, tapettiin luvanvaraisesti vain neljä yksilöä.⁶⁸² Luvanvarainen metsästys ei ollut kuitenkaan ainoa

⁶⁷⁷ Petojen kanssa pärjätään yhä, HS Mielipide 10.9.1995 (kirjoittanut Elina Lahti, opiskelija, Helsinki). Ks. myös Skogen; Mauz & Krange 2008, 119.

⁶⁷⁸ Punahilkka-oireyhtymä vaivaa Kuhmassa, *Suomen Luonto* Mielipiteitä 3/1997, 45–46 (kirjoittanut Antti Leinonen).

⁶⁷⁹ Riehuiko kolarisusi kettutarhoilla?, *Metsästäjä* 6/2998, 16–17.

⁶⁸⁰ Knight 2000, 162–163.

⁶⁸¹ Näkemyksestä, jonka mukaan eläimen huono käyttäytyminen on ihmisen vastuulla ks. myös Ritvo (1987) 2007, 115.

⁶⁸² *Riistasaalis 1999 2000*, 19; *Arvioidut suurpetojen vähimmäiskannat ja suurpetosaaliit 1980–1999* 2000, 213; *Riistasaalis 1996*, *Metsästäjä* 2/1998, 5.

tapa tappaa susia. Erityisesti susien suojelun kannattajat, mutta myös petotutkijat uskoivat salametsästyksen yleisyyteen,⁶⁸³ vaikka Metsästäjäin Keskusjärjestön asettama Riis-
takantojen hoito-työryhmä totesi vuonna 1995 raportissaan, että viranomaisten tietoon tuli hyvin vähän tietoa susien salametsästyksestä.⁶⁸⁴ *Suomen Luonto* -lehdessä vuonna 1997 ilmestyneessä artikkelissa kerrottiin, että

Ilomantsissa saatu epävirallinen tieto oli, että susia salakaadettaisiin 10–20 vuodessa. Erään arvion mukaan viime vuosina olisi pyydetty salaa yhteensä 40 sutta. – – koska salakaato on salakaato, sitä ei virallisesti ole olemassakaan, eikä sitä voida ottaa huomioon kannan kehitystä arvioitaessa. Jokin susia kuitenkin tappaa, koska kannan pitäisi muun biologisen tiedon valossa olla jyrkässä kasvussa.⁶⁸⁵

Susien salakaadot tehtiin nimensäkin mukaan salaa, sillä teko oli laitton. Salametsästys määriteltiin metsästysrikokseksi ja siitä rangaistiin, jos tekijä jäi kiinni.⁶⁸⁶

Beirnen mukaan eläimet, jotka joutuivat salametsästyksen kohteiksi 1700-luvun Englannissa, olivat objekteja luokkataistelussa. Riistaeläimet miellettiin maata omistavien, rikkaiden yläluokkien omaisuudeksi, jolloin salametsästyksen rikos kohdistui yläluokkaiseen ihmisiin, ei eläimiin sinällään. Eläintä voitiin käyttää aseena ihmisten välisissä kiistoissa, jolloin eläimen tappaminen oli keino kapinoida vallitsevia sosiaalisia suhteita vastaan.⁶⁸⁷ Suomessa 1990-luvun lopulla harjoitetun salametsästyksen voi mielestäni tulkita protestiksi tai protestoimiseksi. Susien salametsästäminen voi mieltää olleen keino susien kanssa samoilla alueilla eläville ihmisille kapinoida muualta tulevia määräyksiä vastaan.

Turkulaisen mielipidekirjoittajan mukaan Liperissä lampaita tappaneen susiyksikön ampuminen kertoi ”kulttuurimme omaksumasta luontosuhteesta. Ihminen hallitsee siinä täysin luontoa”.⁶⁸⁸ Tappaminen oli kirjoittajan mukaan merkittävä vallankäytön menetelmä: ”Oleellista Liperin susiuutisessa oli se, että susi tapettiin ja lopetettiin sen

⁶⁸³ Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa); Luonnonsuojeluliitto huolestunut suden laittomasta pyynnistä, HS Kotimaa 12.3.1997; Susikanta ei ole vahvistunut Suomessa, HS Vapaa-aika 6.2.1998; Susien siirtoistutukset suunnitteilla, HS Kotimaa 27.2.1998; Luonnonsuojelijat: Suurpetojen suojelun puutteita ei saa vähätellä EU:lle, HS Kotimaa 3.4.1998; Tervetuloa luontopoliisi!, *Suomen Luonto* 3/1997, 2; Pulliainen & Rautiainen 1999, 108.

⁶⁸⁴ *Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat* 1995, 21.

⁶⁸⁵ Sudet tulevat takaisin, *Suomen Luonto* 10/1997, 32–35.

⁶⁸⁶ Metsästysrikoksesta voitiin tuomita sakkoja tai vankeutta; kiinni jäänyt henkilö voitiin tuomita myös metsästyskieltoon tai korvaamaan eläimen rahallinen arvo. Metsästyslaki Sk. 615/1993, 72§, 78§, 79§; Pulliainen & Rautiainen 1999, 150. Suden rahallisesta arvosta ks. tämän tutkielman alaluku 2.3.

⁶⁸⁷ Beirne (1995) 2007, 181, 182.

⁶⁸⁸ Liperin susi mielestäni idän uhkakuva, HS Mielipide 29.9.1995 (kirjoittanut Jukka Paaso, arkkitehti, Turku).

sijaan, että se olisi ainoastaan karkoitettu [sic] takaisin metsän uumeniin.”⁶⁸⁹ Häirik-
kösusien tappamista ei kuitenkaan yleisesti kritisoitu. Karjankasvattajien ja metsästäjien
mielestä susien vainoaminenkin oli sallittavaa tai jopa tarpeellista.⁶⁹⁰ Suojelun kannatta-
jienkin mielestä vaaralliset ja vahinkoa aiheuttavat yksilöt voitiin ampua. Lumiaro totesi
mielipidekirjoituksessaan vuodelta 1997 näin: ”Yksikään ympäristöjärjestö ei vastusta
häirikkökarhujen ja susien tappamista.”⁶⁹¹

Johanssonin tulkinnan mukaan villieläin edustaa ”subjektia, johon ihmisellä ei
ole täydellistä kontrollia”.⁶⁹² Järvisen mukaan petoeläimet ovat kiehtoneet ihmisiä ni-
menomaan siksi, etteivät ne ole alistuneet ihmisen valtaan ja hyväksyneet ihmistä auk-
toriteetikseen.⁶⁹³ Suden hallitsemattomuus saattoikin lisätä suden kiehtovuutta.⁶⁹⁴ Susi-
en villiys ja hallitsemattomuus herätti suomalaisissa negatiivisten tunteiden lisäksi myös
positiivisia tunteita. Vilkka uskoi, että

[m]onien suomalaisten sielussa elää – – toive siitä, että jossain on vapaata, kont-
rolloimatonta, alistamatonta, kesyttämätöntä luontoa. Susi on turvallisen pelottava
luonnon eläjä – voimme tuntea seikkailun jännitystä, hallitun vaaran tunnetta niis-
sä erämaissa ja metsämailla, jotka ovat suurpetojen valtakuntaa.⁶⁹⁵

Susiyksilö voitiin kuvailla itsenäiseksi toimijaksi, ja sen itsenäisyys ja villiys kiehtoi
ihmisiä. Vilkan toteamuksessa on kuitenkin eräs tärkeä piirre. Hänen mukaansa sudet
herättivät ihmisessä ”hallitun vaaran” tunnetta. Olemalla sopivalla tavalla hallitsematon
susiyksilö voi siis käyttäytyä ihmisen toivomalla tavalla. Hallitsemattomuudessa saattoi
siis loppujen lopuksi olla jotakin hallittua ja toivottavaa.

---

⁶⁸⁹ Liperin susi mielestäni idän uhkakuva, HS Mielipide 29.9.1995 (kirjoittanut Jukka Paaso, arkkitehti, Turku).

⁶⁹⁰ Lumiaro 1997, 18, 19, 63.

⁶⁹¹ Paluu 1800-luvun petopolitiikkaan, HS Mielipide 27.1.1997 (kirjoittanut Riku Lumiaro, Vantaa). Ks. myös Suurpedot ovat rikkaus Suomelle, HS Vieraskynä 14.9.1997 (kirjoittanut Veli-Risto Cajander); Susi ei ole häirikkö syntyessään, HS Mielipide 13.10.1997 (kirjoittaneet Timo Helle, puheenjohtaja, Suomen luonnonsuojeluliitto ja Tuomas Rantanen, pääsihteeri, Luonto-Liitto); Suomeen mahtuu enemmän susia, HS Mielipide 18.11.1997 (kirjoittaneet Timo Lumme, biologi ja Ari Marila, lääkäri, Oulu); Petojen kans-
sa on opittava elämään, *Suomen Luonto* 10/1995, 3.

⁶⁹² Johansson 2008, VI.

⁶⁹³ Järvinen 2000, 18.

⁶⁹⁴ Ks. esim. Villieläinten kuvaaminen vie paljon aikaa ja rahaa, HS Vapaa-aika 24.3.1997.

⁶⁹⁵ Vilkka 1997, 34.

4. Vallasta ihmisen ja suden välisessä suhteessa

Tutkielmassani olen tarkastellut suomalaisten suhtautumista susiin 1990-luvun lopulla vallan näkökulman kautta. Olen valinnut tämän näkökulman, koska susiin suhtautuminen kertoo tulkintani mukaan nimenomaan vallasta ihmisen ja suden välisessä suhteessa. Tutkielmani jakautuu kahteen käsittelylukuun. Niiden otsikot sekä tutkielmani nimi ”Hallittu ja hallitsematon susi” kuvastavat mielestäni hyvin ihmisen ja suden suhdetta. Ihminen pyrki pitämään suden eri tavoin hallittuna, mutta yrityksistä ja keinoista huolimatta sudet kykenivät olemaan hallitsemattomia.

Tutkimusajankohdastani tekee kiinnostavan silloin alkanut Suomen Euroopan unionin jäsenyys. Unionin näkemykset ja sen asettama luontodirektiivi vaikuttivat siihen, miten susia kohdeltiin Suomessa. Direktiivin lisäksi olen käyttänyt alkuperäislähteinä suomalaista lainsäädäntöä ja muuta hallinnollista aineistoa, riistanhoitoon liittyvää materiaalia sekä sanoma- ja aikakauslehtien susia käsitteleviä kirjoituksia. Suhtautumista tarkastelen myös aikalaiskirjallisuuden kautta.

Tutkielmani luvussa Hallittu susi pyrin vastaamaan siihen, millainen hallittu susi oli ja millä tavoin susia yritettiin hallita. Susien suojelun voi mielestäni mieltää sekä vallankäytöksi että sen rajoittamiseksi. Kun suojelua tiukennettiin 1990-luvun lopulla, haluttiin taata susien säilyminen osana Suomen luontoa ja eläimistöä. Suojelun seurauksena pidettiin siis yllä sudellista Suomea. Samalla valtio ja suojelusta päättävät viranomaiset kuitenkin rajoittivat susien metsästystä ja kannan kontrolloimista eli estivät ihmisiä käyttämästä valtaa. Suojelun avulla pyrittiin pitämään huolta uhanalaiseksi luokitellun lajin olemassaolosta mutta myös saamaan aikaan muutoksia susikannassa.

Susikannan hoitamisen tulkitsen susiyskilöitä suuremman kokonaisuuden hallinnaksi. Susikantaa hoidettiin metsästyksen avulla. Luonnossa haluttiin pitää yllä tasapainoa ja suunnitellun kannanhoidon avulla pyrittiin saavuttamaan geneettisesti elinvoimainen ja itsenäinen susikanta. Susien suojelua ja susikannan hoitamista perusteltiin sillä, että ihmisellä oli huomattava vaikutus eläinkantoihin. Suden olemassaolon katsottiin liittyvän ihmisen haluun suojella ja hoitaa lajia, jolloin villieläimiksi ja ihmisen elinpiirin ulkopuolisiksi mielletyt sudet nähtiin ihmisistä riippuvaisina.

Susiyskilöihin kohdistuvaksi vallankäytöksi ja hallinnaksi miellän tutkielmassani näkemykset susien oikeuksista ja arvoista sekä suden paikasta. Susien suojelun kannattajat, petotutkijat ja viranomaiset, mutta myös ihmiset, jotka kokivat sudet haitallisiksi,

katsoivat susilla olevan oikeuksia ja arvoja, jotka velvoittivat niiden suojeluun. Susilla nähtiin välineellistä arvoa, mutta myös itseisarvoa ja erilaisia oikeuksia, kuten oikeus olemassaoloon. Susien oikeudet ja arvot tulkitsen vallankäytöksi, sillä vaikka ne voivat velvoittaa ihmisiä, pystyy ihminen kuitenkin päättämään, millaisia arvoja ja oikeuksia tämä eläimillä näkee olevan.

Susilla katsottiin olevan oikeus olla ja elää Suomessa 1990-luvun lopulla. Näkemykset suden paikasta kertovat fyysisten paikkojen lisäksi myös mentaalisisistä tiloista. Ihminen määritteli susien ”luonnollisen” paikan ja ”luontaisen” elinalueen ja käytti myös näin valtaa. Susisiirtojen suunnitteleminen kertoo tulkintani mukaan siitä, että ihmisellä nähtiin olevan oikeus konkreettisesti päättää, missä susia Suomen alueella on. Tutkielmassani tulkitsen, että näkemykset suden paikasta kertovat normeista, joiden mukaan susien odotettiin toimivan ja sijoittuvan. Sudet miellettiin erämaiden asukkaiksi, joten suden paikka oli vuosisadan lopulla nimenomaan ihmisestä erillään; tosin kuvaa sudesta erämaiden asukkaana myös kyseenalaistettiin.

Tarkastelen hallinnan keinoina myös suden määrittämistä ja tiedon keräämistä susista. Niistä oli tärkeä tietää monia asioita suojelun ja kannanhoidon onnistumiseksi, ja tiedonhalu kohdistui vuosisadan lopulla nimenomaan villeihin susiyksilöihin. Suomen susikannan kokoa ja tulevaisuutta arvioitiin sekä laumojen rakennetta tutkittiin: susien lukumäärä, sijainti, lisääntyminen ja elintavat tuli tietää. Tiedonkeruuta tehostettiin ja susihavaintojen lisäksi tietoa saatiin myös susiyksilöihin kiinnitettyjen radiolähettimien avulla, minkä seurauksena susista tuli tarkan seurannan kohteita. Foucault'n näkemyksiä mukaillen susiin kohdistuvan tiedonhalun ja -keruun voi tulkita liittyvän länsimaisille yhteiskunnille ominaiseen tiedon mittavaan keräämiseen.

Suden määrittelemisen tulkitsen liittyvän ihmiselle ominaiseen ilmiöiden ja asioiden luokitteluun ja kategorisoimiseen. Luokittelun ja eri lajeista puhumisen esitän vallankäyttönä, jonka kautta yksilöt pakotetaan kuviteltuihin ryhmiin. Susiyksilöt nähtiinkin nimenomaan ryhmänsä eli susi-lajin edustajina eikä yksilöinä, joilla on oikeus toimia erilailla. Määrittelyn kautta susi esitettiin tietynlaisena eläimenä ja susiyksilöiden oletettiin olevan ja käyttäytyvän määritelmien mukaisesti. Sudet voitiin kuitenkin vuosisadan lopulla nähdä sekä haitallisina että hyödyllisinä eläiminä. Ne olivat monille, myös joillekin suojelun kannattajille toiseuden edustajia, monin tavoin erilaisia kuin ihmiset. Eläinten toiseutta pidän vallankäyttönä, sillä sen avulla susilta voitiin esimerkiksi kieltää joitakin ominaisuuksia.

Alkuperäisaineistoni valossa susi näyttäytyi hallittuna, kun sen kanta oli sopivan runsaslukuinen ja elinvoimainen ja kun susiyksilöt sijoittuivat oikein ja olivat ihmisten kannalta hyödyllisiä. Hallitusta sudesta myös tiedettiin paljon ja se tunnettiin tarkkaan. Tullakseen suojelluksi susien tuli tulkintani mukaan olla hallittuja eli käyttäytyä näiden velvoitteiden ja normien mukaisesti. Tutkielmani luvussa Hallitsematon susi tarkastelen sitä, millainen oli hallitsematon susi ja millä tavoin sudet kykenivät käyttämään valtaa. Hallitsemattomiksi susiksi tulkitsen ihmisten luomia normeja ja odotuksia vastaan toimivat sekä ihmisten keskinäisiä ristiriitoja aikaansaavat ja niitä voimistavat sudet.

Suden hallitsemattomuudeksi tulkitsen susien vääränlaisen käyttäytymisen ja olemisen. 1990-luvun lopulla suden hallinta ei aina onnistunut eli susiyksilöt käyttäytyivät vastoin ihmisten odotuksia eikä Suomen susikanta vastannut ihmisten toiveita. Sudet sijoittuivat väärin eli tulivat niiltä kiellettyihin tiloihin ja olivat poissa paikaltaan erityisesti tullessaan kaupunkeihin ja ihmisten pihoihin. Sudet tappoivat ja käyttivät ravinnokseen kielletyiksi miellettyjä eläimiä, kuten tuotanto- ja lemmikkieläimiä. Kielletyt paikat ja saaliseläimet liittyivät tulkintani mukaan länsimaisessa kulttuurissa esiintyvään näkemykseen ihmisestä niiden omistajana. Myös riistaeläimet voitiin mieltää ikään kuin ihmisen omaisuudeksi, sillä vuosisadan lopulla kritisoitiin myös sitä, että sudet käyttivät niitä ravinnokseen.

Sudet olivat hallitsemattomia ollessaan liian kesyjä sekä lisääntyessään koirien kanssa ja saadessaan aikaan koirasusi-risteymiä. Tulkintani mukaan ne pystyivät tällaisin tavoin rikkomaan ihmisen luomia kategorioita ja haastamaan ihmisen tapaa jäsentää maailmaa. Yksinäiset sudet, mutta myös laumat voitiin kokea hallitsemattomiksi. Tulkitsen myös kokonaisen susikannan voivan olla hallitsematon, sillä se oli monien suomalaisten mielestä väärin sijoittunut tai liian pieni. Suden hallitsemattomuudeksi tulkitsen tutkielmassani myös sen, että se oli petotutkimuksen kohteena ongelmallinen laji. Tiedon kerääminen susista oli vaikeaa, sillä niitä ei aina halutessa havaittu, mutta havaintoja voitiin tehdä myös liikaa. Hallitsematon susi herätti varsinkin susien kanssa samoilla alueilla elävissä ihmisissä pelkoa, mutta suden hallitsemattomuus sai aikaan epävarmuutta ja turvattomuutta, vaikka susia ei ollut fyysisesti läsnä.

Ihmisten keskinäiset ristiriidat lisäsivät mielestäni suden hallitsemattomuutta. Suomalaiset eivät voineet 1990-luvun lopulla päättää yksin, miten kohtelivat susia. Suojelun tiukentuminen liittyi Suomen Euroopan unionin jäsenyyteen ja unionin luontodirektiiviin, joten osa suomalaisista koki unionin rajoittavan suomalaisten oikeuksia päättää itse susiin liittyvistä asioista. Unionin näkemykset vaikuttivat ratkaisevasti Suomes-

sa harjoitettuun susipolitiikkaan. Myös maa- ja metsätalousministeriö vaikutti siihen, sillä se päätti, poikettiinko suojelusta myöntämällä luvat susien tappamiseen. Susien laillinen metsästäminen edellytti pyyntilupaa, joten kaikilla ei ollut mahdollisuutta käyttää valtaa suhteessa suteen. Salametsästys, jonka tutkimusaikanani epäiltiin olevan yleistä, on kuitenkin tulkintani mukaan keino ottaa valta ikään kuin omiin käsiin.

Vanha, sudet haitallisina ja pahoina esittävä susikuva sai tulkintani mukaan 1900-luvun edetessä rinnalleen uusia ja keskenään ristiriitaisia susikuvia, jotka haastivat susia koskevaa tietoa. Vuosisadan lopulla oli epäselvää, kenellä oli pääsy oikeaan tietoon sudesta sekä mihin tietoon susiin liittyvät poliittiset päätökset tulisi perustaa. Kaikki eivät pitäneet sutta uhanalaisena lajina, eikä suojelun tiukentuminen miellyttänyt kaikkia. Monien mukaan susien suojelu uhkasi ihmisten hyvinvointia ja turvallisuutta, joista Suomen valtion tulisi ensisijaisesti huolehtia. Suojelu voitiin näkökulmasta riippuen nähdä liian tiukkana mutta myös liian vapaan metsästyksen mahdollistavana. Ristiriitoja ilmeni suojelun kannattajien ja metsästäjien sekä susien kanssa samoilla alueilla elävien ja niistä päättävien tahojen välillä. Hallitsematon susi herätti ihmisissä pelon lisäksi vihaa, jonka tulkitsin liittyvän nimenomaan ihmisten välisiin ristiriitoihin.

Tutkimuksessani kiinnitän huomiota siihen, että hallittuja, normien ja odotusten mukaisesti käyttäytyviä susia haluttiin suojella, kun taas väärin käyttäytyviä, vääränlaisia yksilöitä ei haluttu suojella. Jos sudet eivät pysyneet hallittuina, tuli suomalaisten mielestä hallitsemattomuuteen reagoida. Vääränlainen käyttäytyminen voitiin estää etukäteen ennen vahinkojen aiheutumista ennaltaehkäisyyn avulla ja susien hallitsemattomuutta voitiin myös selittää tieteellisen tiedon avulla, jolloin siitä tuli ymmärrettävää ja samalla hallittua. Häirikkösusia poistettiin myös metsästyksellä, sillä suojelusta poikkeaminen oli 1990-luvun lopulla mahdollista tiettyjen ehtojen täytyessä. Tulkitsen häirikkösusien poistamisen sopimattomasti käyttäytyvien yksilöiden rankaisemisena. Häiriköt ylittivät oikeutensa ja rikkoivat susiin kohdistuvia normeja, ja siksi niitä tuli rangaista. Poistamalla häirikkösudet palautettiin rikkoutunut järjestys ja susi saatettiin uudelleen kontrollin alaiseksi.

Yksi tutkimuskysymykseni on, millainen asema susilla oli ihmisten ja susien välisessä valtasuhteessa. Tulkitsen sudet vallankäyttäjiksi ja aktiivisiksi toimijoiksi niiden käyttäytyessä hallitsemattomasti ja erityisesti herättäessä ihmisissä pelkoa. Myös aikalaiset kokivat sudet vallankäyttäjiksi joissakin tilanteissa 1990-luvun lopulla. Sudet eivät siis aineistoni valossa olleet ihmisten näkemysten ja toiminnan passiivisia kohteita vaan ne saattoivat käyttää valtaa ihmisen ja suden välisessä suhteessa. Vaikka sudet

pystyivät käyttämään valtaa, oli tulkintani mukaan häirikkösuden tappaminen keino tehdä susista jälleen hallittuja. Ihmisen ja suden välisessä suhteessa sudet eivät saaneet käyttää kovinkaan paljon valtaa ilman, että ihmiset puuttuivat siihen. Häirikkösudet voitiin myös mieltää olevan seurausta ihmisen toiminnasta. Tulkitsen tällaisen ajattelutavan kieltävän suden vallankäytön, sillä hallitsematon susi ei näyttäytynyt itsenäisesti käyttäytyvänä toimijana. Valtasuhde ei vuosisadan lopulla ollutkaan tasa-arvoinen.

Epätasa-arvoinen valtasuhde selittyy osaltaan sillä, että suomalaisen yhteiskunnan tuli susien suojelun lisäksi huolehtia ihmisten hyvinvoinnista ja pitää yllä järjestystä. Väärällä tavalla käyttäytyvät, vääränlaiset sudet uhkasivat ihmisten turvallisuuden tunteen lisäksi esimerkiksi karjan- ja lampaankasvattajien toimeentuloa, mutta toimivat myös ihmisten susiin liittyviä näkemyksiä ja odotuksia vastaan. Tätä kautta häirikkösudet kykenivät haastamaan ihmisten tapaa jäsentää maailmaa erilaisten kategorioiden ja luokittelujen avulla. Ihmisten hyvinvoinnista huolehtivan yhteiskunnan tuli tulkintani mukaan kuitenkin taata se, että ihmiset kykenivät käyttämään Suomen valtion alueella vuosisadan lopulla enemmän valtaa kuin sudet. Susien vallankäytön rajoittaminen ja häirikkösusien poistaminen – ennaltaehkäisy, susia koskevan tiedon ja susiyskielön tappamisen kautta – olivat siis välttämättömiä tekoja järjestyksen palauttamiseksi.

Suojelu, susikannan hoitaminen ja susia koskeva tieto mutta myös häirikkösusien poistaminen liittivät 1990-luvun lopulla sudet osaksi kulttuuria, vaikka toisaalta ne miellettiinkin ihmisestä ja kulttuurista irrallisiksi. Ihmisen ja suden sekä ihmisen ja luonnon suhdetta on tutkittu eri näkökulmista melko paljon, mutta niissä on vielä paljon tutkittavaa. Kulttuurihistorian parissa voisi tutkia eläintä aktiivisena toimijana vielä enemmän ja tarkemmin. Susien lisäksi muidenkin petoeläinten ja villieläimiksi luokiteltujen eläinten tarkasteleminen vallan näkökulmasta olisi myös kiinnostavaa, sillä kuten tutkimuksessani totean, monet muutkin luonnonvaraiset eläimet ovat ihmisen kontrollin alaisia.

Lähteet

Alkuperäisaineisto

1. Säädökset

Euroopan neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Direktiivi 92/43/ETY.

Rikoslaki. Säädöskokoelma 39/1889.

Metsästyslaki. Säädöskokoelma 615/1993.

Metsästysasetus. Säädöskokoelma 666/1993.

Poliisilaki. Säädöskokoelma 493/1995.

Luonnonsuojelulaki. Säädöskokoelma 1096/1996.

Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta. Säädöskokoelma 1374/1996.

Asetus metsästysasetuksen muuttamisesta. Säädöskokoelma 869/1998.

Suomen perustuslaki. Säädöskokoelma 731/1999.

2. Hallituksen esitykset

Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. HE 309/1993.

3. Asiakirjat

3.1. Riistantutkimuksen tiedotteet

Riistakolmioiden talvilaskennan 1995 tulokset, Riistantutkimuksen tiedote 138:1-25. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1995.

Talven 1996 kolmiolaskennan tulokset - vertailua Venäjän Karjalaan, Riistantutkimuksen tiedote 143:1-25. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1996.

Riistakolmioiden talvilaskenta Suomessa ja Venäjän Karjalan lumilinjalaskennat 1997, Riistantutkimuksen tiedote 147:1-25. Riistan- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1997.

Suomen suurpetojen määrä ja lisääntyminen vuonna 1996, Riistantutkimuksen tiedote 150:1-8. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1998.

Nisäkkäiden lumijälkilaskennat 1998 Suomessa ja Venäjän Karjalassa, Riistantutkimuksen tiedote 151:1-21. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1998.

Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1997, Riistantutkimuksen tiedote 155:1-8. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1999.

Talven lumijälkilaskennat Suomessa ja Venäjän Karjalassa, Riistantutkimuksen tiedote 157:1-12. Riistan- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1999.

Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998, Riistantutkimuksen tiedote 162:1-7. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 1999.

Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1999, Riistantutkimuksen tiedote 165:1-8. Riistan- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 2000.

3.2. Tiedotusvälineille lähetetyt tiedotteet

Hylkeiden vähäinen metsästys sallitaan, suden metsästystä Itä-Suomessa lisätään, MMM:n tiedote 27.6.1997.

Suurpetojen metsästys tiukentuu, MMM:n tiedote 5.6.1998.

Susi-Life -hanke ei saanut tukea EU:lta, Luonnonsuojeluliiton tiedote 11.5.1999.

3.3. Raportit, muistiot ja mietinnöt

Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat. Metsästäjien keskusjärjestö, Riistakantojen hoito-työryhmä 1995.

Petovahinkojen korvaustyöryhmän muistio. Työryhmämuistio 1996:15 MMM. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki 1996.

Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito. Suurpetotyöryhmän raportti, Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 6/1996.

Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1991:30. Ympäristöministeriö, Helsinki 1992.

3.4. Muut asiakirjat

RKT Vuosikertomus 1995. S.I., S.a.

RKT Vuosikertomus 1996. S.I., S.a.

RKT Vuosikertomus 1997. RKTL, Helsinki 1998.

RKT Vuosikertomus 1998. RKTL, 1999.

RKT Toimintakertomus 1999. RKTL, 2000.

4. Tilastot

Metsätilastollinen vuosikirja 1999. Metsäntutkimuslaitos. Maa-, metsä- ja kalatalous 1999:6.

Riistasaalis 1999. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2000:9.

Arvioidut suurpetojen vähimmäiskannat ja suurpetosaaliit 1980–1999 Metsätilastollinen vuosikirja. Maa-, metsä- ja kalatalous 2000:14.

5. Sanoma- ja aikakauslehdet

Helsingin Sanomat 1995–1999 (HS).

Metsästäjä 1995–1999.

Suomen Luonto 1995 – 1999.

6. Aikalaiskirjallisuus

Ermala, Aslak: Saalistilastot. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 15–16.

Helle, Pekka, Nikula, Ari & Wikman, Marcus: Riistakolmiot. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 9–10.

Kauhala, Kaarina: Riistatiedustelut. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 14–15.

Lindén, Harto: Esipuhe. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 7.

Mowat, Farley: *Never Cry Wolf*. A Laurel Edition, New York 1963.

Nyholm, Erik S.: Suurpedot. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 11. (1996a)

- Nyholm, Erik S.: Susi. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 38–41. (1996b)
- Pulliainen, Erkki & Rautiainen, Lassi: *Suurpetomme. Karhu, susi, ahma, ilves*. Artimedia, Kotka 1999.
- Suomessa ainutlaatuiset tiedot riistakannoista. *Riistan jäljille*. Toim. Harto Lindén, Martti Hario & Marcus Wikman. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Edita, Helsinki 1996, 8.
- Vilka, Leena: *Eläinten tietoisuus ja oikeudet: kettutyttöfilosofiaa ja susietiikkaa*. Yliopistopaino, Helsinki 1996.
- Vilka, Leena: *Elämänsuojelun filosofiaa – kirjoituksia elämänsuojelusta*. Elämänsuojelija-lehti, Tampere 1997.

Tutkimuskirjallisuus

- Aaltola, Elisa: *Eläinten moraalinen arvo*. Vastapaino, Tampere 2004.
- Aspi, J., Roininen, E., Ruokonen, M., Kojola I. & Vila, C. Genetic diversity, population structure, effective population size, and demographic history of the Finnish wolf population. *Molecular Ecology* 15/2006, 1561–1576.
- Baker, Steve: *Picturing the Beast. Animals, Identity, and Representation*. University of Illinois Press, Urbana 2001.
- Barrow, Mark Jr.: *Nature's ghosts. Confronting extinction from the age of Jefferson to the age of ecology*. University of Chicago Press, Chicago, London 2009.
- Berger, John: Why look at animals. Originally published in *About Looking* (1980). *Animals and Society. Critical Concepts in the Social Sciences. Volume I. Representing the Animal*. Eds. Rhoda Wilkie and David Inglis. Routledge, London 2007, 64–78.
- Beirne, Piers: The use and abuse of animals in criminology: a brief history and current review. Originally published in *Social Justice* 22(1) (1995). *Animals and Society. Critical Concepts in the Social Sciences. Volume V. Boundaries and Quandaries in Human–Animal Relations*. Eds. Rhoda Wilkie and David Inglis. Routledge, London and New York 2007, 167–194.
- Bisi, Jukka & Kurki, Sami: *Susipuhetta Suomessa. Maakunnalliset ja kansalliset odotukset ja tavoitteet susikannan hoidossa*. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki 2005.
- Bisi, Jukka: *Suomalaisen susikonfliktin anatomia*. Maantieteen väitöskirja. Oulun yliopisto 2010.
- Boitani, Luigi: Wolf Conservation and Recovery. *Wolves: Behavior, Ecology and Conservation*. Eds. David Mech and Luigi Boitani. University of Chicago Press, Chicago 2006, 317–340.
- Bowler, Peter J. & Morus Iwan Rhys: *Making Modern Science. A Historical Survey*. University of Chicago Press, Chicago and London 2005.
- Brownlow, Alec: A wolf in the garden. Ideology and change in the Adirondack landscape. *Animal Spaces, Beastly Places. New Geographies of Human–Animal Relations*. Eds. Chris Philo and Chris Wilbert. Routledge, London 2000, 143–160.
- Clark, Stephen R. L.: Is humanity a natural kind? *What is an Animal?* Edited by Tim Ingold. Unwin Hyman, London 1988, 17–34.
- Coates, Peter: *Nature. Western Attitudes since Ancient Times*. Polity Press, Cambridge 1998.
- Coleman, Jon T.: *Vicious. Wolves and Men in America*. Yale University, New Haven & London 2004.

- DeMello, Margo: Introduction to Human-Animal Studies. *Teaching the Animal. Human-Animal Studies across the Disciplines*. Ed. Margo DeMello. Lantern Books, New York 2010, xi–xix.
- Dunbar, R. I. M.: What's in a Classification? Originally published in *The Great Ape Project* (1993).
<http://www.animal-rights-library.com/texts-m/dunbar01.htm> [18.4.2011]
- Foucault, Michel: *The Order of Things. An Archaeology of the Human Sciences*. Alkuteos: *Les Mots et les Choses* (1966). VINTAGE BOOKS, New York 1973.
- Foucault, Michel: *Power/Knowledge – Selected Interviews and Other Writings 1972–1977*. Ed. Colin Gordon. Translated by Coli Gordon, Leo Marshal, John Mepham, Kate Soper. Pantheon Books, New York 1980.
- Foucault, Michel: Arkkitehtuuri, tieto ja valta. Michel Foucaultin haastattelu. Julkaistu alun perin teoksessa *The Foucault reader* (1986). Suomentanut Jorma Mänty. *Kaupunki, tila, valta/ Michel Foucault, Paul Rabinow*. Tampereen teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun laitos, julkaisuja, 16, Tampere 1989, 29–53.
- Foucault, Michel: *Tarkkailla ja rangaista*. Alkuteos: *Surveiller et punir. Naissance de la prison* (1975). Suomentanut Eevi Nivanka. Helsinki 2000.
- Foucault, Michel: "Society Must Be Defended". *Lectures at the Collège de France 1975–1976*. Eds. Mauro Bertani and Alessandro Fontana. General Editors: François Ewald and Alessandro Fontana. Translated by David Macey. Picador, New York (1997) 2003.
- Foucault, Michel: *Tiedon arkeologia*. Alkuteos: *L'archéologie du savoir* (1969). Suomentanut Tapani Kilpeläinen. Vastapaino, Tampere 2005.
- Foucault, Michel: *Seksuaalisuuden historia. Tiedontahto, Nautintojen käyttö, Huoli itsestä*. Alkuteokset: *La Volonté de savoir (Histoire de la sexualité I)* (1976), *L'Usage des plaisirs (Histoire de la sexualité II)* (1984) ja *Le Souci de soi (Histoire de la sexualité III)* (1984). Suomentanut Kaisa Sivenius. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki (1998) 2010.
- Fox, Melanie: "Ursus Americanus: The Idea of a Bear." *Figuring Animals: Essays on Animal Images in Art, Literature, Philosophy, and Popular Culture*. Eds. Mary Sanders Pollack and Catherine Rainwater. Palgrave Macmillan, New York 2005, 37–48.
- Franklin, Adrian: *Animals and Modern Cultures. A Sociology of Human-Animal Relations in Modernity*. SAGE Publications, London 1999.
- Fritts, Steven H., Stephenson, Robert O., Hayes, Robert D. & Boitani, Luigi: Wolves and Humans. *Wolves: Behavior, Ecology and Conservation*. Eds. David Mech and Luigi Boitani. University of Chicago Press, Chicago 2006, 289–316.
- Gruen, Lori & Weil, Kari: Teaching Difference: Sex, Gender, Species. *Teaching the Animal. Human-Animal Studies across the Disciplines*. Ed. Margo DeMello. Lantern Books, New York 2010, 127–142.
- Haarni, Tuukka: Joustavia tiloja: vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Vastapaino, Tampere 1997, 87–104.
- Haila, Yrjö & Lähde, Ville: Luonnon poliittisuus: Mikä on uutta? *Luonnon politiikka*. Toim. Yrjö Haila ja Ville Lähde. Vastapaino, Tampere 2003, 7–36.
- Haila, Yrjö: 'Erämaa' ja luontoajattelun moniulotteisuus. *Luonnon politiikka*. Toim. Yrjö Haila ja Ville Lähde. Vastapaino, Tampere 2003, 174–204.
- Heidegger, Martin: *Silleen jättäminen*. Alkuteos: *Gelassenheit*, (1944–1945.) Suomentanut Reijo Kupiainen. Eurooppalaisen filosofian seura, 23°45. niin & näin -lehden filosofinen julkaisusarja 2, Tampere 2002.

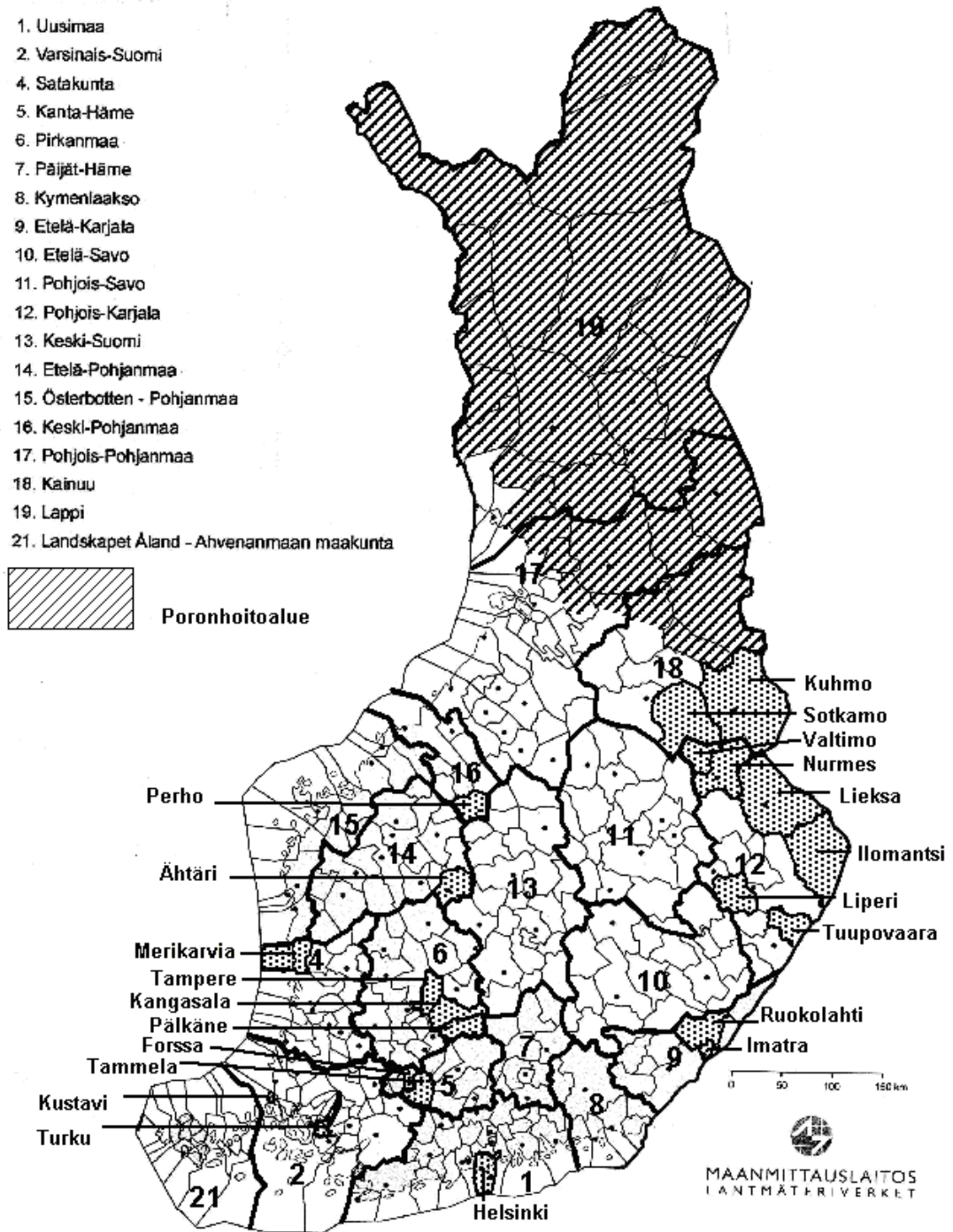
- Heimonen, Jyrki & Kaaro, Jani (toim.): *Luonto-Liiton historia 1943–1998 – Jatkosodan varjoista Jerisjärven tielle*. Luonto-Liitto ry., Helsinki 1999.
- Hokkanen, Anne: “Susiriesä pian koko maassa”. *Suurpetojen representaatiot maaseudun elinkeinoihin keskittyvän erikoissanomalehden diskursseissa*. Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto 2009.
- Hollo, Erkki J.: *Ympäristöoikeuden perusteet*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut, Helsinki 2004. (2004a)
- Hollo, Erkki J.: *Ympäristönsuojelu- ja luonnonsuojeluoikeus*. Talentum, Helsinki 2004. (2004b)
- Holmberg, Eva Johanna: Introduction: Constructions of difference / Thinking with difference. *Practices of Inclusion and Exclusion in Premodern Culture*. Eds. Eva Johanna Holmberg and Tom Linkinen. Cultural History – Kulttuurihistoria 5, k&h, Turku 2005, 9–17.
- Häkli, Jouni: Näkyvä yhteiskunta: kansalaiset ja kaupunkisuunnittelun logiikka. *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Vastapaino, Tampere 1997, 37–52.
- Ilomäki, Henni & Lauhakangas, Outi: Lukijalle. *Eläin ihmisen mielenmaailmassa*. Toim. Henni Ilomäki ja Outi Lauhakangas. SKS, Helsinki 2002, 7–25.
- Iivesviita, Pirjo: *Paaluraudoista kotkansuojeluun. Suomalainen metsästyspolitiikka 1865 – 1993*. Sosiologian väitöskirja. Lapin yliopisto 2005.
- Ingold, Tim: Introduction. *What is an Animal?* Ed. Tim Ingold. Unwin Hyman, London 1988, 1–16.
- Johansson, Tino: *Beasts on Fields. Human-Wildlife Conflicts in Nature-Culture Borderlands*. Academis dissertation. Department of Geography, University of Helsinki 2008.
- Jones, Owain: (Un)ethical geographies of human–non-human relations: encounters, collectives and spaces. *Animals and Society. Critical Concepts in the Social Sciences. Volume II. Social Science perspectives on human-animal interactions*. Eds. Rhoda Wilkie and David Inglis. Routledge, London 2007, 160–184.
- Järvinen, Antero: *Ihmiset ja eläimet: “humanistin eläinikirja”*. WSOY, Juva 2000.
- Kaartinen, Marjo: Toinen – vieras. Näkökulmia kolonialistisen toiseuden tutkimukseen. *Kulttuurihistoria – Johdatus tutkimukseen*. Toim. Kari Immonen ja Maarit Leskelä-Kärki. SKS, Helsinki 2001, 387–401.
- Kaartinen, Marjo: *Neekerikammo. Kirjoituksia vieraan pelosta*. k & h, Turun yliopisto, kulttuurihistoria, 2004.
- Kaartinen, Marjo & Korhonen, Anu: Esipuhe. *Historian kirjoittamisesta*. Marjo, Kaartinen ja Anu Korhonen. Kirja-Aurora, Turku 2005, 9–13.
- Kaartinen, Marjo: Eettinen käänne – hyvä ja oikea historia? *Historian kirjoittamisesta*. Marjo Kaartinen ja Anu Korhonen. Kirja-Aurora, Turku 2005, 205–244.
- Kainulainen, Pauliina: Johdanto. Ihmistieteiden anti eläintutkimukselle. *Ihmisten eläinikirja. Muuttuva eläinkulttuuri*. Toim. Pauliina Kainulainen ja Yrjö Sepänmaa. Palmenia, Helsinki University Press, Helsinki 2009, 11–18.
- Kalof, Linda: *Looking at Animals in Human History*. Reaktion Books, London 2007.
- Karjalainen, Pauli Tapani: Aika, paikka ja maantiede. *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela ja Sirpa Tani. Vastapaino, Tampere 1997, 227–241.
- Karlsson, Jens & Sjöström, Magnus: Human attitudes towards wolves, a matter of distance. *Biological Conservation* 137(4) 2007, 610–616.
- Klemettinen, Pasi: Kurkistuksia karhun kulttuurihistoriaan. *Eläin ihmisen mielenmaailmassa*. Toim. Henni Ilomäki ja Outi Lauhakangas. SKS, Helsinki 2002, 134–173.

- Knight, John: Introduction. *Natural Enemies. People–Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective*. Ed. John Knight. Routledge, London and New York 2000, 1–35. (2000a)
- Knight, John: Culling demons: The problem of bears in Japan. *Natural Enemies. People–Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective*. Ed. John Knight. Routledge, London and New York 2000, 145–169. (2000b)
- Korhonen, Anu: Toimivista käsitteistä. *Historian kirjoittamisesta*. Marjo Kaartinen ja Anu Korhonen. Kirja-Aurora, Turku 2005, 123–165.
- Kuittinen, Juha: Susi. *Suomalainen metsästys*. Toim. Jere Malinen ja Veli-Matti Väänänen. Metsäkustannus, Hämeenlinna 2006, 68–73.
- Kuusiniemi, Kari: Luontoarvojen asema oikeudellisessa päätöksenteossa. *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, 193–216.
- Laitinen, Riitta: Kulttuurihistoria kohtaa ympäristöhistorian. *Kulttuurihistoria – Johdatus tutkimukseen*. Toim. Kari Immonen ja Maarit Leskelä-Kärki. SKS, Helsinki 2001, 402–417.
- Laitinen, Riitta: Johdanto tilan kokemisen kulttuurihistoriaan. *Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa*. Toim. Riitta Laitinen. Turun yliopisto, Turun yliopiston kulttuurihistorian kirjasarja osa 4. Turku 2004, 1–13.
- Lappalainen, Antti: *Suden jäljet*. Metsäkustannus, Hämeenlinna 2005.
- Lehikoinen, Heikki: *Tuo hiisi hirviäsi. Metsästyksen kulttuurihistoria Suomessa*. Teos, Helsinki 2007.
- LIFE Programme*, European Commission: <http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm> [19.1.2011]
- Life+ -rahoitus*, Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu: <http://www.environment.fi/default.asp?contentid=309249&lan=fi&clan=fi> [19.1.2011]
- Lopez, Barry: *Of Wolves and Men*. Charles Scribner's Sons, New York 1978.
- Lumiaro, Riku: *Onko sudella olemassaolon mahdollisuutta Suomessa – ihmisten suhtautuminen suteen*. Morfologis-ekologisen eläintieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto 1997.
- Marvin, Garry: The problem of foxes: Legitimate and illegitimate killing in the English countryside. *Natural Enemies. People–Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective*. Ed. John Knight. Routledge, London and New York 2000, 189–211.
- McNeill, John R.: *Something New Under the Sun. An Environmental History of the Twentieth-Century World*. Penguin Books, London 2001.
- Metrick, Andrew & Weitzman, Martin L.: Patterns of Behavior in Endangered Species Preservation. *Land Economics* February 1996, 1–16. http://www.economics.harvard.edu/files/faculty/61_patterns_of_behavior.pdf [20.11.2010]
- Milton, Kay: Ducks out of water: nature conservation as boundary maintenance. *Natural Enemies. People–Wildlife Conflicts in Anthropological Perspective*. Ed. John Knight. Routledge, London and New York 2000, 229–246.
- Mykrä, Sakari; Vuorisalo, Timo & Pohja-Mykrä: A history of organized persecution and conservation of wildlife: species categorizations in Finnish legislation from medieval times to 1923. *Oryx* 39(3) 2005, 275–283.
- Mäensyrjä, Pentti: *Hukka huutaa*. Karisto, Hämeenlinna 1974.
- Niemelä, Jari: Luonnon ekologiset arvot. *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, 217–230.
- Niiluoto, Ilkka: Luonnon arvo ja ihmisen vastuu. *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, 55–67.

- Oksanen, Markku: Johdanto. *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, 9–24.
- Onnela, Tapio: Tieto, valta ja valokuvaus kulttuurihistorian tutkimuksessa. *Metodikirja. Näkökulmia kulttuurihistorian tutkimukseen*. Toim. Marjo Kaartinen, Katriina Mäkinen, Leena Rossi, Totti Tuhkanen. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:16, 1993, 81–91.
- Paartola, Krista: *Susipelon syvät juuret*. Uskontotieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto 2005.
- Pennanen, Mika: *Metsästys EU-Suomessa*. Lapin yliopisto, Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja C 51, 2008.
- Philo, Chris & Wilbert, Chris: Animal spaces, beastly places. An Introduction. *Animal Spaces, Beastly places. New Geographies of Human-Animal Relations*. Eds. Chris Philo and Chris Wilbert. Routledge, London 2000, 1–35.
- Philo, Chris: Animals, geography, and the city: notes on inclusions and exclusions. *Animals and Society. Critical Concepts in the Social Sciences. Volume II. Social Science perspectives on human-animal interactions*. Eds. Rhoda Wilkie and David Inglis. Routledge, London 2007, 185–220.
- Pihlström, Sami: Luonnon arvo, inhimillinen toiminta ja ihmettely. *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, 25–37.
- Pietarinen, Juhani: Ihmislähtöiset luontoarvot ja luonnon omat arvot. *Arvot ja luonnon arvottaminen*. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, 38–54.
- Pohja-Mykrä, Mari; Vuorisalo, Timo & Mykrä, Sakari: Hunting bounties as a key measure of historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes 1647–1975. *Oryx* 39(3) 2005, 284–291.
- Poutanen, Terho: Suomen luonnonsuojeluliitto kasvoi valtakunnalliseksi. *Laulujoutsen perintö. Suomalaisen ympäristöliikkeen taival*. Toim. Helena Telkänranta. WSOY, 2008, 256–259.
- Prosessit ja toimijat*, EUR-Lex: http://eur-lex.europa.eu/fi/droit_communaute/droit_communaute.htm#1.3.3 [17.11.2010]
- Pulliainen, Erkki: *Suomen suurpedot*. Tammi, Helsinki 1974.
- Pulliainen, Erkki: *Petoja ja ihmisiä*. Tammi, Helsinki 1984.
- Rabinow, Paul: Kaupunkitilan säätely. Julkaistu alun perin teoksessa *Humanities in society* (1982). Suomentanut Jorma Mänty. *Kaupunki, tila, valta/ Michel Foucault, Paul Rabinow*. Tampereen teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun laitos, julkaisuja, 16, Tampere 1989, 7–27.
- Ratamäki, Outi: Yhteiskunnallinen kestävyys ja hallinta suomalaisessa susipolitiikassa. Ympäristöpolitiikan väitöskirja. Joensuu yliopisto 2009. (2009a)
- Ratamäki, Outi: Luonto, kulttuuri ja yhteiskunta osana ihmisen ja eläimen suhdetta. *Ihmisten eläinkirja. Muuttuva eläinkulttuuri*. Toim. Pauliina Kainulainen ja Yrjö Sepänmaa. Palmenia, Helsinki University Press, Helsinki 2009, 37–51. (2009b)
- Ritvo, Harriet: The nature of the beast. Originally published in *The animal estate. The English and other creatures in the Victorian Age* (1987). *Animals and Society. Critical Concepts in the Social Sciences. Volume I. Representing the Animal*. Eds. Rhoda Wilkie and David Inglis. Routledge, London 2007, 114–151.
- Rothfels, Nigel: *Savages and Beasts. The Birth of the Modern Zoo*. Johns Hopkins University, Baltimore, Md 2002

- Sepänmaa, Yrjö: Lukijalle. Ihmisen näköinen eläin. *Ihmisten eläinkirja. Muuttuva eläinkulttuuri*. Toim. Pauliina Kainulainen ja Yrjö Sepänmaa. Palmenia, Helsinki University Press, Helsinki 2009, 5–8.
- Serpell, James: *In the Company of Animals. A Study of Human–Animal Relationships*. Basil Blackwell, Oxford 1986.
- Shepard, Paul: *The Others. How Animals Made Us Human*. Island Press, Washington (D.C.) 1997.
- Skogen, Ketil; Mauz, Isabelle & Krange, Olve: Cry Wolf!: Narratives of Wolf Recovery in France and Norway. *Rural Sociology* 73(1) 2008, 105–133.
- Suomen susikannan hoitosuunnitelma*. Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005.
- Teperi, Jouko: Sudet Suomen rintamaiden ihmisten uhkana 1800-luvulla. Suomen historiallinen seura, Historiallisia tutkimuksia 101, Helsinki 1977.
- Thomas, Keith: *Man and the Natural World. Changing attitudes in England 1500–1800*. Penguin Books, London 1984.
- Ylimaunu, Juha: Elinkeinot ihmisen ja eläimen suhteen muokkaajana. *Eläin ihmisen mielenmaailmassa*. Toim. Henni Ilomäki ja Outi Lauhakangas. SKS, Helsinki 2002, 115–133.
- Vadén, Tere: *Karhun nimi – Kuusi luentoa luonnosta*. Eurooppalaisen filosofian seura, 23°45. niin & näin -lehden filosofinen julkaisusarja 23, Tampere 2006.
- Veistola, Tapani: Luonnonsuojelu EU-Suomessa. *Laulujoutsenen perintö. Suomalaisen ympäristöliikkeen taival*. Toim. Helena Telkänranta. WSOY, 2008, 238–243.
- Vilkka, Leena: Susi ympäristöetikon silmin. *Eläin ihmisen mielenmaailmassa*. Toim. Henni Ilomäki ja Outi Lauhakangas. SKS, Helsinki 2002, 278–297.
- Vilkka, Leena: Eläinten oikeudet. *Ihmisten eläinkirja. Muuttuva eläinkulttuuri*. Toim. Pauliina Kainulainen ja Yrjö Sepänmaa. Palmenia, Helsinki University Press, Helsinki 2009, 21–36.
- Vuorisalo, Timo: Lajien kuolema. *Ympäristö ja aika*. Toim. Vuokko Aromaa, Jouni Ekonen, Miika Huhta, Kari Immonen, Mika Kantola ja Leena Puhakainen. HYOL ry, Jyväskylä 1991, 126–138.
- Waldau, Paul: Law and Other Animals. *Teaching the Animal. Human–Animal Studies across the Disciplines*. Ed. Margo DeMello. Lantern Books, New York 2010, 218–253.
- Williams, Raymond: Luontokäsitykset. Alkuteos: *Ideas of Nature* (1980). Suomentanut Mikko Lehtonen. *Luonnon politiikka*. Toim. Yrjö Haila ja Ville Lähde. Vastapaino, Tampere 2003, 40–66.
- Wolch, Jennifer & Emel, Jacque: Bringing the animals back in. *Environment and Planning D: Society and Space* 13(6) 1995, 632–636.
- Wolch, Jennifer, West, Kathleen & Gaines, Thomas: Transspecies urban theory. *Environment and Planning D: Society and Space* 13(6) 1995, 735–760.
- Wolch, Jennifer & Emel, Jody: Preface. *Animal Geographies. Place, Politics, and Identity in the Nature-Culture Borderlands*. Eds. Jennifer Wolch and Jody Emel. Verso, London 1998, xi–xx.

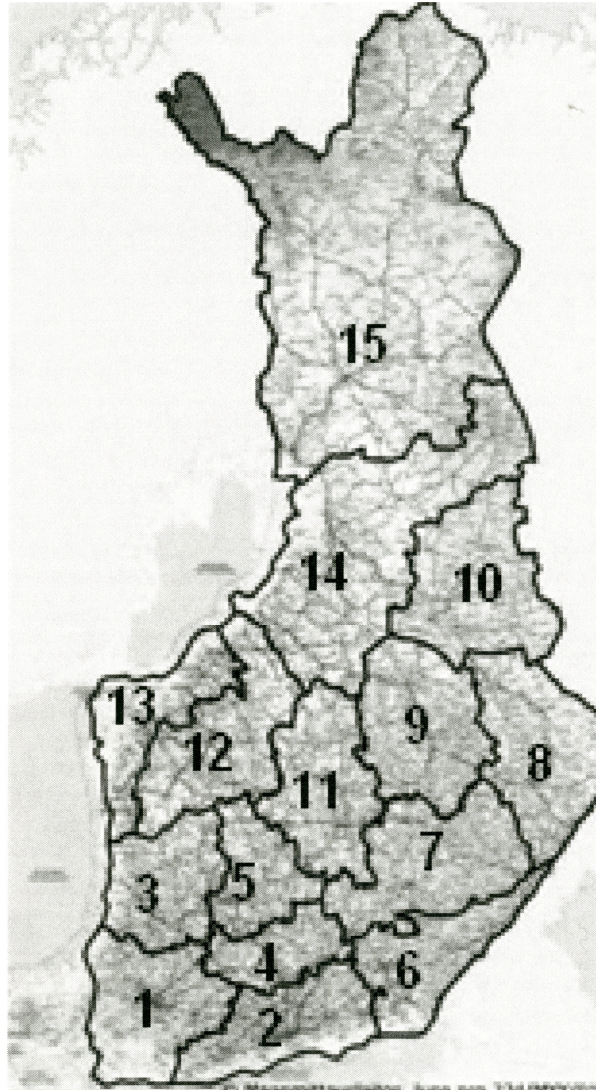
Liite 1. Tutkimusaluetta kuvaava kartta

Kartta 1. Karttaan on merkitty Suomen maakunnat ja tutkielman kannalta olennaiset kunnat sekä poronhoitoalue. Pohjakartta: © Maanmittauslaitos.

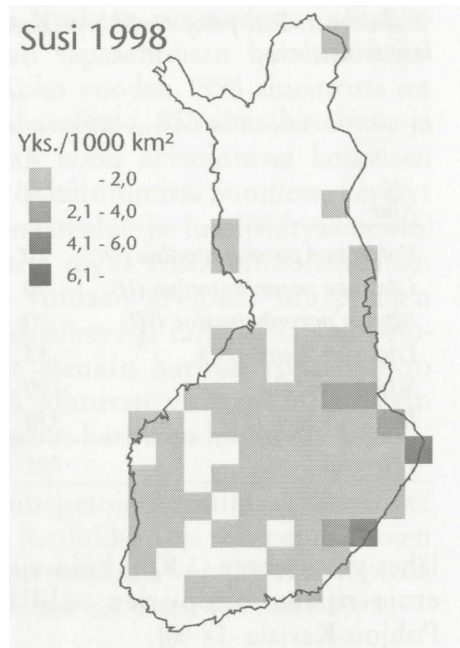

Liite 2. Kartta riistanhoitopiireistä

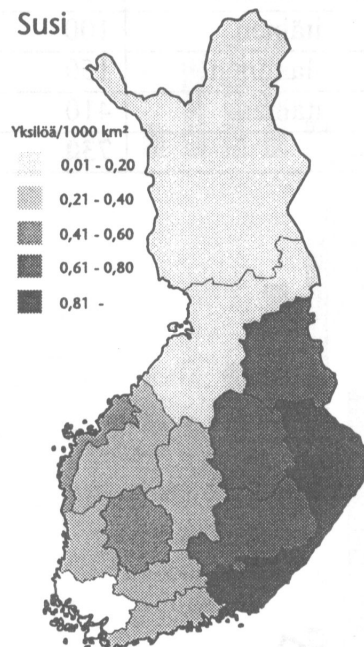

Kartta 2. Riistanhoitopiirit Suomessa: 1. Varsinais-Suomi, 2. Uusimaa, 3. Satakunta, 4. Etelä-Häme, 5. Pohjois-Häme, 6. Kymi, 7. Etelä-Savo, 8. Pohjois-Karjala, 9. Pohjois-Savo, 10. Kainuu, 11. Keski-Suomi, 12. Pohjanmaa, 13. Ruotsinkielinen Pohjanmaa, 14. Oulu, 15. Lappi. Pohjakartta: www.riista.fi.

Liite 3. Riistantutkimuksen tuottamia karttoja

Kuva 1. Riistantutkimuksen laatima kartta susien esiintymistiheydestä Suomessa vuonna 1998. Susiyksilöiden määrä esitetään siinä 50 kertaa 50 kilometrin ruuduissa (yksilöä/1000 km²). *Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 1998 1999, 4.*

Kuva 2. Kartta susien vähimmäistiheydestä vuonna 1995 riistanhoitopiireittäin (yksilöä/1000 km²). *Suomen suurpetokannat ja niiden hoito 1996, 19.*